Рафаель Сабатіні

Одіссея капітана Блада

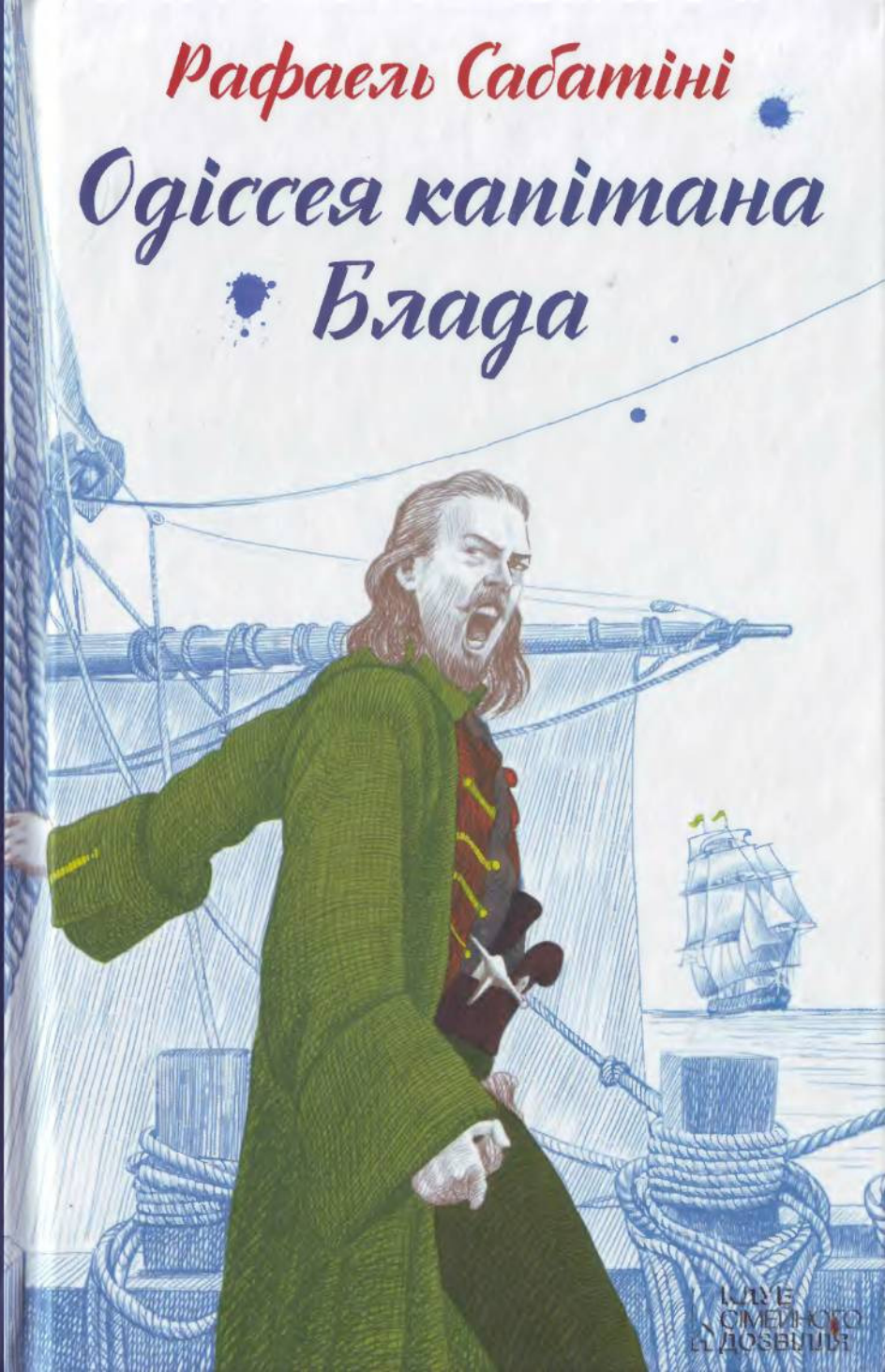

ЛЮБЕ
СМЕРІЧКОГО
ЕЛ ДОЗВОЛЯЄ

Рафаель Сабатіні
Одіссея капітана Блада

торрент-толока
оцифровано
ГУРТОМ
toloka.to

Рафаель Сабатіні

Одіссея капітана Блада

Роман

ХАРКІВ 2017
КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111
С12

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Переклад з англійської *Наталії Філімонової*

На обкладинці використано ілюстрацію *Едуарда Новікова*

ISBN 978-617-12-3358-4
ISBN 978-617-12-1545-0 (серія)

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2017
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2017

Розділ І. Посланець

Пітер Блад, бакалавр медицини та знавець багатьох інших речей, запалив люльку і став доглядати вазони герані на підвіконні того вікна, що виходило на вулицю Вотер Лейн, містечко Бріджвотер.

Суворі очі з осудом дивились на нього з вікна навпроти, але він цього не помічав. Увага Блада була розділена між клопотами і людським потоком на вузькій вулиці внизу; потік, який заливається вдруге того самого дня в бік замку Касл Філд, де в другій половині дня капелан герцога Фергюсон виголосив проповідь, більш зрадницьку, ніж наповнену божественним змістом.

Цей розкиданий збуджений натовп складався переважно з чоловіків із зеленими гілочками на капелюхах і найбезглуздішою зброєю в руках. У декого, щоправда, було видно за плечима мисливські рушниці, подекуди виблискували й мечі, але набагато більше чоловіків було озброєно кийками, дехто взагалі тяг за собою величезні списи, зроблені з кіс, страшні на вигляд і незручні в бою. Серед цих «військових» з містечка Бріджвотер були ткачі, бровари, теслі, ковалі, муляри, каменярі, шевці та представники інших мирних професій. Бріджвотер, як і Тонтон, не вагаючись, послав своїх чоловіків служити незаконнонародженому герцогові. Людина, яка за віком і здоров'ям могла носити зброю, а сьогодні залишилася б удома, вважалася б боягузом або папістом.

Проте Пітер Блад, який був не тільки в змозі носити зброю, але й майстерно володів нею, який аж ніяк не вважав себе боягузом, а папістом був хіба що тоді, коли це йому було вигідно, так от, цей Пітер Блад того теплого липневого

вечора палив люльку так байдуже, ніби нічого не відбувається. Він час від часу кидав услід охопленим воєнною гарячкою ентузіастам рядок із Горація, якого здавна дуже любив: «Quo, quo, scelesti, ruitis?» — «Куди, куди мчите ви, навіжені?»

І тепер, можливо, ви здогадалися, чому гаряча, безстрашна кров, успадкована від бродяг Сомерсетширу, предків його матері, залишалася прохолодною серед усієї цієї скаженої, фанатичної крові повстання; чому неспокійний дух, який змусив його колись не примиритися з наміром батька зробити з нього вченого, залишався байдужим у самому розпалі заворушення. Ви вже збагнули, як він розцінював людей, що збиралися під знамена свободи, знамена, гаптовані непорочними дівами Тонтона, вихованками пансіонів міс Блейк і місіс Масґров. Діви, як співається в баладі, порвали свої шовкові спідниці на прапори для армії Монмута. Рядок із Горація, зневажливо кинутий услід тим, хто галасливо біг вулицею, розкриває тодішній настрій Блада. Для нього це були охоплені шалом безумства дурні, що поспішають назустріч власній загибелі.

Річ у тім, що занадто багато він знав про цього горезвісного Монмута і ту вродливу смагляву жінку, яка породила його, щоб бути обманутим легендою про законність посягань герцога на королівський престол. Блад читав безглузду прокламацію, розклеєну в Бріджвотері, Тонтоні та інших містах, у якій товклося, що «...після смерті нашого монарха Карла II право на престол Англії, Шотландії, Франції та Ірландії з усіма володіннями і підвладними територіями переходить у спадщину уславленому й благородному Джеймсу, герцогу Монмутському, синові і законному спадкоємцеві Карла II».

Ця прокламація викликала в нього сміх, як і подальша заява, що «Яков Перший, герцог Йоркський, наказав отруїти покійного короля, а потім захопив престол».

Він не знав, де саме було більше брехні. Третину свого віку він прожив у Нідерландах, де тридцять шість років тому

народився той самий Джеймс Скотт, який тепер милістю Божою оголосив себе королем Яковом Другим тощо. Були відомі Бладові й чутки про справжніх батьків цього типа. Герцог Монмут не тільки не був сином Карла Стюарта і Люсі Волтер, з якою нібито таємно вінчався король, — сумнівно, що він узагалі був незаконною дитиною покійного государя. До чого, крім нещастя й розрухи, могло призвести це безглузде повстання? Хіба можна було сподіватися, що Англія повірить у таку нісенітницю? А саме іменем герцога, саме для підтримки його фантастичних претензій кілька визначних вігів утягли в боротьбу цих західних дурнів.

— «Куди, куди мчите ви, навіжені?»

Він розсміявся і зітхнув водночас, але сміх погамував зітхання. Блад, як і більшість самодостатніх людей, не співчував повстанцям. Суворе життя навчило його мати власну думку. Будь-хто інший — з лагіднішою вдачею, з далекоглядністю і знаннями, можливо, і знайшов би підстави для смутку, спостерігаючи, як біжать на бойню ці наївно запальні вівці-протестанти. Захоплені ілюзією, що вони стають на захист права, волі й віри, вони йшли до плацу перед замком зі своїми дружинами, дочками, матерями й коханими. Блад, як і всі в місті, знав, що Монмут мав намір дати бій цієї ж ночі. Герцог збирався особисто керувати несподіваним нападом на очолювану Февершемом королівську армію, яка стояла табором коло Седжмура. Блад вважав, що лорд Февершем знає про всі ці наміри не гірше від самого герцога. Якби лікар і помилився у своєму припущенні, то йому можна було б пробачити. Але він не припускав, що командувач королівської армії настільки посередньо знається на своїй справі.

Блад вибив попіл із люльки і відступив, щоб зачинити вікно. Тієї хвилини його погляд перетнув вулицю і зустрів, нарешті, погляд тих ворожих очей, які спостерігали за ним. Це були очі двох гарненьких добродушних сентиментальних сестриць Пітт — палких прихильниць красеня Монмута.

Блад усміхнувся та привітно нахилив голову, бо був у дружніх відносинах із цими дамами, а одна з них до того ж деякий час була його пацієнткою. Однак не дістав жодної відповіді на своє привітання. Навіть холодне презирство прочитав він в очах сестер. Усмішка на тонких губах Блада втратила свою привітність. Він зрозумів, звідки йде ця ворожість. Вона загострювалася з кожним днем, відколи з'явився Монмут і закрутив голови всім жінкам у місті — і молодим і старим. Блад збагнув, що сестри Пітт зневажають його. Зневажають за те, що він, не старий і дужий чоловік з військовим досвідом, воїн, який міг би дати користь загальній справі, зараз стоїть осторонь подій, спокійно палить люльку і порається коло герані. Що він залишається осторонь у цей вирішальний вечір — вечір, коли мужні люди збираються навколо захисника протестантської церкви, готові пролити свою кров, аби тільки той посів законне місце на престолі.

Якби Бладу заманулося поговорити про це із сестрами Пітт, він, напевне, спробував би переконати, що, свого часу помандрувавши вволю, зазнавши чимало пригод, він має намір нарешті зайнятися своєю спеціальністю. Він сказав би, що тепер став лікарем і перестав бути воїном — що він зцілитель, а не вбивця. Однак він наперед знав і їхню відповідь: у такій справі, мовляв, кожний чоловік мусить узяти до рук зброю. Вони, мабуть, нагадали б йому, що їхній племінник Єремія, моряк, капітан торговельного судна, яке стояло в цей час на якорі в бухті Бріджвотер, — замінив штурвал на мушкет, щоб захищати справедливість. Та Блад не належав до тих, хто любить переконувати. Уже було сказано, що він був самодостатня людина.

Він зачинив вікно, запнув штори і повернувся до затишної, освітленої свічками кімнати, де його економка місіс Барлов саме в цей час збирала вечерю:

— Ті плаксиві дами, що живуть навпроти, зовсім не схвалюють мене.

У нього був приємний, живий голос, із металічним звучанням, який пом'якшував і приглушав ірландський акцент, що зберігся попри довгі роки мандрів. То був голос, у якому було видно весь характер Блада — залежно від потреби він міг або звабливо й ласкаво вмовляти, або командувати, змушуючи підлеглих підкоритись. Щодо решти — він був високий і худорлявий, смаглявий, як циган, але з-під рівних чорних брів дивилися очі разюче блакитного кольору, що дивно контрастували зі смаглявим обличчям.

У погляді світились надзвичайна проникливість і спокійна гордовитість, яку ще більше підкреслювали рівний ніс і рішучі тверді губи. Одягався Блад у все чорне, як і годиться людині його професії, проте з елегантністю і смаком, властивими скоріше шукачеві пригод, яким він був колись, ніж поважному медикові, яким став тепер. Його камзол із тонкого камлоту був обшитий срібним позументом, а манжети сорочки і жабо прикрашало мереживо. Розкішний чорний парик був завитий не гірше, ніж у будь-якого вельможі з Вайт-холлу.

Якщо уважно придивитись до Пітера Блада та його істинної вдачі, яка проступала крізь обличчя юнака, можливо, можна було б замислитись, чи довго пробуде такий чоловік у тій тихій заводі, куди випадок привів його близько півроку тому; чи довго він удаватиметься до тієї справи, яка стала його професією ще перед тим, як він став жити самостійно. У це буде важко повірити, та коли ви довідаєтесь про його життя — не тільки минуле, а й майбутнє, — то зрозумієте, що Блад міг би й далі мирнісінько собі жити, задовольняючись становищем лікаря у тихому Сомерсеті-ширі. Мабуть, так воно й сталося б, коли б не жарт, який зла доля все готувала для нього.

Блад був син ірландського лікаря, а мати народилася в Сомерсеті. Саме в її жилах текла кров морських розбійників — мабуть, саме цим можна було б пояснити ранній

прояв невгамовності у вдачі сина. Ця невгамовність глибоко тривожила його батька, який мав надзвичайно миролюбний характер як на ірландця. Батько рано вирішив, що хлопець має наслідувати його почесну професію, і Пітер, здібний до навчання і надзвичайно охочий до знань, у двадцять років здобув звання бакалавра медицини в Дублінському Трініті-коледжі. Батько пережив цю радісну подію лише на три місяці, а мати померла раніше — ще за кілька років перед тим. У спадщину Пітерові лишилося кілька сотень фунтів, за допомогою яких він мав намір подивитися світ і дати на якийсь час волю своєму жадібному до пригод духу.

Дивний збіг обставин привів його на військову службу до голландців, що саме воювали із французами, а любов до моря завела на флот. Він заслужив офіцерський чин у славнозвісного адмірала де Рітера, до того ж брав участь саме в тій битві на Середземному морі, у який великий голландський флотоводець наклав головою.

Про життя Блада після підписання Наймеґенського миру майже нічого не відомо. Ми знаємо лише, що Пітер провів два роки в іспанській в'язниці, хоча невідомо, як йому «пощастило» туди потрапити. Можливо, через це після свого звільнення він узяв меча в руки й перейшов на службу до Франції, яка саме вела війну з іспанцями на території іспанських Нідерландів. У тридцять два, коли він втратив смак до пригод, а його здоров'я похитнулося після занедбаної рани, Блада раптово вразила ностальгія. Він відплив з Нанта, аби дістатися Ірландії. Однак здоров'я за час подорожі погіршало, і він, коли негода загнала судно в Бріджвотерську бухту, вирішив зійти на берег — до того ж це була рідна земля його матері.

Ось чому в січні 1685 року Блад прибув до Бріджвотера, маючи при собі приблизно стільки ж грошей, скільки мав спочатку, коли подався з Дубліна у великий світ одинадцять років тому.

Місто йому сподобалося, та й здоров'я одразу ж пішло на краще, до того ж він зрозумів нарешті, що на своєму віку пережив достатньо пригод — багато хто не побачить стільки і за все своє життя. Тому вирішив оселитися тут і взятися до лікарської справи, від якої колись відкинувся, бо не мав достатньо прибутку.

Оце й уся його біографія, принаймні та її частина, яка мала закінчитися в ніч Седжмурської битви, через півроку після появи Блада в Бріджвотері.

Блад вважав, що наступний бій зовсім не його справа — саме так воно й було, — і байдужий до збудження, яке охопило місто тієї ночі, вирішив ні на що не звертати уваги і рано ліг спати. Він мирно заснув задовго до одинадцятої години, а об одинадцятій, як відомо, Монмут зі своїми повстанцями вирушив Бристольським шляхом, щоб манівцями оминути болота, які лежали між ним і королівською армією.

Відомо також, що свою чисельну перевагу, яку могла врівноважити хіба що стійкість регулярних військ противника, і перевагу несподіваного нападу на сонну армію Монмут через грубі помилки й погане командування втратив задовго до рукопашного бою.

Армії зійшлися близько другої години ночі. Містер Блад спокійно спав, не зважаючи на далекий гуркіт гармат. І лише о четвертій годині, коли вже почало сходити сонце, його безтурботний сон перервався.

Він сів у ліжку, протер від сну очі, намагаючись зрозуміти, що сталося. Хтось безперервно бив у двері його будинку і безладно кричав. Саме цей галас і розбудив його. Гадаючи, що на нього чекають якісь термінові пологи, Блад одягнув халат, пантофлі й зійшов униз. На сходах він мало не наскочив на перелякану місіс Барлов, яка теж підхопилась, але не знала, що робити. Блад заспокоїв економку і пішов відчиняти двері.

За дверима, у косому промінні нового сонця, стояв брудний і запилений юнак у подертому одязі (замість лівого рукава камзола взагалі теліпалося якесь лахміття) і намагався перевести дух. Він раз у раз удавався до спроби заговорити, але не міг вимовити ані слова.

Цієї миті Пітер Блад упізнав у ньому молодого капітана Джеремі Пітта, племінника плаксивих дам, що жили навпроти. Це був один із тих юнаків, кого загальний ентузіазм утягнув у вир воєнних дій. Його гримання розбудило всю вулицю: двері й ґрати відчинялися і звідти визирали стривожені допитливі обличчя.

— Не поспішайте, спокійніше, — сказав Блад. — Поспіх ніколи не вів до добра.

Хлопець не звернув уваги на застереження: віддихавшись, він, нарешті, заговорив:

— Лорд Ґілдой... Він важко поранений... у маєтку Оґлторп... на березі річки, я відніс його туди... і... він послав мене до вас... Ідіть! Ідіть скоріше!

Він учепився в доктора і привів би його силоміць, не зважаючи, що той був у нічній сорочці й капцях. Але Блад ухилився від надто нетерпливої руки.

— Будьте певні, я приїду, — сказав він.

Звістка засмутила Блада. Ґілдой був дуже доброзичливий, щедрий його покровитель відтоді, відколи той оселився в цих краях. Бладові щиро хотілося віддячити за добре ставлення до нього, і його дуже засмутило, що нагода трапилася за таких сумних обставин, адже Пітер добре знав, що нерозважний молодий лорд був палкий прихильник герцога Монмута.

— Я поїду. Але спочатку дозвольте перевдягтися й узяти речі, які мені можуть знадобитися.

— Немає часу, ми спізнюємось!

— Заспокойтеся, ми не змарнуємо ані хвилини. Ще раз кажу: поволі їдь — далі заїдеш. Заходьте... сідайте... — І він запросив юнака до вітальні, розчинивши двері.

Молодий Пітт нетерпляче відхилив запрошення:

— Я почекаю тут. Покваптеся, в ім'я Бога!

Блад вийшов, щоб одягнутися й узяти сумку з інструментами.

Про характер поранення лорда Ґілдоя можна буде дізнатись і пізніше, уже коли вони вирушать. Блад узувався й водночас давав розпорядження місіс Барлов — його вказівки стосувалися й обіду, який йому так і не судилося скуштувати.

Коли, нарешті, лікар вийшов — місіс Барлов квоктала позаду нього, як роздратована квочка, — він знайшов молодого Пітта в оточенні наполоханих, напіводягнених городян, переважно жінок. Вони прибігли, щоб скоріше дізнатися, чим скінчилася битва. Легко здогадатися, яку нерадісну новину приніс їм Пітт: ранкове повітря одразу сповнилося гіркого плачу й голосіння.

Побачивши вдягненого й узутого лікаря із сумкою для інструментів, посланець позбувся настирливої юрби, струснув утому, вирвався з рук своїх заплаканих тіток, які в розпачі чіплялися за нього, і, схопивши вуздечку коня, хвацько злетів у сідло.

— Хутчіш! — вигукнув він. — Сідайте позаду!

Блад без зайвих слів зробив, як йому було наказано. Пітт підострожив коня. Натовп розступився. Пітер Блад, сидячи на конячому крупі і тримаючись за пояс супутника, почав одіссею. Як виявилося згодом, Пітт, у якому Блад убачав лише посланця пораненого заколотника, насправді став посланцем самої долі.

Розділ II. Драгуни Кірка

Маєток Оґлторп розлігся на правому березі річки, за милю на південь від Бріджвотера. Серед барвистої зелені стояла сіра будівля у стилі епохи Тюдорів, стіни її густо обвивав

плющ. Наближаючись крізь квітучі сади до маєтку, який, здавалося, дрімав в ідилічному спокої на березі Парретта, що виблискував у ранкових сонячних променях, Блад ніяк не міг повірити, що він у країні, охопленій чварами й кровопролиттям.

На мосту, одразу за межами Бріджвотера, вони зустріли стомлених, змучених утікачів з поля бою. Серед них було багато поранених. Напружуючи останні сили, охоплені смертельним жахом, ці люди поспішали до міста, марно сподіваючись, що там знайдуть і захисток, і притулок, їхні очі, сповнені втоми і страху, жалібно дивилися на Блада і його супутника, дехто хриплим голосом намагався застерегти Пітта, бо погоня була вже близько. Але той, не звертаючи жодної уваги на голоси, безстрашно мчав курним шляхом. Блад бачив, що кількість утікачів з-під Седжмура дедалі збільшується. Незабаром вершники звернули з битого шляху на стежку, яка перетинала росяні луки. Навіть тут вони бачили купки кинутих напризволяще бідолах, що розбігалися навсібіч, злякано дивлячись на них. Пробираючись крізь високі трави, втікачі кожну мить чекали, що з хвилини на хвилину з'являться червоні камзоли королівських драгунів.

В обраному Піттом напрямку на південь вони дедалі ближче наближалися до штабу Февершема, і незабаром усі сліди недавнього бою зникли з очей. Вершники проїжджали повз мирні фруктові сади, дерева яких обважніли під вагою плодів, що достигали, — наставала пора виготовлення сидру.

Нарешті вони злізли з коня на бруковане подвір'я — тут їх із похмурим обличчям зустрічав Бейнс — господар маєтку.

У просторій, з кам'яною долівкою залі лікар побачив лорда Ґілдоя — високого чорнявого молодика з масивним підборіддям і великим носом. Лорд лежав на плетеній кушетці біля великого, завішаного шторою вікна. Щоки його були

землисто-сірого відтінку, очі заплющені, губи посиніли, з кожним віддихом з них вихоплювався ледь чутний стогін.

Блад мовчав, роздивляючись свого пацієнта. За хвилину він знайшов сили сказати, як йому шкода, що аристократ із такими райдужними сподіваннями на майбутнє мусить ризикувати всім, навіть життям, заради честолюбства нікчемного шукача пригод. Потім лікар схилився над пораненим, розірвав камзол і спідню білизну, щоб оголити понівечений бік його світлості, і наказав принести воду, полотно та все потрібне для перев'язування.

Коли півгодини по тому драгуни захопили маєток, він іще возився з пораненим. Тупіт копит і хрипкі крики, які сповістили про їхній підхід, не стривожили його. Блада взагалі нелегко було вивести з рівноваги, а зараз він до того ж цілком поринув у свою роботу. Але лорд, тільки-но прийшов до тями, занепокоївся, а Джеремі Пітт, вбрання якого було забруднене після бою, кинувся ховатися в одежній шафі. Бейнс теж помітно хвилювався. Його дружина і дочка тремтіли від страху, і Бладові довелося їх усіх заспокоювати.

— Ну чого вам боятися? — казав він. — Це християнська країна, а християни не воюють із пораненими й тими, хто дав їм притулок.

Блад, бачте, ще не втратив віри в християн. Потім він підніс до губ пораненого склянку з ліками, виготовленими за його вказівками.

— Заспокойтеся, мілорде. Найгірше вже позаду.

Але саме цієї миті з грюкотом і брязкотом до кімнати ввалилась ціла дюжина солдатів Танжерського полку в ботфортах і червоних мундирах. Командував ними кремезний похмурий офіцер у пишно гаптованому золотими позументами мундирі.

Бейнс застиг на місці, його дивна поза свідчила водночас і про переляк, і про виклик нападникам; його дружина

і дочка відсахнулися від страху. Блад, що стояв у головах ліжка, озирнувся через плече, щоб оцінити загарбників.

Офіцер наказав солдатам зупинитися. Відтак він, побрязкуючи шпорами і тримаючи руку на ефесі своєї шпаги, пройшов уперед і нахабно звернувся до господаря:

— Я капітан Гобарт із драгунів полковника Кірка. Ви тут переховуєте бунтівників?

Наляканий різким і зухвалим тоном військового, господар промимрив тремтливим голосом:

— Я... я не захищаю... Не захищаю повстанців, сер. Цей джентльмен поранений...

— Бачу! — гримнув капітан і важкою ходою рушив до кушетки. Насупившись, він похмуро глянув на сіре обличчя змученого лорда. — Немає потреби питати, звідкіля ця рана. З мене досить того, що це проклятий бунтівник! Заберіть його, швидше! — кинув він своїм драгунам.

Цієї миті Блад став між кушеткою і солдатами.

— В ім'я людяності, сер! — сказав він з ноткою гніву в голосі. — Це Англія, а не Танжер. Джентльмен у важкому стані. Його не можна переміщувати, це небезпечно для його життя.

Слова Блада побавили капітана Гобарта:

— О, я ще й маю піклуватися про здоров'я цих заколотників! Кров за кров! Ви думаєте, що ми забираємо його задля користі його здоров'ю? Уздовж усього шляху від Вестона до Бріджвотера споруджують шибениці, і він згодиться для будь-якої з них. Полковник Кірк навчить цих дурників того, що не забудуть у поколіннях!

— Ви вішаєте людей без суду і слідства? Присягаюся, я помилився. Ми залишилися в Танжері... Врешті-решт, здається, що до нього належить ваш полк.

В очах капітана блиснув недобрий вогник. Змірявши поглядом Блада з ніг до голови, він звернув увагу на його худорляве енергійне тіло, гордовиту поставу, на владний вигляд — і солдат упізнав солдата.

Очі капітана звузились. Він став дещо пригадувати і зненацька вибухнув гнівом.

— Хто ж ви, в біса, такий?

— Мене звуть Блад, сер. Пітер Блад. До ваших послуг.

— А-а... так, так, пригадую ваше прізвище. Ви були колись на службі у французів, чи не так?

Якщо Блад і був здивований, то не виказав цього.

— Так, служив.

— Тоді я вас пам'ятаю — п'ять або трохи більше років тому ви були в Танжері?

— Був і знав вашого полковника.

— Присягаюся честю, вам, напевно, доведеться відновити це знайомство. — Капітан неприємно засміявся. — Що привело вас сюди, сер?

— Мене покликали надати допомогу пораненому. Я лікар.

— Ви — лікар?

У хвалькуватому тоні Гобарта прозвучала зневага до брехні, якою йому здалися Бладові слова.

— Medicinae baccalaureus[1], — відповів Блад.

— Не тикайте мені під ніс вашу французьку, чоловіче! — грубо обірвав його Гобарт. — Говоріть англійською.

Посмішка Блада дратувала його.

— Я лікар і маю практику в містечку Бріджвотері.

Капітан глузливо посміхнувся:

— А сюди ви приїхали з Лаймської затоки[2] слідом за герцогом, отим виродком?

Блад відповів йому тим самим тоном:

— Якби ваш розум був такий само здоровий, як і ваш голос, мій любий, ви б уже давно були видатною людиною.

На мить драгунові відібрало мову. Кров линула йому в обличчя.

---

[1] Medicinae baccalaureus (*лат.*) — бакалавр медицини.

[2] Лаймська затока — місце висадки Монмута.

— Ви матимете нагоду переконатися, що я досить видатний, щоб повісити вас.

— Не сумніваюся, що це так. У вас і вигляд, і манери ката. Але якщо ви практикуватимете своє ремесло тут, на моєму пацієнті, ви можете повісити мотузку на власну шию. Він не з тих, кого ви можете безкарно повісити, адже має право на суд перів.

— Право на суд перів?

Капітан сторопів від тих кількох слів, які з особливим притиском вимовив Блад.

— Безумовно. Кожен, якщо він не дурень і не дикун, запитав би ім'я людини, перш ніж послати її на шибеницю. Цей джентльмен — лорд Ґілдой.

І тоді кволим голосом заговорив сам лорд:

— Я не приховую свого зв'язку з герцогом Монмутом і готовий відповісти за це. Але, якщо ваша ласка, я нестиму відповідальність тільки після суду... від перів, як сказав лікар.

Слабкий голос затих, і на мить запала тиша. Як це часто трапляється з хвалькуватими людьми, в глибині душі Гобарт був неабиякий боягуз. Повідомлення про титул пораненого зачепило його слабку струну. Підлесливий і раболіпний Гобарт побожно схилявся та тремтів перед титулами. Тремтів він і перед своїм полковником, бо Персі Кірк не гладив по голівці тих, хто помиляється.

Жестом руки Гобарт зупинив своїх підлеглих. Тут слід було поміркувати. Блад, помітивши його нерішучість, вніс уточнення, над яким було не зайвим і помізкувати.

— Пам'ятайте, капітане, що в лорда Ґілдоя є друзі й родичі серед торі, і вони неодмінно поскаржаться полковникові Кірку, якщо з його світлістю поводитимуться, як зі звичайним злочинцем. Будьте обережні, капітане, або, як я вже казав, ви зів'єте мотузок для своєї власної шиї ще цього ранку.

На таку пересторогу капітан Гобарт відповів хвалькуватим презирством, проте, як видно, врахував її.

— Візьміть кушетку, — розпорядився він, — і доправте на ній пораненого в Бріджвотер. Помістіть його у в'язницю до нових розпоряджень.

— Він може не пережити дорогу, — запротестував Блад. — Його в жодному разі не можна перевозити.

— Тим гірше для нього. Моя справа — арештовувати повстанців! — І рухом руки він підтвердив свій наказ.

Ґілдой ледь помітно спробував простягти Бладові руку.

— Сер, — прошепотів він, — я ваш боржник і, якщо залишуся живим, постараюсь відшкодувати цей борг.

У відповідь Блад вклонився і звернувся до солдатів:

— Несіть обережно. Від цього залежить його життя.

Коли лорда винесли, капітан пожвавішав. Він повернувся до господаря:

— Кого ще з проклятих бунтівників ви переховуєте?

— Більше нікого, сер. Його світлість...

— З його світлістю вже обробилися. А за хвилину, коли обшукаємо будинок, візьмемося й за вас. І, клянусь Богом, якщо ви мені збрехали...

Він різко обірвав промову, щоб віддати наказ солдатам. Драгуни вийшли. За мить почулося, як вони з грюкотом нишпорять у сусідній кімнаті. Капітан тим часом обшукав кімнату, простукуючи обшивку рукояткою пістолета.

Блад зрозумів, що йому не можна більше затримуватися.

— З вашого дозволу я побажаю вам хорошого дня та піду, — сказав він.

— З мого дозволу ви на якийсь час залишитесь, — відповів йому капітан.

Блад знизав плечима й сів.

— Ви страшенно нудний, — сказав він. — Цікаво, як це ваш полковник досі не помітив цього.

Але капітан не звертав на нього уваги. Він нахилився, щоб підняти чийсь брудний і запорошений капелюх, до якого була приколота дубова гілочка. Капелюх лежав біля

шафи, у якій сховався бідолашний Пітт. Капітан зловтішно посміхнувся, обвів глузливим поглядом кімнату, зупинившись спочатку на господареві, потім на двох жінках, що стояли позаду, і, нарешті, на Бладові, який сидів, заклавши ногу за ногу, з байдужим виглядом, що далеко не пасувало до його думок і настрою.

Ось капітан підійшов до шафи і, шарпнувши, розчахнув одну з половинок масивних дубових дверей. Перед ним, зігнувшись у три погибелі, стояв молодий Пітт. Схопивши хлопця за комір камзола, капітан витяг його з шафи.

— А це хто, чорт забирай? — спитав він. — Ще один дворянин?

Блад одразу як наяву побачив ті шибениці, про які говорив капітан Гобарт. Стало ясно, що бідолашний молодий шкіпер мав прикрасити одну з них, повішений без суду замість іншої жертви, що не справдила капітанових сподівань. Тієї ж мити Пітер вигадав не лише титул, а й цілий родовід для молодого повстанця.

— Присягаюся, ваша правда, капітане. Це віконт Пітт, двоюрідний брат сера Томса Вернона, одруженого із цією незграбною Моллі Кірк — сестрою вашого полковника. Колись вона була фрейліною дружини короля Якова.

Обидва, капітан і його бранець, ахнули. Але в той час, як молодий Пітт розсудливо промовчав, капітан вибухнув брутальною лайкою, пильно вдивляючись у свою жертву.

— Він бреше, правда ж? — закричав він, схопивши юнака за плечі й люто дивлячись йому в обличчя. — Клянусь Богом, він знущається з мене.

— Якщо ви такі певні цього, — сказав Блад, — повісьте його і тоді побачите, що станеться з вами наступної хвилини.

Драгун зиркнув на лікаря, потім на свого бранця.

— Схопити його! — І він штовхнув юнака до рук солдатів. — Відведіть у Бріджвотер. А цього зв'яжіть, — показав

капітан на Бейнса. — Хай знає! Ми покажемо йому, що буває за переховування бунтівників.

За якусь мить зчинилась колотнеча. Протестуючи проти насильства, Бейнс пручався в руках солдатів. Перелякано кричали жінки. Та, коли до них підійшов капітан, їх охопив іще більший жах і вони враз замовкли. Гобарт схопив дочку господаря за плечі. Ніжні блакитні очі чарівної дівчини із золотавим волоссям благально дивилися в обличчя драгунові. А той, хвацько повівши бровою, вп'явся в неї очима, що враз спалахнули недобрим вогником. Потім він узяв її за підборіддя і грубо цмокнув у губи, примусивши бідолашну здригнутися від огиди.

— Це — завдаток, — сказав він. — А тепер трохи помовч, маленька бунтівнице, поки я розберуся із цими шахраями.

Капітан з посмішкою відійшов, залишивши напівпритомну дівчину в обіймах її горем убитої матері. А солдати, міцно зв'язавши руки обом бранцям, стояли тепер, посміхаючись, і чекали на подальші розпорядження.

— Ведіть їх! Корнете Дрейк, ви відповідаєте за арештованих.

Його пекучі очі знову шукали перелякану дівчину.

— Я тут трохи затримаюсь і обшукаю садибу, — сказав він драгунам. — Може, десь ховаються ще й інші бунтівники. — І, наче схаменувшись, додав, показуючи на Блада: — І цього заберіть із собою. Ворушіться!

Останні слова вивели Блада з глибоких роздумів. Він розмірковував, що в його сумці є ланцет, за допомогою якого він міг би виконати над капітаном Гобартом корисну операцію. Благодійну для всього людства. Драгун, вочевидь, був надміру повнокровний, і кровопускання пішло б йому тільки на користь. Проте нелегко дочекатися слушного моменту. Блад саме почав міркувати, чи може він заманити капітана вбік якоюсь історією про захований скарб, коли так невчасно перервали його цікаві думки.

Він намагався якось потягнути час.

— Гаразд, це мене цілком влаштовує, — сказав він. — Я збирався йти в Бріджвотер, і якби ви не затримали мене, зараз я був би вже в дорозі.

— От ви й підете туди. У тюрму.

— Ба! Ви, напевне, жартуєте?

— Там знайдеться шибениця й для вас, якщо ви вважаєте це за краще. Питання тільки в тому — зараз вас повісити чи пізніше.

Грубі руки схопили Блада, а його чудовий ланцет лишався без ужитку на столі, у сумці з інструментами. Він вивернувся з рук драгунів, бо мав неабияку силу і спритність, але ті знову його схопили й завалили на долівка. Притиснувши його до підлоги, вони зв'язали йому руки за спиною, а потім грубо поставили знову на ноги.

— Виведіть його! — коротко відрубав Гобарт і повернувся до решти драгунів, що чекали нових розпоряджень: — Обшукати будинок від горища до льоху й доповісти мені. Я буду тут.

Солдати потяглися до дверей, що вели всередину. Охоронці виштовхнули Блада на подвір'я, де вже чекали Пітт і Бейнс. З порога Блад озирнувся на капітана Гобарта, і блакитні очі лікаря спалахнули вогнем. З його тремтливих губів ладна була злетіти погроза, що він вчинить із капітаном, якщо йому пощастить виплутатися із цієї історії. Проте він вчасно згадав, що висловити погрозу означало б остаточно втратити шанси на збереження життя і здійснення свого наміру. Сьогодні підлеглі короля були господарями Заходу, де вони поводилися, як у завойованій країні. І звичайний кавалерійський капітан розпоряджався тут життям і смертю людей.

Блада і його товаришів у нещасті швидко прив'язали до стремен сідел. Пролунала різка команда, і маленький загін рушив до Бріджвотера. І саме в цей час остаточно підтвер-

дилося страшне припущення Блада, що для драгунів Захід став завойованою ворожою країною. З будинку долинув тріск і гуркіт від падіння меблів, регіт і горлання вояків, для яких полювання на бунтівників було тільки приводом для грабунків і насильства. Цей шум пройняв розпачливий жіночий крик.

Бейнс зупинився і повернув спотворене жахом, бліде як смерть обличчя до маєтку. Але тієї ж миті мотузку, якою він був прив'язаний до стремена, шарпнули й звалили його з ніг. Полонений кілька ярдів безпорадно волікся по землі, поки солдат не зупинив коня і не вдарив нещасного плазом шаблі, криючи його брутального лайкою.

Того чудового і запашного ранку полонений Блад, ідучи між деревами, на яких рясніли яблука, раптом подумав, що людина — як він уже давно підозрював — це наймерзенніше Боже створіння і що тільки дурень може обрати собі професію зцілителя істот, яких найкраще знищити.

Розділ III. Верховний суддя

Тільки за два місяці — дев'ятнадцятого вересня, якщо ви бажаєте знати точну дату, — Пітер Блад постав перед судом за звинуваченням у державній зраді. Ми знаємо, що зрадником він не був, але можете не сумніватися, що на той час, коли йому висунули обвинувачення, він був уже здатний на такий злочин. Два місяці ув'язнення в таких жахливих умовах, що їх неможливо навіть описати, породили в душі Блада невгамовну ненависть до короля Якова і його сатрапів. Те, що за цих умов він таки не збожеволів, свідчить про неабияку силу його духу. Та хай там яким жахливим було становище цього абсолютно невинного в'язня, Блад ще мав підстави дякувати своїй долі насамперед за те, що його взагалі викликали до суду, потім за те,

що суд відбувся саме дев'ятнадцятого вересня і ні на день раніше. Бо в затримці, яка так дратувала арештованого, крилась єдина для нього можливість уникнути шибениці, хоч сам він ще не збагнув цього.

Якби не милість фортуни, він був би один із тих, кого на другий день після бою витягли з переповненої Бріджвотерської тюрми й без суду, за наказом полковника Кірка, який жадав крові, повісили на базарній площі. З жорстокою швидкістю командир Танжерського полку вчинив би те саме і з усіма іншими в'язнями — кількість не мала значення, — коли б не рішуче втручання епископа М'юсського, який поклав край цим беззаконним стратам.

Та хай навіть так, першого тижня після Седжмурської битви Кірк і Февершем, улаштувавши комедію якогось судового розгляду, стратили понад сто людей. Переможцям не бракувало жертв для шибениць, якими вкрилась уся округа, їх мало бентежило, де і за яких обставин схопили тих людей і скільки серед них було невинних жертв. Кінець кінцем, чого варте життя якогось телепня? У катів була гаряча пора, в дію пішли мотузки, сокири й казани з киплячою смолою... Але я утримаюсь від опису подробиць того огидного видовища, бо, зрештою, нас більше цікавить доля Пітера Блада, ніж доля повстанців, прихильників Монмута.

Блад вижив, щоб опинитися в одному із цих меланхолічних натовпів ув'язнених, закутих попарно, та пройти з Бріджвотера в Тонтон. Тих, що були тяжко поранені і не могли йти, солдати грубо кидали на переповнені візки. Їхні незабинтовані рани гноїлися, і багатьом в'язням пощастило вмерти дорогою. Коли Блад став наполягати, щоб йому дозволили полегшити страждання бідолашних, конвоїри порадили йому облишити дурниці та пригрозили відшмагати нагаями. Можна сказати напевно, що коли він і каявся зараз у чомусь, то тільки в одному: що не брав участі

в повстанні. Звичайно, така думка була нелогічною, але навряд чи можна було сподіватися на логічне мислення від людини в його становищі.

Під час цього страшного переходу Бладовим супутником у кайданах був той самий Джеремі Пітт, поява якого два місяці тому поклала початок його теперішнім стражданням. Молодий шкіпер став найближчим товаришем Блада після їхнього арешту. Випадково їх разом закували в кайдани ще в переповненій тюрмі, де вони задихалися від спеки й смороду в липні, серпні й вересні.

Крізь стіни в'язниці з навколишнього світу просочувалися уривки новин. Деякі з цих новин, можливо навмисне, поширювались серед в'язнів. Серед них була й чутка про страту Монмута. Вона завдала глибокого смутку тим, хто зносив усі страждання заради герцога й віри, боротися за яку той закликав. Багато хто рішуче відмовлявся вірити цій звістці. Поширилась безглузда вигадка про те, що замість Монмута на плаху пішов хтось інший, схожий на нього, а сам Монмут залишився живий і прийде знову, овіяний славою, щоб поставити Сіон і піти війною на Вавилон.

Блад слухав цю останню історію з такою ж байдужістю, з якою сприйняв і звістку про Монмутову смерть. Проте одна ганебна деталь цієї плітки не тільки не залишила його байдужим, але й посилила ненависть до короля Якова. Його величність погодився зустрітися з Монмутом. Якщо він не збирався помилувати герцога, то цей учинок з боку короля був неймовірно огидний і відворотний: адже в такому разі єдиною метою цієї зустрічі було підступне бажання потішитися з каяття свого нещасного племінника.

Пізніше вони дізналися, що лорд Ґрей, який був перший помічник герцога, а можливо, навіть і головний вождь повстання, купив собі помилування за сорок тисяч фунтів стерлінгів. Пітер Блад уважав, що цього й слід було чекати. Він не міг далі стримати свого презирства до короля Якова.

— Яка мерзенна істота сидить на троні! Якби я знав раніше про нього стільки, скільки знаю сьогодні, то, безумовно, у драгунів було б значно більше підстав для мого арешту, — заявив він і враз поцікавився: — А як ви думаєте, де тепер лорд Ґілдой?

Молодий Пітт, до якого він звернувся, повернув обличчя, з якого за два місяці ув'язнення рум'яна морська засмага майже геть зникла. Його круглі сірі очі допитливо глянули на лікаря.

— Звичайно, востаннє ми бачили лорда в Оґлторпі, — сказав Блад. — Цікаво, де ж тепер інші заарештовані дворяни — справжні лідери цього жахливого повстання? Думаю, що їхня відсутність пояснюється саме так, як і відсутність Ґрея. Вони багаті люди і можуть відкупитися. Шибениці чекають на тих бідолах, що пішли за аристократами, а самі аристократи, які мали честь очолити повстання, звичайно, на волі. Курйозна й повчальна історія. Присягаюся честю, ми живемо в несолідному світі!

З почуттям глибокої зневаги до всього він засміявся і з тим самим почуттям пізніше ступив до великого залу Тонтонського замку, аби постати перед судом. Разом із Бладом туди доправили Пітта і Бейнса. Суд мав розпочатися з розгляду їхньої — однієї на трьох — справи.

Увесь зал до самих галерей, заповнених переважно жінками, був задрапований багряною тканиною — в угоду марнославству верховного судді барона Джефрейса, який цілком природно надавав перевагу червоному кольору, бо він найкраще відображав його власну кровожерливість.

На чільному місці залу, на підвищенні, сиділи п'ять уповноважених лордів-суддів у яскраво-червоних мантіях і важких темних перуках, верховний суддя барон Джефрейс сидів посередині.

Підсудних привели під охороною. Судовий пристав закликав до тиші під страхом тюремного ув'язнення, і гомін

поступово вщух. Блад із цікавістю роздивлявся дванадцятьох присяжних засідателів, які дали клятву бути «милостивими і справедливими», але їхній зовнішній вигляд свідчив про те, що вони не могли думати ні про милість, ні про справедливість. Перелякані, приголомшені й жалюгідні, вони скидалися на кишенькових злодіїв, спійманих на гарячому. В душі кожного з них веління власної совісті тамував страх перед мечем жорстокого верховного судді.

Потім спокійний, зосереджений погляд Блада перемістився на членів суду і найдовше затримався на голові, лордові Джефрейсі, чия страшна слава бігла попереду нього й дісталася із Дочестера раніше, ніж приїхав він сам.

Це був високий, худий чоловік років сорока, з довгастим вродливим лицем. Синюватість під очима і набряклі повіки свідчили про страждання або про безсоння і посилювали блиск очей та їхній лагідний смуток. На блідому обличчі різко виділялися плями сухотного рум'янцю і яскраві повні губи. В лінії губів судді крилося щось невловиме, що псувало красу його виду.

Як медик, добре знаючи ту страшну хворобу, що мучила лорда, Блад з інтересом розглядав людину, яка, попри близький кінець, а можливо, саме через це, вела розпутне і розбещене життя.

— Пітер Блад, підведіть руку!

Суворий голос судового клерка повернув Блада до дійсності. Пітер машинально виконав наказ, і клерк узявся монотонно читати багатослівний обвинувальний акт, у якому Пітера Блада обвинувачували в зраді свого верховного і законного володаря Якова II, Божою милістю короля Англії, Шотландії, Франції та Ірландії. З цього акту Блад довідався, що він, не маючи в серці Бога, був спокушений дияволом, забув про свій обов'язок любити й шанувати короля і порушив мир і спокій у королівстві, розпалюючи війну та заколот із метою позбавити короля корони, титулу й честі. І ще про

багато інших злочинів довідався Блад із документа, в кінці якого було запропоновано відповісти: винен він чи не винен?

Відповідаючи, він сказав більше, ніж від нього вимагали:

— Я абсолютно не винний.

Гостролиций чоловічок, що сидів перед столом суддів праворуч від Блада, аж підскочив на своєму місці. Це був військовий прокурор Поллiксфен.

— Винні чи не винні? — загорлав цей запальний джентльмен. — Відповідайте тими самими словами, якими вас запитують!

— Тими самими словами? — перепитав Блад. — Он як! Не винний. — І, звертаючись до суду, вів далі: — Якщо ваша ласка, то я не вчинив абсолютно нічого, що могло б підтвердити хоч слово із цього обвинувального акту. Я завинив лише в тому, що мені бракувало терпіння за час мого двомісячного перебування в смердючій в'язниці, де моє здоров'я і навіть життя наражалися на страшну небезпеку...

Розпалившись, Блад міг би ще багато чого додати, але цієї миті верховний суддя перебив його лагідним, навіть жалібним голосом:

— Послухайте, Бладе, ми повинні дотримуватися звичайних, загальновизнаних судових норм, і я мушу перервати вас. Ви, мабуть, не обізнані з судовою процедурою?

— Не тільки не обізнаний, але навіть до цього часу був щасливий у своєму незнанні. Я б із радістю відмовся від такої обізнаності.

Квола посмішка на мить промайнула на сумному обличчі судді.

— Вірю вам. Вас уважно вислухають, коли ви виступатимете на свій захист. Але говорити будь-що зараз і недоречно, і незаконно.

Підбадьорений очевидним співчуттям і увагою судді, Блад відповів, як того вимагали від нього, що він згоден постати перед судом Бога і країни. Після цього клерк, помолившись,

щоб Бог допоміг ухвалити справедливий вирок, викликав Ендрю Бейнса, наказав йому підвести руку й відповісти на обвинувачення.

Від Бейнса, який не визнав себе винним, клерк перейшов до Пітта. Той сміливо визнав свою провину. Головний суддя заворушився.

— Ну, це вже краще, — сказав він, і його чотири «червоні» брати кивнули. — Якби всі були такими впертими, як двоє його товаришів-повстанців, то ми ніколи не завершили б своєї справи.

Після такого лиховісного зауваження, висловленого холодним, байдужим голосом, від якого здригнулися всі присутні, підвівся Поллiксфен. Багатослівно виклавши суть злочину, скоєного всіма трьома підсудними, він докладніше зупинився на обвинуваченні Пітера Блада, справу якого розглядали першою.

Єдиним свідком з королівської сторони був капітан Гобарт. Він жваво змалював обстановку, в якій знайшов і арештував трьох підсудних разом із лордом Ґілдоєм. Згідно з наказом полковника, він одразу повісив би Пітта, але від цього його утримала брехня підсудного Блада, ніби Пітт — пер і особа, яка заслуговує на увагу.

Коли капітан виклав свої свідчення, лорд Джефрейс подивився на Пітера Блада.

— Чи є в підсудного Блада запитання до свідка?

— Ні, сер. Він правильно розповів, як усе було.

— Я радий, що ви визнали все без жодного зволікання, звичайного для людей вашого сорту. І скажу вам щиро, що викрути тут вам не допомогли б. Бо, зрештою, ми завжди доб'ємося правди. Будьте певні.

Бейнс і Пітт також визнали правдивість свідчень капітана, після чого верховний суддя зітхнув із полегшенням:

— Коли це так, то, заради Бога, не будемо зволікати. Попереду ще багато справ. — Тепер у його голосі від

лагідності не залишилося й сліду. Губи скривилися в презирливу посмішку. Тон став різким і грубим. — Я вважаю, пане Поллiксфен, що оскільки факт підлої зради цих трьох негідників доведений і навіть визнаний ними, то нам більше нема про що говорити.

Але тут пролунав рішучий і навіть якийсь глузливий голос Пітера Блада:

— З дозволу вашої високості, сер, ще треба говорити й говорити.

Вражений такою зухвалістю, Джефрейс здивовано глянув на підсудного, і поступово вираз подиву на його лиці змінився виразом тупого гніву. На яскраво-червоних губах судді з'явилася неприємна злісна посмішка, що враз спотворила все обличчя.

— Що... що, негіднику? Ти хочеш, щоб ми марнували час на вислуховування твоїх нікому не потрібних словесних викрутасів?

— Я хотів би, щоб ви і пани присяжні засідателі дозволили мені виступити на свій захист. Ви обіцяли вислухати мене, ваша честь.

— Ну що ж, тебе вислухають, негіднику. Вислухають...

Голос судді скреготнув, як терпуг. Йому стало важко говорити, і на якусь мить його скорчило. Тендітною мертвотно-блідою рукою, на якій блакитними лініями позначалися вени, він дістав хусточку та приклав її до губів, а потім до лоба. Дивлячись на суддю очима спеціаліста, Пітер Блад зрозумів, що того зараз корчить приступ руйнівної хвороби.

— Вас вислухають, — вів далі суддя. — Але який може бути захист після зізнання?

— Розсудіть самі, ваша честь.

— Власне, для цього я тут і сиджу.

— І ви також розсудіть, панове, — Блад перевів погляд із судді на присяжних. Вони нерішуче засовалися під

сміливим поглядом його блакитних очей. Напередодні суду лорд Джефрейс звернувся до них із такою промовою, яка вибила з них рештки мужності. Навіть якби вони самі були в'язнями, обвинувачуваними в зраді, то й тоді він не міг би поводитися з ними крутіше.

Пітер Блад сміливо виступив, тримаючись прямо і впевнено. Він щойно поголився, і його парик, хоч і без завивки, був охайно зачесаний.

— Капітан Гобарт справді знайшов мене в садибі Оґлторп у понеділок вранці після Седжмурської битви, — почав Блад. — Але він не сказав, що я там робив.

Тут суддя перервав його знову:

— Ну а що ж ти міг робити в товаристві бунтівників, двоє з яких — лорд Ґілдой і Пітт — уже визнали свою провину?

— Саме це я прошу дозволити мені розповісти вам.

— Будь ласка, розкажи, але, заради Бога, якнайкоротше, бо коли б мені довелося вислухувати всіх собак-зрадників, то я просидів би тут до весни.

— Я був там, ваша честь, як лікар, щоб допомогти пораненому лордові Ґілдою.

— Що таке? Ти хочеш сказати нам, що ти лікар?

— Я закінчив Тріниті-коледж у Дубліні.

— Боже праведний! — вигукнув лорд Джефрейс різким голосом, звертаючись до присяжних. — Який мерзотник! Ви ж чули, як свідок сказав, що кілька років тому він зустрічав його в Танжері як офіцера французької армії. Ви чули також, як підсудний визнав, що свідок говорив правду.

— Я й зараз не заперечую, що він говорив правду. Але правда й те, що я скажу вам. Кілька років я був солдатом, але ще до цього я був лікарем, і від січня цього року знову став ним, влаштувавшись на життя у Бріджвотері; це може підтвердити сотня свідків.

— Немає ніякої потреби гаяти на це час! Я винесу вирок на підставі твоїх власних слів, мерзотнику. Я ще раз

запитую тебе: як сталося, що той, хто видає себе за лікаря, який мирно займається практикою в Бріджвотері, опинився в армії Монмута?

— Я ніколи не був у тій армії. Жоден свідок не говорив такого і, насмілюсь заявити, не скаже. Мене ніколи не цікавило те повстання, і я вважаю цю авантюру цілковитим безглуздям. Насмілюсь запитати вашу честь, — тут ірландський акцент Блада помітно посилився, — що міг робити я, католик, в армії протестантів?

— Католик? — Суддя якусь мить похмуро розглядав Пітера Блада. — Ти скоріше лицемірний ханжа-протестант. Скажу тобі, чоловіче, що я відчуваю пресвітеріанський запах за сорок миль.

— Тоді наважусь поцікавитись, чому ж ви, ваша честь, своїм надзвичайним нюхом не чуєте католика за чотири кроки?

По галереях легкою хвилею прокотився сміх, але лютого погляду судді й окрику судового пристава було досить, щоб він негайно урвався.

Трохи нахилившись уперед, лорд Джефрейс підніс тендітну білу руку, пальці якої все ще стискали носову хусточку, і погрозливо мовив, постукуючи пальцем по столі в такт словам:

— Не час тепер розглядати твою релігійну приналежність, чоловіче. Але закарбуй собі на носі те, що я зараз тобі скажу: немає такої релігії, яка б дозволяла брехати, прикриваючись нею. У тебе, як і в кожного, є безсмертна душа, і ніщо у світі з нею не зрівняється. Не забувай, що всесильний Господь Бог, перед чиїм судом і ти, і всі ми станемо в нашу останню годину, покарає тебе за найменшу брехню і кине у вічний вогонь, у безодню, де палає сірка, якщо ти хоч трохи ухилишся від правди. Бога не обдуриш! Тому я закликаю тебе говорити правду: як сталося, що тебе схопили разом із бунтівниками?

Якусь мить Пітер Блад дивився на суддю здивовано й збентежено. Яка неймовірно жахлива людина цей суддя! Нарешті він опанував себе і відповів:

— Того ранку мене покликали до пораненого лорда Ґілдоя, і я вважав, що за обов'язком, накладеним на мене професією, я мушу надати йому допомогу.

— Ти вважав?

Вигляд судді був страшний: на зблідлому обличчі його губи червоніли, як кров, якої він так жадав. Злісно посміхнувшись, він уп'явся поглядом у Блада, але схаменувся, зітхнув і, знову набравши лагідного та скорботного вигляду, сказав:

— Як ти безжалісно марнуєш наш час! Але я наберусь терпіння. Добре. Хто покликав тебе?

— Пітт. Він може підтвердити.

— О, звісно, Пітт може підтвердити. Зрадник, який уже визнав свою провину. І це твій свідок?

— Бейнс також може засвідчити мої слова.

— Бідолаха Бейнс має ще відповісти за себе, і не сумніваюся, що на тебе в нього забракне часу, бо він намаґатиметься врятувати від зашморгу свою власну шию. Так, так! І це всі твої свідки?

— Ні, ваша честь. Можна викликати з Бріджвотера ще й інших, які бачили, як я виїхав того ранку з Піттом на крупі його коня.

Джефрейс посміхнувся.

— У цьому немає потреби. Я не збираюся витрачати так багато часу на тебе. Скажи лише одне: коли Пітт, якщо вірити тобі, приїхав по тебе, ти ж знав, що він прихильник Монмута, як він це сам зараз визнав?

— Знав, ваша честь.

— Знав! Ага! — Верховний суддя подивився на присяжних засідателів, які знітилися від страху, і коротко, в'їдливо засміявся. — І все ж, не зважаючи на це, ти поїхав із ним?

— Я вважав своїм священним обов'язком надати допомогу пораненому.

— Священним обов'язком, кажеш? — І в очах судді знову спалахнула лють. — Боже милостивий! Як тільки ми живемо серед таких гадів? Твій священний обов'язок, негіднику, — служити Богу і королю. Але не будемо марнувати слова. Пітт сказав тобі, кому саме ти мав надати допомогу?

— Так, лордові Ґілдою.

— І ти знав, що лорд Ґілдой був поранений у бою, знав, на чиєму боці він бився?

— Знав.

— І все ж, вважаючи себе лояльним підданим короля, у чому ти хочеш нас запевнити, ти поїхав до пораненого?

На мить Пітер Блад втратив терпіння.

— Моя справа — лікувати рани, а не вивчати політичні погляди пораненого, — сказав він різко.

Схвальний гомін прокотився галереями й навіть серед присяжних засідателів. Але це ще більше розлютило верховного суддю.

— Господи Ісусе! Чи бачив світ ще коли-небудь такого безсоромного негідника, як оцей? — Із білим мов крейда обличчям суддя повернувся до членів суду. — Я сподіваюся, панове присяжні, що ви звернете увагу на поведінку цього підлого зрадника. Не можна не помітити заклятості людей такого типу, як він. Він сам, своїми власними устами, визнав провину, якої досить, щоб повісити його десять разів... Але це ще не все. Говори, мерзотнику: з якою метою ти морочив голову капітанові Гобарту брехнею про високий сан зрадника Пітта?

— Щоб урятувати його від повішення без суду, яке йому загрожувало.

— А яке тобі діло до того, чи повісять цього негідника, чи ні?

— Справедливість — справа кожного вірнопідданого, бо несправедливість, вчинена людиною, яка перебуває на королівській службі, якоюсь мірою безчестить самого короля.

Це був тонкий і гострий випад на адресу присяжних; він розкривав гнучкість і гостроту розуму Блада і міру його самовладання, що особливо посилювались у хвилини великої небезпеки. На будь-який інший склад суду його слова справили б те враження, на яке він і сподівався. Можливо, вони вплинули б навіть на цих слабкодухих овечок. Але тут знову втрутився Джефрейс.

Він став дихати важко й шумно, потім рвучко підвівся.

— Володарю небесний! — закричав Джефрейс. — Чи доводилось вам бачити такого безсоромного мерзотника? Але щодо тебе все вирішено. Я бачу тебе, падлюко, вже з мотузкою на шиї.

Закінчивши цю зловтішну тираду, суддя знову впав у крісло й заспокоївся. Судова комедія добігла кінця. На блідому обличчі судді не виявлялося жодної ознаки душевного хвилювання. Його знову охопила тиха меланхолія. Коли ж за хвилину він заговорив, голос його був лагідним, майже ніжним, але кожне слово чітко лунало в принишклому залі.

— Не в моїй вдачі кривдити когось, а тим більше втішатися чиєюсь загибеллю. Тільки з жалю до тебе я вдався до цих слів, бо хотів, щоб ти подбав про свою безсмертну душу, а не віддавав її на поталу, вперто чіпляючись за брехню й викрутаси. Але я бачу, що всі мої зусилля, все моє співчуття і милосердя марні, тому мені більше нема про що з тобою говорити. — І, повернувши до присяжних засідателів своє сумне вродливе обличчя, він додав: — Панове! Як представник закону, я зобов'язаний нагадати вам, що той, хто хоч і не брав безпосередньої участі в повстанні проти короля, але свідомо приймає бунтівника, дає притулок або лікує його, є таким самим зрадником, як і той, хто виступив зі зброєю в руках. Моя присяга і власне сумління зобов'язують

мене роз'яснити вам суть закону, а ваші присяги і ваше сумління зобов'язують вас ухвалити справедливий вирок.

Після цього суддя почав промову, в якій намагався довести, що Бейнс і Блад обидва винні в зраді: перший — тому, що переховував зрадників, другий — надавав зрадникові медичну допомогу. Він пересипав свою промову улесливими посиланнями на свого законного государя й повелителя, якого Бог поставив над усіма, і лайкою на адресу протестантів і Монмута, про якого він мав сміливість твердити, що найбідніший законнонароджений підданий королівства має більше прав на престол, ніж цей байстрюк-герцог.

— Господи! Яке гаддя завелося в нашому суспільстві! — шалено вигукнув суддя і впав у крісло, знесилений таким енергійним виступом. Якусь мить він сидів нерухомо, приклавши хусточку до рота, потім знову якось неспокійно засовався в кріслі, і знову його обличчя спотворив біль. Він ледве зміг кивнути членам суду, щоб ті вийшли для ухвалення вироку.

Пітер Блад слухав нестримну блюзнірську і майже нецензурну промову Джефрейса з байдужістю, яка пізніше, коли він згадував про все це, дивувала його самого. Він був так вражений поведінкою цієї людини, протиріччям між його духом і тілом, методами залякування та примусу стосовно присяжних засідателів, що майже забув про небезпеку, яка загрожувала його власному життю.

Присяжні засідателі незабаром повернулися. Усі троє підсудних були визнані винними.

Пітер Блад обвів поглядом зал суду, задрапірований червоною матерією. На якусь мить море облич захиталося й розпливлося перед його очима. Потім він знову опанував себе і почув, як його запитували: що він може заперечити смертному вироку після того, як його визнали винним у державній зраді.

Він засміявся, і його сміх моторошно пролунав серед мертвої тиші суду. Вся ця комедія була таким безглуздям, таким знущанням над справедливістю! І все це витівав той блазень у яскраво-червоній мантії, що сам був посміховиськом, слухняним знаряддям злобного і мстивого короля. Але навіть і на цього блазня вплинув сміх Блада.

— Ти ще смієшся — із зашморгом на шиї смієшся просто на порозі вічності!

І тут Блад використав нагоду, щоб помститися:

— Присягаюся честю, у мене більше підстав для цього, ніж у вас. І ось що я скажу вам, перш ніж буде затверджений мій вирок. Ви бачите мене — невинну людину, чий єдиний злочин полягає в милосерді, — із зашморгом на шиї. Ви юрист і говорите зі знанням справи про те, що чекає на мене. Я ж, як лікар, можу сказати, теж зі знанням справи, що уготовано вам, ваша честь. І запевняю, що навіть зараз я не помінявся б із вами місцем, не поміняв би зашморг, який ви накидаєте мені на шию, на той камінь, який ви носите в собі. Смерть, на яку ви засуджуєте мене, — легкий жарт порівняно зі смертю, на яку приречена ваша честь Усевишнім суддею, ім'ям якого ви так часто прикриваєтесь.

Верховний суддя сидів нерухомо, неприродно виструнчившись, обличчя його сполотніло, губи скривилися. На кілька секунд після того, як Пітер Блад скінчив говорити, зал суду, немов паралізований, принишк, запала абсолютна тиша. Ті, хто знав Джефрейса, вважали це затишшям перед бурею і готувалися до вибуху. Але вибуху не дочекались.

Поволі, ледве помітно, на зблідлому обличчі судді знову заграв рум'янець. Джефрейс немов виходив зі стану заціпеніння. Ось його постать у яскраво-червоній мантії подалася вперед, і він заговорив. Приголомшеним голосом і стисло, набагато коротше, ніж звичайно в таких випадках, абсолютно механічно, як людина, думки якої зайняті чимсь іншим, він виголосив смертний вирок, жодним словом

не згадавши про те, що сказав Пітер Блад. Прочитавши вирок, Джефрейс знесилено сповз у крісло. Очі його напівзаплющилися, а чоло вкрилося краплинами поту.

Ув'язнених вивели.

Поллiксфен — запеклий віг у душі, попри посаду прокурора, — прошепотів на вухо своєму колезі — адвокатові (хоча той шепіт був почутий одним із присяжних засідателів):

— Богом присягаюся, той смаглявий негідник добре налякав верховного суддю. Шкода, що його мають повісити. Людина, здатна залякати Джефрейса, забрела б далеко.

Розділ IV. Людина як товар

Містер Поллiксфен водночас і помилявся, і не помилявся — явище набагато частіше, ніж це зазвичай трапляється.

Він мав рацію, висловивши думку, що людина з характером Блада, людина, здатна своєю витримкою і своїми словами злякати страшного Джефрейса, пішла б у житті далеко. І водночас він помилявся — хоч це йому і не ставиться у провину — у своєму припущенні, ніби Пітера Блада мають повісити.

Уже сказано, що, хай би яке велике лихо спіткало Блада в результаті його поїздки в Оґлторп, він іще мав — хоч і сам того не знав — дякувати долі, по-перше, за те, що його таки судили, і, по-друге, за те, що суд відбувся дев'ятнадцятого вересня. До вісімнадцятого вересня вироки, ухвалені судом, виконували негайно. Але саме вранці дев'ятнадцятого вересня до Тонтона прибув кур'єр від лорда Сандерленда, державного секретаря, з листом на ім'я лорда Джефрейса, в якому повідомлялося, що його величність король милостиво звелів відправити тисячу сто бунтівників у свої південні колонії на Ямайці, Барбадосі й на Підвітряних островах.

Не слід вважати, що цей наказ диктувався якимось почуттям гуманності. Лорд Черчилль, один із сановників Якова II, мав рацію, коли сказав, що серце короля таке ж чутливе, як і камінь. Просто король зрозумів, що масовими стратами нерозумно марнується цінний товар. І це тоді, коли на плантаціях бракувало робочих рук і здорового, витривалого чоловіка можна було продати за 10—15 фунтів стерлінгів. Багато сановників при дворі короля тією чи іншою мірою мали підстави розраховувати на щедрість його величності, а бунтівники саме й були тим дешевим і надійним матеріалом, яким можна було задовольнити ці претензії. Для цього слід було тільки відібрати певну кількість засуджених і віддати їх придворним у їхнє цілковите розпорядження.

Лист лорда Сандерленда дає вичерпне уявлення про королівську щедрість. Тисячу засуджених планували розподілити між вісьмома придворними, а сотню, було зазначено в постскриптумі до листа, лорд просив для королеви. Цих в'язнів мали негайно перевезти до південних плантацій його величності та тримати їх там протягом десяти років і лише потім відпустити на волю. Особи, яким мали передати засуджених, зобов'язувались негайно доправити їх до місця призначення.

Від секретаря лорда Джефрейса ми знаємо, що тієї ночі верховний суддя в нестримній люті кляв недоречне «милосердя» короля. Ми знаємо, що в листі до короля Джефрейс усіляко намагався переконати монарха переглянути своє рішення. Але Яків не змінив його. Крім безпосереднього прибутку, який він мав одержати в результаті цього милосердя, король цим заходом ще й показував свою «великодушність». Яків добре знав, що помилувати людей — означає зробити їх мерцями ще за життя. Багато засланців не винесуть пекельних мук рабства у Вест-Індії, а коли вони помруть, то ті, що зостануться живими, ще й заздритимуть їм.

Так сталося, що Пітера Блада, а з ним Джеремі Пітта і Ендрю Бейнса, замість того щоб повісити, колесувати й четвертувати, як зазначалося у вироку суду, разом із п'ятдесятьма іншими в'язнями перевезли в Брістоль, а там перегнали на судно «Ямайський купець», яке мало везти їх далі. Від задухи, поганої їжі та гнилої води серед в'язнів спалахнули хвороби, почали мерти найслабші. Серед одинадцяти померлих був і нещасний Бейнс із Оґлторпа, позвірячому відірваний від своєї тихої ферми серед запашних яблуневих садів, який не мав іншого гріха, крім того, що сповідував милосердя.

Смертність була б набагато вищою, якби не було Пітера Блада. Спочатку капітан «Ямайського купця» Ґарднер на настирливі домагання лікаря надати йому доступ до скриньки з медикаментами й дозволити допомогти хворим відповідав брутальною лайкою й погрозами. Та коли капітан Ґарднер побачив, що може бути притягнутий до відповідальності за ці надто великі втрати живого товару, він, хоч і з запізненням, вирішив скористатися майстерністю Пітера Блада. Лікар узявся до роботи з властивими йому пристрастю й запалом. Кваліфікованою допомогою і поліпшенням умов, у яких жили його товариші-в'язні, він зупинив поширення хвороб.

У середині грудня «Ямайський купець» кинув якір у Карлайльській бухті і висадив на берег сорок два вцілілих засуджених бунтівники.

Якщо ці нещасні думали (а багато хто з них справді так вважав), що вони їдуть у дику, нецивілізовану країну, то досить було глянути на те, що постало перед їхніми очима, щоб від таких думок не лишилося й сліду. Вони побачили велике місто з будинками європейської архітектури, тільки без тієї метушні, притаманної європейським містам. Над червоними дахами велично здіймався шпиль церкви. Вхід до широкої бухти охороняв форт, з амбразур якого вистромили свої жерла гармати. На зеленому пагорбі над містом владно височів

повернутий широким фасадом до моря губернаторський будинок. Цей пагорб багатьом нагадував англійські узгір'я у квітні, та й день був такий погожий, які квітень дарує Англії, — сезон тропічних дощів нещодавно скінчився.

На широкій брукованій набережній засуджених зустрів загін поліції в червоних мундирах, що прибув для охорони в'язнів, і натовп, який одягом і манерами мало чим відрізнявся від юрби в будь-якому морському порту Англії, хіба тільки тим, що в ньому було менше жінок і багато негрів.

На огляд вишикуваних на молу засуджених приїхав губернатор Стід, низенький товстий червонопикий чоловічок, одягнений у камзол з товстої блакитної тафти, густо розцяцькованої золотим позументом. Він трохи припадав на одну ногу і важко спирався на масивну палицю із чорного дерева. За ним у формі полковника барбадоської поліції перевальцем ішов огрядний чоловік, на цілу голову вищий за губернатора. На його м'ясистому жовтуватому обличчі відбивався вираз неприхованої зловтіхи. Поруч із ним, дивно контрастуючи з його огрядністю, йшла сповнена юної грації струнка дівчина в елегантному костюмі для їзди верхи. Широкі криси сірого капелюха, прикрашеного яскраво-червоним пером страуса, ховали від сонця її довгасте ніжне личко, на якому зовсім не позначився вплив тропічного клімату. Каштанове волосся кучерями спадало на плечі, у широко поставлених карих очах світилася щирість, а обличчя, замість звичайного для дівчини виразу пустотливої задерикуватості, виражало глибоке співчуття.

Пітер Блад спіймав себе на тому, що зачудовано дивиться на це чарівне обличчя, яке було так явно не на своєму місці. У відповідь дівчина пильно подивилась на нього, і бранець неспокійно переступив з ноги на ногу, усвідомлюючи свій жалюгідний вигляд. Немитий, нестрижений, неголений, зі скуйовдженим волоссям і потворною чорною бородою, в лахмітті, що залишилось від колись розкішного

камлотового камзола, у якому його заарештували і якого тепер не наділи б навіть на городнє опудало, Блад вважав себе негідним того, щоб його розглядали такі красиві очі. А проте очі ці не відриваючись дивилися на нього з майже дитячим подивом і жалістю. Нарешті дівчина доторкнулася до яскраво-червоного рукава свого супутника; той щось сердито буркнув, повернувся всім своїм масивним корпусом і став проти неї.

Дивлячись просто в очі співрозмовникові, дівчина щось із запалом доводила йому, але той слухав її неуважно. Його маленькі блискучі очиці, що примостилися біля самісінького носа, м'ясистого і звислого, відірвалися від неї та втупились у білявого здорованя Пітта, що стояв поряд із Бладом.

У цей час до них підійшов губернатор, і кілька хвилин усі троє радились. Дівчини Пітер геть не чув, бо вона говорила дуже тихо. Слова полковника долинали до Блада якимсь нерозбірливим бурмотінням. Зате губернатор, що вважав себе дотепною людиною і любив, щоб його всі слухали, говорив високим різким голосом:

— Мій дорогий полковнику Бішоп, вам надається право першого вибору із цього букета і за вашою власною ціною. Після цього ми відправимо решту на торги.

На знак згоди полковник Бішоп кивнув і голосніше мовив:

— Ваша світлість дуже милостиві. Але, присягаюся честю, ці арештанти так охляли, що з них мало буде користі на плантації.

Його маленькі очі-намистинки аж їли поглядом «живий товар», а на обличчі ще дужче заграв вираз презирства та зловтіхи. Він наче був роздратований на них через те, що вони не в кращому стані. Потім він покликав до себе капітана «Ямайського купця» Ґарднера і кілька хвилини розмовляв із ним, утупившись у список.

Проглянувши цей документ, Бішоп повернув його капітанові і, міцно стуливши губи, підійшов до засуджених повстанців. Біля молодого сомерсетширського шкіпера

Бішоп зупинився і на якусь мить замислився. Обмацавши м'язи на руках молодого моряка, він звелів йому розтулити рота, щоб подивитися на зуби. Оглянувши, стиснув пошерхлі губи і кивнув головою.

Він кинув Ґарднерові через плече:

— П'ятнадцять фунтів за цього.

Капітан невдоволено скривився:

— П'ятнадцять фунтів? Це менше половини від того, що я хотів за нього запросити.

— Це вдвічі більше від того, що я мав намір дати, — буркнув полковник.

— Але ж і тридцять фунтів дешево, ваша честь.

— За таку суму я можу купити негра. Ці білі свині не живуть і не вміють працювати.

Ґарднер на всі лади став вихваляти здоров'я, молодість і силу Пітта. Він говорив так, наче йшлося не про людину, а про робочу худобину. Пітт, чутливий хлопець, стояв мовчки й нерухомо. Тільки щоки його то біліли, то червоніли, виказуючи ту велику внутрішню боротьбу, завдяки якій він зберігав самовладання.

Пітера Блада нудило від цього огидного торгу.

Дівчина, що прийшла з полковником, розмовляла з губернатором, поволі походжаючи оддалік уздовж шеренги засуджених. Губернатор самовдоволено посміхався і з молодецькою хвацькістю накульгував поряд із нею, а вона, очевидно, не розуміла мерзенності того, що наразі оборудував полковник. «Невже їй байдуже?» — думав Блад.

Полковник Бішоп крутнувся на каблуках, щоб пройти далі.

— Двадцять фунтів — і жодного пенса більше. Це й так удвічі перевищує те, на що ви можете сподіватися в Кребстона.

Капітан Ґарднер, зрозумівши з тону покупця, що це його остаточна ціна, зітхнув і погодився. А Бішоп уже простував далі вздовж шеренги засуджених, тільки мимохідь

презирливо глянувши на Блада та на виснаженого юнака ліворуч від нього. Проте чоловік, що стояв за ними, — велетень середніх років на ім'я Волверстон, який втратив око під Седжмуром, привернув його увагу, і торгівля почалася знову.

Пітер Блад стояв у сліпучому сонячному промінні, вдихаючи запашне повітря, таке несхоже на будь-яке інше, яким він коли-небудь дихав. Воно було насичене міцним ароматом: сумішшю пахощів кампешової квітки, ямайського перцю й духмяного кедра. Сам того не помічаючи, Блад поринув у марні роздуми, навіяні тим чудовим трунком. Розмовляти не хотілося. Мовчав і Пітт, який стояв біля Блада, засмучений тим, що ось-ось його, напевне, розлучать із товаришем, з яким він пліч-о-пліч вистояв усі ці тяжкі місяці, якого він полюбив як друга і на поради та підтримку якого завжди покладався. Хлопця охопило таке почуття самотності й туги, що проти нього все, пережите ним досі, здавалося дрібницею. Для Пітта розлука з Бладом була б болісним завершенням усіх його страждань.

До них підходили інші покупці, розглядали та йшли далі. Блад не звертав на них ніякої уваги. Але ось у кінці шеренги сталось якесь пожвавлення. Це Ґарднер щось голосно роз'яснював юрбі покупців, які чекали, поки полковник Бішоп навибирає собі людського товару. Коли Ґарднер замовк, Блад, подивившись у його бік, помітив, що дівчина про щось говорила з Бішопом і срібною рукояткою батога показувала на шеренгу засуджених. Бішоп, затуливши рукою очі від сонця, глянув туди, куди вона показувала. Потім повільно, перевальцем, у супроводі Ґарднера він рушив уздовж шеренги. За ними пішли дівчина й губернатор.

Вони йшли, поки полковник не порівнявся з Бладом. Покупець був би й цього разу пройшов повз лікаря, якби дівчина не торкнулася батогом його руки.

— Оце той чоловік, якого я мала на увазі, — мовила.

— Оцей?

У голосі полковника забриніла нотка презирства. Пітер Блад пильно подивився у вирячені полковникові оченята, схожі на родзинки в пудингу, глибоко посаджені на жовтому м'ясистому обличчі, і відчув, як йому в лице хлинула кров від такого принизливого огляду.

— Пхе! Мішок кісток! Що я з ним робитиму? — сказав Бішоп і повернувся, щоб іти далі, але тут утрутився Ґарднер:

— Він, може, й худий, але міцний. Міцний і здоровий. Коли половина з них захворіла, а друга половина мала ось-ось захворіти, цей бусурман тримався на ногах і лікував своїх товаришів. Якби не він, то їх загинуло б значно більше. П'ятнадцять фунтів за нього, полковнику. Це навіть дешево. Він здоровий, кажу вам, ваша честь, витривалий і сильний, хоч і худий. Він саме з тих, хто добре переносить спеку. Клімат ніколи не вб'є його.

Губернатор Стід хихикнув:

— Чуєте, полковнику? Довіртеся своїй племінниці. Жінка одним поглядом оцінить чоловіка.

І він зареготав, задоволений своєю дотепністю. Але сміявся тільки він. По обличчю полковникової племінниці прокотилися хмаринка досади, тоді як сам полковник поринув у роздуми про цю торгову операцію і не міг звернути уваги на жарт губернатора. Закопиливши трохи губу, він якусь мить мовчки гладив рукою підборіддя. Джеремі Пітт майже перестав дихати.

— Я даю вам за нього десять фунтів, — вимовив нарешті полковник.

Пітер Блад благав Бога, щоб ця пропозиція була відхилена. Він сам не зміг пояснити, чому його так образила думка, що він може стати власністю саме цієї брутальної тварини і якоюсь мірою власністю тієї кароокої дівчини. Але самим почуттям образи не зміниш своєї долі. Раб є раб. Пітера Блада продали полковникові Бішопу, цьому чванькуватому покупцеві, за мізерну суму — десять фунтів стерлінгів.

Розділ V. Арабелла Бішоп

Одного сонячного січневого ранку, приблизно через місяць після прибуття «Ямайського купця» в Бріджтаун, міс Арабелла Бішоп виїхала верхи з гарного дядькового будинку, розташованого на пагорбі в північно-західній частині міста. За нею слідом, на достатній відстані, підтюпцем бігли два негри-охоронці. Молода дівчина прямувала до губернаторського будинку, щоб навідати дружину губернатора, яка останнім часом занедужала. Досягши вершини пологого, зарослого травою пагорба, вона побачила високого, худорлявого, в простому, але пристойному одязі чоловіка, який ішов їй назустріч. Чоловік цей був їй незнайомий, а незнайомі люди рідко трапляються на цьому острові. І все ж дівчині здалося, що вона десь його бачила.

Міс Арабелла зупинила коня — ніби для того, щоб помилуватися краєвидом, і це здавалося цілком правдивим, бо панорама справді була чудова. Водночас краєм карих очей вона уважно вивчала незнайомця, що дедалі наближався. Тепер їй довелося змінити своє перше враження про його одяг — досить строгий, навряд чи красивий. Камзол і штани були з простого домотканого полотна, і якщо камзол сидів на ньому гарно, то це пояснювалося скоріше його природною грацією, ніж вправністю кравця. Панчохи бавовняні, прості та грубі; крислатий капелюх, якого він шанобливо скинув, підходячи до неї, — старий, без стрічки й пера. А те, що здалеку здавалося париком, були його кучері, чорні й лискучі.

На засмаглому поголеному похмурому обличчі виділялися напрочуд блакитні очі, які серйозно дивилися на неї. Він пройшов би далі, якби вона не зупинила його.

— Здається, я звідкись вас знаю, — мовила дівчина.

Голос її був дзвінкий, як у хлопчика. Щось хлопчаче було і в манерах, якщо слово «хлопчачий» узагалі можна вжити для такої витонченої леді. Це йшло, мабуть, від тієї про-

стоти й невимушеності, які унеможливлювали хитрощі, властиві жіночій статі, і дозволяли їй бути в найкращих стосунках з усім світом. Можливо, саме через це Арабелла, досягши двадцятип'ятирічного віку, не тільки не була одруженою, а навіть не мала шанувальників. З усіма чоловіками вона поводилась, як із братами, і така невимушеність ускладнювала змогу упадання коло неї.

Негри, що супроводили її, зупинились на пристойній відстані позаду і присіли навпочіпки на траві, чекаючи, поки господині заманеться знову вирушити в дорогу.

Незнайомець, до якого вона звернулася, теж зупинився.

— Господині слід знати своє майно, — сказав він.

— Моє майно?

— Або вашого дядька. Дозвольте відрекомендуватися. Мене звуть Пітер Блад, і я коштую рівно десять фунтів стерлінгів. Я це знаю, бо саме таку суму ваш дядько заплатив за мене. Не кожному щастить дізнатися в такий спосіб про ціну собі.

Тільки тепер дівчина впізнала чоловіка. Вона не бачила його з дня торгів на набережній і через це не могла відразу впізнати, хоч під час першої зустрічі він і зацікавив її. Та за цей місяць він настільки змінився, що не був схожий на того раба.

— Боже мій! — вигукнула вона. — І ви ще можете сміятися!

— Як бачите. Хіба це не досягнення? — визнав Пітер. — Та й живу я не надто погано.

— Я чула про це, — сказала Арабелла.

Вона справді чула, що засуджений бунтівник, який колись її зацікавив, виявився лікарем. Звістка про це дійшла до губернатора Стіда, якого немилосердно мучила подагра, і губернатор позичив Блада у його господаря. Завдяки чи то майстерності, чи, може, талану, Пітер Блад полегшив страждання його ясновельможності, чого не вдавалося

зробити жодному з двох лікарів, що мали практику в Бріджтауні. Потім дружині губернатора заманулося, щоб Блад лікував її від мігрені. Блад, правда, встановив, що хвора вона хіба що на сварливість — результат природженої вередливості, посиленої аж надто нудним як на світську жінку животінням на Барбадосі. Проте він прописав ліки, і жінка переконала себе, що їй поліпшало. Після цього слава про нього поширилась усім Бріджтауном, і полковник Бішоп зметикував, що з цього нового раба можна мати більше зиску як з лікаря, аніж як з робітника на плантації.

— Це вам, добродійко, я маю дякувати за порівняно легке життя і чисту роботу, — сказав Блад, — і я радий скористатися цією нагодою, щоб сказати про це.

Однак подяка була скоріше в його словах, аніж у тоні, яким висловлювалась.

«Невже він глузує?» — подумала Арабелла і глянула на нього з такою допитливою відвертістю, яка когось іншого неодмінно збентежила б. Але Блад у її погляді відчув запитання і відповів:

— Якби мене купив якийсь інший плантатор, то, безсумнівно, мої лікарські здібності назавжди лишилися б невідомими, і цієї хвилини я рубав би ліс та орав землю, як і ті бідолахи, що їх привезли разом зі мною.

— Але чому ви дякуєте за це мені? Вас же купив мій дядько?

— Він не вдався б до цього, якби ви не вмовили його. Я помітив це і тієї миті страшенно обурився.

— Ви обурились? — У хлопчачому голосі Арабелли зазвучав виклик.

— У цьому тлінному житті мені всього довелось зазнати. Але продавали й купували мене вперше, і тому навряд чи я був схильний любити свого покупця.

— Якщо я й наполягала, щоб дядько купив вас, то тільки тому, що співчувала вам. — Тон її був трохи суворим,

наче вона докоряла йому за глузування й зухвалість, що, як їй здалося, лунали в його словах.

— Можливо, мій дядько здається вам суворою людиною, — додала вона. — Це так, він суворий. Плантатори всі суворі. Напевне, тому, що таке вже їхнє життя. Але тут є ще й гірші. Узяти хоча б Кребстона зі Спейґстауна. Він теж був на березі й чекав своєї черги, щоб купити те, що залишиться після мого дядька, і от якби ви потрапили до його рук... Страшна людина... Може, тому так і сталося, що я...

Блад дещо розгубився.

— Такий інтерес до чужої... — почав був він, але враз перебудував фразу. — Але ж там були й інші, що заслуговували на співчуття.

— Ви чомусь здалися мені геть не таким, як інші.

— Я й не є такий, — сказав він.

— О! — Вона пильно глянула на нього і трохи насторожилась. — Ви непоганої думки про себе.

— Навпаки. Решта засуджених — гідні поваги повстанці, не те, що я. У цьому й полягає різниця. Я ж був один із тих, кому забракло глузду побачити, що Англія потребує очищення. Я задовольнявся лікарською практикою в Бріджвотері, тоді як кращі за мене проливали свою кров, щоб вигнати підступного тирана й мерзенну зграю його придворних.

— Сер! — зупинила вона його. — Мені здається, ви пропагуєте зраду.

— Сподіваюся, що я висловився недвозначно, — сказав він із притиском.

— Дехто відбатожив би вас за такі слова.

— Губернатор не допустить цього. У нього подагра, а в його дружини — мігрень.

— Ви покладаєтесь на це? — запитала вона з неприхованим презирством.

— У вас, очевидно, ніколи не було не лише подагри, а навіть мігрені, — відповів Блад.

Вона нетерпляче махнула рукою і на якусь мить перевела погляд на море.

Потім раптом знову глянула на нього — на цей раз брови її зійшлися на переніссі.

— Якщо ви не бунтівник, то чому ж ви опинилися тут?

Він зрозумів, що вона не йме йому віри, і засміявся.

— Повірте, це довга історія, — сказав він.

— І, напевне, така, що ви визнали б за краще не розповідати її?

Тоді Блад коротко виклав їй усе, що з ним сталося.

— Боже мій! Яка підлість! — вигукнула Арабелла, коли він замовк.

— Ні, ні... Англія стала блаженною країною за короля Якова! Вам не треба жаліти мене. Зваживши все, я думаю, що на Барбадосі живеться краще. Тут принаймні можна хоч у Бога вірити.

По цих словах він глянув спочатку ліворуч, на темну велич гори Хіллбей, що височіла вдалині, потім праворуч, на неозорий простір збуреного вітрами океану. Йому здалося, ніби чудовий краєвид іще більше підкреслював мізерність і нікчемність його нещастя.

— Невже скрізь життя таке важке? — сумно запитала дівчина.

— Люди самі роблять його таким.

— Розумію. — Вона уривчасто і, як йому здалося, з якимсь смутком у голосі, засміялась. — Я ніколи не вважала, що Барбадос — земний рай. Але не сперечаюся, ви знаєте світ краще, ніж я. — Сказавши це, дівчина торкнула коня своїм батогом зі срібною рукояткою. — Але я вітаю вас із полегшенням ваших страждань.

Пітер вклонився, а вона поїхала далі. Негри підхопились і підтюпцем побігли слідом.

Певний час Пітер Блад постояв там, де вона залишила його, в задумі розглядаючи залиті сонячним сяйвом води

Карлайльської бухти й кораблі, що стояли в просторій гавані, над якою з галасом кружляли чайки.

Тут і справді було гарно. «Краєвид чарівний, — подумав Блад, — а втім, це тюрма». Говорячи, що він вважає Барбадос кращим за Англію, Блад намагався применшити своє нещастя. Нарешті він повернувся і розміреним кроком рушив до маленького селища — купки халуп, зліплених із глини й лози і обгороджених частоколом. Тут жили раби, що працювали на плантації, а разом із ними жив і він сам.

Нараз у його пам'яті спливла строфа з Ловласа:

Для мене мури не тюрма,
Залізні грати — ще не клітка.

Він вкладав у ці рядки новий зміст, зовсім протилежний тому, що мав на думці автор. «Хай би якою просторою була тюрма, — міркував Пітер, — вона залишається тюрмою навіть тоді, коли не має ні мурів, ані ґрат». Особливо глибоко збагнув це Блад того чудового ранку, а з часом йому довелося ще ясніше усвідомити справедливість такого твердження. З кожним днем він дедалі частіше думав про те, що в нього підрізані крила, що він вигнанець із цього життя, і дедалі менше згадував про ту випадкову свободу, якою часом користувався. А коли порівнював свою трохи легшу долю з долею нещасних товаришів у рабстві, він не відчував того задоволення, якого міг би спізнати інший. Навпаки, їхні лиха тільки посилювали гнів і гіркоту, що сповнювали Бладову душу.

Із сорока двох засуджених повстанців, які зійшли з «Ямайського купця» на берег разом із Бладом, полковник Бішоп купив не менше ніж двадцять п'ять. Решту було продано дрібнішим плантаторам — декого в Спейґстаун, а інших — ще далі на північ. Блад не знав, яка доля спіткала їх. Однак серед рабів Бішопа він ходив вільно, але, живучи разом із ними, добре розумів їхні нелюдські страждання. Усі вони

працювали на цукрових плантаціях з раннього ранку до пізнього вечора, а коли знесилювалися, то на їхні спини відразу ж опускався нагай наглядача або його помічників. Одягнені вони були в лахміття, дехто майже голий; жили в багні; харчувалися смердючою солониною та кукурудзяними коржиками — їжею, яка для більшості з них якийсь час була настільки незвичною, що двоє захворіли і віддали Богові душу, перш ніж Бішоп зметикував, що раби мають для нього певну цінність як робоча сила, і поступився перед домаганнями Блада дозволити йому доглядати хворих. Щоб тримати рабів у покорі, одного з них, який повстав проти жорстокості наглядача Кента, закатували на смерть на очах у його товаришів, а іншого, що наважився втекти в ліс, спіймали, завернули назад і відшмагали, а потім витаврували йому на лобі літери «З. К.», щоб до кінця його життя всі знали, що він збіглий каторжник. Але, на щастя, бідолаха помер, не витримавши катувань.

Після цього засуджені ще більше спохмурніли, принишкли. Найнепокірніших приборкали, і вони з трагічною терплячістю та відчаєм скорилися своїй невимовно тяжкій долі.

Лише Пітер Блад, уникнувши цих надмірних страждань, зовні майже не змінився, хоча в душі його з кожним днем зростала ненависть і визрівав намір утекти із цього острова, де так безжально глумилися над людьми. Бажання втекти було ще надто невиразне, щоб його можна було назвати надією. І все ж Блад не впадав у відчай. Напнувши на своє спохмурніле обличчя маску байдужості, він сумлінно лікував хворих на користь полковника Бішопа, водночас дедалі глибше вторгаючись у «володіння» двох інших мужів медицини Бріджтауна.

Позбавлений принизливих покарань і злигоднів, що їх зазнавали його товариші, Блад зберіг почуття власної гідності. Навіть бездушний плантатор, його власник, і той поводився з ним не так грубо, як з іншими. І все це завдяки

подагрі й мігрені, завдяки тому, що Блад домігся поваги з боку губернатора Стіда, і — що ще більше — пошани з боку губернаторової дружини, якій той у всьому потурав.

Зрідка Блад бачив Арабеллу Бішоп. Під час зустрічей вона майже щоразу зупинялася й розмовляла з ним, а це свідчило про те, що дівчина зацікавилася лікарем.

Проте сам Блад ніколи не був схильний довго затримуватися з нею. Він умовляв себе, що не повинен спокушатись на її гарну зовнішність, грацію молодості, невимушені манери підлітка та приємний голос. За все своє життя Пітер ніколи не зустрічав більшої тварюки, ніж її дядько, і тому не міг думати про дівчину, не згадуючи про того негідника. Вона ж була його племінниця, в їхніх жилах текла одна кров, і в усякому разі якась крихта безпощадної жорстокості багатого плантатора, здавалося йому, передалась і їй. Таким чином, він не раз боровся сам із собою, немов шукаючи відповіді на незрозуміле запитання, силкуючись перебороти якийсь інстинкт, що доводив йому протилежне. Не знаходячи такої відповіді, він, коли це було можливо, уникав зустрічей з дівчиною або був удавано чемний, коли зустріч виявлялась неминучою.

Та хай якими переконливими й незаперечними здавалися на перший погляд міркування Блада, він таки вчинив би краще, повіривши інстинктові, що повстав проти розуму. Бо хоч у жилах дівчини й текла така сама кров, що і в жилах полковника Бішопа, однак у неї не було вад її дядька, в якого ці вади були набутими, а не природженими. Батько Арабелли Томі Бішоп, брат полковника Бішопа, був людина доброї вдачі, благородна й великодушна. Рання смерть молодої дружини тяжко вразила його. Щоб хоч трохи забути своє горе, він покинув Старий Світ і вирушив шукати щастя в Новому. Разом із маленькою донькою, якій тоді було п'ять років, він приїхав на Антильські острови і зажив життям плантатора. Від самого початку справи його йшли

добре, як воно часом і буває в тих, хто мало про це дбає. Розбагатівши, Том не забув і про свого молодшого брата, який служив солдатом в Англії і вже зажив слави сварливого гультяя. Він порадив братові приїхати на Барбадос. Порада ця, від якої іншим часом Вільям Бішоп, можливо, й відмовився б, надійшла саме тоді, коли через свої дикі вибрики йому не шкодило перемінити клімат. Вільям приїхав, і щедрий брат прийняв його своїм партнером на багатій плантації. Минуло шість років, і батько п'ятнадцятирічної Арабелли помер, залишивши дочку під опікою дядька. Це була, мабуть, єдина його помилка. Але через доброту своєї вдачі він завжди уявляв людей кращими, ніж вони були насправді; до того ж він сам керував вихованням своєї дочки, прищепивши їй незалежність, на яку теж покладався — напевне, більше ніж слід. Обставини склалися так, що у відносинах між дядьком і племінницею було мало теплоти. Вона слухала його, а він поводився з нею обережно. Усе життя, попри дику неприборканість своєї вдачі, Вільям Бішоп схилявся перед старшим братом, на це в нього ставало здорового глузду. Після смерті брата частина того схиляння ніби перейшла на його дочку, яка до того ж була і його компаньйонкою, хоч і не брала активної участі в справах плантації.

Пітер Блад судив про неї — як нерідко всі ми, — не знаючи її достатньою мірою. Проте дуже скоро в нього з'явилася підстава змінити свою думку.

Якось наприкінці травня, коли спека вже ставала нестерпною, в Карлайльську бухту вповзло побите й понівечене англійське судно «Гордість Девону». Надводна частина судна була посічена й потрощена, рубка перетворилась на суцільний зяючий отвір, бізань знесло гарматним ядром, і лише зазубрений пеньок виказував місце, де вона стояла. Капітан розповів, що судно витримало бій із двома іспанськими кораблями десь поблизу Мартініки, і хоч він присягався, що іспанці неспровоковано напали на нього, важко

було позбутись підозри, що сталося якраз навпаки. Один з іспанських кораблів, щоб уникнути бою, втік, і якщо «Гордість Девону» не переслідував його, то тільки тому, що він був уже не здатний до погоні. А другий іспанський корабель було потоплено, але, перш ніж його потопити, англійці перенесли в трюм свого корабля чималі скарби.

Фактично це був один з тих піратських нападів — джерел остійних чвар між Сент-Джеймським двором і Ескуріалом. Скарги на такі напади надходили то від одних, то від других.

Стід, проте, як і більшість губернаторів колоній, охоче вдав, що вірить туманній розповіді англійського капітана, попри всі докази, що могли б його викрити. Він поділяв ту заслужену ненависть до чванькуватої, владної Іспанії, яку носили в собі люди інших націй від Багамських островів до Мейну. Ось чому він надав судну «Гордість Девону» притулок у своїй бухті та створив усі умови для ремонту корабля.

Але перед тим як розпочати ремонт, з корабля на берег висадили двадцять англійських моряків, так само побитих і понівечених, як і корабель, і шість іспанців — усе, що лишилося від іспанського загону, який під час бою вдерся на англійське судно. Поранених розмістили у великому бараці на пристані; для надання їм допомоги покликали двох медиків Бріджтауна. Пітерові Бладу також наказали взяти участь у цій роботі, доручивши йому лікувати іспанців — він добре говорив іспанською і, крім того, як раб посідав нижче становище, ніж його колеги.

У Блада не було підстав любити іспанців. Два роки в іспанській тюрмі й участь у війні в іспанських Нідерландах дали йому змогу побачити такі риси іспанського характеру, якими аж ніяк не можна було захоплюватись. Проте він чесно виконував обов'язки лікаря, як то кажуть, з душею і навіть з якоюсь, може вдаваною, прихильністю до своїх пацієнтів. Іспанці були дуже здивовані, що їх лікують, замість того щоб негайно ж повісити, і виявляли незвичайну, як на їхнього

брата, покору. Їх, щоправда, обходили своїми щедротами жителі Бріджтауна, які носили до шпиталю пораненим англійським морякам фрукти, квіти й делікатеси. Та й не тільки це. Бо якщо взяти до уваги побажання декого із цих жителів, то іспанців, як цуценят, кинули б на повільну смерть.

Пітер Блад це чудово розумів.

Якось за допомогою негра, присланого для догляду за пораненими, вправляючи зламану ногу одному з іспанців, Блад почув, що до нього хтось різко звернувся низьким, хрипким голосом. Лікар одразу впізнав цей голос, — він усім своїм єством ненавидів його.

— Ти що тут робиш?

Блад не підвів очей і не відірвався від роботи. У цьому не було потреби. Як уже було сказано, він упізнав цей голос.

— Вправляю зламану ногу, — відповів Пітер.

— Я й сам це бачу, дурню! — І на тлі вікна над Бладом виросла огрядна постать полковника. Напівголий змучений іспанець, що лежав на соломі, з жахом утупив чорні очі в прибулого. Не треба було знати англійську, щоб відчути, що перед ним ворог. Різкий, загрозливий тон досить ясно говорив за себе.

— Бачу, дурню. Так само, як бачу й те, хто цей негідник. Хто дозволив тобі лікувати іспанців?

— Я лікар, пане полковнику. Людина поранена. Не моя справа шукати різницю між пораненими. Я виконую свій обов'язок.

— Обов'язок! О Боже! Якби ти шанував його раніше, то не потрапив би сюди.

— Навпаки, саме через це я тут.

— Чув, чув цю твою брехливу казку. — Полковник презирливо посміхнувся. Але, бачачи, що Блад спокійно й далі виконує свою роботу, Бішоп розійшовся. — Та чи кинеш ти панькатися з мерзотою, коли з тобою говорить хазяїн?

Пітер Блад залишив хворого, але тільки на мить.

— Людині боляче, — сказав він коротко і знову схилився над пораненим.

— Чи чуєте: цій клятій піратській собаці боляче! Сподіваюся, що це справді так. А ти послухаєш мене нарешті, нахабо?

Полковник аж пінився, розлютований тим, що, на його думку, було відвертою непокорою. Він уже замахнувся для удару своєю довгою бамбуковою палицею, але блакитні Бладові очі вчасно помітили, як майнув ціпок, і, щоб відвести удар, Пітер швидко заговорив:

— Я не нахаба, сер. Я виконую наказ губернатора Стіда.

Полковник остовпів, роззявивши від подиву рота; його широке обличчя густо почервоніло.

— Губернатора Стіда, — повторив він.

Потім опустив палицю, різко крутнувся і, не кажучи й слова, перевальцем пішов у протилежний край барака, де саме стояв губернатор.

Пітер Блад вдоволено посміхнувся. Але це вдоволення було продиктоване не стільки почуттям гуманності, скільки усвідомленням своєї перемоги над озвірілим власником.

Розуміючи, що в цій сварці, якщо не докопуватись до її глибоких причин, лікар на його боці, іспанець насмілився ледве чутно запитати, що сталося. Але Блад мовчки хитнув головою й повернувся до роботи. Він напружив слух, намагаючись почути, про що говорили між собою Стід і Бішоп. Полковник шаленів і бризкав слиною, всією своєю масою він, мов та вежа, нависав над миршавенькою постаттю вичепуреного губернатора. Але маленького чепуруна було не так просто залякати. Його ясновельможність знав, що за ним сила громадської думки. Можливо, тут і знайдуться люди, які дотримуються тих самих кровожерливих поглядів, що й полковник Бішоп, але їх небагато. До того ж його ясновельможність не любив ділити з іншими свою владу. Це таки за його наказом Блад ходить коло

поранених іспанців, а всі його накази треба виконувати. І нема чого про це говорити.

Бішоп був іншої думки. Як на нього, говорити було багато про що. І він почав — голосно, несамовито, непристойно — ще більш непристойно, ніж завжди, бо задихався від люті.

— Ви розмовляєте, наче якийсь іспанець, полковнику, — не стримався губернатор і цим завдав самолюбству полковника болючої рани, яку не скоро загоїш. Бішоп занімів від образи і кулею вилетів із барака, охоплений люттю і не знаходячи слів висловити її.

Два дні по тому знатні дами Бріджтауна — жінки й доньки плантаторів і купців — склали свій перший благодійний візит на пристань, принісши подарунки пораненим морякам.

Пітер Блад і цього разу був на своєму місці, надаючи допомогу пацієнтам — тим нещасним іспанцям, на яких ніхто не звертав уваги. Усе милосердя, усі подарунки призначалися членам команди «Гордість Девону», і Пітер Блад вважав, що це цілком природно. Але зненацька, підвівшись після перев'язування одного з поранених, він на превеликий подив побачив, що якась дама, відійшовши від юрби, поклала банани та жменю цукрових тростин на плащ, який правив за ковдру одному з його пацієнтів. На жінці було красиве вбрання з блідо-лілового шовку. Слідом за нею напівголий негр ніс кошик.

Пітер Блад, без камзола, із засуканими до ліктів рукавами грубої сорочки і закривавленою ганчіркою в руці, якусь мить пильно розглядав даму. А вона, повернувшись до Блада, враз упізнала його та привітно всміхнулася. Це була Арабелла Бішоп.

— Цей чоловік — іспанець, — сказав Блад тоном людини, яка виправляє непорозуміння, і в голосі його пролунала ледве вловима нотка злої іронії. Усмішка, якою Арабелла привіталась із лікарем, ураз зів'яла на її устах. Вона

насупилась, згорда глянула на Блада і з неприхованим докором відповіла:

— Я це знаю, але він теж людина.

Така відповідь вразила лікаря.

— Ваш дядько, полковник, іншої думки, — сказав він, оговтавшись. — Він вважає, що це паразит, якого слід залишити на муки й смерть від ран.

Тепер вона зрозуміла іронію, що звучала в його голосі. Не зводячи з лікаря здивованих очей, вона спитала:

— Навіщо ви говорите це мені?

— Хочу попередити вас, що ви можете накликати невдоволення полковника. Якби його воля, то мені б ніколи не дозволили перев'язувати цих поранених.

— А ви, напевне, вважаєте, що думка мого дядька має бути й моєю думкою? — Голос дівчини пролунав владно, а в карих очах спалахнув лиховісний вогник.

— Навіть подумки я не буваю брутальним із жінкою, — сказав Блад. — Але якщо ваш дядько дізнається, що ви роздаєте подарунки іспанцям... — Він затнувся, не знаючи, як закінчити речення. — Ото буде!

Проте це пояснення аж ніяк не задовольнило дівчину.

— Спочатку ви приписуєте мені нелюдяність, потім боягузтво. Присягаюся честю, геть непогано для чоловіка, який навіть подумки не буває брутальним із жінками. — Вона розкотисто, по-хлопчачому засміялася, але тон цього сміху змусив Блада знітитися.

Йому здалося, що зараз він бачить дівчину вперше, і Пітер зрозумів, які помилкові були його попередні судження про неї.

— Пробачте мені, але як я міг здогадатись, що... що племінниця полковника Бішопа — янгол? — вирвалось у Блада: він, як і інші чоловіки, ставав безрозсудним у пориванні несподіваного каяття.

— Звичайно, ви не могли здогадатися — для цього треба бути кмітливішим.

По цих убивчих словах вона зміряла його насмішкуватим поглядом, повернулася до негра і, схилившись над кошиком, якого той ніс, почала щедро обдаровувати фруктами й делікатесами поранених іспанців. На той час, коли вона наділила останнього з них, кошик спорожнів, її землякам нічого не залишилось. Та вони й не потребували її уваги. Арабелла це сама помітила — їх щедро засипали подарунками інші дами.

Спорожнивши кошик, вона гукнула свого негра і, не сказавши ані слова, навіть не глянувши на Пітера Блада, з високо зведеною головою вийшла з барака.

Пітер подивився їй услід і зітхнув.

Його вразило відкриття, що навіть сама думка про гнів Арабелли непокоїть його. Ще вчора такого б не було. Це сталося зараз, після того як він зрозумів її справжню вдачу. «Хай йому всячина, так мені й треба. Здається, я зовсім не розуміюся на людях, — думав він. — Але звідки було мені знати, що родина, яка зростила цього сатану полковника Бішопа, могла викохати й такого янгола, як Арабелла?»

Розділ VI. План утечі

Відтоді Арабелла Бішоп щоденно відвідувала барак на пристані, приносячи полоненим іспанцям фрукти, а потім гроші й одяг. Але вона навмисне вибирала для своїх відвідин такий час, коли не боялася зустріти там Пітера. Блад ніколи більше не бачив її в бараку, бо й сам він, у міру того як видужували його пацієнти, бував там дедалі рідше й рідше. Та обставина, що всі поранені, які перебували під його доглядом, почувалися чудово й видужували, тоді як третина всіх тих, що їх доглядали Вакер і Бронсон — два інші хірурги міста, — померли від ран, сприяла зростанню авторитету засудженого бунтівника серед жителів Бріджтауна. Можливо,

успіх його був випадковий, але населення острова дивилося на такий факт інакше. Усе це призвело до звуження практики його колег, до збільшення роботи в Блада, а звідси й до зростання прибутків його хазяїна. І от Вакер та Бронсон розробили план, як покласти край такому несприятливому для них стану речей. Але не будемо забігати наперед.

Одного разу, чи то випадково, чи навмисне, Пітер Блад прийшов на пристань на цілих півгодини раніше, ніж звичайно, і зустрів Арабеллу Бішоп, яка саме виходила з барака. Пітер зняв капелюха й посторонився, щоб дати їй дорогу, але дівчина гордо пройшла повз нього, навіть не глянувши в його бік.

— Міс Арабелла! — благально мовив Блад. Дівчина вдала, що тільки зараз помітила його, і подивилася глузливо:

— Ах! Це вихований джентльмен!

Пітер тяжко зітхнув.

— Невже ви так ніколи й не пробачите мені? Благаю вас, не гнівайтеся на мене.

— Яке самоприниження!

— Це так жорстоко — знущатися з мене, — вів далі Блад із виразом підкресленої покори. — Звичайно, я лише раб. Але може статися так, що й ви захворієте.

— Ну то й що ж?

— Вам буде ніяково посилати по мене, коли ви вважаєте мене за свого ворога.

— Ви не єдиний лікар у Бріджтауні.

— Але я найбезпечніший.

Тепер у душу дівчини закралася підозра, що він дозволяє собі іронізувати з неї. Змірявши його зневажливим поглядом, вона ущипливо зауважила:

— Здається, ви поводитесь занадто вільно!

— То привілеї лікаря.

— Я вам не пацієнтка. Запам'ятайте це, будь ласка, на майбутнє.

По цих словах Арабелла сердито повернулась і пішла.

«Або вона мегера, або я дурень, або і те і інше», — подумав Пітер і пішов у барак.

Цей ранок став ранком хвилювань. Приблизно через годину після зустрічі з Арабеллою, коли Блад виходив із барака, до нього підійшов Вакер, молодший з двох лікарів Бріджтауна: сам цей учинок був нечуваною милістю, бо досі жоден із них не помічав Блада, обмежуючись черствим і випадковим привітанням.

— Якщо ви йдете до будинку полковника Бішопа, я пройдуся трохи з вами, докторе, — сказав Вакер, присадкуватий, товстий чоловік років сорока п'яти, з одвислими щоками і жорсткими блакитними очима.

Пітер Блад був вражений. Але взнаки не дав.

— Я йду в резиденцію губернатора, — сказав він.

— А! Зрозуміло! До дружини губернатора... — І лікар засміявся якось так, що Блад не міг збагнути, чи глузує він, чи ні. — Я чув, що вона забирає у вас багато часу... Що ж... молодість і врода, докторе! Молодість і врода... Вони дають неоціненну перевагу в нашому ділі, так само як і в інших, особливо там, де замішані жінки.

Пітер пильно подивився Вакерові в очі.

— Здається, я розумію вашу думку, — сказав він. — Але краще ви поділіться нею з губернатором Стідом. Можливо, це трохи розважить його.

— Та ви не так зрозуміли мене, голубе!

— Я сподіваюся.

— Ви такий запальний! — Лікар узяв Пітера під руку. — Запевняю вас, я хочу допомогти вам. Ось послухайте. — Інстинктивно його голос перейшов майже на шепіт. — Рабство, в якому ви перебуваєте, має бути дуже неприємним для такої здібної людини, як ви.

— Яка інтуїція! — глузливо кинув Блад. Але Вакер не помітив глузування і зрозумів його слова буквально.

— Я таки не дурний, мій дорогий лікарю. Я розпізнаю людину відразу, а часто навіть можу розповісти про її думки.

— Ви змусите мене повірити в це, якщо зможете розповісти, що думаю я, — сказав Блад.

Вакер іще ближче підійшов до Блада, коли вони крокували вздовж пристані, і заговорив іще таємничіше. Його вицвілі блакитні очі запопадливо заглядали в розумне насмішкувате обличчя супутника, який був на голову вищий за нього.

— Хіба я не бачу, з якою тугою ви дивитесь на море і в цей час думка ваша світиться в ваших очах? Хіба я не знаю, про що ви тоді думаєте? Якби вам пощастило втекти з цього пекельного рабства, то на волі ви могли б із задоволенням і користю для себе віддатися професії, прикрасою якої ви є. Світ великий. Крім Англії є ще багато країн, де людину ваших здібностей приймуть із дорогою душею. Крім англійських колоній є ще багато інших. — Тут голос Вакера зазвучав іще тихіше, поки остаточно не перейшов на ледве чутний шепіт, хоча поблизу нікого не було. — Звідси зовсім недалеко до голландської колонії Кюрасао. О цій порі року туди без будь-якої небезпеки можна дістатися на легкому човні. А Кюрасао став би перекидним містком до великого світу, який розгорнеться перед вами після втечі з рабства.

Доктор Вакер замовк. Він аж зблід і трохи задихався, але його жорсткі очі й далі вивчали його спокійного компаньйона.

— Отже? — мовив він, помовчавши якусь хвилину. — Що ви на це скажете?

Проте Блад відповів не відразу. Збентежений несподіваною пропозицією, він намагався опанувати свої почуття, щоб обміркувати її. І почав він з того, чим інші, можливо, закінчили б.

— У мене немає грошей. А для цього потрібна неабияка сума.

— Хіба я не сказав, що хочу бути вашим другом?

— Чому? — запитав Пітер Блад прямо.

Та він уже не слухав, що говорив Вакер у відповідь. Поки той божився, що його серце обливається кров'ю через свого колегу, який знемагає в рабстві й позбавлений тих благ, які легко мав би завдяки своїй обдарованості, Пітер Блад одразу зловив справжню причину такої гуманності: Вакер і його колега бажали спекатися того, хто ніс їм розорення. Блад ніколи не зволікав, щось вирішуючи. Там, де інші ледве повзли, він ішов швидко й упевнено. Отже, думка про втечу, яка досі ніколи не з'являлася в його голові і яку вперше подав зараз Вакер, негайно почала набирати конкретних форм.

— Розумію, розумію, — сказав він, удаючи, що вірить у щирість Вакера. — Це дуже благородно з вашого боку. Справді по-братньому, як і належить людям медицини. У подібному разі я вчинив би так само.

— Отже, ви згодні?

— Згоден? — розсміявся Блад. — А якщо мене спіймають і привезуть назад, то висмалять на лобі тавро на все життя.

— Але ж варто ризикнути. — Голос спокусника затремтів іще дужче.

— Звичайно, — погодився Блад. — Але однієї сміливості для цього замало. Потрібні гроші. За шлюпку, напевне, треба заплатити не менше ніж двадцять фунтів стерлінгів. А де їх узяти?

— Гроші будуть. Це буде кредит, який ви мусите повернути нам... повернете мені, коли зможете.

Те зрадницьке «нам», так раптово виправлене, підтвердило здогад Блада, що другий бріджтаунський лікар теж замішаний у цій справі.

Вони наближались до людяної частини молу. Коротко, але красномовно Блад висловив колезі свою подяку, хоча й знав, що той на неї не заслуговує.

— Ми поговоримо про це ще завтра, сер, — закінчив він. — Ви відкрили для мене врата надії.

Цими останніми словами принаймні Блад сказав щиру правду. Почувався він так, як почувається людина, перед якою несподівано розчинилися двері темної в'язниці, де вона приречена була провести все своє життя.

Блад хотів скоріше лишитися на самоті, щоб хоч трохи вгамувати своє хвилювання і ясніше спланувати, як чинити далі. Треба неодмінно порадитися з ким-небудь, і він уже знав, із ким саме. Для такої подорожі потрібен штурман, а штурманом був Джеремі Пітт. Так от, насамперед треба порадитися з молодим штурманом, кого залучити до цієї справи, якщо тільки будуть охочі.

Весь день під впливом нових сподівань голова Бладу йшла обертом. Він не міг дочекатись, коли настане ніч, яка дасть йому можливість обговорити справу з Піттом. Не встигло ще й смеркнути до ладу, як Блад уже був на просторому подвір'ї, обгородженому частоколом, за яким стояли халупи рабів і великий білий будинок наглядача. Тут йому пощастило непомітно перекинутись із Піттом кількома словами.

— Сьогодні ввечері, коли всі поснуть, приходь до мене. Я маю дещо тобі сказати.

Той здивовано глянув на Блада. Багатозначний тон цих слів вивів його з розумової летаргії, у яку він останнім часом безпробудно поринув через нелюдські умови життя. Пітт кивнув, і вони розійшлися.

Шість місяців життя на плантаціях Барбадоса знівечили тіло й душу молодого моряка. Від його колишнього запалу та енергії не лишилося й сліду, обличчя стало порожнім, очі потьмарились, і ходив він якось лякливо, зіщулившись, ніби незаслужено побитий пес. Юнак вижив, стерпівши всі

муки голоду й каторжно виснажливої праці на цукрових плантаціях під нищівним сонцем і нагаєм наглядача. Та дорогою ціною зберіг він життя, втративши всі людські почуття і дійшовши мало не до рівня тварини. Проте, як видно, людська душа в ньому ще не заснула назавжди, хоча й скам'яніла у відчаї, — вона враз стрепенулась від отупіння, прокинулась, тільки зачувши Бладові слова, і заплакала.

— Втеча? — захлинаючись вимовив Піт. — О Боже! — І, обхопивши голову руками, заридав, як дитина.

— Тс-с! Заспокойся негайно! Заспокойся! — пошепки втішав його стривожений Блад. Він ближче присунувся до Пітта й ніжно поклав руку йому на плече. — Заради Бога, візьми себе в руки. Якщо нас почують, нам не минути побоїв.

Одним із привілеїв Блада було те, що жив він в окремій халупі, де зараз вони й сиділи тільки вдвох. Однак халупа ця була сплетена з лози і обмазана тонким шаром глини, а двері були з бамбукових палиць і пропускали найменший звук. Хоча табір і поринув у глибокий сон — було вже далеко за північ, — проте щохвилини міг наскочити наглядач. Пітт зрозумів це і вгамував раптовий сплеск почуттів.

Після цього вони ще довго шепталися. Надія знову запалила згаслий до того розум Пітта. Вони вирішили, що до цієї справи треба залучити чоловік шість-десять.

Серед двох десятків прихильників Монмута, яких купив Бішоп, слід вибрати найкращих із тих, кому пощастило вижити. Бажано б мати людей, які знають море. Але таких було тільки двоє, та й ті недосить обізнані з технікою морської справи. Це Натаніел Хаґторп, який служив у королівському флоті, і Ніколас Дайк, що був молодшим офіцером за часів покійного короля. Був іще й третій — артилерист Оґл.

Перед тим як розійтися, друзі домовились, що Пітт почне з цих трьох, а потім завербує ще шістьох або вісьмох людей. Він має діяти дуже обережно й ретельно перевіряти людей, перш ніж довірити їм що-небудь, щоб викриття однієї якоїсь

деталі не могло знищити всього плану. Працюючи разом зі своїми товаришами на плантації, Пітт матиме всі можливості непомітно викласти їм суть справи.

— Будь обережний, — було останнім Бладовим напученням. — Тихше їдь — далі станеш. І пам'ятай: якщо засиплешся, то загине вся справа, бо ти єдиний штурман серед нас, а без тебе годі буде й думати про втечу.

Пітт запевнив Блада, що все зрозумів, потім потай прокрався до своєї халупи і впав на солому, яка правила йому за постіль.

Наступного ранку Блад зустрівся на пристані з надто збудженим доктором Вакером. Той усю ніч думав про справу й пообіцяв дати Бладу тридцять фунтів стерлінгів на купівлю шлюпки для втечі. Блад, як годилося, подякував, нічим не виказуючи, що йому добре відома справжня причина такої щедрості свого колеги.

— Не гроші мені потрібні, — сказав він, — а сама шлюпка. Бо хто зважиться продати мені шлюпку й накликати на себе кару, яку обіцяно в наказі губернатора? Ви, поза сумнівом, читали його?

М'ясисте обличчя Вакера враз спохмурніло. Він заклопотано шкріб підборіддя.

— Так, читав... Але я сам аж ніяк не збираюся діставати вам шлюпки. Про це обов'язково довідаються. А покарання суворе — ув'язнення і штраф двісті фунтів стерлінгів. Це знищить мене. Розумієте?

Спалах надії в душі Блада почав згасати. Тінь відчаю впала на його обличчя.

— Але тоді... — промовив він розгублено. — Нічого не можна вдіяти.

— Ні, ні становище не таке вже й безнадійне. — Доктор Вакер якось не до речі посміхнувся, не розмикаючи уст. — Про це я подумав. Ви подбайте, щоб той, хто купить шлюпку, поїхав разом із вами, тоді йому не доведеться відповідати.

— Але хто ж поїде зі мною, крім таких самих невільників, як я? А чого не можу зробити я, того не зроблять і вони.

— Таж на острові не лише невільники — є ще й засланці. Кілька людей відбувають термін за борги; вони були б раді розпрямити крила. Приміром, такий чоловік, як Нетталл, корабельний тесля, радо скористався б з нагоди втекти.

— Але його можуть запитати — звідки в нього, боржника, гроші на шлюпку?

— Звісно, можуть. Та коли все зробити як слід, із розумом, то — лови вітра в полі — питати буде нікого.

Блад кивнув, стверджуючи, що все зрозумів, і лікар, узявши його за рукав, докладно розповів про свій план.

— Ви отримуєте від мене гроші й негайно ж забуваєте, що їх дав я. Коли вас спитають, то можете сказати, що у вас в Англії є друзі або родичі, які переслали кошти одним із ваших пацієнтів, ім'я якого ви, як людина честі, в жодному разі не викажете.

Сказавши це, він замовк і запитально глянув на Блада. Блад кивнув на знак згоди. Тоді лікар із полегкістю зітхнув і заговорив знову:

— Але запитань ніяких не буде, коли ви діятимете з розумом і обережно. Домовтеся про все з Нетталлом. Прийміть його до свого товариства — корабельний тесля стане вам у великій пригоді. Доручіть йому підшукати придатну шлюпку. А самі заздалегідь підготуйтесь, щоб, тільки-но прибуде шлюпка, негайно ж тікати, до того як почнуться неминучі допити. Розумієте?

Блад аж надто добре зрозумів його, і не минуло й години, як він уже зустрівся з Нетталлом і з'ясував, що той, як передбачав Вакер, справді схильний тікати. Вони домовились, що Нетталл знайде потрібну шлюпку, а Блад негайно ж дасть гроші на неї.

Однак розшуки затяглися на довше, ніж сподівався Блад, якому лишилось тільки чекати, носячи в кишені камзола

позичене золото. Тільки наприкінці третього тижня Нетталл, з яким Блад тепер бачився щодня, повідомив, що він знайшов придатний човен і що власник хоче за нього двадцять два фунти. Того ж таки вечора на березі, сховавшись від людських очей, Пітер Блад передав потрібну суму своєму новому спільникові, і Нетталл пішов закінчувати купівлю. Він мав привести шлюпку завтра ввечері до пристані, де під покриттям ночі до нього приєднаються Блад та решта товаришів.

Усе було готове. У порожньому бараці, де ще недавно були поранені полонені, Нетталл сховав необхідні запаси: хліб, кілька кругів сиру, барильце води, кілька пляшок канарського вина, компас, квадрант, морську карту, пісковий годинник, лаг, шнур, деякі теслярські інструменти, ліхтар і свічки. У таборі засуджених теж усі приготувалися. До цієї ризикованої справи: крім Хаґторпа, Дайка і Оґла після ретельного відбору залучили ще вісьмох людей. У Піттовій халупі, де жили крім нього п'ятеро засуджених бунтівників, які теж вирішили спробувати вирватися на волю, протягом тих ночей чекання потай сплели мотузяну драбину, щоб з її допомогою перелізти через частокіл. Імовірність викриття була, власне, незначною, адже все робили тихо. Особливих заходів для охорони невільників не вживалося, обмежувались тим, що на ніч усіх замикали в таборі, обгородженому високим парканом. Бо, врешті, куди міг подітися на цьому острові дурень, який спробував би втекти? Найбільша небезпека полягала в тому, що їх могли викрити свої ж товариші, які залишалися. Саме через це необхідно було виходити обережно й тихо.

День, який мав стати їхнім останнім днем на Барбадосі, був повний сподівань і тривоги для всіх дванадцяти учасників втечі, а з ними і для Нетталла, який перебував у місті.

Перед заходом сонця, пересвідчившись, що Нетталл вирушив по шлюпку до заздалегідь підготовленого місця на причалі, Пітер Блад неквапливо попрямував до частоколу, куди саме заганяли з поля рабів. Він посторонився

біля воріт, щоб дати їм дорогу, і надія, яка промайнула в його очах, була для них красномовнішою за слова.

Увійшовши в ворота слідом за невільниками, Блад побачив полковника Бішопа. Плантатор із палицею в руках розмовляв з наглядачем Кентом, стоячи біля колодок, де карали за різні провини рабів.

Помітивши Блада, Бішоп обернувся й спідлоба глянув на нього.

— Де ти був цілий день? — гримнув він, і хоча полковник завжди говорив з погрозою, на цей раз Блад відчув, як серце його тьохнуло в якомусь передчутті.

— Був на виклику у хворих містян, — відповів він. — У місіс Патч лихоманка, а містер Деккер вивихнув ногу.

— Я посилав по тебе до Деккера, але тебе там не було. Ти став байдикувати, мій любий. Доведеться всипати тобі як слід, щоб не зловживав своєю волею. Не забувай, що ти засуджений бунтівник!

— Мені про це щоразу нагадують, — сказав Блад, який досі не навчився стримувати свого язика.

— Боже праведний! Ти з ким так зухвало розмовляєш?

Пам'ятаючи, що цим він ставить під загрозу всю справу і що в сусідніх халупах їх схвильовано слухають насторожені друзі, він одразу вдав незвичайну покірність.

— Даруйте мені, сер. Я... я дуже шкодую, що вам довелося шукати мене.

— Але ти пошкодуєш іще більше. У губернатора напад подагри; він кричить, як поранений кінь, а тебе ніде не можуть знайти. Негайно біжи, дурню, до губернатора! На тебе чекають. Дай йому краще коня, Кенте, а то цей бовдур не дістанеться туди й до ранку.

Вони квапили Блада, а той не смів виявити небажання, що утримувало його на місці. Усе це так невчасно, але, зрештою, справа ще не загинула. Втеча була запланована на північ, а до того часу він легко обернеться.

Блад сів на коня, якого підвів Кент, і вдав, ніби й справді збирається поквапитись:

— А як мені повернутися назад за частокіл, сер? — запитав він, рушаючи. — Ворота ж будуть зачинені.

— Не турбуйся, повертатися не буде потреби, — сказав Бішоп. — У домі губернатора для тебе знайдуть якусь конуру до ранку.

Серце Блада боляче стислося.

— Але... — почав він.

— Рушай, тобі кажуть! Чи ти стовбичитимеш і патякатимеш до ночі? Його ясновельможність не дочекається тебе!

І, скинувши палицю, полковник Бішоп з такою силою врепіжив коня по стегну, що тварина рвонула вперед, мало не скинувши вершника.

Пітер Блад поїхав. Настрій у нього був близький до відчаю. Тепер втечу доводилось відкласти до наступної ночі, а всяка затримка могла викрити торговельні оборудки Нетталла й викликати появу запитань, на які важко буде відповісти.

Він мав намір уночі, тільки-но звільниться від губернатора, прокрастися через огорожу, повідомити Пітта й інших про своє повернення — і їхній план буде здійснено. Але при цьому Блад не врахував стану губернатора, у якого був дикий напад подагри і не менш дикий напад люті з приводу Бладової затримки.

Лікар не відходив од хворого до пізньої ночі, і, лише пустивши кров, йому вдалося, нарешті, трохи полегшити Стідові страждання. Після цього Блад збирався йти. Але губернатор і слухати про це не хотів. Лікар мусив ночувати у відведеній йому кімнаті на той випадок, якщо знадобиться його допомога. Доля наче насміхалась над ним. Принаймні цієї ночі ідею про втечу можна було остаточно облишити.

Лише рано-вранці Пітерові Бладу вдалося на якийсь час утекти від губернатора, заявивши, що йому треба особисто піти по якісь ліки в аптеку.

Блад пішов просто до Нетталла, якого заскочив у страшній паніці. Бідолашний боржник цілу ніч чекав утікачів і вже думав, що все розкрито і що настала його загибель. Пітер Блад заспокоїв його.

— Отже, втечемо сьогодні, — впевнено сказав Блад, хоча сам і не відчував особливої впевненості, — навіть якщо мені доведеться випустити всю губернаторову кров. Будьте готові, як і минулої ночі.

— А що як тим часом мене почнуть розпитувати? — промовив Нетталл. Дрібні риси його схудлого й блідого обличчя ще більш загострились. У хворих очах світився відчай.

— Вигадай що-небудь. Помізкуй, друже, тільки не бійся. А мені треба вже йти. — І Пітер Блад рушив до аптеки.

Не минуло й години після цього, як до вбогої Нетталлової халупи завітав чиновник із канцелярії губернатора. Колишній власник човна в належний час — як того й вимагав спеціальний закон, відколи на острів прибули засуджені бунтівники — сповістив власті про продаж шлюпки й вимагав повернути йому заставу в десять фунтів стерлінгів, яку вносили всі власники шлюпок. Проте канцелярія грошей не повернула, вирішивши перевірити, чи справді продано шлюпку.

— Нам стало відомо, що ви купили шлюпку в містера Роберта Форрелла, — сказав чиновник.

— Так, купив, — відповів Нетталл, подумавши, що настав йому кінець.

— Ви, здається, не квапитеся заявити про це в канцелярію губернатора.

Агентові канцелярії, що висунув це зауваження, аж ніяк не бракувало бюрократичної чванливості.

— З... заявити про це?

— Такий, голубе, закон.

— Даруйте, я не знав його.

— Та він же був надрукований і вивішений минулого січня!

— Я... я не вмію читати, сер. Я... я не знав.

— Ну гаразд! — чиновник з презирством глянув на Нетталла. — Тепер ви про це знаєте. Отож не баріться й до полудня прийдіть у канцелярію та внесіть десять фунтів застави.

Помпезний чиновник вийшов. Нетталла аж холодним потом пройняло, незважаючи на спеку того ранку. Тесля був вдячний, що той не спитав, звідки в нього, боржника, взялися гроші на купівлю човна. Але він знав, що це тільки тимчасова відстрочка. Незабаром його запитають про це, і тоді він пропав. На всі заставки кляв він ту годину, коли пошився в дурні, повіривши базіканню Блада про втечу. Цілком можливо, думав тесля, що весь план втечі розкрито і його, Нетталла, або повісять, або принаймні затаврують і продадуть у рабство, як тих засуджених бунтівників, з якими він мав нещастя зв'язатись. Якби в нього були ті десять фунтів стерлінгів, що їх вимагали для тої проклятої застави, що так невчасно випала з рахунків утікачів, то, можливо, справу відразу владнали б і запитання були б відкладені на потім. Так само, як цей чинуша не догледів, що Нетталл — боржник, так і інші чиновники можуть забути про це принаймні на день чи два, а тим часом він буде вже далеко. Але як добути гроші? Та ще й до полудня!

Нетталл натягнув капелюха і кинувся на розшуки Пітера Блада. Але де його шукати? Бредучи без будь-якої мети кривою небрукованою вулицею, він насмілився запитати в одного чи двох перехожих, чи вони, бува, не бачили містера Блада. При цьому він удав, що нездужає, а весь його вигляд справді підтверджував правдивість цієї вигадки. Проте перехожі не могли йому нічим допомогти, а оскільки Блад ніколи не говорив йому про участь доктора Вакера в цій операції, то тесля пройшов байдуже повз двері єдиної на Барбадосі людини, яка охоче зарадила б його лиху.

Кінець кінцем Нетталл вирішив піти на плантацію полковника Бішопа. Може, Блад там. Якщо немає, то він знайде Пітта і передасть доручення Бладу через нього. Пітта

він знав і знав, що той бере участь в організації втечі. Розшукувати Блада він буде на тій вигаданій підставі, що йому потрібна медична допомога.

Саме тоді, коли глибоко занепокоєний Нетталл, байдужий до задушливої спеки, подався на узгір'я, до плантації, Блад, значно полегшивши стан губернатора і діставши дозвіл залишити його, виїхав, нарешті, з губернаторського будинку. Він був верхи, і якби не випадкова затримка, то досяг би плантації раніше за Нетталла, а тоді, звісно, не сталося б кількох дуже неприємних подій. Причиною ж його несподіваної затримки стала Арабелла Бішоп.

Вони зустрілися біля воріт, що вели в розкішний губернаторський сад. Міс Бішоп, яка теж їхала верхи, здивувалася, чого це Пітер Блад на коні. А Блад цього разу був у доброму гуморі: стан губернатора значно поліпшився, і лікареві повернули надану йому раніше свободу пересування. Цього було досить, щоб від смутку, який не покидав його останні дванадцять годин, не лишилося й сліду. Проте ртутний стовпчик його настрою стрибнув значно вище, ніж дозволяли обставини. Він сприймав світ оптимістично, повіривши, що те, чого не вдалося зробити минулої ночі, неодмінно вдасться сьогодні. І, зрештою, що таке один день? Канцелярія губернатора може, звісно, завдати клопоту, але принаймні найближчі двадцять чотири години боятися її нічого. А тим часом утікачі будуть далеко.

Така впевненість стала першою причиною нещастя. Другою було те, що його хороший настрій поділяла і міс Бішоп. Вона не затаїла в серці злості на Блада. Обидві ці обставини і стали причиною затримки, яка мала такі сумні наслідки.

— Доброго ранку, сер, — жартівливо привітала дівчина лікаря. — Ось уже місяць, як я вас не бачила.

— Якщо бути точнішим, то двадцять один день, — сказав він. — Я лічив.

— Правду кажучи, я вже подумала, що ви померли.

— Тоді я мушу подякувати вам за вінок.

— Який вінок?

— На мою могилу, — пояснив Блад.

— Ви так завжди жартуєте? — поцікавилась вона і з докором глянула на нього, пам'ятаючи, що його жарти обурили її під час їхньої останньої зустрічі.

— Людині не шкодить часом і посміятися з себе, інакше вона збожеволіє, — відповів він. — Мало хто розуміє це. Тому на світі так багато божевільних.

— Над собою можете сміятися скільки вам завгодно, але мені здається, що ви смієтеся саме з мене, а це нечемно.

— Присягаюся честю, ви помиляєтесь. Я сміюся тільки з кумедного, а ви аж ніяк не кумедні.

— А яка ж я? — не втерпіла дівчина й усміхнулась.

Якусь мить Блад із захопленням дивився на неї: яка перед ним гарна, чиста і водночас — така проста й довірлива дівчина!

— Ви племінниця полковника, кому я належу як раб, — нарешті сказав він ніби якось несерйозно. І це дало їй право наполягати.

— Ні, сер. Ви ухилились од відповіді. Ви таки скажете мені правду і саме сьогодні.

— Правду? Тут узагалі не знаєш, як вам відповісти, а не те щоб правду!.. Ну, якщо так, то скажу: щасливий буде той, чиєю дружиною ви станете. — Йому хотілося додати ще багато чого, але він стримався.

— О, це занадто чемно! — сказала Арабелла. — Ви ще й мастак на компліменти, містере Блад. Інший би на вашому місці...

— Повірте, хіба я не знаю, що сказав би інший на моєму місці? Хіба я не знаю чоловіків? — перервав він її.

— Часом мені здається, що знаєте, а часом ні. У всякому разі ви зовсім не знаєте жінок. Доказ цьому — випадок у шпиталі.

— І ви ніколи його не забудете?

— Ніколи.

— А ви злопам'ятна. Невже в мені не знайдеться нічого гарного, про що ви могли б подумати?

— Ні, дещо є.

— Наприклад? — Він мало не згорав від нетерпіння.

— Ви чудово говорите іспанською.

— І це все? — Блад занепав духом.

— Де ви цю мову вивчали? Ви були в Іспанії?

— Так. Я пробув два роки в іспанській тюрмі.

— У тюрмі? — У тоні дівчини прозвучало збентеження, і він поспішив заспокоїти її.

— Як полонений, — сказав він, щоб розвіяти її сумнів. — Мене захопили в одному з невдалих боїв, коли я служив у французькій армії.

— Але ж ви лікар! — вигукнула вона.

— Я думаю, що це моя друга спеціальність. Основний мій фах — солдат, принаймні я був ним десять років. Цей фах не приніс мені великого багатства. Але від нього мені було більше користі, ніж від медицини, яка — ви це самі бачите — призвела мене до рабства. Мабуть, на небі вважають, що краще винищувати людей, ніж лікувати їх.

— Та як же це сталося, що ви стали солдатом і служили у французів?

— Розумієте, я ірландець, вивчав медицину... Ми, ірландці, — впертий народ... Але це довга історія, а полковник чекає на моє повернення.

Проте їй дуже хотілося послухати його розповідь. Якщо він зачекає хвилинку, вони поїдуть назад разом. Вона на прохання свого дядька тільки довідається про стан здоров'я губернатора.

Він зачекав, і вони разом повертались до дому полковника. Дехто з перехожих бачив, як поволі ступають коні і в яких дружніх взаєминах цей лікар-невільник із племінницею

власника, і не міг не висловити свого здивування. Можливо, хтось із них навіть дав собі слово натякнути на це полковникові. Але Пітер і Арабелла того ранку забули про всіх і про все на світі. Він розповів їй про бурхливі дні своєї юності і закінчив докладним описом свого арешту й суду.

Блад саме скінчив розповідати, коли вони під'їхали до дверей будинку і злізли з коней. Блад передав коня одному з негрів-конюхів, який повідомив, що полковника немає вдома.

Арабелла ще затримала Блада:

— Шкода, містере Блад, що я не знала всього цього раніше, — вимовила вона, і в її ясних карих очах затремтіло щось, дуже схоже на сльози. З неприхованою щирістю вона простягла йому руку.

— Хіба від цього щось змінилося б? — запитав він.

— Трохи змінилося б. Я бачу, що доля обійшлася з вами дуже суворо.

— Так... — І на неї з-під рівних чорних брів глянули палкі проникливі очі. Від того погляду дівчина враз зашарілась і вії її затремтіли. — Могло бути й гірше.

Перш ніж попрощатись, він поцілував їй руку. Вона не заперечила. Потім він повернувся й пішов до табору, розташованого за півмилі звідти. Але перед очима в нього невідступно стояв образ дівчини, осяяний якимсь дивним світлом. У ту хвилину Блад забув, що він засуджений повстанець і що попереду ще десять років рабства, забув, що на сьогодні заплановано втечу, забув про небезпеку викриття, що нависла над ними через подагру губернатора.

Розділ VII. Пірати

Незважаючи на спеку, Джеймс Нетталл поспішав до плантації полковника Бішопа. Якщо коли-небудь була створена людина для швидкої ходи в жаркому кліматі, то цією

людиною був Джеймс Нетталл із коротким худим тулубом і довгими кощавими ногами. Джеймс здавався таким висохлим, що важко було повірити, щоб у ньому ще залишились якісь життєві соки, а проте соки ці напевне ще були, бо коли він підходив до табору, де жили невільники, з нього градом котився піт.

Біля воріт він замалим не наскочив на наглядача Кента — присадкувату, клишоногу тварюку з руками Геркулеса і щелепами бульдога.

— Я шукаю лікаря Блада, — випалив Нетталл, ледве переводячи дух.

— Чого поспішаєш? — накинувся Кент. — Який біс тебе колошкає? Близнята?

— Га? Та ні, ні. Я не одружений. Це... це мій двоюрідний брат, сер.

— Що з ним?

— Він занедужав, сер, — ураз збагнув, що сказати, Нетталл, скориставшись словами самого Кента, який підказав йому привід для розшуків Блада. — Лікар тут?

— Он його халупа, — недбало показав Кент. — Якщо він не там, тоді шукай десь в іншому місці.

І Кент пішов. Ця тварюка завжди була похмура й брутальна. Для нього мова нагая була звичайнішою, ніж звичайна людська мова.

Коли наглядач пішов, Нетталл провів його поглядом і кинувся у двір, до Блада. Та лікаря вдома не було. Розважлива людина, можливо, сіла б і зачекала, розуміючи, що це, зрештою, найшвидший, найнадійніший спосіб. Але Нетталлу бракувало розсудливості. Він вискочив з подвір'я, якусь мить покрутився на місці, вибираючи напрямок, і, нарешті, вирішивши за краще піти куди завгодно, аби тільки не туди, куди пішов Кент, бігцем пустився пересохлою саванною до плантації цукрової тростини, суцільна стіна якої відсвічувала золотом у сяйві сліпучого сонця.

Килим стиглої янтарної тростини перетинали широкі стежки, поділяючи його на великі квадрати. В кінці однієї з цих стежок він помітив рабів, що працювали. Вони байдуже подивилися на прибулого, коли той підійшов. Пітта серед них не було, а запитати про нього він не наважувався. Так Нетталл розшукував Пітта майже годину, обійшовши одну за одною всі стежки. В одному місці до нього присікався наглядач із запитанням, чого він тут вештається. Нетталл відповів, що шукає лікаря Блада — захворів, мовляв, двоюрідний брат. Наглядач послав його під три чорти і наказав негайно вшиватися з плантації — Блада тут немає. Можливо, він у своїй халупі за частоколом.

Нетталл ніби помилково пішов у протилежному від указаного наглядачем напрямку — до найвіддаленішого закутка плантації, де вже починався густий ліс. Задушлива спека так розморила наглядача, що він полінувався сказати Нетталлу про його помилку.

Спотикаючись, Нетталл нарешті дійшов до кінця стежки, що тяглася вздовж квадратної ділянки, і, звернувши з неї, зіткнувся з Піттом, який сам-один чистив ірригаційний канал дерев'яною лопатою. Ноги його від пояса до колін прикривали широкі подерті бавовняні штани, — єдиний одяг, якщо не зважати на крислатий солом'яний бриль, що захищав давно не чесану золотаву голову від тропічного сонця.

Побачивши його, Нетталл уголос подякував Богові і, щойно Пітт із подивом глянув на нього, тут-таки скрушним голосом виклав сумну звістку: або він просто зараз повинен знайти Блада і взяти в нього десять фунтів стерлінгів, або вони всі загинуть.

—Дурню! — гнівно сказав раб. — Якщо ти шукаєш Блада, то чого ж тут марнуєш час?

—Я не можу знайти його, — пробелькотав Нетталл, ображений таким прийманням. Він, звичайно, не догаду-

вався, як напружились нерви Пітта після безсонної ночі й тривожного чекання. — Я думав, що ти...

— Ти думав, що я кину лопату й побіжу шукати лікаря? Боже мій! І в руках такого бовдура наше життя! Ти тут стовбичиш, а час спливає. І що буде, коли наглядач застукає нас? Що ти йому скажеш?

Від обурення в Нетталла на якусь мить аж дух перехопило і він втратив здатність говорити. Нарешті, у відчаї випалив:

— Я шкодую, що встряв у цю халепу. Атож, клянусь...

Що він ще хотів додати, лишилось невідомим, бо в ту саму хвилину із заростей тростини виринула дебела постать у камзолі з ясно-коричневої тафти, а слідом за ним з'явилися два негри, одягнені в бавовняні штани й озброєні тесаками. Нечутно ступаючи по м'якому, розпушеному ґрунті, полковник виринув не далі як за десять ярдів від Нетталла й Пітта.

Дико озирнувшись на всі боки, Нетталл, мов сполоханий заєць, стрімголов помчав у ліс, зробивши цим самим найбезглуздіший і найзрадливіший учинок, на який він був здатний. Пітт тяжко зітхнув і закляк, схилившись на лопату.

— Агов, ти! Стій! — заревів полковник Бішоп услід утікачеві, додавши кілька страхітливих погроз.

Але втікач не озирнувся і щодуху мчав уперед, сподіваючись, що полковник не запам'ятав його обличчя. Бо влади та впливу в Бішопа вистачить, щоб повісити будь-кого, якщо, на його думку, тому краще буде переселитися в інший світ.

Тільки тоді, як утікач зник у чагарнику, плантатор опам'ятався від обурення й подиву настільки, що згадав про двох негрів, які йшли слідом за ним, наче сторожові пси. Це були охоронці, без яких він ніколи не наважився б з'явитися на своїх плантаціях, після того як кілька років тому один із рабів кинувся на нього і мало не задушив.

— Доженіть його, чорні свині! — гукнув він на негрів. Та ледве охоронці зірвалися з місця, як він зупинив їх. — Стійте, прокляті!

Йому раптом спало на думку, що не варто гаяти час на втікача. На полювання в проклятому лісі довелося б витратити, може, й цілий день, тим часом як у нього в руках є Пітт. От Пітта й примусять назвати ім'я його полохливого товариша і передати зміст їхньої таємничої розмови. Раб, звичайно, може затятися. Тим гірше для нього. Винахідливий полковник мав багато способів — нерідко це був дивовижний витвір фантазії, — щоб зламати впертість цих приречених. Він повернув до раба свою почервонілу від гніву й сонця личину, і очі його спалахнули недобрим вогником. Замахнувшись легкою бамбуковою палицею, плантатор ступив наперед.

— Що то був за бродяга? — запитав він вкрадливим тоном, який не віщував нічого доброго.

Джеремі Пітт, що похнюпився, обіпершись на лопату, почав нервово переминатися на місці босими ногами. Марно шукати відповіді на запитання в голові, яка тієї миті могла тільки клясти того дурня Джеймса Нетталла.

Бамбукова тростина плантатора впала на голі плечі хлопця з пекучої силою.

— Відповідай, собако! Як його звуть?

Джеремі похмуро, майже з викликом, глянув на огрядну постать Бішопа.

— Не знаю, — сказав він, і в голосі його забриніла нотка непокори, підсиленої ударом, на який він не смів відповісти. Зовні він усе ще був спокійним, хоч у душі його знялася буря.

— Не знаєш? Що ж, доведеться нагадати. — І палиця кілька разів сіконула плечі раба. — Ну як? Пригадав його ім'я?

— Ні, я його не знаю.

— А-а... Ти ще впираєшся? — Полковник на мить зупинився, примруживши очі, але потім його знову охопила лють. — Чи бачили таке! Ти вирішив глузувати з мене, клятий собако! Думаєш, що це тобі так минеться!

Пітт повів плечима, знову переступив з ноги на ногу і вперто мовчав. Це був виклик, а полковник Бішоп не зносив навіть натяку на щось подібне. У ньому прокинувся звір. Не тямлячи себе од люті, він почав оскаженіло шмагати беззахисного юнака, супроводжуючи кожен удар брутальною лайкою. Біль був нестерпний. Аж раптом у серці Пітта яскравим полум'ям спалахнуло почуття людської гідності, і юнак кинувся на свого ката.

Але охоронці були насторожі. Мускулястими бронзовими руками грубо схопили змучене тіло, скрутили руки раба і міцно зв'язали їх.

Бішоп важко дихав, його обличчя вкрилося плямами, він щось обмірковував. Потім наказав:

— Заберіть його!

Негри потягли нещасного раба довгою стежкою між золотавим муром високої восьмифутової тростини. Його проводжали очима на смерть перелякані невільники, що саме працювали поблизу. Пітта охопив відчай. Хай би якими страхітливими здавалися катування, — не вони турбували його. Душу юнака гнітило передчуття, що їхня старанно запланована втеча із цього пекла провалилася саме тоді, коли все вже було готове.

Вони вийшли на зелене плато й попрямували до табору, а там завернули до білого будинку наглядача. Очі його тужним поглядом уп'ялися в морську далечінь і зупинилися на Карлайльській бухті. Звідси, з узгір'я, вона здавалася справді чудовою картиною, блакитне полотно якої з одного боку обривав форт, а з другого — низка довгих пакгаузів. Уздовж пристані погойдувались на причалі кілька невеличких човнів. І Пітт спіймав себе на думці, що в одному із цих човнів вони були б уже далеко в морі, якби мали хоч дрібку талану. Він знову зі щемом подивився в морську далечінь.

На рейді, біля самого берега, під легким вітерцем, який ледь ворушив сапфірову поверхню Карибського моря,

з'явився величний червоний корпус фрегата, на щоглі якого майорів англійській прапор.

Полковник Бішоп зупинився і, затуливши м'ясистою рукою очі від сліпучого сонця, став розглядати корабель. Незважаючи на легенький бриз, судно посувалося тільки під нижнім парусом на передній щоглі. Решта були згорнуті, що давало можливість ясно бачити величні обриси корпусу корабля — від кормової надбудови, що баштою височила над палубою, до позолоченої голови на форштевні, яка палала вогнем у сяйві сонячного проміння.

Корабель входив у бухту надто повільно, а це свідчило, що шкіпер його погано знав ці води і вважає за краще посуватися обережно, вимірюючи глибину лотом. За такої швидкості йому, напевне, буде потрібно не менше ніж годину, щоб стати на якір у порту.

Поки полковник розглядав корабель, милуючись його граціозністю; Пітта завели за частокіл і закували там у колодки, що були готові щохвилини прийняти бунтівливих рабів.

Незабаром сюди ж повагом прийшов полковник Бішоп.

— Непокірна дворняга, що вишкіряється на свого хазяїна, мусить навчитися хороших манер за рахунок смугастої шкіри, — тільки й сказав він, беручись за обов'язки ката.

Те, що він власноручно взявся за роботу, яку більшість людей його сану із самоповаги доручали слугам, показувало, до якого здичавіння дійшла ця людина. Він немилосердно, з якоюсь незбагненною насолодою шмагав свою жертву по голові й по спині, ніби задовольняючи кровожерний інстинкт звіра. Від ударів бамбукова палиця незабаром розкололася на кілька окремих гнучких смуг із гострими, мов бритва, краями.

Коли, нарешті, знесилившись, полковник Бішоп відкинув рештки потрощеної палиці, уся спина бідолашного Пітта являла собою криваве місиво. Жодного звуку

не почув полковник від юнака. Тільки коли бідоласі було вже надто сутужно, з уст його зривався ледве чутний стогін.

Екзекутор поставив ногу на колодки й нахилився над своєю жертвою. На його грубому м'ясистому обличчі з'явилася невблаганна, потворна посмішка.

— Думаю, що це навчить тебе належної покори! — сказав він. — Ти будеш тут без їжі й води — чуєш — без їжі й води! — поки не скажеш мені, як звуть твого полохливого приятеля і чого він сюди приходив. — Він прибрав ногу з колодки. — Коли тобі вже вистачить, дай мені знати, і ми затавруємо тебе розпеченим залізом.

Сказавши це, кат крутнувся на підборах і пішов геть у супроводі своїх охоронців.

Його слова вчувалися Пітту немов уві сні. Після неймовірних страждань його охопив безмежний відчай, і юнакові було байдуже, чи житиме він, чи ні.

Проте із цього тупого заціпеніння, викликаного нелюдським болем, його скоро вивели нові муки. Колодки стояли просто неба під палючим сонцем, від проміння якого посічена, закривавлена Піттова спина взялася пухирями, наче її смажили на вогнищі. До того ж мухи, жорстокі мухи Антильських островів, яких приваблював запах крові, хмарою обліпили його рани.

Недарма винахідливий полковник Бішоп, який так добре розумівся на мистецтві розв'язування язиків упертим рабам, вважав, що немає потреби вдаватись до інших засобів катування. За всієї своєї звірячої вдачі він не зміг би вигадати мук, страхітливіших і нестерпніших за ті, яких Піттові додала сама природа.

Закутий у колодки невільник звивався від укусів мух, ризикуючи повикручувати собі ноги.

У такому стані його й знайшов Пітер Блад, що несподівано з'явився перед затуманеним від болю Пітовим поглядом. У його руках був великий пальмовий листок. Ним

він повідганяв ненажерливих мух, що присмокталися до спини юнака, а тоді, прив'язавши листок до його шиї, прикрив ним скривавлену спину, щоб захистити її од в'їдливих мух і немилосердного сонця. Після цього сів поруч, поклав голову нещасного на своє плече і з кухля обмив його обличчя холодною водою. Пітт здригнувся й застогнав, важко дихаючи.

— Пити! — вимовив він, задихаючись. — Пити, заради Бога!

Блад підніс кухоль до його тремтливих губів, і Пітт став жадібно пити, відірвавшись лише тоді, коли висушив кухоль до дна. Угамувавши спрагу й відновивши таким чином сили, Пітт спробував сісти.

— Моя спина! — закричав він.

В очах Блада спалахнув гнівний вогник, губи рішуче стиснулися. Але, коли він заговорив, голос його пролунав спокійно й рівно:

— Заспокойся, друже. Не все відразу. Твоїй спині, принаймні поки що, не буде гірше — я накрив її. Скажи мені, що сталося. Ти, мабуть, думаєш, що ми зможемо обійтися без штурмана, коли дав привід тварюці Бішопу мало не вбити себе?

Пітт сів і знову застогнав, але цього разу скоріше від душевного болю, ніж від фізичного.

— Не думаю, що тепер вам знадобиться штурман, Пітер.

— Що?! — вигукнув Блад.

Пітт, як тільки міг стисло, пояснив ситуацію. Час від часу йому бракувало дихання і він затинався.

— Я гнитиму тут, поки не назву ім'я того, хто приходив, і не розповім, чого він приходив, — закінчив він.

Блад гнівно підвівся:

— Прокляття на твою голову, мерзенний рабовласнику! — вихопилось у нього з грудей. — А втім, ми мусимо щось придумати. К чорту Нетталла! Чи внесе він заставу

за шлюпку, чи ні, чи дасть пояснення чиновникам, чи не дасть, — шлюпка однак залишається в наших руках. Ми тікаємо, і ти з нами.

— Це все мрії, Пітере, — сказав ув'язнений. — Ні, ми не втечемо, навіть якщо наляканий Нетталл і не викаже нас і нам не затаврують лоби. Оскільки заставу не внесено, чиновники конфіскують шлюпку.

Блад одвернувся і з тугою в очах подивився на море, на ту блакить, якою він так сподівався повернутися на волю.

Цього часу великий червоний корабель підійшов уже зовсім близько до берега. Плавно, велично входив він у бухту. Кілька шлюпок відчалили від пристані назустріч судну. З того місця, де стояв Блад, видно було, як виблискували мідні гармати, встановлені на вигнутому у формі пташиного дзьоба носі корабля, і можна було розрізнити навіть постать моряка, який нахилився біля переднього якірного ланцюга на лівому борті, щоб підняти лот.

Чийсь сердитий окрик обірвав невеселі роздуми Пітера.

— А ти що, в дідька, тут робиш?

Широко ступаючи, полковник Бішоп повертався за частокіл, як завжди, у супроводі негрів.

Блад повернув до нього своє смугляве обличчя, яке дійсно було тепер засмаглим до золотаво-коричневого кольору, через що він почасти скидався на індуса:

— Що роблю? Виконую свої обов'язки.

Підійшовши ближче, розлютований полковник помітив на лавці біля пораненого порожній кухоль і пальмовий лист, що прикривав йому спину.

— Це ти посмів таке зробити? — На лобі плантатора вузлами здулись вени.

— Я, звичайно. — У голосі Блада почулася нотка здивування.

— Я наказав, щоб йому без мого дозволу не давали ні їжі, ні води.

— Вибачте, але я не чув цього.

— Ти не чув, сволото? Як же ти міг чути, коли тут тебе не було?

— То як же тоді ви могли подумати, що я знав про ваше розпорядження? — промовив Блад засмученим голосом. — Я побачив, що один із ваших рабів знемагає від мух та спеки. Отож я й кажу собі: це один із рабів полковника, а я полковників лікар, і мій обов'язок доглянути за його власністю. Тому я дав юнакові ковток води і прикрив йому спину, щоб не пекло сонце. Хіба я помилявся?

— Помилявся? — Полковник майже втратив дар мови.

— Заспокойтеся, пане полковнику, заспокойтеся! — благав його Блад. — У вас буде апоплексичний удар, якщо ви так будете хвилюватися.

З лайкою й прокльонами плантатор відштовхнув його і, підступивши до Пітта, зірвав пальмовий листок з його спини.

— В ім'я людяності... — почав був Блад.

Полковник люто обернувся до нього.

— Геть звідси! — заревів він. — І не підходь до нього, поки я не пошлю по тебе, якщо не хочеш, щоб і тебе обробили так само.

Його масивна постать вселяла жах своєю владністю і люттю, але Блад навіть не здригнувся. І під пильним поглядом його очей, напрочуд блакитних на смаглявому обличчі, схожих на бліді сапфіри в мідній оправі, полковникові раптом спало на думку, що цей негідник останнім часом знахабнів. Таке становище треба було негайно ж виправити. Тим часом Блад заговорив знову, спокійно й наполегливо:

— В ім'я людяності, — повторив він, — ви дозволите мені полегшити його страждання, або, присягаюся, я відмовлюсь від обов'язків лікаря, і будь я проклятий, якщо підійду хоч до одного хворого на цьому паскудному острові.

Якусь мить полковник від здивування не міг і слова мовити. Потім він вибухнув лайкою.

— Сили небесні. Ти ще смієш розмовляти зі мною в такому тоні, собако? Ти смієш диктувати мені умови?

— Так, смію. — Блакитні очі Блада дивилися просто в обличчя полковникові, і в тих очах спалахнули диявольські вогники безрозсудливості, породженої відчаєм.

Кілька хвилин полковник мовчки розглядав непокірного раба.

— Я був занадто лагідним з тобою, — промовив він нарешті. — Але це не пізно виправити. — Він стиснув губи. — Я накажу пороти тебе доти, поки на твоїй брудній спині живого місця не залишиться.

— Он як! А що на це скаже губернатор Стід?

— Ти не єдиний лікар на острові.

Блад розсміявся.

— І ви скажете це губернаторові, якого скрутила подагра так, що він не може й кроку ступити? Ви добре знаєте, що він не терпітиме іншого лікаря. Він розумна людина і знає, що йому потрібно.

Та не так легко було вгамувати дику лють полковника.

— Якщо ти залишишся живим після того, як тебе оброблять мої чорношкірі, ти, можливо, отямишся.

Він повернувся до негрів, щоб розпорядитися, але голос його потонув у страшному гуркоті, що струсонув повітря. Полковник здригнувся від несподіванки, а разом із ним здригнулись і його негри і навіть зовні незворушний Блад. Усі четверо враз поглянули в бік моря.

Внизу, в бухті, на відстані одного кабельтова від форту, замість великого корабля видно було тільки верхівки його щогл над хмарою диму, який огорнув корабель. Зграя сполоханих кроншнепів знялася зі скель і закружляла в неозорій блакиті, галасливо виказуючи свою тривогу й незадоволення.

З височини, на якій стояли наші герої, не розуміючи, що сталося, вони побачили, як англійський прапор зісковзнув

з флагштока на щоглі та зник у хмарі диму. Ще мить — і на його місці замайорів золотаво-червоний прапор Іспанії.

І тоді вони все зрозуміли.

— Пірати! — заревів полковник. — Пірати!

У його голосі поєднались переляк і недовір'я. Засмагле обличчя його зблідло, а в маленьких очицях спалахнула неабияка лють. Охоронці сторопіли і, дико вишкіривши зуби, якось по-дурному вирячилися на володаря.

Розділ VIII. Іспанці

Величавий корабель, якому дозволили так спокійно ввійти під чужим прапором у Карлайльську бухту, був іспанський капер, який прийшов поквитатися за деякі борги «берегового братства» і помститись за поразку, якої завдало англійське судно «Гордість Девону» двом галіонам, що везли скарби в Кадіс. Сталося так, що галіоном, який втік у більш-менш пристойному стані, командував дон Дієґо д'Еспіноса-і-Вальдес, рідний брат іспанського адмірала дона Міґеля д'Еспіноси, запальний, гордовитий і нерозважливий чоловік.

Розлючений своєю поразкою, яку, по суті, він сам же накликав на себе, дон Дієґо присягнувся провчити англійців так, щоб вони надовго запам'ятали, з ким мають справу. Запозичивши дещо з досвіду Морґана й інших морських розбійників, він вирішив улаштувати каральний напад на англійську колонію. На жаль, поблизу не було його брата-адмірала, щоб відмовити, коли в Сан-Хуані, головному місті Пуерто-Ріко, він споряджав із цією метою судно «Сінко Льяґас». Об'єктом для нападу дон Дієґо вибрав острів Барбадос, який через зручні для оборони природні умови не так пильно охоронявся. Вибрав він цей острів ще й тому, що, за повідомленням шпигунів, там знайшла притулок «Гордість Девону», а йому хотілося, щоб помста мала

якийсь відтінок перемоги справедливості. Вибрав він і момент, коли в Карлайльській бухті на якорі не стояло жодного військового судна.

Дону Дієго пощастило: корабель не викликав ані найменшої підозри, аж поки не відсалютував майже впритул по форту бортовим залпом із двадцяти гармат.

Четверо наших очманілих героїв спостерігали, як великий корабель, оповитий хмарою диму, поволі просувався вперед. Піднявши грот для полегшення маневровості та йдучи в крутому бейдевінді, він наводив гармати лівого борту на не підготовлений до відсічі форт.

Тільки коли відгримів другий залп, полковник Бішоп отямився раптом від заціпеніння і згадав про свої обов'язки. В місті несамовито били в барабани й лунав звук труби, наче була потреба ще додатково сповіщати про небезпеку. Як командир барбадоської поліції, полковник Бішоп мав бути на чолі свого нечисленного війська у тому самому форті, який зараз іспанські гармати перетворювали на купу руїн.

Згадавши про це, він бігцем подався туди, попри свою огрядність і спеку. Охоронці побігли слідом за ним.

Блад повернувся до Джеремі Пітта й понуро посміхнувся.

— Ось те, — сказав він, — що я назвав би вчасним втручанням у нашу долю. — Хоча, — додав він, подумавши, — сам чорт не знає, що буде далі.

Коли відгримів третій залп, Блад підняв пальмовий листок і обережно прикрив ним спину свого товариша.

Потім на подвір'я за частоколом, засапавшись і обливаючись потом, влетів Кент у супроводі доброго десятка робітників з плантації. Усіх охопила паніка. Кент завів їх у низенький білий будиночок, і за хвилину вони вибігли звідти з мушкетами, кортиками й патронташами.

На цей час групками по двоє-троє почали сходитись засуджені бунтівники, які, побачивши, що їх ніхто не охороняє, і відчуваючи загальний переполох, покидали роботу.

Коли нашвидкуруч озброєний загін кинувся до воріт, Кент затримався на мить, щоб розпорядитися рабами.

— До лісу! — скомандував він. — Біжіть до лісу й перебудьте там, поки все це скінчиться і ми не випустимо тельбухи цим іспанським свиням.

Сказавши це, він кинувся за своїми людьми, які мали приєднатися до тих, хто збирався в місті, щоб дати відсіч іспанському десанту.

Раби, не вагаючись, виконали б його наказ, якби не Блад.

— Хіба треба поспішати, та ще в таку спеку? — звернувся він на диво спокійним, як здавалось його товаришам, голосом. — Можливо, взагалі не буде потреби ховатися в лісі. В усякому разі, ми встигнемо зробити це й тоді, коли іспанці стануть господарями міста.

Отже, понад два десятки кинутих напризволяще рабів із засуджених бунтівників залишилися на подвір'ї і з височини спостерігали за розгортанням запеклого бою.

Народне ополчення і всі остров'яни, здатні носити зброю, чинили опір іспанському десанту з відчайдушною рішучістю людей, які знають, що в разі поразки милосердя не буде. Жорстокість іспанських солдатів стала притчею; навіть найжорстокіші вчинки Морґана і Лойоне блідли порівняно з тими звірствами, на які були здатні ці кастильські пани.

Але командир іспанців знав свою справу, чого, не погрішивши проти істини, не можна було сказати про барбадоську поліцію. Скориставшись перевагою несподіваного нападу, що вивів форт із ладу, він скоро довів барбадосцям, хто справжній господар становища. Його гармати, спрямувавши вогонь на відкриту місцевість за молом, де Бішоп невміло розташував своє військо, нещадно громили барбадоське ополчення. Водночас вони прикривали вогнем іспанських вояк, що підпливали до берега не тільки на своїх шлюпках, а й на шлюпках тих остров'ян, які так необачно поспішили назустріч кораблю, коли він тільки заходив у бухту.

Бій тривав з полудня до вечора; тріск мушкетних пострілів, який дедалі глибше проникав у місто, доводив, що іспанці неухильно просуваються вперед. До заходу сонця двісті п'ятдесят іспанців стали господарями Бріджтауна. Остров'ян обеззброїли, а губернаторові Стіду, що з переляку забув і про подагру, полковникові Бішопу й кільком нижнім чинам, замкненим дома у губернатора, дон Дієго з підкресленою чемністю, що скидалась на глум, визначив розмір викупу: за сто тисяч песо та п'ятдесят голів худоби він утримається і не перетворить місто на купи руїн. А поки уважний і бездоганно ввічливий командир погоджував ці деталі з переляканим на смерть англійським губернатором, іспанці, вдираючись до будинків, грабували, пиячили та ґвалтували, як вони звикли робити в таких випадках.

Коли запали сутінки, Блад наважився спуститися до міста. Те, що він побачив, Джеремі Пітт, якому Блад згодом розповів усе, записав у тій товстій книзі, звідки взято більшу частину моєї розповіді. Але я не збираюся повторювати тут усе, що Блад розповідав Пітту. Воно надто відразливе, надто огидне; здається неймовірним, що люди, хай би якими розбещеними вони були, можуть скотитися в таку безодню звірячої жорстокості й розпусти.

Блідий як смерть, Блад не міг дивитися на це безчинство і поспішав скоріше вибратись із цього пекла. У вузенькому провулку він налетів на дівчину, яка бігла назустріч, перелякана, з розпущеними косами. За нею, регочучи й лаючись на всі заставки, важко гупав чобітьми іспанець. Він уже майже схопив свою жертву, коли Блад заступив йому дорогу. В руках у лікаря була шпага, яку він перед тим зняв з убитого і про всяк випадок захопив із собою.

Нахабно зупинившись, обурений і спантеличений іспанець побачив, як у сутінках блиснула шпага, яку Блад щойно витяг із піхов.

— Ah, perro ingles![1] — ревнув він і кинувся в обійми власної смерті.

— Сподіваюся, що ти готовий стати перед Творцем, — сказав Блад, вправно протикаючи шпагою тіло іспанця. Він зробив це з майстерністю солдата й хірурга. Іспанець навіть не зойкнув і лантухом гепнув на землю.

Блад підбіг до дівчини, що, вся в сльозах, припала до стіни, і схопив її за руку.

— Ходімо! — сказав він.

Але вона відсахнулась від нього, опираючись усім тілом, і злякано запитала.

— Хто ви?

— Ви чекатимете, поки я покажу вам документи? — різко обірвав її Блад.

З-за рогу, звідки хвилину тому вибігла дівчина, долинув тупіт ніг.

— Ходімо! — рішуче повторив Блад. Цього разу вона, мабуть заспокоєна його бездоганною англійською вимовою, мовчки скорилася.

Вони швидко проминули один провулок, потім другий і, на щастя, нікого не зустрівши, вийшли на околицю. Вибравшись із міста, Блад бігом потягнув бліду й знесилену дівчину на узгір'я, де стояв будинок полковника Бішопа. У кількох словах він розповів їй, хто він і що, а потім вони бігли мовчки, аж поки не дісталися до великого білого будинку. Будинок був оповитий темрявою, і це вказувало на те, що там принаймні все спокійно. Якби там були іспанці, то в вікнах світилося б. Блад постукав, але йому довелося постукати вдруге і втретє, перш ніж відповіли з вікна на другому поверсі.

— Хто там? — почувся голос Арабелли Бішоп — трохи збентежений, але безперечно її голос.

---

[1] Ah, perro ingles! (*исп.*) — А, англійський собако!

Блад мало не знепритомнів від полегшення, бо, поспішаючи сюди, він подумки вже встиг намалювати такі страхіття, що не вкладаються людським розумом ні в які рамки. Він уявляв її у вирі того пекла, звідки сам щойно вирвався. Арабелла ж могла піти до міста або утнути ще якусь необачність, і його обливав холодний піт від самої думки, що з нею могло щось статися.

— Це я, Пітер Блад, — сказав він, переводячи дух.

— Що вам потрібно?

Блад зрозумів, що навряд чи вона зійде вниз відчинити двері, бо в такий час нещасні раби на плантації могли збунтуватися і стати не менш небезпечними, ніж іспанці. Але, почувши голос Арабелли, дівчина, яку врятував Блад, гукнула, вдивляючись у темряву:

— Арабелло! Це я, Мері Трейл.

— Мері?! — тільки й почулося нагорі, і голова у вікні зникла. Після короткої паузи двері розчахнулися. У просторому вестибюлі стояла Арабелла. Її струнку дівочу постать таємниче освітлювала тьмяна свічка, яку вона тримала в руці.

Блад увійшов. За ним вбігла його супутниця і, впавши на груди Арабелли, залилася гіркими слізьми. Але Блад знав, що не можна гаяти жодної хвилини.

— Тут є хто-небудь зі слуг? — рішуче запитав він. Дома був тільки конюх, старий негр Джеймс.

— Саме ця людина нам і потрібна, — сказав Блад. — Накажіть подати коней. І мерщій до Спейґстауна або ще й далі на північ, де вам ніщо не загрожуватиме. Тут залишатися не можна. Покваптеся!

— Але я вважала, що бій скінчився... — почала була Арабелла, бліда й налякана.

— Так, скінчився. Але найстрашніше тільки починається. Дороґою міс Трейл розповість вам. Ради Бога, повірте мені і зробіть так, як я вам кажу.

— Він... він урятував мене, — заридала міс Трейл.

— Урятував тебе? — приголомшено запитала Арабелла. — Від чого врятував, Мері?

— Про це ви ще встигнете довідатися, — майже сердито вигукнув Блад. — У вас буде ніч для розмов, коли виберетеся звідси, подалі від піратів. Покличте, будь ласка, Джеймса і зробіть так, як я кажу — мерщій!

— Він ніби наказує мені...

— О Боже! Наказую! Скажіть, міс Трейл, скажіть їй, чи є в мене підстави...

— Так, так, — промовила дівчина, тремтячи всім тілом. — Робіть так, як він каже... О, заради Бога, Арабелло!

Арабелла вийшла, залишивши Блада й Мері самих.

— Я... я ніколи не забуду, що ви зробили для мене, сер, — сказала Мері, трохи заспокоївшись. І він тільки зараз помітив, що це була маленька тендітна дівчинка, майже дитина.

— Свого часу я робив і дещо краще. Тому я й тут, — сказав Блад з болем у голосі.

Вона не зрозуміла його слів і навіть не спробувала вдати, що розуміє.

— Ви... ви вбили його? — запитала вона боязко.

Він пильно глянув на дівчину, освітлену мерехтливим сяйвом свічки.

— Сподіваюся, що так. Цілком можливо, що вбив, але, зрештою, все це дрібниці, — сказав він. — Єдине, що має зараз значення, це те, щоб Джеймс подав коней. — Він рішуче ступив до дверей, щоб прискорити приготування до від'їзду, та голос Мері зупинив його.

— Не залишайте мене! Не залишайте мене саму! — закричала вона, охоплена жахом.

Блад зупинився, потім поволі рушив назад. Підійшовши до дівчини, він усміхнувся їй:

— Ну, ну, не плачте! Не бійтеся. Усе вже позаду. Незабаром ви будете далеко, в Спейґстауні, у цілковитій безпеці.

Нарешті коней було подано — аж четверо, бо крім Джеймса, що мав бути за провідника, Арабелла брала із собою й покоївку, яка ні за що у світі не хотіла залишитися.

Блад підсадив на коня легеньку Мері Трейл і повернувся, щоб попрощатися з Арабеллою, яка вже сиділа в сідлі.

— До побачення! — крикнув він і, здавалося, хотів іще щось додати, але так нічого й не сказав.

Коні рушили й щезли в блідому світлі зоряної ночі, а Блад залишився біля дверей будинку полковника Бішопа. Останнє, що він почув від тих, які поїхали, — це тремтячий дитячий голос Мері Трейл:

— Я ніколи не забуду того, що ви зробили для мене, містере Блад! Ніколи!

Але не цей голос йому хотілося б почути, і тому ці слова не принесли йому жаданої втіхи. Він іще довго стояв у темряві, спостерігаючи світлячків на рододендронах, аж поки зовсім не завмер тупіт копит. Відтак зітхнув, і його думки повернулися до дійсності. Попереду ще багато роботи. В місто він ходив не задля прогулянки і не для того, щоб подивитись, як поводяться переможці. Йому треба було дещо розвідати. За той час, що він був у місті, Блад добув усі необхідні відомості. Попереду надзвичайно напружена ніч — отож треба ворушитися якнайшвидше.

І він побіг до табору, де на нього з тривогою і сподіванням чекали товариші — раби полковника Бішопа.

Розділ IX. Засуджені повстанці

Коли над Карибським морем запала фіолетова сутінь тропічної ночі, на борту «Сінко Льяґаса» лишилося не більше десяти охоронців, настільки іспанці були впевнені — і не без підстав, звичайно, — у цілковитому розгромі остров'ян. І коли я кажу, що варту несли десять чоловік, я насамперед

маю на увазі ту мету, заради якої їх залишили на кораблі, а не те, що вони робили там насправді. Бо насправді було ось що. Поки замалим не повний склад команди пиячив та безчинствував на березі, іспанський канонір і його підлеглі — які так відзначилися сьогодні в бою й забезпечили своїм легку перемогу — влаштували бенкет на гарматній палубі, маючи у своєму розпорядженні вино та свіже м'ясо, доставлені їм з берега. На варті стояли тільки двоє: один на носі корабля і один на кормі, — та й ті не надто пильнували, інакше вони помітили б два човни, які під прикриттям темряви легко відійшли від пристані й непомітно пришвартувалися під кормою корабля.

З кормової галереї ще звисала мотузяна драбина, якою дон Дієґо, вирушаючи на берег, спускався в човен. Проходячи по галереї, вартовий зненацька опинився перед силуетом людини, що стояла перед ним на останньому щаблі драбини.

— Хто там? — запитав він спокійно, гадаючи, що це один із його товаришів.

— Це я, — тихо відповів Пітер Блад чудовою іспанською мовою.

— Це ти, Педро? — іспанець ступив крок уперед.

— Так, я Педро, але сумніваюся, щоб я був той Педро, якого ти маєш на увазі.

— Що? — перепитав вартовий, зупиняючись.

— А ось що, — відповів Блад.

Дерев'яний гакаборт[1] був низький, і іспанця захопили зненацька. Пролунав сплеск, який зчинився, коли той ударився об воду, ледь не зачепивши один із переповнених човнів, що стояли під кормою, і більше жоден звук не сповістив про його нещасливий кінець. У важкій кірасі й шоломі він каменем пішов на дно, щоб не завдавати більше клопоту людям Блада.

---

[1] Гакаборт — верхня частина кормового краю на судні.

— Тс-с!.. — прошепотів Блад своїм товаришам, що чекали на нього. — Ходімо, тільки тихо.

За п'ять хвилин усі вони — а їх було двадцятеро — вибрались на корабель, розходячись навсібіч від вузької галереї. Попереду блимнуло світло. Під великим ліхтарем на носі корабля вони помітили темну постать другого вартового, який розміреним кроком походжав по півбаку. Знизу, з гарматної палуби, долинали дикі звуки оргії. Густим басом хтось горлав непристойну пісню, а решта хором підтягували:

Ой, які ж то славні звичаї в Кастилії та Леоні!

— Судячи із сьогоднішніх подій, у цьому немає сумніву, — зауважив Блад і пошепки скомандував: — Вперед, за мною!

Пригнувшись, вони безшумно, наче тіні, прослизнули вздовж поручнів кормової частини палуби на шкафут[1]. У багатьох рабів були мушкети, частину яких вони знайшли в будинку наглядача, а частину взяли зі свого таємного складу, куди з великими труднощами настягав їх Блад на випадок утечі. Решта були озброєні ножами й тесаками.

На шкафуті вони трохи затримались, поки Блад не пересвідчився, що на палубі немає більше вартових, крім того, який так не до речі стовбичив на носі корабля. Треба було знешкодити його. Блад із двома товаришами поповз уперед, до вартового, залишивши інших під командою Натаніела Хаґторпа, найкращою рекомендацією для якого була його колишня служба в королівському військово-морському флоті.

Вилазка Блада не зайняла багато часу, і коли він повернувся до своїх товаришів, то на палубі іспанського корабля не залишилось жодного вартового.

Тим часом іспанці внизу бенкетували, впевнені у своїй цілковитій безпеці. Чого ж їм боятися? Гарнізон Барбадоса

---

[1] Шкафут — середня частина палуби судна.

розгромлено й обеззброєно, а на березі їхні товариші — повновладні господарі міста — жадібно впиваються плодами перемоги. Навіть і тоді, коли іспанці опинилися в оточенні двох десятків здичавілих, порослих щетиною, напівголих людей, які, може, колись і були білими, але тепер скидалися на юрбу дикунів, вони не повірили своїм очам. Нікому б і на думку не спало, що купка кинутих напризволяще рабів насмілиться провести таку операцію. П'яні іспанці враз обірвали регіт і співи і, приголомшені, витріщились на зведені перед ними мушкети.

Та ось із юрби дикунів, що оточили їх, вийшов стрункий, високий чоловік із блакитними очима на смаглявому обличчі, очима, в яких спалахнув вогник злої іронії, і звернувся до загнаних у пастку вояків чистою іспанською мовою:

— Ви вбережетеся від болю й неприємностей, якщо визнаєте себе моїми бранцями і дозволите спокійно прибрати вас від гріха подалі.

— Боже-світе! — тільки й вимовив канонір, хоча цей вигук аж ніяк не відбивав усієї глибини його подиву.

— Прошу! — сказав Блад, і відразу по цьому пани з Іспанії без подальших неприємностей під дулами одного чи двох мушкетів спустились через люк на нижню палубу.

Тоді переможці над переможцями підкріпилися тими смачними стравами, що знайшли на столі. Після тривалого вживання солоної риби та кукурудзяних коржів ці страви бідолашним здалися райською їжею. Одначе Блад стежив, щоб у всьому була міра, хоча при цьому йому й довелось виявити всю твердість характеру, на яку він тільки був здатний.

Перш ніж втішатися перемогою, треба було негайно приготуватися до подальших подій. Адже ця сутичка, хоч вона й забезпечила їм панівне становище, була тільки початком боротьби. Лишилося ще якнайкраще скористатися з такої переваги.

Готування забрали значну частину ночі. Проте їх було закінчено, перш ніж сонце визирнуло з-за хребта Хіллбей і сповістило про народження дня несподіванок. Невдовзі після того, як зійшло сонце, колишній раб, що походжав по палубі в іспанській кірасі й шоломі, з іспанським мушкетом у руках, повідомив про наближення човна. Це дон Дієґо д'Еспіноса-і-Вальдес повертався на корабель із чотирма великими скринями, в кожній з яких було по двадцять п'ять тисяч песо — викуп, який на світанку губернатор Стід вручив іспанцям. Дона Дієґо супроводжували його син дон Естебан і шість веслярів.

На борту фрегата панував заведений лад. Корабель стояв на якорі, лівим бортом до берега. Головний трап був на правому борту. До нього й пришвартувався, обігнувши корабель, човен із доном Дієґо та згаданими скарбами. Блад підготував усе як слід — недарма ж він служив у де Рітера. З борту звисали талі, біля лебідки стояли люди, а внизу напоготові вишикувався загін гармашів на чолі з Оґлом, який — читач уже знає — служив каноніром у королівському військово-морському флоті до того, як встряв у політику і поділив долю герцога Монмутського. Цей міцний рішучий чоловік викликав довіру вже самим своїм спокійним виглядом.

Дон Дієґо підвівся трапом і ступив на палубу, нічого не підозрюючи. Та й що могло викликати підозру?

Не встиг він навіть глянути на загін солдатів, що виструнчився для його зустрічі, як Хаґторп влучним ударом палицею по голові примусив його на якийсь час про все забути. Після цього капітана віднесли в його власну каюту, а скрині з грішми підняли на палубу. Успішно закінчивши операцію, дон Естебан та інші моряки з човна почали по одному підніматися мотузяним трапом на палубу, де їх обробляли з тією ж спритністю, що й дона Дієґо. Пітер Блад мав неабиякий хист до таких речей і виконував їх, на мою

думку, не без деякої театральності. Але цієї драми, на жаль, ніхто із жителів Бріджтауна не бачив.

Вони разом із полковником Бішопом і хворим на подагру губернатором Стідом, що сидів поруч із ним на руїнах муру, сумно дивились на вісім човнів, що відчалювали від берега, відвозячи іспанських головорізів, стомлених від безперервних грабунків і вбивств.

Стежачи за відплиттям човнів, барбадосці раділи, що від'їжджають їхні жорстокі вороги, і водночас їх охоплював відчай від згадки про те страшне спустошення, яке, принаймні на певний час, зруйнувало добробут і щастя маленької колонії.

Ось човни відійшли від берега. Іспанці з диким реготом усе ще глумилися зі своїх нещасних жертв. Човни пройшли вже з півдороги між пристанню й кораблем, коли раптом повітря стряс гарматний постріл.

Кругле ядро впало у воду не далі як за шість футів од переднього човна, змочивши бризками тих, що сиділи в ньому. Здивовані пірати припинили гребти й на мить замовкли. Потім в один голос вибухнули лайкою, клянучи необачність свого каноніра, якому заманулось відсалютувати на їхню честь із гармати, зарядженої ядром. Вони ще кляли його, коли друге ядро, послане влучніше, на тріски рознесло один із сусідніх човнів, і всі, хто був у ньому, загинули.

Але якщо замовкли ті, хто опинився у воді, то на інших човнах зірвався справжній вихор обурення. Звівши весла над водою і схопившись на ноги, іспанці посилали прокльони на корабель, благаючи небо й пекло сказати їм, який це божевільний дорвався до гармат.

Третій постріл розбив другий човен, спустивши на дно всіх, хто сидів у ньому. На якусь коротку мить запала лиховісна тиша, а потім серед іспанців зчинилося таке, що й сам біс не розібрав би. Усі навперебій горлали, кричали, репетували: кожен робив своє: одні кинулись пливти до берега,

інші — до корабля, щоб довідатися, у чому річ. Не було ніякого сумніву, що на кораблі сталося щось серйозне, бо поки пірати лаялися та слали прокльони, два нових ядра поквиталися з третьою шлюпкою.

Рішучий Оґл мав чудову нагоду попрактикуватись і довів, що він трохи знається на артилерії. Охоплені відчаєм, іспанці полегшували його завдання, збивши свої човни докупи.

Четвертий постріл поклав край усім суперечкам. Пірати, наче змовившись, розвернулися, вірніше — тільки вдалися до спроби розвернутися, бо, не закінчивши маневру, втратили ще два човни.

Три човни, що лишилися неушкодженими, байдужі до долі тих потерпілих, хто ще тримався на воді, гребучи щосили, помчали до пристані.

Коли іспанці не могли второпати, що діється на кораблі, то ще менше розуміли це нещасні остров'яни, аж поки не побачили, як з грот-щогли «Сінко Льяґаса» спустився прапор Іспанії та замайорів на ній англійський прапор. Але й тоді їхня тривога не зникла: сповненими жаху очима стежили вони за ворогами, що поверталися до берега. Адже ті могли зігнати на них злість, викликану цими незвичайними подіями.

Проте Оґл не припинив своїх вправлянь і довів, що не забув артилерійської справи. Його ядра наздоганяли втікачів. Останній човен розлетівся на тріски, ледве досягши пристані, і рештки його були поховані під градом відбитої цегли.

Таким був кінець піратської команди, яка ще десять хвилин тому, регочучи, підраховувала, по скільки песо випаде на частку кожного за участь у цьому акті злодійства. Близько шістдесяти іспанців залишилися живими, і їм пощастило дістатися до берега. Однак чи мали вони підстави радіти з цього, я не можу сказати через відсутність будь-яких записів, з яких можна було б простежити за їхньою дальшою долею. Але відсутність записів уже сама по собі красномовна.

Ми знаємо, що тільки-но іспанці вибиралися на берег, як їх зв'язували, а беручи до уваги їхні злочини, я не сумніваюся, що не один із них пошкодував, чому він не потонув.

Барбадосцям не терпілося довідатись, хто ж ці таємничі рятівники, які прийшли останньої миті, щоб помститися іспанцям і зберегти для острова грабіжницький викуп у сто тисяч песо. Що «Сінко Льяґас» тепер у руках друзів, можна було не сумніватися після таких красномовних доказів. «Але хто, — запитували вони один в одного, — хто ті люди, що заволоділи кораблем, і звідки вони?» Єдине висловлене припущення скидалось на істину: це група сміливців з остров'ян вдерлася вночі на корабель і захопила його. Лишилося дізнатися, хто ж ті загадкові рятівники, і віддати їм належну шану.

Саме з таким дорученням і вирушив у супроводі двох офіцерів полковник Бішоп як повноважний представник губернатора Стіда привітати героїв, бо особисто зробити це губернаторові не дозволяло здоров'я.

Ледве ступивши з трапу на палубу, полковник побачив біля головного люка чотири скрині з грошима, одну з яких нещодавно наповнював він сам. Це було приємне видовище, і очі Бішопа засяяли радістю.

По обидва боки скринь упоперек палуби двома рівними шеренгами виструнчились двадцять чоловіків із мушкетами, у стальних кірасах і начищених до блиску іспанських шоломах, від яких на обличчя бійців падала тінь.

Не можна було сподіватися на те, щоб полковник Бішоп з першого погляду впізнав у цих струнких, чисто зодягнених солдатах тих обшарпаних, брудних рабів, які лише вчора працювали на його плантаціях. А ще менше можна було сподіватися, що він одразу впізнає підкреслено чемного чоловіка, що підійшов привітати його. Це був сухорлявий джентльмен, одягнений за іспанською модою в чорне зі срібними позументами. На гаптованій золотом перев'язі

в нього висіла шпага з позолоченою рукояткою, а з-під крислатого касторового капелюха з великим плюмажем вибивалися старанно завиті смолисто-чорні кучері.

— Раді вітати вас на «Сінко Льяґасі», дорогий полковнику! — звернувся до плантатора нібито знайомий голос. — На честь такого високого гостя ми, як могли, скористалися з гардеробу іспанців, хоча не сміли й мріяти, що вітатимемо вас особисто. Ви серед друзів — своїх давніх друзів.

Полковник остовпів від подиву: цей розкішно вбраний джентльмен був не хто інший, як Блад. Обличчя його старанно поголене, волосся акуратно причесане, і сам він, здавалося, помолодшав, хоча насправді мав такий вигляд, як і належить у тридцять три роки.

— Пітер Блад! — здивовано вигукнув полковник, і враз подив на його обличчі змінився виразом задоволення. — Отже, це ти...

— Так, я. Я й вони, мої і ваші славні друзі. — І Блад, відкинувши недбалим жестом манжет із тонкого мережива, показав рукою в бік шеренги, що виструнчилась на палубі.

Полковник придивився уважніше.

— Сто чортів вашій матері! — з дурних радощів полковник заговорив фальцетом. — І з цими молодцями ти захопив іспанський фрегат і побив собак їхньою власною зброєю! Чудово! Та це ж героїзм!

— Героїзм? Ні, точніше — епічний подвиг. Ви, здається, починаєте розуміти всю глибину мого хисту, полковнику?

Бішоп сів на кришку люка, скинув свого крислатого капелюха й витер спітнілий лоб.

— Ти здивував мене! — сказав він, ледве переводячи дух. — Присягаюся спасінням душі, це дивовижно! Повернути гроші, захопити цей чудовий корабель, і все, що на ньому! Це хоч трохи винагородить нас за інші збитки. Клянуся життям, ти заслуговуєш на відзнаку.

— Я цілком поділяю вашу думку.

— Триста чортів! Ви всі заслуговуєте на винагороду, і ви побачите, що я можу бути вдячним.

— Інакше й бути не може, — зауважив Блад. — Залишається довідатись, на яку винагороду ми заслуговуємо і наскільки ви будете вдячним.

Полковник пильно глянув на Блада, і тінь подиву майнула його обличчям.

— Хіба ж це не ясно? Його ясновельможність губернатор сповістить у Лондон про ваш подвиг, і, можливо, якусь частину вашої вини буде відпущено.

— О, щедрість короля Якова добре відома! — глузливо кивнув Натаніел Хаґторп, що стояв поруч. Хтось із шеренги пирснув сміхом.

Полковник Бішоп неспокійно затупав на місці. До його свідомості дійшло, що за цією чемністю може критися ворожість.

— І ще не все з'ясовано, — повернувся до попередньої розмови Блад. — Я маю на увазі вашу обіцянку висікти мене. Не знаю, наскільки ви взагалі дотримуєтесь свого слова, але в таких справах ви досі виконували обіцяне. А мені, як я пам'ятаю, ви сказали, що не залишите живого місця на моїй спині.

Здавалося, що такі спогади образили плантатора, він аж руками замахав.

— Що ви! Що ви! Невже я згадуватиму про це після такого благородного вчинку?!

— Я радий, що ви так думаєте. Але все ж мені дуже пощастило, що іспанці з'явились учора, а не сьогодні, а то я був би зараз там, де Джеремі Пітт. І де б тоді взявся той здібний чоловік, що побив іспанську наволоч її ж зброєю?

— Навіщо про це згадувати?

— Мушу, любий полковнику. Свого часу ви заподіяли людям чимало лиха своєю жорстокістю. І я хочу, щоб ви відчули дещо на собі і на все життя запам'ятали це, —

хоча б заради тих, хто колись у майбутньому може ще потрапити до вас у лабети. Там, у кормовій рубці, лежить Джеремі, чию спину ви розмалювали всіма кольорами райдуги. Бідолаха ще проваляється не менше ніж місяць. А якби не іспанці, то зараз він міг би вже бути й на тому світі; та, можливо, що й я разом із ним...

Після цих слів наперед виступив Хаґторп, високий, енергійний чоловік із виразно окресленим, привабливим обличчям.

— І нащо вам марнувати час на такого мерзотника? — з подивом запитав колишній офіцер королівського військово-морського флоту. — Викиньте його за борт, та й годі.

Очі полковника мало не вилізли на лоб.

— Що це, в біса, ви верзете?! — заревів він.

— А ви щаслива людина, полковнику, — перервав його Пітер Блад, — хоча ви й не догадуєтесь про джерело вашої удачі.

Цього разу не втерпів Волверстон, цей одноокий здоровань. Він найменше був схильний панькатись.

— Повісити його на нок-реї[1]! — почувся його різкий, сердитий голос, підтриманий вигуками декого з колишніх невільників.

Полковник Бішоп затремтів. Містер Блад повернувся. Він був абсолютно спокійний.

— Будь ласка, любий Волверстон, — сказав він, — дозволь мені командувати. Здається, так ми домовлялися, і я прошу не забувати цього. — Погляд його перебіг по всіх присутніх, показуючи, що звертається він до всіх. — Я хочу, щоб полковникові Бішопу зберегли життя. Він потрібен нам як заручник. Якщо ви наполягатимете на тому, щоб його повісили, то вам доведеться повісити й мене разом із ним, або ж я зійду на берег.

---

[1] Нок-рея — край перекладини на щоглі.

Ніхто нічого не відповів йому, хоч вираз на обличчях колишніх рабів свідчив, що вони не зовсім згодні з капітаном. Лише Хаґторп знизав плечима й утомлено посміхнувся. А Блад вів далі:

— Пам'ятайте, друзі, що на кораблі може бути лише один капітан. Отак. — І він знову повернувся до переляканого полковника: — Хоч я й обіцяю зберегти вам життя, однак мушу, ви самі це чули, затримати вас на судні як заручника. Це буде надійною гарантією хорошої поведінки ґубернатора Стіда і всіх тих, хто залишився у форту, поки ми не вийдемо в море.

— Поки не вийдете... — Жах, що пройняв душу полковника, не дав йому закінчити ту недоречну фразу.

— Саме так, — підтвердив Пітер Блад і повернувся до офіцерів, що супроводжували полковника. — На вас, панове, чекає шлюпка. Ви чули мої слова. Так от, передайте їх його ясновельможності разом із моїми найкращими побажаннями.

— Але, сер... — почав був один із них.

— Розмову скінчено. Мене звуть Блад. Я — капітан «Сінко Льяґаса», захопленого як військовий трофей у дона Дієґо д'Еспіноси-і-Вальдеса, що зараз перебуває на борту корабля як бранець. Вам час зрозуміти, що я вдався до зброї не тільки заради того, щоб побити іспанців. Там трап. Ви побачите, що краще спуститися по ньому, ніж летіти через борт. А це може статися, якщо ви затримаєтесь ще на мить.

Офіцерів легенько підштовхнули, і вони пішли, не зважаючи на несамовиті протести полковника Бішопа. А коли Бішоп лишився сам на милості людей, які мали всі підстави ненавидіти його, він так оскаженів, що аж тремтів.

З колишніх рабів тільки шестеро, якщо не рахувати хворого Джеремі Пітта, трохи зналися на морській справі. Хаґторп, колишній шереговий офіцер, хоч і не вивчав навігації, однак умів сяк-так керувати судном, і під його командуванням колишні раби почали готуватись до відплиття.

Знявшись із якоря і поставивши вітрила на грот-щоглі, вони за легкого бризу пустилися до виходу в чисте море. Форт мовчав.

Коли ж фрегат проходив повз мис у східній частині бухти, Пітер Блад підійшов до полковника, який, охоплений відчаєм, понуро сидів на кришці головного люка, і ніби жартома спитав:

— Ви вмієте плавати, полковнику?

Полковник Бішоп зі страхом подивився на нього. Широке обличчя його пожовтіло і обвисло, а маленькі очиці стали ще меншими.

— Як ваш лікар, я приписую вам купання. Це трохи прохолодить ваші розпалені нерви, — люб'язно сказав Блад і, не дочекавшись відповіді, додав: — Вам пощастило, що я не такий кровожерливий, як дехто з моїх друзів. Нелегко було мені втримати їх від помсти. Але я й досі не певен, чи варті ви затрачених зусиль.

Блад говорив неправду. Ніякого сумніву щодо цього останнього в нього не було. І якби він діяв за покликом своїх власних бажань та інстинкту, то, звичайно, повісив би полковника і вважав би це за нормальне. Та думка про Арабеллу Бішоп змушувала його бути милосердним і не дозволяти своїм товаришам вчинити справедливий акт помсти, хоч це за малим не викликало бунту. Тільки завдяки тому, що полковник Бішоп був її дядько — хоч той навіть не підозрював, кому він завдячував, — до нього було виявлено таку ласку.

— Вам доведеться трохи поплавати, — вів далі Пітер Блад. — До мису щонайбільше чверть милі, і, якщо вам пощастить, ви повинні туди дістатися. До того ж на вас багато жиру — не потонете. Ну, мерщій! Не баріться, а то попливете з нами в далеке плавання, і сам біс знає, що з вами може статися завтра або післязавтра. Вас тут люблять не більше, ніж ви на те заслуговуєте.

Полковник Бішоп опанував себе й підвівся. Безпощадний тиран, що ніколи навіть не знав, як можна стримувати свої почуття, іронією долі був приречений поводитися сумирно й покірливо — і це в той час, коли гнів та обурення його досягли найвищої межі.

Пітер Блад віддав наказ, і впоперек планшира[1] прив'язали довгу дошку.

— Прошу, полковнику, — сказав Блад, граціозним жестом запрошуючи Бішопа на цей своєрідний трап.

Полковник метнув на нього злобний погляд і, зібравшись з духом, із виразом цілковитої зневаги на обличчі роззувся, скинув з плечей красивий камзол зі світло-коричневої тафти і виліз на дошку.

Чіпляючись руками за ванти[2], він на якусь мить завагався, з острахом дивлячись, як там, унизу, на відстані двадцяти п'яти футів від нього, важко перекочуються зеленаві хвилі.

— Ну, ще крок, любий полковнику, — заохочував спокійний, насмішкуватий голос.

Усе ще тримаючись за ванти, полковник Бішоп нерішуче озирнувся й побачив уздовж фальшборту[3] засмаглі обличчя. Ще вчора вони зблідли б від одного його погляду, а зараз усі зловтішно повишкіряли зуби.

На якусь мить лють подолала в ньому страх і обережність. Він уголос злісно й недоладно вилаявся, потім випустив вірьовку й пішов по дошці. Ступивши три кроки, втратив рівновагу і сторчма полетів у зелену безодню.

Коли він, жадібно хапаючи ротом повітря, виринув на поверхню моря, «Сінко Льяґас» був уже за кілька сот ярдів

---

[1] Планшир — брус, що пролягає поверх фальшборту судна.

[2] Ванти — відтяжки до бортів зі стального або луб'яного троса, що служать кріпленням для щогл.

[3] Фальшборт — легка обшивка борту вище від верхньої палуби.

від нього з підвітряного боку. Але до Бішопа ще долітали глумливі прощальні вигуки бунтівників, і невимовно важкий тягар безсилої злоби ще глибше запав йому в душу.

Розділ X. Дон Дієго

Від сильного болю в голові дон Дієго д'Еспіноса-і-Вальдес опам'ятався і каламутним поглядом обвів каюту, залиту сонячним промінням — воно падало крізь квадратні віконця, що виходили на корму. Потім він застогнав од нестерпного болю і, заплющивши очі, спробував визначити себе в часі та просторі. Але страшний біль і плутанина в голові заважали йому мислити логічно.

Почуття неусвідомленої тривоги змусило його знову розплющити очі й уважніше оглянути все навколо.

Безсумнівно, він лежав у великій каюті на своєму кораблі «Сінко Льяґасі». Отже, підстав для тривоги не було. Проте збуджена пам'ять, прийшовши на допомогу, тривожно доводила, що гаразд не все. Сонце стояло низько, вливаючись золотим світлом у квадратні віконця, і це навело його на думку, що був, мабуть, ранок — коли припустити, що корабель ішов на захід. Потім виникла протилежна думка. Можливо, вони йдуть на схід — у такому разі зараз мав бути час надвечір'я. Те, що корабель рухався, він відчував за ледве вловимим кільовим погойдуванням судна. Але як сталося, що він, капітан, не знає, чи пливуть вони на схід, чи на захід, і взагалі не може навіть пригадати, куди ж прямує корабель?

Думки його повернулися до вчорашніх подій, якщо події ті справді були вчора.

Ясно пригадувався напад на Барбадос. В уяві чітко вимальовувалась кожна дрібничка до того моменту, коли він ступив на палубу власного корабля. А тут спогади несподівано й незрозуміло обривалися.

Його вже мучили різні здогади та припущення, коли відчинилися двері, і на свій превеликий подив дон Дієґо побачив, як до каюти увійшов його найкращий камзол. Це був дуже елегантний, оздоблений срібними позументами іспанський костюм, пошитий для нього з чорної тафти рік тому в Кадіксі. Дон Дієґо добре знав найменшу деталь на ньому і помилитися ніяк не міг.

Ось камзол зупинився, щоб причинити за собою двері, потім попрямував до дивана, на якому лежав дон Дієґо. У камзолі був гарний джентльмен, зростом і всією поставою дуже схожий на самого дона Дієґо. Помітивши, що іспанець здивовано стежить за ним, джентльмен прискорив крок.

— Прокинулись? — запитав він іспанською.

Іспанець розгублено глянув у блакитні очі на смаглявому обличчі, навколо якого вилися чорні локони. Але він був занадто спантеличений, щоб вимови будь-яку відповідь.

Тим часом пальці незнайомого злегка торкнулись потилиці дона Дієґо. Той скривився і зойкнув.

— Болить? — спитав незнайомий, намацуючи великим і вказівним пальцями пульс дона Дієґо. І тільки зараз приголомшений іспанець наважився запитати:

— Ви лікар?

— Так, крім усього іншого, — відповів смаглявий джентльмен, усе ще не випускаючи руки хворого. — Пульс повний і рівний, — заявив він і пустив руку. — Вам не завдали великої шкоди.

Дон Дієґо насилу підвівся й сів на дивані, оббитому червоним плюшем.

— Хто ви такий, чорти б вас ухопили? — запитав він. — І якого дідька ви тут робите в моєму власному костюмі й на борту мого корабля?

Рівні чорні брови незнайомця вигнулися в дугу, а на устах майнула ледь помітна посмішка.

— Боюся, що ви все ще марите. Це не ваш корабель. Це мій корабель і мій одяг.

— Ваш корабель? — приголомшено перепитав іспанець і не менш приголомшено додав: — Ваш одяг? Але... Тоді... — Він дико озирнувся навколо, потім ще раз уважно оглянув каюту, пильно вдивляючись у кожну знайому річ. — Невже я збожеволів? Адже це «Сінко Льяґас».

— Так, «Сінко Льяґас».

— Тоді... — І голос іспанця зненацька обірвався, а погляд став ще стурбованішим. — Господи! — закричав він голосом людини, душу якої роздирає нестерпний біль. — Чого доброго, ви зараз скажете мені, що ви дон Дієґо д'Еспіноса?

— О ні, мене звуть Блад, капітан Пітер Блад. Цей корабель, так само, як і цей красивий костюм, — мої за правом завойовника. А ви, дон Дієґо, мій бранець.

Хоч і дивним було це пояснення, воно таки трохи заспокоїло дона Дієґо, бо здалося далеко не таким страшним, як намалювала була його уява.

— Але... то ти не іспанець?

— Ви лестите моїй кастильській. Я маю честь бути ірландцем. Ви, мабуть, думаєте, що сталося якесь диво? Якщо диво й сталося, то це тільки завдяки мені.

Тут капітан Блад стисло розповів йому про останні події. Слухаючи Блада, іспанець аж мінився на виду. Приклавши руку до потилиці, дон Дієґо намацав там ґулю завбільшки з голубине яйце — доказ того, що Блад говорив правду. Після цього він уп'явся божевільними очима в усміхненого капітана Блада.

— А мій син? Що з моїм сином? — вигукнув він. — Він був разом зі мою у човні.

— Вашому синові нічого не загрожує. Він, веслярі й гармаш зі своїми людьми, хоч і закуті в кайдани, затишно влаштувалися в трюмі.

Дон Дієґо знову впав на спину, а його блискучі темні очі все ще пильно вивчали смагляве обличчя Блада, який стояв перед ним. Він приборкав свої почуття. Зрештою, він не був позбавлений стоїцизму, необхідного в його небезпечній професії. Цього разу йому не пощастило, карти випали не на його користь. Успіх, здається, випорснув із рук останньої миті. Його побили його ж власною зброєю. З витримкою фаталіста він скорився своїй долі й дуже спокійно запитав:

— І що ж буде далі, сеньйоре капітане?

— Отже, — почав капітан Блад, якщо зберегти за ним звання, яке він сам собі привласнив, — як людина гуманна, я мушу висловити співчуття, що ви не померли від удару. Адже це означає, що вам доведеться помирати ще раз.

— Хіба? — вирвалося з грудей дона Дієґо. — І це так необхідно? — запитав він, нічим не виявляючи свого розпачу.

Сині Бладові очі схвально оцінили витримку свого в'язня.

— А ви спитайте себе самого, — сказав він. — І скажіть мені, будь ласка, як би ви, досвідчений і кривавий пірат, вчинили на моєму місці?

— Але між нами є невелика різниця. — Дон Дієґо підвівся, щоб обговорити це серйозне питання. — Справа в тому, що ви хизуєтеся своєю гуманністю, якої мені бракує.

Капітан Блад сів на краєчку довгого дубового стола.

— Але ж і я не дурень, — сказав він. — І не допущу, щоб природна ірландська сентиментальність стала на перешкоді розуму. Небезпечно залишати на кораблі вас і ваших негідників. До того ж і корабель недостатньо забезпечений водою та провізією. Правда, нас тут небагато, але ви й ваші люди небажано збільшуєте кількість ротів. Самі бачите, що хочеш не хочеш, а доведеться дослухатись розуму й відмовитись від такого приємного товариства, як ваше. Мусимо підготувати ваші ніжні серця до неминучого й люб'язно запросити вас переступити через борт.

— Розумію, — скрушно мовив іспанець і, сівши на край дивана, обхопив голову руками. Він розгадав, що за людина цей Блад, і вирішив говорити з ним тоном напускної вишуканості й удаваної незворушності. — Визнаю, — згодився він. — Ваша правда.

— О, ви знімаєте з мене такий тягар, — сказав капітан Блад. — Мені не хотілося б бути надто брутальним без крайньої необхідності, враховуючи те, що і я, і мої друзі багато чим вам завдячуємо. Хай би які були наслідки вашого нападу на Барбадос для інших, а для нас цей напад був дуже вчасний. Саме тому мені приємно чути, що ви згодні зі мною. Іншого вибору, як бачите, у нас нема.

— Але, мій друже, можна ж знайти інший вихід.

— Якщо ви маєте якісь пропозиції, я радо вислухаю їх.

Дон Дієго провів рукою по клиноподібній чорній борідці.

— Ви дозволите мені подумати до ранку? У мене мало не розвалюється від болю голова, і я не можу зосередитись. Погодьтеся, що така справа вимагає серйозного підходу.

Капітан Блад, підвівшись, узяв із полиці тридцятихвилинний пісковий годинник, повернув його піском догори й поставив на стіл.

— Пробачте, дон Дієго, можливо в такій справі не слід так квапитись, але час, який я можу вам дати, сплине разом із піском цієї скляночки. Якщо й тоді ви не зможете запропонувати прийнятного для мене варіанту, то я змушений буду попросити вас і ваших друзів піти прогулятися за борт.

По цих словах капітан Блад, вклонившись, вийшов і замкнув двері.

А дон Дієго лишився в каюті і, підперши долонями підборіддя, спостерігав, як пересипається з верхньої скляночки в нижню поруділий пісок. Він мовчки дивився на пісок, і на його худому засмаглому обличчі дедалі глибше проступали зморшки.

І тільки-но впали останні піщинки, як знову відчинилися двері каюти.

Іспанець зітхнув і випростався, зустрічаючи капітана Блада готовою відповіддю, по яку той прийшов.

— Я знайшов вихід, Сеньйоре капітане, але все залежить від вашого милосердя. Чи ви не можете висадити нас на берег одного з островів цього огидного архіпелагу, вручивши нашу долю в наші власні руки?

Капітан Блад стиснув губи.

— У цьому є і свої труднощі, — з притиском сказав він.

— На іншу відповідь я й не сподівався... — Дон Дієго зітхнув і підвівся. — Тоді краще припинити всякі розмови.

Блакитні очі Блада наскрізь пронизали іспанця, мов два сталеві жала.

— І ви не боїтесь померти, доне Дієго?

Іспанець, насупившись, відкинув голову назад.

— Ваше запитання образливе, сер!

— Тоді дозвольте мені викласти його інакше, у більш прийнятній формі: чи хочете ви жити?

— О, відповісти на це я можу. Сам дуже хочу жити, а ще більше хочу, щоб жив мій син. Проте це аж ніяк не означає, що з мене можна зробити боягуза собі на втіху, пане глумителю.

Цього разу він не стримався і виявив внутрішній гнів.

Капітан Блад відповів не відразу... Як і раніше, він сів на краєчок стола.

— А не хотіли б ви часом, сер, заслужити життя й волю для себе, свого сина й інших іспанців, які залишаються на борту?

— Заслужити? — здивувався дон Дієго, і спостережливі блакитні очі Блада враз зауважили, як він здригнувся. — Заслужити, кажете? Що ж, коли ваша пропозиція не зачіпає моєї честі...

— Хіба мені можна закинути подібне? — обурився капітан. — Хіба я не розумію, що й у пірата є честь? — І він

одразу ж виклав свою пропозицію: — Коли ви, любий друже, глянете в ті вікна, то на обрії помітите щось схоже на хмаринки. То острів Барбадос. Цілий день ми йшли на схід з одним наміром — збільшити, наскільки можливо, відстань між нами й Барбадосом... Але зараз, коли ми з вами розмовляємо, нема кому керувати судном. Єдиний моряк серед нас, який знається на навігації, лежить у гарячці й марить. Такий сумний результат нелюдського поводження з ним на березі, до того як ми забрали його із собою. Я, приміром, можу керувати судном у бою, на борту знайдеться ще кілька людей, які допоможуть мені, але ми нічого не тямимо в тих вищих таємницях, за законами яких прокладаються шляхи в безмежних просторах океану. Триматися землі й ходити навмання навколо цього, за вашим влучним висловом, огидного архіпелагу — означало б накликати на себе біду. Ви розумієте це не гірше за мене. Отож моя пропозиція така: ми мріємо найкоротшим шляхом дістатися до голландської колонії Кюрасао. Ви дасте мені слово честі, що приведете фрегат туди, якщо зі свого боку я дам вам слово відпустити вас? Якщо ви погодитесь, ми відпустимо вас і всіх ваших людей одразу ж, як прибудемо в Кюрасао.

Дон Дієго схилив голову на груди і замислений підійшов до вікон, що виходили на корму. Він дивився на залите сонцем море і на клекітливий кільватерний струмінь фрегата, його фрегата, який захопили оці англійські собаки. А тепер вони просять ще й доставити судно в порт, і його, мабуть, переобладнають для військових операцій проти його батьківщини. На терези покладено оці міркування і життя шістнадцятьох чоловік; до чотирнадцяти з них йому було байдуже, але інші два — це він та його син.

Нарешті він обернувся. Обличчя в нього було бліде як смерть, але Блад цього не помітив, бо дон Дієго стояв спиною до світла.

— Я згоден, — сказав іспанець.

Розділ XI. Синівська шанобливість

Давши слово честі привести фрегат у Кюрасао, дон Дієґо д'Еспіноса, який виконував обов'язки штурмана, дістав право вільно ходити кораблем, що належав колись йому. Через те що повстанці не могли вивести корабель із небезпечних вод, які омивають береги іспанського Мейну, а також через те, що навіть події у Бріджтауні не навчили їх бачити в кожному іспанцеві зрадливого, жорстокого собаку, якого слід убивати, вони, у відповідь на його вишукану чемність, прихильно поставилися до нього. Обідав дон Дієґо у великій каюті разом із Бладом і трьома офіцерами: Хаґторпом, Волверстоном і Дайком.

Дон Дієґо виявився приємним і цікавим співбесідником, а його мужність і незворушний спокій, з якими він зносив своє лихо, посилювали дружні почуття до нього. Ніщо не викликало підозри, що дон Дієґо веде нечесну гру. Здавалося, що він завжди був щирий з усіма, тим більше, що він одразу звернув увагу англійців на їхню помилку: залишивши Барбадос, вони, мовляв, пішли за вітром, а треба було, прямуючи від архіпелагу в Карибське море, залишити острів з підвітряного боку.

Саме через цю помилку їм довелося тепер знову перетнути архіпелаг, щоб повернути до Кюрасао, а шлях цей не можна було пройти без жодного ризику для себе. У першому-ліпшому місці між островами вони могли зіткнутися з таким самим або й набагато сильнішим іспанським чи англійським кораблем. І те й інше було небажаним, бо команда їхня невелика і їм аж ніяк не можна вступати в бій. Щоб якомога зменшити цей ризик, дон Дієґо обрав курс спочатку на південь, а потім на захід. Пройшовши між островами Тобаґо та Ґренада, вони проскочили небезпечну зону й увійшли в порівняно безпечні води Карибського моря.

— Коли цей вітер не переміниться, — сказав дон Дієго за вечерею, пояснюючи їхнє місцеперебування, — то не мине й трьох діб, як ми будемо в Кюрасао.

Вітер дув три дні, другого дня він навіть подужчав, а проте, коли настала третя ніч, жодної ознаки землі вони ще не побачили. «Сінко Льяґас» борознив океан, запнутий зусібіч блакитним шатром неба. Занепокоєний капітан Блад нагадав дону Дієго його обіцянку привести фрегат у Кюрасао на третій день.

— Завтра вранці, — спокійно й переконливо відповів той.

— Клянусь усіма святими, ви, іспанці, завжди говорите «завтра вранці», а те «завтра», друже, ніколи не настає.

— Але цього разу «завтра» настане, будьте певні. Хай як рано ви прокинетеся, ви все одно побачите землю, дон Педро.

Задоволений капітан Блад пішов навідати Джеремі Пітта, свого пацієнта, стан здоров'я якого, власне, врятував дону Дієго життя. Ось уже другий день, як у хворого минула гарячка, а його посічена спина, дбайливо забинтована Пітером Бладом, почала гоїтися. Він уже настільки одужав, що став нарікати на своє ув'язнення в задушній каюті. Зваживши на прохання хворого, Блад дозволив йому подихати свіжим повітрям, і, коли в небі згасли останні промені денного світла, Джеремі Пітт, спираючись на руку капітана, вийшов із каюти на палубу.

Сидячи на кришці люка, юнак жадібно вдихав прохолодне вечірнє повітря, запевняючи, що тепер хворобу як вітром звіяло. За звичкою моряка він, підвівши голову, розглядав темне шатро небосхилу, усіяне міріадами золотих цяток. Якийсь час він дивився на небо байдуже й неуважно, але враз погляд його зосередився. Оглянувшись навкруги, він подивився на капітана Блада, що стояв поруч, і спитав:

— Ти розумієшся хоч трохи на астрономії, Пітере?

— На астрономії? На жаль, не зміг би відрізнити пояс Оріона від пояса Венери.

— Он воно що. Мабуть, і всі наші новоспечені моряки такі ж неуки в цьому, як і ти?

— Ти був би ближче до істини, коли б припустив, що вони знаються на цьому ще менше.

Джеремі показав на яскраву зірку праворуч від носа корабля.

— То Полярна зоря, бачиш? — сказав він.

— Хіба? Їй-богу, просто дивно, як її відрізняють від інших.

— Якщо Полярна зоря попереду і висить майже над правим бортом, то це означає, що ми йдемо курсом норд-норд-вест або просто норд-вест, бо я не певен, що ми знаходимося більше ніж на десять градусів на захід.

— Ну то й що? — мляво здивувався капітан Блад.

— Ти ж казав мені, що, пройшовши між островами Тобаґо і Ґренада, ми рушили на захід від архіпелагу, взявши курс на Кюрасао. А якби ми йшли таким курсом, то Полярна зоря була б у нас на траверсі[1] — он там.

Якісь тривожні передчуття мов струмом пройняли Блада, і від його млявості не лишилося й сліду. Він хотів щось сказати, але в цей час промінь світла з дверей каюти на кормі розітнув темряву в них над головою. Двері зачинились, і незабаром почулися кроки по трапу. То йшов дон Дієґо. Пальці капітана Блада вп'ялися в плече Джеремі, і, покликавши іспанця, він звернувся до нього англійською мовою, переходячи на неї завжди, коли під час розмови з іспанцем був присутній хтось із його товаришів.

— Розв'яжіть, будь ласка, нашу невеличку суперечку, дон Дієґо! — звернувся він жартівливо. — Ми з Піттом сперечаємося, яка із цих зірок Полярна.

---

[1] Траверс — напрямок, перпендикулярний курсу судна.

— Он як! — спокійно відповів іспанець. У тоні його звучала одверта зневага. — Ви начебто казали мені, що містер Пітт — ваш штурман.

— За браком кращого, — засміявся капітан з добродушною іронією. — Я готовий закластися на сто песо, що Полярна зірка он та. — І він недбало показав рукою на першу-ліпшу світлу цятку в небі.

Пізніше Блад зізнався Піттові, що якби дон Дієго згодився тоді з ним, то він негайно проткнув би його своєю шпагою. Але іспанець не приховував своєї зневаги до знань Блада.

— Ви програли, дон Педро. Та це й не дивно. Полярна зірка он де, — і він показав на неї.

— А ви певні в цьому?

— Дорогий мій дон Педро! — з тону іспанця було зрозуміло, що його тішила така розмова. — Хіба ж можливо, щоб я помилився? Крім того, у нас є компас. Підійдіть до нактоуза[1] й подивіться, яким курсом ми йдемо.

Така абсолютна відвертість і спокійний тон людини, якій нема чого приховувати, відразу розвіяли сумнів, що так несподівано закрався в душу капітана Блада. Проте не так легко було заспокоїти Пітта.

— У такому разі, дон Дієго, чи не скажете нам, чому ми йдемо в Кюрасао цим курсом? — спитав він.

І знову дон Дієго не виказав ані найменшого збентеження.

— У вас є всі підстави запитати мене про це, — сказав він і зітхнув. — Я сподівався, що цього не помітять. Я був недбалим, злочинно недбалим. Нехтував спостереженнями. Зі мною це трапляється не вперше. Я занадто самовпевнений! Дуже покладаюсь на навігаційне числення шляху. І от сьогодні, витягши, нарешті, квадрант, я виявив, що ми ухилилися на півградуса на південь, так що Кюрасао

---

[1] Нактоуз — дерев'яна шафка, на верхній основі якої встановлюється корабельний компас.

тепер лежить майже на північ від нас. Саме це й викликало затримку. Але вранці ми будемо там.

Це докладне, щире пояснення, висловлене з такою готовністю та відвертістю, не залишило місця для будь-яких сумнівів щодо чесності дона Дієґо. І коли дон Дієґо пішов, капітан Блад зауважив Піттові, що взагалі безглуздо було брати його під сумнів. Хай би яким було його минуле, він довів свою чесність, коли заявив, що краще помре, ніж візьме на себе зобов'язання, які могли б заплямувати його честь або честь його батьківщини.

Не знаючи Карибського моря і звичаїв тутешніх авантюристів, капітан Блад усе ще мав якісь ілюзії щодо них. Але світанок розвіяв їх раз і назавжди.

Блад на сході сонця вийшов на палубу та побачив за бушпритом землю, саме так, як обіцяв їм іспанець учора звечора. Миль за десять на самому обрії лежала із заходу на схід довга берегова смуга, а просто перед ними врізувався в море великий мис. Блад вдивився у береги та спохмурнів. Він ніколи не думав, що острів Кюрасао такий великий. Бо те, що він бачив, скоріше скидалося на материк, аніж на острів.

За три чи чотири милі від них, праворуч за бортом, він помітив великий корабель. Наскільки було видно з такої відстані, водотоннажність його була такою самою, коли не більшою, як і в «Сінко Льяґаса». Поки Блад розглядав його, корабель змінив курс, розвернувся і став наближатись крутим бейдевіндом.

Дюжина товаришів Блада вибігли на палубу й жадібно вдивлялись у береги: їхні голоси та сміх долинали через увесь величний «Сінко Льягас».

— От і обіцяна земля, дон Педро! — промовив позад нього чийсь голос іспанською.

Прихований тріумф у голосі іспанця знову розбудив підозру Блада і розігнав усякі сумніви щодо іспанця. Він рвучко повернувся назустріч дону Дієґо, хитра посмішка

не встигла згаснути на обличчі іспанця — цієї ж хвилини очі капітана Блада зустрілися з його очима.

— Не вважаю, що цьому варто радіти, враховуючи всі обставини... — сказав Блад.

— Чому? — іспанець потер руки, і Блад помітив, що вони тремтять. — Звичайне задоволення моряка.

— Та, мабуть, зрадника? — запитав Блад тихо. І коли іспанець відступив перед ним та раптом змінився в обличчі, підтвердивши всі підозри, він показав рукою в бік далекого берега та спитав: — Що це за земля? Невже вам стане нахабства сказати, що це берег Кюрасао?

Він пішов на дона Дієго, і дон Дієго, крок за кроком, став відступати.

— Сказати вам, що це за земля? Невже ви хочете, щоб її назвав саме я?

Упевненість, з якою говорив Блад, осліпила й оглушила іспанця, він мовчав. І тоді капітан Блад навмання — або не зовсім навмання — вдався до припущення. Така берегова лінія, якщо це не материк (а він знав, що це не може бути материк), має належати або Кубі, або Еспаньйолі. Але знаючи, що Куба лежить далі на північ, Блад одразу збагнув, що, наміряючись зрадити, дон Дієго, мабуть, повів корабель до найближчої із цих іспанських колоній.

— Ця земля, ти підступний, клятвопорушний іспанський собако, це острів Еспаньйола!

Сказавши це, Блад уважно дивився на смагляве обличчя, яке враз зблідло, аби переконатися, хибна чи правильна його думка. Але, відступаючи, іспанець уже дійшов до середини шканців, а там бізань, як ширма, затуляла їх від очей англійців, що стояли нижче. Його губи корчилися в оскаженілій посмішці.

— Англійський собако, ти занадто багато знаєш! — задихаючись, процідив він і, стрибнувши до капітана, схопив його за горло.

Якусь мить вони, міцно обхопивши один одного руками й похитуючись, стояли на місці, потім Блад підставив свою праву ногу, і ноги іспанця сіпнулися з-під нього. Іспанець покладався на свою неабияку силу. Але ця сила виявилася недостатньою для твердих м'язів ірландця, загартованих останніми випробуваннями рабства. Дон Дієґо сподівався задушити Блада і таким чином виграти півгодини, необхідні, щоб дочекатися прекрасне судно, яке тримало курс на них, — у тому, що це був іспанський корабель, не було жодного сумніву, бо ніхто, крім іспанців, не став би так сміливо плавати в іспанських водах біля берегів Еспаньйоли. Але цим нападом дон Дієґо остаточно викрив себе. Він зрозумів це, коли Блад, спритно поклавши на лопатки, притис його до палуби й став коліном на груди. Тим часом на капітанів поклик трапом піднімалися його люди.

— Чи можу я помолитися за твою брудну душу зараз, поки я стою зверху? — люто насміхаючись, запитав капітан Блад.

Але іспанець, хоч і втратив будь-яку надію на порятунок, змусив губи посміхнутися і вернув знущання за знущання:

— Хотілося б знати, хто буде молитися за твою душу, коли галеон підійде й візьме вас на абордаж?

— Отой галіон? — перепитав капітан Блад, усвідомивши раптом страшну істину, що їм уже не уникнути наслідків зради дона Дієґо.

— Авжеж, отой самий! — повторив дон Дієґо і зі ще глузливішою посмішкою додав: — А знаєш, що то за корабель? Якщо ні, то я скажу. Це — «Енкарнасьйон», флагман дона Міґеля д'Еспіноси, адмірала Кастилії, і дон Міґель — це мій брат. Нам дуже пощастило зіткнутися. Всемогутній, як бачиш, спостерігає за долею всіх католиків Іспанії.

Від добродушності та ввічливості Блада не лишилося й сліду. Його світлі очі спалахнули, обличчя стало нерухомим.

Залишивши іспанця в руках своїх товаришів, він наказав:

— Зв'яжіть його! Але не бийте — дивіться, щоб і волосина не впала з його дорогоцінної голови!

Така команда не була зайвою. Ошалілі від думки, що, їм пощастить лише змінити англійську неволю на іспанську, набагато жорстокішу, люди ладні були розірвали іспанця на шматки на місці. І якщо вони зараз послухали капітана й стрималися, то лише тому, що раптова сталева нотка в його голосі пообіцяла для дона Дієґо Вальдеса щось набагато вишуканіше, ніж смерть.

— Покидьок! Брудний пірат! «Людина честі»! — Капітан Блад не переставав обсипати лайкою свого в'язня.

Але дон Дієґо глузливо глянув на нього й зауважив:

— Ти недооцінив мене. — Він говорив англійською, щоб усі могли його зрозуміти. — Я ж казав, що не боюсь смерті — так, я покажу тобі, що не боюся цього. Ти не знаєш мене. Ти просто англійський собака.

— Ірландський, якщо ваша ласка, — виправив його капітан Блад. — А як щодо твого слова честі, іспанська дворняжко?

— Ти думаєш, що я давав слово честі заради того, щоб залишити вас, псячу кров, на цьому чудовому іспанському кораблі? Залишити, щоб ви потім пішли війною на інших іспанців? — Дон Дієґо хрипко зареготав. — Ти, дурню, можеш убити мене! Тьху! Я помру, добре виконавши свій обов'язок. Менш ніж за годину ви будете іспанськими бранцями. Не мине й години, як «Сінко Льяґас» знову належатиме Іспанії.

Почувши це, капітан Блада побілів, попри засмагу. Тим часом навколо полоненого скупчилися жадібні до помсти бунтівники, оскаженілі й люті.

— Зачекайте! — владно наказав Блад. Повернувшись на підборах, він підійшов до борту й глибоко замислився. До нього приєднались Хаґторп, Волверстон і артилерист

Оґл. У тиші вони дивилися на корабель, що наближався. Ось він звернув від вітру і прямував саме до них.

— За півгодини, — сказав Блад, — він зблизиться з нами і змете своїми гармати все з нашої палуби.

— Ми будемо битися! — вигукнув одноокий велетень і додав брудну лайку.

— Битися! — іронічно посміхнувся Блад. — Нас маленька купка, двадцятеро, якихось двадцятеро! Хіба ми зможемо битися? Ні, в нас є тільки один шлях: потрібно переконати їх, що на борту все добре, що ми іспанці. Треба, щоб вони не перешкоджали нам іти своїм курсом.

— Та хіба це можливо? — запитав Хаґторп.

— Ні, неможливо, — сказав Блад. — Якби...

Він, замислившись, утупився в зелені хвилі. З ноткою сарказму в голосі Оґл запропонував:

— Ми могли б послати шлюпку з доном Дієґо д'Еспіносою разом із його іспанцями, щоб він запевнив свого брата-адмірала, що всі ми вірнопіддані його католицької величності...

Капітан повернувся — здавалося, ніби він хоче вдарити артилериста. Але потім вираз його обличчя змінився: в очах засяяло натхнення.

— Їй-богу, ти кажеш розумні речі! — сказав він. — Цей проклятий пірат смерті не боїться, але його син може мати інші погляди. Синівська шанобливість дуже сильна в Іспанії. — Він повернувся й підійшов до купки людей, що юрмилися навколо бранця.

— Агов! — наказав він. — Відведіть його вниз!

Блад пішов вниз до шкафута, а звідти до люку, що вів у морок трюму, де повітря просякло запахом смоли й канатів. Відтак рушив на корму і розчахнув двері в простору кают-компанію, і за ним пішли ще з десяток людей, штовхаючи зв'язаного іспанця. Сюди пішов би кожен, хто був на борту, але за капітановою різкою командою деякі залишились на палубі з Хаґторпом.

У кают-компанії стояли три зарядженні кормові суднові гармати, висунувшись в отвори жерлами — саме так, як їх залишили іспанські артилеристи.

— Ось, Оґле, робота для тебе, — кинув Блад, та почекав, поки огрядний навідник підійшов, проштовхуючись уперед через купку здивованих людей. — Відкоти її назад.

Коли наказ було виконано, Блад поманив тих, хто тримав дона Дієґо.

— Прив'яжіть його до жерла гармати! — наказав він і, поки вони виконували цей наказ, повернувся до решти: — А ви приведіть іспанських полонених. А ти, Дайку, біжи нагору й накажи підняти прапор Іспанії.

Дон Дієґо, тіло якого вигнулося дугою, затуляючи жерло гармати, а ноги були прив'язані до лафета, втупив пекучий погляд у Блада. Людина може не боятися померти, але навіть найбезстрашнішу людину може вразити той шлях, яким смерть приходить до нього.

З піною на губах він кидав богохульства й образи просто в обличчя свого мучителя:

— Нікчемний варвар! Дикун! Окаянний єретик! Тобі замало, що ти можеш вбити мене якось по-християнські?

Лице капітана скривила зла посмішка, перш ніж він повернувся, щоб зустріти п'ятнадцятьох закованих у наручники іспанців, яких вели до нього.

Ідучи, вони чули крики дона Дієґо, а тепер із жахом побачили його тяжке становище. З гурту в'язнів з болісним криком ступив наперед миловидний смаглявий юнак, який манерами й одягом виділявся серед своїх супутників.

— Батьку!

Звиваючись у руках англійців, які поспішили схопити його, він заклинав і небо і пекло відвернути цей кошмар, нарешті повернувся до капітана Блада, люто і водночас жалібно благаючи про милосердя. Глянувши на нього,

капітан Блад вдоволено подумав, що він виявив належну ступінь синівської шанобливості.

Згодом Блад зізнався, що на якусь мить він був ладен відмовитись від розробленого ним самим того страшного плану. Він мусив звернутися спогадами до вчинків цих самих іспанців у Бріджтауні — саме для того, щоб опанувати себе й позбутися прояву слабодухості...

І знову він побачив біле як крейда дитяче обличчя Мері Трейл, коли, охоплена невимовним страхом, вона втікала від головоріза, якого Блад потім заколов, згадав ще й інші, набагато страхітливіші речі, які бачив того страшного вечора. Усі вони постали тепер перед очима, щоб зміцнити його рішучість, яка була похитнулася. Іспанці довели, що вони не мають ані гідності, ані милосердя, ані будь-якого жалю; обпоєні релігійним дурманом, вони не мали в собі жодної іскри того християнства, символ якого встановлено на щоглі корабля, що наближався. Тільки хвилину тому жорстокий і брутальний дон Дієґо образив Усемогутнього припущенням, що той піклується про долю католицької Іспанії. Тепер сам дон Дієґо має бути суворо покараний за свою помилку.

Відчувши, як до нього повернулася твердість, така необхідна для виконання цього завдання, Блад наказав Оґлу запалити гніт і зняти свинцевий фартух із запального отвору гармати, до жерла якої був прив'язаний дон Дієґо. Молодший Еспіноса знову вибухнув прокльонами, змішаними з благаннями, і тоді Блад повернувся до нього.

— Замовчи! — обірвав він його. — Мовчи і слухай! У моїх намірах немає підірвати твого батька і спровадити його в пекло, хоч він на це й заслуговує. Я взагалі не збираюсь навіть позбавляти його життя. Зрозумів?

І хлопець справді замовк, почувши таку обіцянку, обіцянку досить дивну за цих обставин, а Блад став пояснювати свій план тією бездоганною й елегантною іспанською

мовою, якою він, на щастя, так добре володів — на щастя не тільки для себе, а й для дона Дієґо.

— Зрада твого батька поставила нас у тяжке становище: нам загрожує небезпека полону й смерті на борту отого іспанського корабля. Якщо твій батько впізнав флагманський корабель свого брата, то й брат його, напевно, впізнав «Сінко Льяґас». Поки що все йде добре. Але незабаром «Енкарнасьйон» підійде досить близько, і там зрозуміють, що на «Сінко Льяґасі» не все гаразд. Рано чи пізно вони або розгадають, або виявлять, у чім річ, і тоді відкриють вогонь або візьмуть нас на абордаж. Зараз нас мало і ми не можемо битися, а твій батько добре усвідомлював це, коли заманив нас у цю пастку. Та битися ми таки будемо, якщо нас примусять. Ми не здамося на милість жорстокої Іспанії.

Він поклав руку на лафет гармати, до якої був прив'язаний дон Дієґо...

— Запам'ятай одне: на перший постріл з «Енкарнасьйона» відповість оця гармата. Я висловлююсь зрозуміло?

Молодий Еспіноса затремтів і, змінившись на лиці, глянув у жорстокі блакиті очі капітана Блада, що так пильно дивилися на нього.

— Іменем Усевишнього, — затинаючись, пробелькотів юнак, порушивши загальну мовчанку. — Хіба ж мені може бути зрозуміло? Що я повинен збагнути? Як ви можете уникнути бою? Якщо ви знаєте вихід, а в мене або в цих людей буде можливість допомогти вам, то, заради Бога, кажіть скоріше.

— Бою можна було б уникнути, якби дон Дієґо д'Еспіноса поїхав на борт корабля свого брата і своєю присутністю довів адміралові, що на «Сінко Льяґасі» все гаразд, що він і досі іспанський корабель, про що й свідчить зараз його прапор. Але, на жаль, дон Дієґо не може поїхати особисто, бо він... зайнятий іншими справами. Припустімо, в нього лихоманка, яка затримує його і не дає залишити каюту.

Однак ти, його син, можеш передати і це, і дещо інше, так само, як і уклін твого батька дядькові. Ти і я поїдемо в човні, де веслярами будуть шість іспанців. Я — видатний іспанець, звільнений вами з рабства на Барбадосі, — супроводитиму тебе... Якщо я повернуся живим і не станеться нічого такого, що могло б зашкодити нам вільно відплисти звідси, дону Дієґо буде подаровано життя, так само, як і кожному з вас. Але коли станеться якесь лихо — все одно чи то через зраду, а чи через нещасливий випадок, бій, як я вже мав честь пояснити, розпочне постріл із цієї гармати, і твій батько буде першою жертвою конфлікту.

Блад замовк. Серед його товаришів прокотилися схвальні вигуки, тим часом як іспанці занепокоїлись. Молодий Еспіноса мінився в лиці, чекаючи вказівок батька. Але батько мовчав. Мужність дона Дієґо, здавалося, прикро зрадила його перед таким жорстоким випробуванням. Він безпорадно завис у своїх страшних путах і мовчав. Мабуть, він не наважувався радити синові не погоджуватись на таку пропозицію і водночас соромився спонукати його пристати на неї.

— Ну годі! — сказав Блад. — Гадаю, що я висловився досить зрозуміло?

Дон Естебан провів язиком по пересохлих губах і тильною стороною руки змахнув холодний піт з лоба. Очі його якусь мить у відчаї дивилися на плечі батька, немов благаючи про пораду. Але батько мовчав. З горла хлопця вихопився звук, схожий на ридання.

— Я... я згоден, — відповів він нарешті і, повернувшись до іспанців, почав їх гарячково переконувати. — І ви... ви теж погоджуйтесь! Заради дона Дієґо, заради самих себе, заради всіх нас. Коли ви не згодитесь, цей капітан без жалю розправиться з нами.

Оскільки дон Естебан погодився, а їхній командир не наказував опиратися, то навіщо накликати на себе погибель виявом непотрібного героїзму? Без зайвих вагань іспанці

як один відповіли, що робитимуть усе, чого від них вимагатимуть.

Блад повернувся й підійшов до дона Дієґо:

— Дуже шкодую, що я змушений залишити вас у такій незручній позі, але... — На секунду він замовк і насупився, пильно розглядаючи полоненого, потім, після ледве вловимої паузи, знову заговорив: — Думаю, що вам не слід боятися чогось більшого, ніж ця незручність, і повірте мені, що я скорочу неприємності, наскільки зможу.

Дон Дієґо не відповідав.

Пітер Блад зачекав якусь мить, уважно розглядаючи його, потім вклонився і вийшов.

Розділ XII. Дон Педро Сангре

«Сінко Льяґас» і «Енкарнасьйон» після відповідного обміну сигналами лягли в дрейф на відстані у чверть милі. Через простір, що їх розділяв, від першого корабля, злегка здіймаючись на освітлених сонцем хвилях, поспішав човен, укомплектований шістьма іспанськими моряками. Капітан Блад і дон Естебан д'Еспіноса влаштувалися на кормі.

Човен також віз дві скрині з грошима — п'ятдесятьма тисячами песо. Золото за всіх часів вважали кращим свідоцтвом доброї волі, і Блад вирішив, що в усіх відносинах видимість добрих намірів має бути цілком на його боці. Правда, його товариші вважали це удавання перевищенням усіх розумних меж. Але воля Блада переважила. Він до того ж захопив із собою адресований одному іспанському грандові великий пакунок із численними печатками й гербом Еспіноси — ще один речовий доказ, наспіх сфабрикований у каюті «Сінко Льяґаса». Уже дорогою Блад закінчував інструктувати свого молодого супутника.

Дон Естебан висловив занепокоєння:

— А що станеться, якщо ви викриєте себе?

— Це буде нещастя для всіх. Я порадив твоєму батькові помолитися за наш успіх. Тож покладаюся на вас і сподіваюсь, що ви допоможете мені істотніше.

— Я зроблю все, що зможу. Бог свідок, що зроблю! — палко запевнив хлопець.

Блад стримано кивнув, і обоє вони не сказали більше жодного слова, аж поки шлюпка не торкнулася обшивки велетенського «Енкарнасьйона». Першим сходами пішов дон Естебан, а капітан Блад уважно стежив за ним. На шкафуті зустрічав сам адмірал — красивий, самодостатній чоловік, дуже високий і жорсткий, трохи старший і сивіший за дона Дієґо й дуже схожий на нього. Він був у компанії чотирьох офіцерів і ченця в чорно-білій сутані домініканського ордену.

Дон Міґель розкрив обійми для племінника, чию нерішучість і розгубленість він сприйняв за хвилювання, притис його до своїх грудей і повернувся, щоб привітати супутника дона Естебана.

Пітер Блад витончено вклонився — принаймні зовні він був абсолютно спокійним.

— Я, — відрекомендувався він, переклавши буквально своє прізвище, — дон Педро Санґре, безталанний кабальєро, нещодавно звільнений від полону хоробрим батьком дона Естебана.

І кількома словами він змалював вигадані обставини його захоплення проклятими єретиками, які володіють островом Барбадос, і подробиці звільнення.

— Подякуємо Господові, — промовив чернець, вислухавши розповідь.

— Нині і прісно і во віки віків, — відповів Блад, потупивши очі, — він згадав, що є ревним католиком.

Адмірал і офіцери, що супроводжували його, доброзичливо й зі співчуттям вислухали Блада. Потім настала черга страшного питання:

— А де ж мій брат? Чому він сам не прибув привітати мене?

Молодий Еспіноса відповів:

— Батькові прикро, що йому довелося відмовитися від честі й задоволення бачити вас, дядечку. На жаль, він трохи нездужає. О, нічого серйозного! Його трохи лихоманить через легке поранення під час недавнього нападу на Барбадос, коли було щасливо визволено й цього кабальєро.

— Зажди, племіннику, зажди, — з іронічною суворістю перервав його дон Міґель. — Я не хочу навіть чути про такі речі, бо маю честь у тутешніх морях представляти його католицьку величність короля Іспанії, а він перебуває в мирі з королем Англії. Ти вже й так наговорив зайвого. Я намагатимусь забути про це якомога швидше, до того ж попрошу і вас, панове, забути слова мого родича, — додав він, звертаючись до офіцерів. При цьому дон Міґель підморгнув капітанові Бладу, в очах якого спалахнув веселий вогник. — Що ж, якщо дон Дієґо не може зустрітися зі мною, я сам поїду до нього.

На мить обличчя дона Естебана стало блідою маскою страху. Тоді заговорив Блад — неголосним, конфіденційним тоном, у якому чудово змішалися ввічливість, зворушеність і лукава посмішка:

— Прошу вас, доне Міґелю. Насмілюсь зауважити, що саме цього вам не треба робити, та й дон Дієґо цього не хоче. Вам не слід зустрічатися з доном Дієґо, поки не загояться його рани. Це його власне бажання. Це справжня причина його відсутності. Бо істина полягає в тому, що його рани не настільки серйозні, щоб запобігти його появі. Дон Дієґо вважає, що він поставив би вас у дуже незручне становище, якби особисто доповів вам про те, що сталося. Як ви щойно сказали, ваша ясновельможносте, між його католицькою величністю й королем Англії нині мир, а ваш брат дон Дієґо... — Блад зупинився на мить. — Думаю,

що мені немає потреби говорити вам про це. Те, що ви почули від нас про якийсь напад, усього-на-всього чутка... Гадаю, ваша ясновельможність розуміє...

Його світлість замислися.

— Розумію... але не все... — відповів він.

Капітан Блад на певний час завагався. Невже його слова чи, може, сама його персона викликають сумніви в цього іспанця? Дивно, бо і одяг і мова його бездоганно іспанські, та й хіба не стоїть біля нього юний дон Естебан, який ладен підтвердити кожне слово? Перш ніж адмірал устиг зронити ще хоч слово, Блад знову заговорив.

— У шлюпці внизу стоять дві скрині з п'ятдесятьма тисячами песо, які ми маємо доставити вашій ясновельможності.

Іспанець від радощів підскочив, офіцери радо ззиралися один з одним.

— Це викуп, добутий доном Дієґо.. То губернатор...

— Жодного слова, в ім'я небес! — занепокоєно вигукнув адмірал. — Мій брат просить мене взяти на себе обов'язок перевезти ці гроші для нього в Іспанію? Гаразд, це сімейна справа, і стосується вона лише мого брата й мене. Що ж, це можна буде зробити. Але я не маю знати... — Він затнувся й вирішив за краще запросити гостей до столу: — Панове, поки підніматимуть на борт ці скрині, прошу до мене в каюту на ковток малаги.

Він віддав наказ підняти на борт скрині, а потім повів гостей до каюти, обставленої з королівською розкішшю, слідом за ним рушили чотири офіцери й домініканець.

Сіли за стіл, слуга налив їм коричневого вина й вийшов, і лише тоді дон Міґель розсміявся й погладив гостру посивілу борідку:

— Пресвята діво! У мого брата передбачливий розум. Якби я покинув свій корабель, то міг би припуститися необачного вчинку — поїхати на його корабель у такий час.

Я побачив би речі, які мені як іспанському адміралові було б важко не помітити.

Естебан і Блад квапливо погоджувалися з ним, а потім Блад, піднявши свій келих, випив за славу Іспанії і за прокляття на голову очманілого Якова, який силою посів престол Англії. Принаймні остання частина його тосту була сповнена цілком справжніх почуттів.

Адмірал засміявся.

— Сеньйоре! Тут немає мого брата, щоб стримувати вас від необачних слів чи вчинків. Ви маєте пам'ятати, що його католицька величність і король Англії добрі друзі. Це не той тост, який дозволено виголошувати в цій каюті. Оскільки ж ви його вже виголосили і до того ви людина, яка має всі підстави ненавидіти англійських собак, то ми підтримаємо, хоч і... неофіційно.

Усі присутні сміялися, і пили за прокляття короля Джеймса — зовсім неофіційно, але від цього набагато щиріше. Потім дон Естебан, переймаючись долею батька і пам'ятаючи, що довше він затримуватиметься тут, то більше затягнуться страждання дона Дієго, рвучко підвівся і заявив, що вже час повертатися.

— Батько, — пояснив він, — поспішає в Сан Домінго. Він просив не затримуватися довше, ніж буде потрібно, щоб обійняти вас, любий дядечку. Тому з вашого дозволу я мушу йти...

Тут дядечко не заперечував.

Коли вони повернулися на палубу, Блад стривоженими очима подивився на моряків, які, перехилившись через фальшборт, ліниво розмовляли з веслярами їхньої шлюпки, що чекала біля підніжжя трапу. Але їхня поведінка показала, що немає підстав для занепокоєння. Веслярам стало глузду бути розсудливо стриманими.

Адмірал попрощався з гостями — з Естебаном тепло, як і годиться між дядьком та племінником, а з Бладом церемонно.

— З жалем розлучаюся з вами так скоро, дон Педро. Мені б хотілося, щоб ви ще побували на «Енкарнасьйоні».

— Мені дійсно шкода, — відповів капітан Блад ввічливо.

— Але, сподіваюся, ми ще зустрінемося.

— Ви віддасте мені шану, на яку я не заслуговую...

Гості спустилися в шлюпку, і гребці відразу ж узялися за весла. Адмірал довго ще махав їм рукою з гакаборта. Потім вони почули свисток боцмана, що скликав людей на свої місця, і, не допливши ще до «Сінко Льяґаса», побачили, що «Енкарнасьйон» уже йшов під усіма вітрилами. Спустивши на знак привітання свій прапор, флагман відсалютував їм гарматним залпом.

На борту «Сінко Льяґаса» декому — згодом виявилося, то був Хаґторп, — стало розуму відповісти тим самим. Комедію було закінчено. Проте залишався епілог, який надав іронічно-лиховісного присмаку всій виставі.

Щойно вони ступили на борт «Сінко Льяґаса», назустріч їм поквапився Хаґторп. Блад звернув увагу на нерухоме, майже перелякане його обличчя.

— Бачу, що тобі все відомо, — сказав він тихо.

В очах Хаґторпа стояло запитання, але він намагався відкинути припущення, які промайнули в його голові...

— Дон Дієґо... — почав він, а потім зупинився і якось дивно подивився на Блада.

Дон Естебан перехопив цей погляд і, сполотнівши, кинувся вперед.

— Ви порушили слово, собаки? Що ви з ним учинили? — вигукнув він і шість іспанців позаду нього здійняли страшенний ґвалт.

— Ми не порушували обіцянку, — відповів Хаґторп твердо, так твердо, що це трохи заспокоїло іспанців. — У цьому не було потреби. Дон Дієґо помер у своїх путах ще до того, як ви досягли «Енкарнасьйона».

Пітер Блад нічого не сказав.

— Помер? — закричав Естебан. — Ти вбив його, так?! Від чого він помер?

Хаґторп подивився на хлопчину.

— Наскільки я можу судити, — сказав він, — дон Дієґо помер від переляку.

Дон Естебан ударив Хаґторпа по обличчю, Хаґторп завдав би удару у відповідь, але Блад встав між ними, а його люди встигли схопити молодого іспанця.

— Годі, не треба крові. — сказав Блад. — Ти спровокував хлопчину, образивши його батька.

— Я навіть не думав ображати, — сказав Хаґторп, потираючи щоку. — Дон Дієґо справді помер. Підіть і подивіться.

— Я бачив, — сказав Блад. — Він помер раніше, ніж я покинув «Сінко Льяґас». І вже мертвим висів на мотузках, коли я звертався до нього перед від'їздом.

— Що ти кажеш? — вигукнув Естебан.

Блад подивився на нього серйозно. І на обличчі його майнула невесела посмішка.

— Ти шкодуєш, що не знав цього раніше? — запитав він нарешті.

На мить Дон Естебан дивився на нього широко розкритими очима, недовірливо.

— Я не вірю тобі, — відповів він нарешті.

— Але доведеться. Я лікар, і бачу, коли переді мною труп.

Знову запала тиша, хлопець усвідомив увесь трагізм свого становища.

— Якби б я знав це, — нарешті сказав він здавленим голосом, — ти б уже висів на реї «Енкарнасьйона».

— Я знаю, — відповів Блад. — Я саме гадаю, яку користь може мати людина, знаючи про те, про що не знають інші.

— Але ти ще висітимеш там, — лютував хлопчина.

Капітан Блад знизав плечима. Він не залишив поза увагою ті слова, як не залишили їх і Хаґторп, і решта, хто чув. Про це свідчила нарада, яку влаштували в каюті цієї ж ночі.

На цій нараді мали вирішити, як чинити з іспанськими бранцями. Зважаючи на те, що до Кюрасао в них не вистачить ані води, ані провізії, а Пітт навряд чи здатний зараз приступити до своїх штурманських обов'язків, було вирішено іти на схід від Еспаньйоли, а потім понад його північним узбережжям — до Тортуґи, у ту піратську бухту, де принаймні можна було не боятися полону. Залишалось домовитися, чи варто їм везти із собою іспанців, чи посадити їх у шлюпку і дати їм можливість самим дістатися берега Еспаньйоли, що лежить миль за десять звідси. На останньому варіанті наполягав сам Блад.

— Нічого іншого не залишається, — переконував він. — На Тортузі з них живцем поздирають шкіру.

— Це найменше, на що ці свині заслуговують! — пробурчав Волверстон.

— Пам'ятай, Пітере, — встряв Хаґторп, — погрози юнака сьогодні вранці. Якщо він втече і розповість усе своєму дядькові-адміралу, ти таки висітимеш...

Слід віддати належне Пітерові Бладу — цей аргумент на нього не вплинув. Можливо, це й дрібниця, але в розповіді, де багато що свідчить проти нього, не треба обминати обставин, які говорять на його користь. Адже це доводить, що приписуваний йому цинізм має під собою підстави і виник він внаслідок заподіяного йому зла, а не від природженої жорстокості.

— Мені наплювати на його погрози.

— Не треба так казати, — відповів Волверстон. — Розумніше було б повісити його разом з іншими.

— Розумніше, але не по-людські, — зауважив Блад. — Людині властиво помилятися, хоча, можливо, милосердя і є винятком із помилок. Ми будемо винятком. Я не можу пристати на таке обдумане вбивство. На світанку посадіть іспанців у шлюпку з бочкою води й торбою сухарів, і нехай забираються під три чорти!

Це було його останнє слово, його товариші скорились: на той час він уже здобув серед них неабиякий авторитет. На світанку дон Естебан та його люди залишили фрегат.

Два дні по тому «Сінко Льяґас» увійшов в оточену скелями Кайонську бухту, яку природа, здавалося, від самого початку призначила за фортецю для тих, хто привласнив її.

Розділ XIII. Тортуґа

Настав час повною мірою розкрити той факт, що історії про подвиги капітана Блада дійшли до нас виключно завдяки сумлінності Джеремі Пітта, шкіпера із Сомерсетшира. На додаток до його навігаційних здібностей цей люб'язний молодий чоловік ще й майстерно володів пером, яким часто користувався, натхненний неприхованою симпатією до Пітера Блада.

Пітт був шкіпером, або, як сказали б сьогодні, штурманом, сорокагарматного фрегата «Арабелла» він вів судновий журнал — і вів так, як ніхто до нього. Журнал цей складався з понад двадцяти томів різного формату; деякі з них не збереглися, в інших бракує багатьох сторінок. Але якщо я, ретельно вивчаючи їх у бібліотеці містера Джеймса Спека із Комертина, часом страшенно сердився через ці прогалини, то нерідко мені завдавала чималого клопоту і надмірна Піттова багатослівність, бо в цій безладній масі документів важко було іноді відокремити справді істотні факти від другорядних.

Є підозра, що деякі з цих записів було навіяно подвигами іншого капітана, Морґана...Хоча я можу й помилятися, і подвиги Морґана дарма приписувати абикому, хоч і Пітерові Бладу. Але це не так важливо. Головне, що всі ці події сталися насправді, хай би хто про це розповідав.

Перший том корабельних журналів Пітта майже цілком складається з розповідей про події до моменту першого приходу Блада до Тортуґи. Том цей, так само як і зібрання протоколів державних судових процесів, поки що є головним, хоча й не єдиним джерелом для моєї історії.

Пітт приділяє велику увагу ось чому: саме обставини, на яких я зупинився, і тільки вони, змусили Блада шукати притулку на Тортузі. Він упродовж багатьох сторінок наполягає: ані Блад, ані будь-хто з його товаришів у нещасті не мав наміру об'єднати свої зусилля з флібустьєрами, які, прикриваючись напівофіціальним захистом французів, зробили з Тортуґи лігво, звідки виходили на страхітливий піратський промисел. Нападали головним чином на іспанські кораблі й колонії.

Як розповідає нам Пітт, спочатку Блад мав намір дістатися до Франції або Голландії. Але тривалими тижнями в очікуванні корабля, який міг би доставити його в одну із цих двох країн, він помалу витратив усі свої гроші. Літописець свідчить, що в ті дні він помічав у свого друга ознаки якогось прихованого неспокою. На думку Пітта, саме ці неспокій та бездіяльність призвели Блада до зловживання міцним вест-індським спиртом, до якого він так був удався. І, власне, через це Блад опустився до рівня заклятих авантюристів, з якими він зустрічався на березі.

Не думаю, що Пітта слід обвинувачувати в тому, що він шукає низку виправдань для свого героя. Гадаю, що за тих часів було багато чого, що могло пригнічувати Пітера Блада. З думки не йшла Арабелла Бішоп, а вона, безумовно, у його житті посідала чільне місце. Чарівність дівчини та недосяжність щастя з нею зводили його з розуму. Він кохав Арабеллу, але знав, що вона втрачена для нього назавжди. Збираючись до Франції чи Голландії, він не мав перед собою чіткої мети, не знав, що, власне, він там

робитиме. Та що й казати, він був збіглий раб, людина поза законом для батьківщини і бездомний вигнанець для будь-якої іншої країни. Лишалося море, гостинне для всіх, а особливо принадне для того, хто оголосив справжню війну суспільству. Отже, згадав авантюрний дух, який колись уже спокусив його на пошуки пригод просто заради пригод, зваживши, що тепер потяг до мандрів підсилювала безрозсудність, породжена вигнанням, додавши до цього військову підготовку та вміння командувати кораблем... Усе це підсилювало спокуси, які постали перед ним. Навряд чи хто дивуватиметься або дорікатиме, коли він кінець кінцем здався. До того ж не забувайте, що знадливі слова він чув не лише від знайомих піратів, постійних відвідувачів таверн Тортуґи, але й від губернатора острова д'Ожерона, який забирав у піратів десяту частину здобичі за право залишатись у гавані. Крім того, д'Ожерон непогано заробляв і на комісійних дорученнях — він брав готівкою і натомість видавав векселі, які оплачувались у Франції.

Ремесло, яке можна було б назвати ганебним, коли б до неї закликали тільки тлусті напівп'яні авантюристи, мисливці, лісоруби та прибережні збирачі всього, що викидалося морем, — англійці, французи й нідерландці, — стало гідною, практично офіційною формою каперства, коли за неї виступав вишукано одягнений, немолодий джентльмен, який, представляючи «Французьку Вест-Індську компанію», здавалося, представляв саму Францію.

Крім того, всі, хто втік із Пітером Бладом з барбадоських плантацій і не знав, куди податись, не виключаючи й Джеремі Пітта, в якого потяг до моря був у крові, — усі вони вирішили приєднатися до великого «берегового братства», як називали себе пірати. І всі вони приєднали свої голоси до тих, хто вмовляв Блада й надалі бути їхнім ватажком і присягалися віддано йти за ним, хай би куди він їх повів.

Тому, щоб стисло висловити все, що записав Джеремі, скажемо так: Блад поступився, піддавшись зовнішньому і внутрішньому тиску, віддався плину долі.

— Від долі не втекти, — Блад процитував інший латинський вислів.

Він пручався так довго, я думаю, через думку про Арабеллу Бішоп — саме згадка про неї втримувала його. І хоча він гадав, що їм, можливо, не судилося більше зустрітися, це не мало ніякісінького значення. Він малював собі в уяві, з яким презирством вона почує, що він став піратом, і це завдавало йому такого болю, наче все це було насправді. Навіть і тоді, коли він остаточно погодився стати піратом, думка про Арабеллу ніколи не полишала його.

Пітер Блад пішов на компроміс із власною совістю, яка під впливом спогадів про Арабеллу стала такою вразливою. Однак він заприсягнув, що думка про неї завжди допомагатиме йому тримати руки чистими, навіть у цій відчайдушній професії, за яку він брався. Він, мабуть, ніколи не мав навіть ілюзорних надій домогтися кохання цієї дівчини або взагалі побачити її, проте пам'ять про неї мала завжди жити в його душі, як взірець чистого, величного. Кохання, якому не судилось бути взаємним, нерідко залишається провідним ідеалом людини на все її життя.

Зважившись стати піратом, Блад енергійно почав готуватись до піратського життя. Д'Ожерон — найлюб'язніший з усіх губернаторів, позичив йому грошей для відповідного обладнання «Сінко Льяґаса», перейменованого тепер на «Арабеллу». Блад назвав фрегат цим ім'ям не без вагань, боячись викрити свої почуття. Але його барбадоські друзі сприйняли це як звичайний прояв неабиякого гумору, властивого командирові.

До двох десятків своїх прихильників він — бо непогано розбирався в людських характерах — одібрав іще шістдесят чоловік із різних авантюристів, що тинялися Тортуґою.

З усіма ними він уклав угоду, як це було заведено серед «берегового братства» — кожному мала сплачуватись певна частка захопленої здобичі. Проте, щодо всього іншого, ця угода дуже відрізнялася від заведених там договорів. На борту «Арабелли» суворо була заборонена огидна анархія, яка зазвичай панувала на піратських суднах. Ті, хто був згоден плавати з Бладом, зобов'язувалися дотримуватись суворої дисципліни і в усьому підкорятися йому та обраним ними ж офіцерам. Кому цей пункт угоди не подобався, міг шукати іншого ватажка.

Наприкінці грудня, коли добіг краю сезон штормів, він вийшов у море на своєму добре оснащеному та укомплектованому кораблі. Перш ніж він повернувся в травні наступного року з тривалої авантюрної подорожі, слава капітана Пітера Блада бігла мов гнані вітром хвилі обличчям Карибського моря. На самому початку плавання стався бій у Навітряній протоці з іспанським галеоном — іспанця було розгромлено і, нарешті, потоплено. Потім на кількох привласнених човнах іспанця було здійснено зухвалий набіг на іспанську флотилію, яка добувала перлини біля Ріодель-Ача. Цей напад приніс надзвичайно багату здобич. Після цього організували десантну експедицію на золоті копальні Санта-Марії на Мейні. Розповідь про неї вражала своєю неймовірністю. Було ще кілька менш цікавих пригод, і завжди команда «Арабелли» здобувала честь переможців і захоплювала багату здобич, зазнаючи при цьому тільки незначних втрат.

Так сталося, що, перед тим як «Арабелла» повернулась на Тортуґу в травні наступного року для ремонту і додаткового оснащення — бо ви самі розумієте, що фрегат не міг залишитися зовсім неушкодженим, — слава про цей корабель та його капітана Пітера Блада вихором пронеслася від Багамських до Навітряних островів і від Нью-Провіденса до Трінідада.

Відлуння її сягнуло Європи, де іспанський посол при Сент-Джеймському дворі вручив англійцям скандальну ноту. На цю ноту він дістав відповідь, що капітан Блад не тільки не перебуває на службі в короля, а ще й є засудженим бунтівником і збіглим рабом, тому будь-які заходи його католицької величності проти Блада зустрінуть цілковите схвалення короля Якова Другого.

Дон Міґель д'Еспіноса, адмірал Іспанії у Вест-Індії, і його племінник дон Естебан, який плавав із ним, палали бажанням довести авантюриста до реї. Для них полювання на Блада, яке набуло тепер міжнародного характеру, було також і родинною справою.

Іспанія, устами дона Міґеля, не скупилася на погрози на адресу Блада. Чутки про ці загрози досягли Тортуґи водночас із заявою дона Міґеля про те, що в нього є повноваження на спіймання Блада не тільки від своєї країни, але й від англійського короля.

Ці погрози адмірала не злякали капітана Блада. Він був би не він, якби дозволив собі іржавіти в безпеці на Тортузі. За ті страждання, що їх він зазнав, Блад вирішив помститись Іспанії, зробивши її цапом-відбувайлом. Таким чином, він гадав, що може одним ударом влучити в дві цілі: узяти компенсацію і водночас прислужитися, проте не перед королем Стюартом, якого він зневажав, а перед Англією і разом з нею перед усім цивілізованим людством, якому жорстока, підступна, фанатична Іспанія намагалася всіма засобами перешкодити спілкуватися з Новим Світом.

Одного разу, коли він сидів разом із Хаґторпом і Волверстоном з трубкою за пляшкою рому в пропахлій смолою та тютюновим димом портовій таверні, із ним привітався якийсь суб'єкт у гаптованому золотом камзолі з темно-синього атласу, підперезаний широчезним шарфом малинового кольору.

— Це ви, пане, Ле Санґ[1]?

Капітан Блад глянув угору, щоб роздивитися запитувача, перш ніж відповісти. Чоловік був високий, а будова тіла свідчила про спритність і силу, смагляве, з орлиним профілем обличчя було грубувато-вродливим. На пальці його не дуже чистої руки, що лежала на ефесі довгої рапіри, мінився всіма барвами великий брильянт, а у вухах поблискували золоті сережки, що майже зовсім ховалися під довгими кучерями його масного каштанового волосся.

Капітан Блад вийняв люльку з рота.

— Моє ім'я, — відповів він, — Пітер Блад. Іспанці знають мене як дона Педро Санґре, а француз може називати мене Ле Санґ, якщо йому заманеться.

— От і добре, — сказав позбавлений смаку авантюрист англійською і, не чекаючи на запрошення, підсунув стілець до заяложеного столу. — Мене звуть Левассер, — у свою чергу відрекомендувався він трьом співбесідникам, з яких принаймні двоє позирали на нього спідлоба. — Можливо, ви вже чули це ім'я.

Так, це ім'я було їм знайоме. Він командував капером із двадцятьма гарматами, який тиждень тому кинув якір. Екіпаж капера складався переважно з французьких мисливців з Північної Еспаньйоли — людей, що мали набагато солідніші підстави ненавидіти іспанців, ніж англійці.

Левассер нещодавно повернувся на Тортуґу після не зовсім вдалого походу. Однак знадобилося дещо більше, ніж звичайна поразка, щоб збити страшенну пиху з цього типа. Полюбляючи сварки, випивку, гру в карти або кості, цей негідник набув широкої популярності серед дикого «берегового братства». Ходила за ним також і слава геть іншого характеру. В його розгнузданості та привабливій зовнішності жінки знаходили якусь особливу принадність.

---

[1] Санґ — кров (*франц.*).

І Блад не дивувався, коли Левассер відверто вихвалявся своїми перемогами, його вражало тільки те, що хвастощі ці були небезпідставні.

Ходили чутки, що навіть мадемуазель д'Ожерон, донька губернатора, попалась у пастку цієї дикої привабливості, і що Левассер дійшов до такого нахабства, що просив її руки в батька. Правда, д'Ожерон дав йому на це єдину можливу відповідь — він показав йому на двері. Розлючений Левассер пішов, але поклявся, що все одно одружиться з мадемуазель д'Ожерон, хай навіть проти нього повстануть усі батьки християнського світу, і що мосьє д'Ожерон гірко каятиметься за образу, заподіяну своєму майбутньому зятеві.

Саме цей чоловік підсів до капітана Блада із пропозицією об'єднати свої сили для подальших спільних дій.

Дванадцять років тому, коли Левассерові було ледь за двадцять, він плавав із жорстоким виродком піратом Л'Оллоне, і в майбутньому «подвиги» довели, що учень гідний свого вчителя. Серед «берегового братства» за тих днів не було запеклішого негідника, ніж Левассер. А проте, хоч і дуже відразливим здався капітанові Бладу сам Левассер, він визнавав, що пропозиції цього суб'єкта не позбавлені сміливої винахідливості і що разом з ним без ризику можна провадити операції в більших масштабах, ніж діючи нарізно. Центральним місцем у проекті Левассера був напад на Маракаїбо, багате місто на материку. Блад розумів, що для такої оборудки потрібно буде щонайменше шістсот чоловік, а на їхніх кораблях такої кількості людей не перевезеш. Отже, спочатку треба було двома-трьома нападами на інші об'єкти здобути ще хоч кілька кораблів.

Бладові була неприємна ця людина, але капітан не відповів одразу. Йому сподобалася пропозиція, і він погодився обміркувати її. Але потім під натиском Хаґторпа і Волверстона, які не поділяли особистої неприязні Блада

до француза, угода між Левассером і Бладом була підписана не тільки ними, а, як це було заведено, і представниками обох команд.

Угодою, зокрема, передбачалося, що навіть і тоді, коли їх кораблі діятимуть нарізно, вони повинні будуть давати один одному вичерпний звіт про здобуті трофеї; корабель, якому належатиме здобич, залишає за собою три п'ятих здобутого, а дві частини віддає своєму союзникові. Усі трофеї належить потім розподілити між членами команд кожного корабля за договором, укладеним між капітаном цього корабля та його людьми. В усьому іншому угода ця була стандартна, зокрема й пункт, за яким того, хто спробує вкрасти або приховати частину трофеїв, хай це буде навіть одно песо, буде негайно повішено на нок-реї.

Капітани все узгодили й були готові до виходу в море, але просто в переддень відплиття Левассер дивом уникнув розстрілу за романтичну спробу піднятися на стіну губернаторського саду, щоб попрощатися з пристрасно закоханою мадемуазель д'Ожерон. Він відмовився од свого наміру тільки тоді, коли вартові, що засіли в кущах, двічі пальнули по ньому. Вирушаючи в похід, Левассер поклявся після повернення на Тортуґу вдатися до дієвіших заходів.

У ту ніч він спав на борту свого корабля, який з властивою для нього пишномовністю назвав «Ла Фудр» — «Блискавка», і наступного дня його відвідав капітан Блад, якого він почасти глузливо називав своїм адміралом. Ірландець приїхав остаточно узгодити з французом деякі пункти договору, з яких найістотнішим для нас була домовленість про те, що, коли судна розійдуться випадково чи через необхідність, вони повинні якнайшвидше знову зустрітися на Тортузі.

Після цього Левассер почастував «свого адмірала» обідом, і вони спільно випили за успіх експедиції — зважимо, що Левассер не обмежував себе і незабаром ледве тримався на ногах.

Нарешті, ближче до вечора, капітан Блад залишив «Ла Фудр», і шлюпка доставила його на борт величезної «Арабелли», червоний фальшборт і позолочені амбразури якої мінилися пломенистими барвами в промінні призахідного сонця.

У нього було важко на серці. Як ви пам'ятаєте, було сказано, що він непогано розбирався в людях, і від враження, справленого на нього Левассером, у його душу закралися сумніви, які з наближенням години відплиття дедалі зростали.

Свої сумніви він висловив Волверстону, який зустрів його на борту «Арабелли»:

— Ти переконав мене підписати цю угоду, кат би тебе взяв. Я не певен, що такий союз доведе до нас добра.

Гігант примружив своє налите кров'ю єдине око і посміхнувся, випнувши важку щелепу.

— Ми скрутимо собаці шию за першої ж спроби зради.

— Скрутимо, якщо до того часу нам її не скрутять, — кинув Блад і, йдучи до своєї каюти, додав: — Виходимо вранці, на початку відпливу.

Розділ XIV. «Геройства» Левассера

Уранці, за годину до відплиття, до борту «Ла Фудр» підплив легенький човен-каное. З нього мотузяним трапом на корабель став підніматися метис. Він був одягнений в короткі волохаті штани з невичиненої шкури, а червона ковдра правила йому за плащ. Він ніс складений клаптик паперу для капітана Левассера.

Левассер розгорнув листа, замацаного й зім'ятого брудними пальцями посланця. Його зміст був приблизно такий:

Мій коханий. Я на голландському бризі «Джонґроув», який от-от вийде в море. Доля розлучає нас назавжди. Мій жорстокий батько відправляє мене в Європу під

опікою брата. Благаю вас, покваптесь мені на допомогу. Звільни мене, мій любий герою! Нещасна Мадлен, що любить тебе всім серцем.

«Любий герой» був до глибини душі зворушений таким листом. Його похмурий погляд охопив бухту, шукаючи в ній голландський бриг, який мав вийти в Амстердам з вантажем шкір та тютюну.

Але у вузький скелястій гавані не було видно жодного брига. Левассер заревів від люті.

У відповідь метис показав на піну прибою, яка видавала лінію рифів — одного з головних оборонних рубежів фортеці. Далеко від берега, у милі чи ще далі, білів прус.

— Вона там, — сказав він.

— Аж там?! — Зблiднувши як полотно, француз уп'явся поглядом у морську далечінь, і знов, не стримавши люті, загорлав: — Де ж ти досі ходив, проклята твоя душа? Не мовчи ж, дурню!

Метис здригнувся перед його люттю. Паралізований страхом, він не міг сказати жодного слова на свій захист. Левассер узяв його за горло, із сердитим гарчанням двічі струсонув і жбурнув до борту. Падаючи, бідолаха вдарився головою об планшир і вже не дихаючи простягнувся на палубі; з його рота цівочкою потекла кров.

Левассер витер долоні, наче вони були забруднені.

— Киньте цю гидоту за борт, — наказав він піратам, що без діла тинялися на шкафуті. — А потім, не гаючи часу, піднімайте якір, і ми негайно вирушаємо за голландцем.

— Стійте, капітане. Що сталося?

Стримувальна рука лягла на його плече, і перед ним виникло незворушне широке обличчя його лейтенанта Каузака — кремезного, дужого кривоногого бретонця.

Левассер, через слово переходячи на лайку, пояснив йому свій намір.

Каузак похитав головою:

— Голландський бриг? Ні, цього не буде! Цього нам ніхто не дозволить.

— А хто, в біса, може нам це дозволити? — вибухнув Левассер, і в його голосі зазвучали і подив, і лють.

— Ваша власна команда не надто охоче підтримає цю авантюру, це по-перше. З іншого боку, є капітан Блад.

— Мені начхати на капітана Блада...

— Не слід навіть казати таке! У нього є сила, зброя і люди, і, наскільки я його знаю, він скоріше потопить нас, аніж потерпить напад на голландців. Він має свої погляди на каперство, цей капітан Блад, я вже попереджав вас.

— До біса! — Левассер скреготнув зубами. Його очі, дивлячись на той далекий парус, були похмуро-задумливими. Але ненадовго. Багата уява й винахідливість цієї людини, підмічені свого часу і капітаном Бладом, незабаром знайшли вихід.

Проклинаючи в душі договір із Бладом, він уже розмірковував про те, як обійти цю угоду. Безумовно Каузак мав рацію: Блад у жодному разі не потерпить нападу на голландців. Але хіба цього не можна зробити за його відсутності? Пізніше Блад, хоче він того чи ні, змушений буде вибачити цей учинок, адже протестувати буде пізно.

Через годину «Арабелла» і «Ла Фурд» разом вийшли в море. Не розуміючи, чому плани раптом змінилися, капітан Блад, прийняв це як є і знявся з якоря раніше від призначеного часу, побачивши, що його союзник підняв якір.

Весь день голландський бриг був далеко, але в полі зору, хоча надвечір він зменшився до ледве помітної цяточки на північному обрії. Курс, яким планували йти Блад і Левассер, пролягав на схід уздовж північного узбережжя Еспаньйоли. Усю ніч «Арабелла» трималася визначеного курсу, але, коли зайнявся світанок, виявилось, що вона лишилася сама. «Ла Фурд», піднявши на реях усі вітрила, під прикриттям ночі повернув на північний схід.

Каузак ще раз спробував сперечатися з капітаном.

— Диявол тебе забери! — відповів йому Левассер. — Корабель є корабель, байдуже, голландський він або іспанський, а кораблі — це те, чого нам зараз бракує. Цього буде достатньо для моїх людей.

Його лейтенант більше нічого не сказав. Але, знаючи зміст листа, він здогадувався, що дівчина, а не корабель була справжньою метою капітана. Він похмуро похитав головою, проте, перевалюючись на кривих ногах, пішов дати необхідні розпорядження.

На світанку, коли «Ла Фудр» уже наступав на п'яти голландця, з'явившись менш ніж за милю за кормою, на «Джонґроуві» занепокоїлись. Поза сумнівом, брат мадемуазель д'Ожерон добре знав корабель Левассера. Люди Левассера побачили, що «Джонґроув» підняв додаткові вітрила, марно прагнучи відійти якомога далі. Пірати звернули трохи праворуч і не припиняли погоні, аж поки не змогли дати постріл впоперек курсу голландця. Це було попередження. У відповідь «Джонґроув», повернувшись кормою, відкрив вогонь, і невеликі гарматні ядра зі свистом пронеслись над кораблем Левассера, завдавши незначної шкоди вітрилам. Бій тривав недовго, голландцям пощастило зробити тільки один бортовий залп.

Через п'ять хвилин після того, як вони зійшлись бортами, «Ла Фудр» міцно тримав «Джонґроув» у лабетах абордажних гаків, і пірати з галасом посипалися на шкафут.

Капітан голландця, з багровим обличчям, сміливо виступив уперед, назустріч піратові, а за ним ішов тендітний блідий джентльмен, в якому Левассер упізнав свого майбутнього шуряка.

— Капітан Левассер, це свавілля, за яке ви будете відповідати. Що ви шукаєте на борту мого корабля?

— Спочатку я шукав тільки те, що належить мені, що в мене вкрали. Але оскільки ви першими розпочали воєнні

дії, своїм вогнем завдавши шкоди моєму кораблю і вбивши п'ять матросів, то нам залишилось тільки прийняти виклик, і ваш корабель стане моїм воєнним трофеєм.

Мадемуазель д'Ожерон стояла біля боту й палючим поглядом з невимовним захопленням дивилася вниз на свого улюбленого героя. Він здавався втіленням героїзму, що тільки й можна уявити — свавільний, зухвалий, красивий. Левассер угледів дівчину і з радісним криком кинувся до неї. Голландський капітан, простягнувши руки, намагався зупинити його. А Левассеру кортіло скоріше обняти кохану.

Він розмахнувся алебардою, і голландець з розколотим черепом повалився на палубу... Пристрасний коханець, у якого й на обличчі світилася радість, переступив через труп і кинувся до дівчини.

Але мадемуазель із жахом відсахнулася. Це була дівчина на порозі жіночності, висока, з чудовими формами, з важкими кучерями блискучого чорного волосся навколо обличчя кольору слонової кістки. Вираз обличчя та низько опущені вії великих темних очей тільки підкреслювали її гордовитість.

За мить коханий був поруч із нею — кинувши свою закривавлену алебарду, він широко розкинув руки, щоб обійняти її. Проте, потрапивши в його обійми, з яких їй уже не легко було вирватись, дівчина тільки зіщулилась; страх спотворив її майже досконале обличчя, вибивши з нього залишки гордовитості.

— Моя, моя, нарешті, і на зло всім! — тріумфально вигукнув він, театрально, але й по-справжньому героїчно.

Але дівчина, упираючись щосили руками в його груди, силувалась відштовхнути свого героя:

— Чому... чому ти вбив його?

Він засміявся, як і личить героєві; і з міною бога, який зглянувся на простого смертного, пишномовно відповів:

— Він став між нами. Хай смерть його буде символом і пересторогою для тих, хто наважиться розділити нас! Вони згадають його і затремтять!

Це було так красиво, приголомшливо — жести Левассера були такими широкими й витонченими, а його магнетизм настільки переконливим, що дівчина, відкинувши свій безглуздий страх, безсило впала йому на груди. А він, перекинувши її через плече, під схвальні вигуки команди легко й урочисто поніс дорогоцінну ношу на палубу свого корабля. Її неуважний брат, можливо, порушив ту романтичну ідилію, але завжди пильний Каузак спокійно збив його з ніг, а потім зв'язав, як дичину.

Після цього, поки капітан у каюті втішався усмішками коханої, Каузак заходився коло трофеїв. Голландській команді було наказано взяти баркас і забиратися хоч у пекло. На щастя, екіпаж був невеликий — менше ніж тридцять людей, і баркас, хоч і перевантажений, вмістив усіх. Потім Каузак, оглянувши вантаж, залишив на «Джонґроуві» свого старшину і два десятки людей з наказом іти за «Ла Фудр», який він вів на південь — до Підвітряних островів.

Каузак зараз не був схильний радіти. Ризик, на який вони пішли, захопивши голландський бриг і вчинивши насильство до членів сім'ї губернатора Тортуґи, був незмірно вищий, ніж вартість здобутих трофеїв. З похмурим обличчям він це й сказав Левассеру.

— Тримай свої думки при собі, — відповів йому капітан. — Невже ти думаєш, що я дурень і, підставляючи шию для петлі, не подбав про те, щоб розрізати мотузок? Я поставлю губернаторові Тортуґи такі умови, які він буде змушений прийняти. Установіть курс на Вірген Магра. Там ми зійдемо на берег і все влаштуємо. А ще приведи в каюту того шмаркача д'Ожерона.

Левассер повернувся до дами свого серця.

За хвилину туди ж привели і брата цієї леді. Капітан підвівся, щоб зустріти його, пригнувшись, щоб не стукнутись головою об стелю каюти. Мадемуазель теж піднялася.

— А оце навіщо? — спитала вона Левассера, показуючи на зв'язані руки її брата — залишки обережності Каузака.

— Мені самому шкода, — мовив Левассер, — і хочеться покласти цьому край. Хай мосьє д'Ожерон дасть мені слово честі...

— Я не дам вам жодного слова! — вигукнув зблідлий юнак, якому не бракувало сили духу.

— Сама бачиш — Левассер стенув плечима, ніби з глибоким жалем, і обурена мадемуазель повернулася до свого брата.

— Анрі, це нерозумно! Ти поводишся зовсім не як мій друг. Ти...

— Дурненька, маленька... — відповів її брат. Це «маленька» було не на своєму місці; бо дівчина була вища за хлопця. — Дурненька, ти думаєш, я міг би залишитися твоїм другом, якби принизився до переговорів із цим мерзенним піратом?

— Спокійно, мій юний півнику! — Левассер засміявся, але сміх цей не обіцяв нічого приємного.

— Хіба ти не бачиш, скільки лиха завдало твоє безумство! Скільки загинуло людей з примхи цього чудовиська! Невже не бачиш, що ти потрапила до пастки звіра, собаки, народженого на смітнику і вихованого серед злодіїв та вбивць?..

Він міг би сказати більше, але Левассер ударив його по обличчю. Левассер, бачте, не любив почути правду про себе.

Мадемуазель д'Ожерон ледь стрималась від крику, а хлопець відсахнувся під ударом. Він прихилився з розсіченою губою до стіни каюти. Але дух його зломлено не було, на його блідому обличчі заграла жахлива посмішка, а очі шукали сестру.

— Бачиш, — сказав він просто. — Він б'є бранця, у якого зв'язані руки

Прості слова, сповнені неймовірного презирства, розбудили в Левассера нестримну лють, яка завжди тільки й чекала нагоди, щоб вибухнути.

— Що б ти зробив, щеня, якби твої руки були вільні? — Він схопив хлопця за комір камзола і струсонув. — Відповідай! Що б ти зробив? Базіко! Пустодзвін... — Слідом хлинув потік слів, значення яких дівчина не знала, але легко могла здогадатися про їхній брудний зміст.

З блідими щічками, вона стояла біля столу в каюті та благала Левассера, щоб той зупинився. У відповідь пірат, скорчившись, розчахнув двері й виштовхнув її брата з каюти.

— Киньте цю погань у трюм, до нових розпоряджень! — загарчав він і зачинив двері.

Заспокоївшись, він знову повернувся до дівчини з примирливою посмішкою. Але вона не всміхнулася йому у відповідь. Вона побачила природу свого героя без красивої обгортки, як це було раніше, і знайшла видовище відразливим і страшним. Дівчина згадала звіряче вбивство капітана голландців і нарешті зрозуміла, що її брат сказав правду. Вираз панічного страху спотворив обличчя Мадлен, і, щоб не впасти, вона схопилася за стіл.

— Люба, що це з тобою? — Левассер підійшов ближче. Вона відступила перед ним. Від його посмішки та блиску очей в неї боляче стислося серце.

А коли вона дійшла до кінця каюти і далі відступати було нікуди, він схопив жертву довгими руками і грубо притяг до себе.

— Ні, ні! — вона задихалась.

— Так, так... — Він знущався з неї, та його насмішка була найстрашнішою річчю з усіх. Дівчина пручалася, намагаючись вирватися з його обіймів, а Левассер, навмисне

завдаючи їй болю, незграбно притиснув її до себе й поцілував, зірвавши із себе залишки маски героя.

— Дурненька, ти не почула, що твій брат сказав? Тепер ти в моїй владі! Пам'ятай це, і пам'ятай, що ти сама написала мені. Я не той чоловік, хто дозволяє жінкам дуріти. Отож раджу взятися за розум, моя мила, ти ж знала, на що йшла. Маєш те, чого хотіла. — Він ще раз поцілував її, на цей раз майже з презирством, і відштовхнув від себе, порадивши: — Годі гніватись! Щоб потім не довелося пошкодувати.

Раптом хтось постукав. Проклинаючи непроханих гостей, Левассер пішов відчинити. Перед ним стояв Каузак. Обличчя бретонця було серйозним. Він прийшов, щоб повідомити, що внаслідок одного з пострілів голландця виникла теча. Стривожившись, Левассер вийшов разом із ним. У хорошу погоду ця теча загрозливою не була, але на випадок шторму могла стати серйозною небезпекою. За борт спустили матроса, щоб він прикрив пробоїну парусиною. Запрацювали насоси.

Попереду, над самим обрієм, тепер можна було побачити низькі хмари. Хмурий Каузак пояснив, що це найпівнічніший із групи Віргінських островів..

— Ми маємо якнайшвидше дістатися туди — там знайдемо собі притулок і відремонтуємо корабель, — сказав Левассер. — Ця спека надто підозріла. Шторм може захопити нас раніше, ніж ми досягнемо суші.

— Шторм або щось іще, — сказав Каузак похмуро. — Хіба ви не помітили?

Він показав далеко за правий борт.

Левассер перевів погляд, і в нього перехопило дух. Миль за п'ять від них він побачив два великі кораблі, що прямували до них.

— А що буде, коли вони почнуть переслідувати нас? — не міг заспокоїтися Каузак.

— Ми? Будемо битися попри те, готові ми до цього чи ні, — вилаявся Левассер.

— Рішення відчаю, — презирливо просичав Каузак. Щоб підкреслити це, він сплюнув на палубу. — Ось що буває, коли виходиш у море з закоханим віжчайдухом. Треба взяти себе в руки, капітане! Із цієї брудної історії з голландцем ми так просто не викрутимось.

Решту дня думки Левассера непокоїло все, що завгодно, — крім кохання. Він залишався на палубі, його очі тепер раз у раз поглядали то на сушу, то на кораблі, що поволі наближалися. Марно було шукати порятунку у чистому морі, та й теча могла стати небезпечною. Він знав, що сутичка неминуча. І тільки надвечір, коли до берега лишалося три милі й Левассер уже зібрався наказувати, щоб приготувалися до бою, він почув голос матроса зі спостережної рубки, який повідомив, що більший з двох кораблів — «Арабелла», а її супутник, напевне, трофейний.

Але настрій Каузака не поліпшився.

— Це лише менше зло, — прогарчав він. — Що скаже Блад про голландця?

— Нехай каже все, що заманеться, — розміявся Левассер з великим полегшенням.

— А як бути з дітьми губернатора Тортуґи?

— Він не повинен про них знати.

— Зрештою він усе одно дізнається.

— Так, але тоді, чорти б його взяли, зі справою ми вже обробимося. Я дійду згоди з губернатором. Кажу ж тобі, що маю можливість змусити д'Ожерона згодитися.

Незабаром усі чотири судна лежали біля північного берега Вірґен Маґра — вузького острівця, безводного і безлісого, завбільшки близько дванадцяти миль на три, заселеного тільки птахами й черепахами. Єдиною цінністю на ньому була сіль: у південній частині острова розляглося чимало соляних озер.

Левассер у супроводі Каузака та двох офіцерів попрямував до Блада, щоб відвідати його на борту «Арабелли».

— Наша коротка розлука була дуже вдалою, — привітався капітан Блад. — Обом було над чим попрацювати.

Він був у доброму гуморі, а тепер у супроводі Лавассера прямував до великої каюті для підбиття рахунків.

Високий корабель, який супроводжував «Арабеллу», виявився іспанським судном «Сант-Яґо» — великий іспанський двадцятишестигарматний корабель з Пуерто-Ріко, який віз сто двадцять тисяч фунтів какао, сорок тисяч песо і різних цінностей на десять тисяч песо. Дві п'ятих цієї багатої здобичі, за умовою, віддавалися Левассеру та його команді. Гроші й цінності поділили одразу, а какао домовилися продати на Тортузі..

Потім настала черга Левассера — слухаючи розповідь француза, капітан Блад постійно супив чорні брови. Нарешті він уголос висловив своє незадоволення. Нерозумно було нападати на дружніх голландців і робити з них ворогів через таку дрібницю, як шкіра й тютюн, за які не виручиш і двадцяти тисяч песо.

Але Левассер відповів, так само, як він відповів Каузаку, що корабель це корабель, а їм кораблі потрібні для здійснення запланованого походу. Можливо, тому, що того дня все пішло добре, Блад замовчав і обговорення припинилося. Потім Левассер запропонував, щоб «Арабелла» та захоплене Бладом судно повернулися на Тортуґу, вивантажили там какао і щоб Блад навербував іще людей — перевезти їх, до речі, зараз є на чому. Сам Левассер тим часом збирався провести необхідний ремонт свого корабля, щоб потім вирушити на південь до острова Салтатюдос, який був зручно розташований на одинадцяти градусах північної широти. Там він мав намір зачекати свого адмірала, капітана Блада, щоб, об'єднавшись, вирушити в похід на Маракаїбо.

На щастя для Левассера, капітан Блад не тільки погодився, але сказав, що готовий вирушати негайно.

Не встигла Арабелла відійти, як Левассер завів свої кораблі в лагуну й наказав своєму екіпажу на час ремонту «Ла Фудр» напнути на березі тимчасові намети для себе, своїх людей і його вимушених гостей.

Надвечір, коли заходило сонце, вітер подужчав, переріс у шторм, а потім в ураган. Левассер був радий, що встиг вивезти людей на берег, а кораблям знайшов затишний притулок. На якусь мить він замислився над тим, як у такий шторм доводиться капітанові Бладу, але враз відігнав ці думки — не в його характері було вболівати за інших.

Розділ XV. Викуп

Погідного наступного ранку, в блискучому та прозорому після бурі повітрі почувався свіжий солонуватий присмак, що ширився від озер на півдні острова. На піщаній обмілині Вірґен Маґра, біля підніжжя білих дюн, де притулився парусиновий намет Левассера, відбувалася страшна сцена.

Сидячи на порожній бочці, французький флібустьєр розмірковував над важливою справою: як урятуватися від гніву губернатора Тортуґи.

Навколо нього, наче почесний караул, вешталося з півдюжини офіцерів; п'ятеро з них були грубі й простакуваті мисливці в затасканих шкіряних куртках і таких самих штанях, а шостий — Каузак. Перед ним, пильнований двома напівголими неграми, стояв молодий д'Ожерон, у сорочці з оборками на рукавах, сатинових коротких панталонах і красивих черевиках з дубленої козлячої шкіри. Він був позбавлений камзола, зі зв'язаними за спиною руками. Миловидне обличчя юнака змарніло. Тут же, на піщаному горбочку, теж під охороною, хоч і не зв'язана, зіщулилась його

сестра. Вона була смертельно бліда і марно намагалася під маскою гордовитості приховати страх і сльози, що душили її.

Левассер звернувся до молодого д'Ожерона. Говорив він довго. В кінці кінців з удаваною ввічливістю сказав:

— Я сподіваюся, месьє, що ясно висловився. Але, щоб не було ніяких непорозумінь, я готовий повторити. Викуп визначається у двадцять тисяч песо, і якщо ви дасте слово, що повернетесь, то можете хоч зараз вирушати по них на Тортуґу. На поїздку я даю вам місяць і забезпечую всіма засобами, щоб дістатися туди вчасно. А мадемуазель д'Ожерон поки що залишиться тут заручницею. Навряд щоб ваш батько вважав цю суму занадто великою, адже сюди входить ціна за звільнення сина і вартість доччиного посагу. Чорти б мене взяли, я, здається, надто скромний! Адже кажуть, що мосьє д'Ожерон — людина з грошима.

Д'Ожерон-молодший підвів голову і сміливо глянув в обличчя капітана.

— Я відмовляюся цілком і абсолютно, розумієш? Роби зі мною що хочеш, і будь ти проклятий, підлий пірате без совісті й честі

— О, які слова! — Левассер засміявся. — Який запал і яка дурість! Ти не подумав про наслідки. Подумавши, ти не був би таким гарячим і впертим. У нас є чим підхльоснути впертих. Я попереджаю: навіть не думай дати мені слово, а потім гратися зі мною. Я знаю, як знайти й покарати тебе. І пам'ятай, що в моїх руках честь твоєї сестри. Якщо ти забудеш повернутися з приданим, то не дивуйся, коли я забуду одружитися з твоєю сестричкою.

Усміхнені очі Левассера пильно дивилися на обличчя юнака — він побачив жах, який з'явився в його погляді. Дико глянувши на сестру, д'Ожерон побачив у її очах відчай, що спотворив усю дівочу вроду. Огида й лють переповнили серце юнака.

Але він зібрався з силами і рішуче відповів:

— Ні, собако! Тисячу разів ні!

— Які безглузді слова! — Левассер говорив без гніву, з холодно глузливим жалем. Пальці його гарячково в'язали вузли на мотузку. Піднявши мотузок, він промовив: — Знаєш, що це? Це чотки болю. Після знайомства з ними не один єретик став ревним католиком. Ці чотки допомагають людям стати розумнішими, від них очі вилазять на лоб. Отож дивись!

Він кинув шнур одному з негрів, який тієї ж миті обкрутив його навколо голови юнака. Потім між шнуром і черепом встромив невеликий металевий стрижень, круглий і виточений, як чубук люльки. Приготувавшись, негр виряченими очима втупився в капітана, чекаючи сигналу, щоб розпочати тортури.

Левассер розглядав свою жертву: він побачив його напруження, але й готовність знести все — змарніле обличчя зблідло, краплі поту поблискували на чолі під шнуром.

Мадемуазель д'Ожерон зойкнула і хотіла підвестись, але охоронці затримали її, і вона, застогнавши, безсило опустилася на пісок.

— Схаменись, прошу, пожалій себе і сестру, — сказав капітан, — будь розумним. Невже, зрештою, то завелика сума — та, яку я назвав? Для твого багатого батька це ж дрібничка. Повторюю ще раз: я надто скромний. Але оскільки вже сказано — двадцять тисяч песо, то хай так і залишається.

— Будь ласка, а для чого ви призначили двадцять тисяч песо?

Сказано це було ламаною французькою мовою, але приємним і рішучим голосом, у якому, здавалось, вчувалися нотки тієї злої іронії, якою завжди хизувався Левассер.

Здригнувшись, Левассер і його офіцери подивилися вгору. На гребені дюни вони побачили високий різкий силует на тлі глибокого кобальтового неба — худорлява фігура,

зодягнена в бездоганний камзол зі срібним мереживом, малиновий плюмаж зі страусового пір'я ледь заходив за широкі криси його капелюха. Цей капелюх прикривав смагляве обличчя капітана Блада.

Левассер, вилаявшись від подиву, підвівся з бочки. Він думав, що капітан Блад зараз уже за обрієм, дорогою на Тортуґу, припустивши, що йому таки пощастило пережити вчорашню бурю.

Зійшовши на сипкий пісок, у якому він загруз до литок у чудових чоботях з м'якої шкіри іспанської вичинки, капітан Блад опинився на березі. Його супроводили Волверстон і ще чоловік дванадцять із команди «Арабелли». Підійшовши до приголомшеної купки людей, Блад граціозно зняв капелюха і низько вклонився дівчині; після чого повернувся до Левассера.

— Доброго ранку, мій капітане, — сказав він, і став далі пояснювати свою присутність: — Учорашній ураган змусив нас повернутися. Нам не лишалося нічого іншого, як спустити вітрила й покластися на ласку стихії. От нас і пригнало назад. Крім того — чорти з ним! — на «Сант-Яґо» тріснула грот-щогла, і тому я був радий знайти бухточку на заході острова в декількох милях звідси. Ну, а потім ми вирішили розім'яти ноги і привітати вас... Та хто ці люди? — він показав на юнака й дівчину.

Каузак знизав плечима і звів очі до неба.

— Оце й уся комедія! — сказав він, звертаючись до небосхилу.

Левассер прикусив язика та змінився на обличчі. Але він достатньо опанував себе, щоб чемно відповісти:

— Як бачите, мої двоє бранців.

— А! Їх теж прибило штормом минулої ночі, так?

— Ні, не так. — Левассер насилу стримував себе, шаленіючі від цієї іронії. — Вони були на голландському бризі.

— Не пам'ятаю, щоб ти згадував про них раніше.

— Я й не робив цього. Вони мої власні в'язні, це особиста справа. Вони французи.

— Французи? — Світлі очі капітана Блада зупинилися на Левассері, потім на в'язнях.

Нерви молодого д'Ожерона, як і раніше, були напружені до краю, але жах зник із виду. Це втручання, несподіване і для його мучителя, і для нього самого, запалило вогник надії в серці юнака. Його не менш схвильована сестра, широко розкривши очі, подалась наперед.

А капітан Блад, закусивши в задумі губу, похмуро дивився на Левассера.

— Учора ви мене здивували, розпочавши війну з дружніми до нас голландцями. Але тепер здається, що навіть ваші співвітчизники мають вас остерігатися.

— Хіба я не сказав, що ці..., що це справа стосується мене особисто?

— А, розумію! То як їх звуть?

Рішучий, владний, трохи презирливий тон капітана Блада просто дратував Левассера. На блідому обличчі проступили яскраво-червоні плями, а погляд став нахабним, майже погрозливим. Тим часом за нього відповів в'язень.

— Я Анрі д'Ожерон, а це моя сестра.

— Д'Ожерон? — здивувався капітан Блад. — Чи ви часом не родичі мого доброго друга губернатора Тортуґи?

— Так, це мій батько.

Левассер хитнувся, а потім підскочив, поливаючи лайкою всіх і все на світі. Здивування капітана Блада загасило в ньому всі інші емоції.

— Сили небесні, бережіть нас! Ви зовсім збожеволіли, Левассер? Спочатку ви напали на голландців, наших друзів, потім берете в полон двох французів, своїх земляків і, як виявляється згодом, дітей губернатора Тортуґи — єдиного безпечного для нас притулку в цих краях...

Левассер гнівно його перервав:

— Я мушу знову нагадати вам, що це питання моє особисте. Я сам відповідатиму перед губернатором Тортуґи.

— А двадцять тисяч песо? Це теж ваше особисте питання?

— Так, моє.

— От тепер я зовсім не згоден з вами. — Капітан Блад сів на бочку, на якій останнім часом сидів Левассер, і подивився на нього спокійно й лагідно. — Щоб заощадити час, можу сказати, що я чув вашу пропозицію цій леді й цьому джентльменові. Можу також нагадати, що ми зв'язані договором, який не допускає двох різних тлумачень. Ви призначили їм викуп у двадцять тисяч песо. Отже, ця сума, згідно з нашою домовленістю, належить як вашій, так і моїй командам у частках, визначених угодою. Гадаю, що ви не станете цього заперечувати. Однак найприкрішим і найнеприємнішим є те, що ви приховали від мене частину трофеїв, захоплених під час вашої останньої операції. Такі дії за нашим договором караються і, як вам відомо, досить-таки суворо.

— Хо-хо! — Левассер огидно розсміявся. А потім додав: — Якщо вам не подобається моя поведінка, ми можемо розірвати наш тимчасовий союз.

— Це я й маю намір зробити. Але ми розірвемо угоду тоді й у тому порядку, як я вважатиму за потрібне. Це станеться негайно, щойно ви виконаєте умови договору, укладеного нами перед виходом у плавання.

— Що ви хочете цим сказати?

— Буду максимально стислим, — відповів капітан Блад. — Я на хвилину відкину неприпустимість війни з голландцями, захоплення французьких полонених, що неодмінно спровокує гнів губернатора Тортуґи. Розглянемо ситуацію такою, якою вона є тепер. Ви самі встановили суму викупу за цих людей у двадцять тисяч песо, і, наскільки я розумію, дівчина має бути вашою заручницею. Але чому вона має належати вам, а не комусь іншому, адже за угодою вона належить усім нам як військовий трофей?

Обличчя Левассера почорніло.

— Проте, — додав капітан Блад, — я не заперечуватиму, якщо ви готові викупити її.

— Викупити?

— Так, за ту ціну, що тільки-но призначили.

Левассер стримав лють, сподіваючись, що зможе переконати ірландця.

— То є викуп за юнака. Він має бути сплачений за нього губернатором Тортуґи.

— О ні. Ви вже об'єднали їх разом — дуже дивно, мушу визнати. Ви назначили за них ціну у двадцять тисяч песо, отже, за таку суму ви можете забрати їх, якщо так хочете. Але вам доведеться заплатити за них двадцять тисяч песо, які потім одержите як викуп за одного і посаг для другої. Усі гроші буде розділено між нашими командами. У цьому разі наші люди, можливо, поставляться до вас не так суворо за порушення спільно укладеного договору.

Левассер огидно зареготав:

— Он як?! Тисяча чортів! Непоганий жарт.

— Цілком згоден з вами, — відказав капітан Блад.

Левассер убачав жарт у тому, що капітан Блад намагається залякувати його гнівом нещасної дюжини своїх людей, у той час, коли він сам мав сотню — і для їхньої появи треба було лише крикнути. Однак французький капітан не врахував обставини, на яку саме й покладався його противник. Усе ще сміючись, Левассер повернувся до своїх офіцерів, шукаючи в них підтримки — але побачив таке, від чого сміх застряв у нього в горлі. Капітан Блад, як видно, вдало зіграв на безмірній жадібності авантюристів — головному стимулі їхньої піратської діяльності. І Левассер без помилок прочитав на обличчях своїх помічників цілковиту згоду з пропозицією капітана Блада — вони вже мріяли про розподіл викупу, який їхній ватажок збирався привласнити.

Це змусило негідника замовкнути, і, проклинаючи в душі жадібність своїх людей, вірних лише власній ненажерливості, він відчув — і якраз вчасно, — що краще діяти обережніше.

— Ви не зрозуміли, — сказав він, проковтнувши гнів. — Викуп буде поділений, тільки-но обробимо справу. Дівчина поки що буде моєю.

— Добре! — пробурчав Каузак. — У такому разі все влаштується само собою.

— Ви так думаєте? — спитав капітан Блад. — Але що станеться, коли д'Ожерон відмовиться платити викуп? Що тоді?

Він засміявся й ліниво підвівся.

— Хоча... Якщо капітан Левассер бажає утримувати дівчину, як пропонує, то нехай платить цей викуп і залишає собі ризик не отримати згодом жодного песо.

— Так! Так! Це діло! — вигукнув один з офіцерів Левассера.

А Каузак додав:

— Так повинно бути! Блад має рацію. Це відповідає угоді.

— Що відповідає угоді, дурні? — Левассер ледь не втратив розум. — Прокляття на вашу голову! Ви хоч подумали, де я зараз візьму двадцять тисяч песо? Уся моя частка, здобута в цьому поході, не становить і половини цієї суми. Я буду вашим боржником, поки не зароблю такої суми. Це вас влаштовує?

З огляду на всі обставини, немає сумніву, що пірати погодилися б, якби Блад не мав іншої думки.

— А якщо ви помрете, перш ніж заробите ці гроші? Наша професія сповнена ризику, капітане.

— Будь ти проклятий! — Левассер побагровів від люті та смикнувся в бік Блада. — Невже тобі всього мало?

— О, чому ж «мало»? Двадцять тисяч песо для негайного розподілу.

— У мене їх нема.

— Тоді хай полонених купить той, хто має гроші.

— А в кого, по-вашому, вони є, якщо їх немає в мене? Хто може внести таку суму?

— Я, — відповів капітан Блад.

— Ти? — У Левассера відвисла щелепа. — Ти... ти хочеш дівчину?

— Чому ж ні? І я перевершу вас і в галантності, бо піду на деякі матеріальні жертви, щоб мати цю дівчину, і в чесності, бо готовий заплатити за те, що мені потрібне.

Левассер дивився на нього, по-дурному роззявивши рота. Позаду нього, також спантеличені, скупчилися його офіцери.

Капітан Блад знову сів на бочку й витягнув із внутрішньої кишені камзолу маленьку шкіряну торбинку.

— Я радий, що в змозі вирішити труднощі, що в якийсь момент здавалися нерозв'язними.

І перед виряченими очима Левассера і його офіцерів він розв'язав торбинку й висипав у ліву долоню чотири чи п'ять перлин, кожна завбільшки з горобине яйце. У торбинці було двадцять таких. Найдобірніші з них були часткою трофеїв, що залишилися ув Блада після нальоту флотилію шукачів перлин.

— Ви хвалилися, що добре розумієтесь на перлах, Каузак. У скільки ви оціните оцю?

Бретонець пожадливо схопив грубими пальцями кульку, що мінилася всіма барвами райдуги, оцінюючи її своїм єдиним, але натренованим у цьому ділі оком.

— Тисяча песо, — коротко кинув він.

— Ви отримаєте за них значно більше на Тортузі або Ямайці, — сказав капітан Блад, — і вдвічі більше у Європі. Але я приймаю вашу оцінку. Вони всі майже одного розміру, як ви можете бачити. Тут дванадцять, загальною вартістю дванадцять тисяч песо, тобто саме стільки, скільки

належить команді «Ла Фудр». Ось і маєте ваші три п'ятих, що обумовлені угодою. Що ж до восьми тисяч песо, які належать команді «Арабелли», то я відповім перед своїми людьми. А ти, Волверстон, забери, будь ласка, мою власність на борт «Арабелли».

Показавши на бранців, Блад знову підвівся.

— О ні! — крикнув Левассер, нарешті давши волю гніву. — Не чіпайте її!

Він був кинувся на капітана Блада, який, міцно стуливши губи, стояв трохи осторонь, насторожено спостерігаючи за противником.

Але дорогу Левассерові заступив один із його офіцерів.

— Заради Бога, капітане! Що ви збираєтесь робити? Адже справу вирішено. Вирішено по честі й із задоволенням для всіх.

— Для всіх? — роз'ярився Левассер. — Он як! Для всіх вас, ви, тварюки! А про мене ви подумали?

Каузак, із перлами, затиснутими в його величезному кулаці, підійшов до Левассера з іншого боку.

— Не будь дурнем, капітане. Тобі хочеться сутички між командами? Адже в нього мало не вдвічі більше людей. Навіщо тобі ця дівчина? Бог з нею, хай бере. Він добре заплатив за неї, та й обійшовся з нами чесно.

— Обійшовся чесно? — кричав розлючений капітан. — Ах ви...

У його багатому й мерзенному словнику забракло відповідної лайки, щоб схарактеризувати лейтенанта. Він ударив Каузака кулаком, що той аж поточився і мало не впав. Перлини розсипалися по піску.

Каузак пірнув за ними, немов плавець у воду, його товариші за ним. Бо з помстою можна й зачекати. Кілька хвилин вони мацали там, стоячи на рачки, старанно вишукуючи перлини і забувши про все на світі, навіть не помітивши, як закінчилася почата перед ними драма.

Рука Левассера схопилася за шпагу, його обличчя обернулось на білу маску люті, і він рішуче заступив дорогу Бладу, що збирався йти....

— Ти не візьмеш її, поки я живий! — вигукував він.

— Тоді я заберу її, коли ти помреш, — сказав капітан Блад, і його власний клинок спалахнув у сонячному сяйві. — В угоді сказано, що будь-яка людина, незалежно від рангу, яка приховає хоч найменшу частину трофеїв, бодай одне песо, має бути повішеною на нок-реї. Власне, я й збирався зробити це з тобою. Але, бачу, ти хочеш іншої смерті, паскудо, то хай буде по-твоєму!

Він відмахнувся від тих, хто волів їм завадити, і шпаги капітанів, дзенькнувши, схрестилися.

Молодий д'Ожерон дивився, приголомшений, не в змозі навіть уявити, якими будуть для нього наслідки такого двобою. Між тим двоє людей Блада, які зайняли місце негрів-охоронців біля французів, одразу ж зняли мотузок із голови д'Ожерона.

Бій закінчився швидко. Звіряча сила, на яку Левассер так упевнено покладався, не змогла протистояти спритності й відпрацьованій майстерності ірландця. Коли Левассер лежав долілиць на білому піску з проткнутими обома легенями, викашлюючи своє шахрайське життя, капітан Блад, стоячи над поваленим супротивником, спокійно й рішуче глянув на Каузака.

— Гадаю, це скасовує угоду між нами, — сказав він.

Бездушним, цинічним поглядом спостерігав Каузак, як смикається тіло його недавнього ватажка. Якби Левассер був людиною іншої вдачі, справа могла б закінчитися зовсім не так. Але тоді, звичайно, капітан Блад удався б до іншої тактики. А тепер люди Левассера не відчували до нього ні любові, ні жалості, ні будь-якої відданості. Його прихильники були найзапеклішими негідниками серед «берегового братства», і єдиною їхньою пристрастю була ненаситна

зажерливість. Капітан Блад добре зіграв на цій зажерливості, довівши їм, що Левассер завинив перед ними в найтяжчому злочині — у привласненні того, що можна було перетворити на золото й розділити між ними.

Ось тому, коли загрозливий натовп корсарів підійшов до театру цієї швидкої трагікомедії, Каузак втихомирив їх кількома словами.

Бачачи, що вони все ще вагаються, Блад для прискорення благополучної розв'язки додав:

— Якщо ви прийдете до нашої якірної стоянки, ви отримаєте свою частку здобичі із захопленого нами «Сант-Яго» і можете розпоряджатися нею, як заманеться.

Вони перетнули острів, забравши обох полонених. Здобич було поділено, вони вже могли розійтися, але Каузак, якого більшість команди обрала наступником Левассера, заново запропонував Бладу послуги всієї французької команди.

— Ви можете знову плавати зі мною, — відповів йому капітан: — Але можете зробити це за умови, що ви помиритеся з голландцями й повернете їм бриг разом із його вантажем.

Умову було прийнято, і капітан Блад пішов відвідати своїх гостей — дітей губернатора Тортуґи.

Мадемуазель д'Ожерон і її брат, з рук якого зняли мотузок, сиділи у великій каюті «Арабелли».

Негр Бенджамін, стюард і кок капітана Блада, приніс на стіл їжу та вино, запросивши гостей попоїсти. Але обоє д'Ожеронів ні до чого не торкнулися. Брат і сестра мучилися від болісних передчуттів, думаючи, що потрапили з дощу та під ринву. Нарешті, не витримавши напруги, мадемуазель д'Ожерон упала перед своїм братом на коліна, благаючи в нього прощення за все те лихо, до якого призвело її безумство.

Проте її брат не був у настрої прощати.

— Я радий, що ти хоч тепер зрозуміла, що накоїла. І тепер інший пірат уже купив тебе, і ти належиш йому. Сподіваюся, що це ти теж розумієш.

Він міг би сказати більше, але перервався, побачивши, що двері каюти відчиняються. Капітан Блад, який щойно владнав справу з прихильниками Левассера, прийшов сюди. Юний д'Ожерон навіть не спробував стишити пронизливий голос, тож капітан почув дві останні фрази француза. Тому він чудово розумів, чому дівчина за його появи схопилася та злякано відсахнулася.

— Мадемуазель, — сказав він своєю поганенькою, але біглою французькою, — прошу вас звільнитися від страху. На борту цього корабля до вас будуть ставитись з усією належною вам пошаною. Щойно будемо готові вийти в море, ми візьмемо курс на Тортуґу, щоб відвезти вас до вашого батька. І благаю, не вважайте, що я купив вас, як сказав ваш брат. Щоб відвести небезпеку, я був змушений підкупити банду негідників — тільки так вони б вийшли з покори тому мерзотникові, який захопив вас. Так я зміг урятувати вас від загибелі. Якщо бажаєте, то можете вважати сплачений мною викуп дружньою позичкою, яку повернете за нагоди.

Дівчина, сама собі не вірячи, зачудовано дивилася на нього, а юний д'Ожерон навіть підвівся від подиву.

— Мосьє, ви кажете це серйозно?

— Так. У наш час це трапляється не так часто. Може, я і пірат, але мої шляхи не шляхи Левассера, якому слід було лишитися в Європі та красти гаманці з кишень. У мене є честь свого роду — скажімо так... деякі рештки честі, що нагадують мені про кращі часи. — І вже більш діловим тоном Блад додав: — За годину в нас обід, і я сподіваюся, що ви зробите мені честь і пообідаєте зі мною разом. Тим часом Бенджамін подбає про ваш гардероб.

Він вклонився їм і знову повернувся, щоб піти, але мадемуазель затримала його.

— Мсьє! — вигукнула вона.

Він зупинився й обернувся, дівчина повільно підійшла до нього, усе ще з острахом і подивом.

— Ви благородна людина!

— Я про себе сказати такого не можу, — відповів він.

— Ні, ні! Ви справді благородний. І я повинна розповісти вам усе. Ви маєте на це право...

— Мадлен! — вигукнув юнак, намагаючись стримати сестру.

Але вона вже не стримувалась. Її сповнене вдячності серце потребувало цього.

— Мосьє, у тому, що сталося, я винна сама. Ця людина, цей Левассер...

Він скептично поглянув на неї.

— Боже! Хіба це можливо? Це ж тварина!

Дівчина раптом упала на коліна, схопила руку Блада і, перш ніж він устиг опам'ятатися, поцілувала її.

— Що ви робите? — вигукнув Блад.

— Повірте, на мою думку, я завинила перед вами, визнавши, що ви подібний до нього, а ваша бійка з Левассером — бій між шакалами. На колінах, мосьє, я благаю вас, пробачте мені.

Капітан Блад подивився на неї згори вниз, і на його смаглявому обличчі майнула усмішка, засвітивши яскравим вогником його напрочуд блакитні очі.

— Не треба, дитино, — сказав він, — я визнав би непростимою дурістю, коли б ви подумали інакше.

Він допоміг дівчині підвестися, водночас запевняв себе, що, зрештою, здійснив досить непоганий учинок, але тут потайки зітхнув. Сумнівна його слава, яка так швидко поширилась Карибами, либонь, дійшла вже й до Арабелли Бішоп. Те, що вона зневажатиме його, не викликало в нього жодного сумніву, адже, напевно, вважає, що він такий самий негідник, як і всі пірати. Саме тому він тішив себе

надією, що якийсь відгомін про його сьогоднішній учинок дійде й до неї і хоч трохи зменшить її презирство. Звичайно, він приховав від мадемуазель д'Ожерон справжню причину її порятунку, хоча ризикував своїм життям, заспокоюючи себе думкою, що Арабелла Бішоп лишилася б задоволена ним, якби була свідком усіх цих подій.

Розділ XVI. Пастка

Ця історія з мадемуазель д'Ожерон, звичайно, принесла свої плоди, поліпшивши без того сердечні відносини між капітаном Бладом і губернатором Тортуґи. У витонченому кам'яному будинку з вікнами із зеленими жалюзі, який побудував собі д'Ожерон у просторому й пишному саду на схід від Кайона, капітан став завжди бажаним гостем. Борг д'Ожерона капітанові був значно більший, ніж двадцять тисяч песо, які Блад віддав за мадемуазель, — хитрий, жорсткий ділок, губернатор, усіляко показував, яким він може бути щедрим і вдячним. Завдяки його могутній підтримці репутація Блада серед корсарів досягла незабаром свого піку.

Ось чому, коли справа дійшла до розширення флоту для експедиції проти Маракаїбо, що її спочатку запропонував був Левассер, Бладові не потрібно було розшукувати ні кораблів, ані людей, які б пішли за ним. Він набрав п'ятсот авантюристів, а міг би навербувати і п'ять тисяч, якби мав змогу запропонувати їм житло. Так само легко він міг би подвоїти і могутність свого флоту, але він сам вирішив обмежитися трьома кораблями: «Арабеллою», «Ла Фудр» із командою сто двадцять французів під начальством Каузака та «Сант-Яґо», заново спорядженим і перейменованим тепер на «Елізабет» — на честь королеви Англії, чиї моряки принизили іспанців, а тепер капітан Блад сподівався принизити їх знову. Капітаном «Елізабет» Блад призначив Хаґторпа, оскільки

той служив колись у військово-морському флоті, і це призначення було схвалене всіма членами піратського братства.

Через кілька місяців після порятунку мадемуазель д'Ожерон — у серпні того ж таки 1687 року — цей маленький флот, після деяких незначних пригод, про які я не буду розповідати, увійшов у велике Маракаїбське озеро й учинив напад на багате місто Мейну — Маракаїбо.

Справа не йшла спокійно, як очікувалося, і військо Блада опинилось у досить складному становищі. Це найкраще пояснити словами, що їх сказав Каузак і ретельно записав Пітт, — словами, вжитими під час сварки, що розгорілася на східцях церкви Нуестра Сеньйора дель Кармен, яку Блад безцеремонно пристосував під кордегардію[1]. Раніше я вже казав, Блад був папістом лише тоді, коли це було йому вигідно.

У суперечці брали участь, з одного боку, Хаґторп, Волверстон і Пітт, з іншого — Каузак, через занепокоєння якого вона й виникла. За ними на випаленій сонцем курній площі, подекуди облямованій пальмами, чиє листя мляво поникло через постійну спеку, виріс натовп із кількох сотень диких авантюристів, які належали до обох «партій». Натовп цей поки що стримував своє збудження, прислухаючись до того, що відбувалося серед ватажків.

Каузака, кажуть, ніхто не спиняв — він підвищив різкий, сварливий голос, щоб усі могли чути його безглузді обвинувачення. Як розповідає нам Пітт, він говорив жахливою англійською мовою, і шкіпер навіть не зважувався відтворити її у своїх записках. Одяг Каузака був такий само безглуздий, як і його вимова. Костюм, здавалося, підкреслював його приналежність до піратів і якось смішно контрастував зі скромним вбранням Хаґторпа та майже франтуватою

---

[1] Кордегардія — приміщення для військового караулу, а також для утримання заарештованих під вартою.

вишуканістю Джеремі Пітта. Забруднена, у плямах крові синя бавовняна сорочка Каузака була розхристана, мабуть, щоб охолодити його волохаті груди; за поясом шкіряних штанів стримів ніж і цілий арсенал пістолетів; зі шкіряної перев'язі, перекинутої через плече, звисав тесак. Навколо голови, відтіняючи широке і вилицювате, як у монгола, обличчя, був накручений, немов тюрбан, червоний шарф.

— Чи я не попереджав вас від самого початку, що все йде занадто гладко? — гукав бретонець водночас жалібно й роздратовано. — Я ж не йолоп якийсь, друзі. У мене є очі, є. І я бачу. Ми входимо в озеро і бачимо покинутий форт. Жодної людини. Жодного пострілу. Вже тоді я запідозрив пастку. Це розумів би кожен, у кого є очі й мозок. Так де ж там! Ми йдемо далі. І що знаходимо? Місто, залишене так само, як і форт, місто, з якого люди вивезли всі цінності. Я знову попередив капітана Блада. Це пастка, кажу я йому. Але ми йдемо, йдемо все далі й далі, не зустрічаючи ні найменшого опору — ми йшли, поки не побачили, що вже надто пізно виходити в море, що ми взагалі вже не можемо вийти в море. І знову ніхто не захотів мене слухати. Ви всі розумні і багато знаєте. Боже мій! Капітан Блад не слухав мене і рвався вперед, а ми за ним. Отак дійшли до Гібралтара. Правда, там, нарешті, нам удалося спіймати віце-губернатора та змусити його сплатити великий викуп за Гібралтар[1]. Крім викупу й інших трофеїв, ми захопили ще дві тисячі песо. Але що це таке, скажіть мені? Мовчите? Тоді я вам скажу. Це грудка сиру, грудка сиру в пастці для мишей, а ми просто мишенята. Тисяча чортів на твою голову! А коти?.. О, коти чекають на нас. Коти — це ті чотири іспанські військові кораблі, що стережуть нас біля виходу з лагуни. Боже мій! Ось до чого довела проклята впертість нашого прекрасного капітана Блада.

---

[1] Гібралтар — невелике місто на березі озера Маракаїбо (Венесуела).

Волверстон зареготав. Каузак вибухнув люттю.

— О, чорт тебе забирай! Ти ще скалиш зуби, тварино? Ти смієшся! Скажи мені: як ми виберемося звідси, якщо не пристанемо на умови іспанського адмірала?

Від натовпу біля підніжжя сходів долинув схвальний гомін. Єдине око велетня Волверстона страшенно викотилося, і він стиснув великі кулаки, немов збирався вдарити француза, який підбурював людей на бунт. Але це не злякало Каузака. Підтримка матросів додавала йому завзяття.

— Можливо, ти думаєш, що цей ваш капітан Блад — бог і вміє творити чудеса, га? Та чи знаєш ти, що цей капітан Блад смішний з його пихою і його...

Він замовк. Тієї миті з церкви, владно і не поспішаючи, виходив сам Блад. З ним ішов міцний довгоногий французький морський вовк Ібервіль, який хоч і був молодий, але вже встиг зажити слави морського вовка і завзятого корсара, ще до того, як втратив власний корабель, що й змусило його піти на службу до Блада. Капітан наблизився до тих, хто сперечався, — він злегка спирався на довгу чорну палицю, а його обличчя затіняв крислатий капелюх із плюмажем. У його зовнішності не було нічого від флібустьєра. Він набагато більше скидався на франта — елегантний костюм з фіолетової тафти із золотим гаптуванням на петельках відповідав іспанській моді. Але довга міцна бойова рапіра, відкинута назад, ліва рука, що злегка спиралась на ефес, змінювали попереднє враження. А ще цей сталевий блиск в очах виказував у ньому авантюриста.

— Ви вважаєте мене смішним, га, Каузаку? — спитав він, зупиняючись перед бретонцем, який одразу якось обм'як і принишк. — Що ж, а ким я маю вважати вас? — Він говорив тихо, майже стомлено. — Ви тут розпинаєтеся, що наша затримка поставила вас у небезпечне становище. Але хто ж тут винен? Ми згаяли цілий місяць на те, що можна було зробити за тиждень, якби не ваші помилки.

— Отакої! Чортівня! Мене ще й звинувачують...

— Чи це була не ваша провина, коли посадили «Ла Фудр» на мілину посеред озера? Саме ви, не я, через свою зарозумілість, відмовилися від лоцмана і навіть не користувалися лотом. І що ми дістали внаслідок? Ми змарнували три дорогоцінні дні на розвантаження вашого корабля. А за цей час мешканці Гібралтара не лише довідалися про наше прибуття, але й устигли забратися геть. Ось чому ми змушені були гнатися за губернатором до цієї проклятої фортеці на острові, згаяти два тижні та втратити сотню матросів. У цьому і тільки в цьому причина нашої затримки! Поки ми тут вовтузилися, підійшла іспанська ескадра, яку викликав з Ла Гуайри корабель берегової охорони. Якби ви не посадили «Ла Фудр»на мілину, то в нас сьогодні було б не два, а три кораблі, і ми могли б пробитися до моря. І після всього ви ще наважились прийти сюди й докоряти в тому становищі, що склалося саме через вашу дурість.

Він говорив стримано — я впевнений, що ця стриманість не може не викликати захоплення. До того ж слід сказати, що іспанською ескадрою, яка охороняла вихід із великого озера Маракаїбо, командував найлютіший ворог Блада — дон Міґель д'Еспіноса-і-Вальдес, адмірал Іспанії — він чекав на появу капітана Блада зі спокійною впевненістю, спираючись на неймовірної сили іспанського флоту. На додаток для пошуків зустрічі з Бладом в адмірала, крім обов'язків перед своєю батьківщиною, були й особисті мотиви, уже відомі читачам. З адміралом плавав його небіж Естебан — він поривався до помсти за батька сильніше, ніж сам адмірал.

Проте, знаючи все це, капітан Блад міг зберегти спокій і взяти на кпини ганебну поведінку боягуза Каузака, то того ж Блад чудово усвідомлював, що саме йому, а не Каузаку загрожує найбільша небезпека. Він став спиною до

Каузака і звернувся до юрби корсарів, які підступили ближче, щоб послухати його — капітан не потрудився підвищити голос.

— Сподіваюся, що це непорозуміння з'ясовано. Сподіваюсь, що вже нікому не слід непокоїтись.

— Нащо нам говорити про те, що вже в минулому і зроблено? — закричав Каузак понуро, але без люті. Після його слів Волверстон розсміявся, і той сміх був схожий на кінське іржання. Але Каузак не мовчав: — Питання в тому, як нам тепер діяти?

— Упевнений, зараз немає такого питання, — знизав плечима капітан Блад.

— Є, кажу вам! Є! — Каузак наполягав. — Дон Міґель, іспанський адмірал, гарантує нам недоторканість і безпечний вихід в океан, якщо ми, вирушивши звідси негайно, не завдамо шкоди місту, відпустимо полонених і повернемо все, що взяли в Гібралтарі.

Капітан Блад спокійно посміхнувся — він достеменно знав, скільки коштує слово дона Міґеля. За нього, з явним презирством до свого співвітчизника, відповів Ібервіль:

— Це свідчить, що, попри свою перевагу, іспанський адмірал таки боїться нас.

— Бо він не знає, наскільки ми безсилі, — огризнувся Каузак. — Ми мусимо будь-що пристати на його умови. У нас немає вибору. Така моя думка.

— Але не моя, — відповів капітан Блад. — Саме тому я й відхилив його пропозицію.

— Відхилив?! — Широке обличчя Каузака побагровіло. Невдоволене нарікання пролунало від людей позаду. — Відхилив? Відхилив... навіть, не порадившись зі мною?

— Ваша незгода нічого б не змінила. Ви в меншості, до того ж Хаґторп цілком мене підтримує. Але, — вів далі Блад, — якщо ви і ваші французькі прихильники хочете скористатися пропозицією та прийняти умови іспанця, ми

не перешкоджатимемо. Пошліть одного з полонених повідомити про це адмірала. Будьте певні, що дон Міґель радо зустріне таку звістку.

Каузак сердито дивився на нього в тиші. Потім опанував себе і серйозно запитав:

— То що ж ви відповіли адміралові?

Посмішка осяяла обличчя і очі капітана Блада.

— Я відповів, що коли за двадцять чотири години ми не матимемо від нього гарантії на вільний вихід і не одержимо п'ятдесят тисяч песо викупу за Маракаїбо, то перетворимо це чудове місто на попіл, а потім вийдемо звідси і знищимо його ескадру.

Від такої зухвалості Каузак скам'янів. Але серед англійських піратів на площі було багато тих, хто насолоджувався зухвалим гумором спійманого, який диктував свої умови ловцеві. Вони вибухнули реготом, і за якусь мить регіт перейшов у схвальний рев: адже залякування ворога — улюблена зброя кожного авантюриста. Зрозумівши жарт, навіть французькі прихильники Каузака не лишилися осторонь, їх теж захопила хвиля загального ентузіазму. Лише Каузак затявся й уперто мовчав. З гіркою образою на серці він пішов. І не міг заспокоїтися аж до наступного дня, який приніс йому нагоду помститися. Таку можливість приніс лист від дона Міґеля: іспанський адмірал клявся перед Богом, що коли пірати відхилили його великодушну пропозицію і не склали зброї на чесних умовах, то він пильнуватиме їх біля виходу з озера і знищить за першої їхньої спроби вийти в море. Якщо ж вони, — попереджав дон Міґель, — затримаються з відплиттям, то він тієї ж миті, коли в його ескадру прибуде п'ятий корабель — «Санто Ніньйо», що зараз поспішає з Ла Гуайри, щоб приєднатися до нього, — сам увійде в озеро і захопить їх біля Маракаїбо.

На цей раз капітан Блад не витримав.

— Не чіпайте мене більше, — різко обірвав він Каузака, який, повернувшись, знову почав суперечку. — Надішли донові Міґелю повідомлення, скажи, що ти та твоя команда відокремилися від мене. І, диявол, немає сумніву, він дасть вам безпечно пройти. Візьміть шлюп, забирай своїх людей і забирайтесь під три чорти.

Каузак, звичайно, вчинив би саме так, якби його братія була одностайною і пристала на таке рішення. Однак у підлих піратських душах жадібність взяла гору над страхом. Якщо вони поїдуть, то, звісно, мусять залишити чималу частку награбованого, а також рабів і полонених. Якщо ж капітанові Бладу пощастить вирватися звідси — а знаючи його винахідливість, вони припускали таку можливість, — то він забере і їхню частку. Отакими невеселими були їхні роздуми, і кінець кінцем, не зважаючи на всі вмовляння Каузака, його недавні прихильники перейшли на бік Пітера Блада. Вони заявили, що з ним ішли на ризик, з ним і вибиратимуться звідси, якщо не загинуть. Це рішення з важким серцем передав Бладові того самого вечора сам Каузак.

Блад задоволено вислухав Каузака і запросив бретонця приєднатися до наради, де саме й обговорювали, як слід чинити далі. Нараду він зібрав у просторому патіо губернаторського будинку, в якому зараз і жив. Посеред подвір'я, оточений аркадами кам'яного чотирикутника і затінений плетивом повзучих рослин, вигравав прохолодний фонтан, навколо якого розрослися апельсинові дерева. Тихе вечірнє повітря було напоєне ароматом апельсинового цвіту. Такі архітектурні ансамблі, досить приємні зовні й усередині, будували мавританські митці в Іспанії, а потім іспанці перенесли їх звідти до Нового Світу.

Тож військова рада із шести людей до пізньої ночі обговорювала план дій, висунутий Бладом.

Прісноводне озеро Маракайбо, живлене річками, що стікали із засніжених хребтів, які оточували його з двох

боків, мало близько ста двадцяти миль завдовжки та приблизно стільки ж у найширшому місці. Воно мало форму величезної пляшки з далеко витягнутою біля Маракаїбо в бік моря шийкою...

За цією шийкою озеро знову стає ширшим, а далі, уже ближче до моря, його перетинають два довгі вузькі острови Віджілас та Паломас, які закривають вихід на чисту воду. Єдиний вихід у море для суден будь-якої осадки пролягає через вузьку протоку між цими островами. Паломас, довжина якого сягає близько десяти миль, з трьох боків омивався смугою мілководдя, і до берегів його могли підійти лише судна з мінімальною осадкою. Винятком є східний берег, але там над вузьким виходом у море стояв неприступний форт — чомусь, коли пірати входили в озеро, він виявився покинутим. У протоці між островами погойдувались на якорях чотири іспанські кораблі.

Уже відомий нам флагманський корабель «Енкарнасьйон», великий потужний галіон, мав сорок вісім великих і вісім малих гармат. Другим великим кораблем був «Сальвадор» із тридцятьма шістьма гарматами. Інші два, менші, — «Інфанта» й «Сан-Феліппе» — несли по двадцять гармат і по сто п'ятдесят чоловік екіпажу.

Такий був флот, на виклик якого мав відповісти капітан Блад зі своїми «Арабеллою», яка несла сорок гармат, і «Елізабет» із двадцятьма шістьма гарматами. Крім них були ще захоплені в Гібралтарі два шлюпи, кожен озброєний чотирма кулевринами — старовинними важкими гарматами. Проти тисячі іспанців корсари могли виставити не більше чотирьох сотень чоловік із тих п'ятисот, що вийшли з Тортуґи.

План дій, запропонований капітаном Бладом на цій нараді, був відчайдушний та зухваліший з усього, що чув Каузак — він став сперечатися, бо не був із ним згоден.

— Так, — капітан погодився з бретонцем. — Я вдавався до речей більш зухвалих. — Він самовдоволено посмоктав

люльку, набиту запашним тютюном, яким так уславився Гібралтар і якого вони прихопили із собою кілька тюків. — Найважливіше, що всі ці речі завжди були вдалі. Audaces fortuna invat[1], — додав він латиною. — Слово честі, оці давні римляни були розумні люди і знали життя.

Він вдихнув у своїх товаришів і навіть у Каузака частину своєї впевненості, і всі, пройнявшись вірою в успіх, гаряче взялися до роботи.

Три дні з ранку до вечора пірати завзято готувалися до бою, який мав забезпечити їм перемогу й порятунок. Зволікати було небезпечно. Пірати мали вдарити першими, до того як дон Міґель д'Еспіноса отримає підкріплення — той п'ятий галіон «Санто Ніньйо», який поспішав на з'єднання з ним з Ла Гуайри.

Основні роботи відбувалися на більшому з двох шлюпів, захоплених у Гібралтарі — на нього була покладена провідна роль у планах капітана Блада. Пірати зламали на ньому всі перегородки, перетворивши його на порожню посудину, прикриту тільки дошками палуби. У бортах просвердлили отвори — і шлюп став нагадувати половинку порожнього продірявленого горіха. Потім у палубі пробили кілька додаткових люків, а всередину корпусу склали запаси дьогтю, смоли й сірки, знайдені в місті. До всього додали ще шість бочок пороху, виставивши їх днищами назовні з бортових отворів шлюпа, наче гармати.

Надвечір четвертого дня, закінчивши необхідні приготування, пірати нарешті залишили хоч і приємне, але наче вимерле місто Маракаїбо. Знімалися з якоря о другій ночі — вони розумно скористались відпливом, який тихо зносив їх до обмілини. Кораблі йшли, згорнувши вітрила, крім бушпритових, віддавшись на волю легкому бризові, що ледве дихав у фіолетовій темряві тропічної ночі.

---

[1] Audaces fortuna invat (*лат.*) — Хоробрим допомагає доля.

Порядок був такий: попереду йшов імпровізований брандер[1] під командуванням Волверстона, з екіпажем із шести добровольців — кожному з яких було обіцяно сто песо додатково до його частки грабежу як особиста нагорода за хоробрість. Потім ішла «Арабелла», а слідом, на деякій відстані, «Елізабет», якою командував Хаґторп, з яким тепер був Каузак, що залишився без судна, і більша частина його французьких послідовників. Позаду рухалися другий шлюп і вісім каное — на їхньому борту були полонені, раби й більшість захоплених товарів. Зв'язаних бранців охороняли два матроси, стернові, та чотири пірати з мушкетами. Їм було наказано лишатися в тилу і в жодному разі не брати участі в майбутньому бою.

Коли перші проблиски опалового світанку розчинили темряву, нашорошені очі піратів розпізнали за чверть милі попереду обриси іспанських кораблів, що стояли на якорі. Як і завжди, самовпевнені іспанці, покладаючись на свої переважні сили, звичайно, були не дуже пильні. Тому й не дивно, що вони помітили ескадру Блада лише після того, як їх помітили корсари. Коли ж вони, переполохані, почали готуватись до бою, брандер ішов просто на них — Волверстон, піднявши на реях свого брандера всі вітрила, спрямував судно на величезний флагманський «Енкарнасьйон». Не встигли іспанці оговтатись, як він уже впритул підійшов до них.

Волверстон надійно закріпив штурвал і схопив великий, туго скручений віхоть соломи, змочений у нафті, й запалив його. Смолоскип сліпуче спалахнув саме тієї миті, коли легенький шлюп із тріском ударився об борт флагманського корабля. Шестеро озброєних абордажними гаками флібустьєрів Волверстона, роздягнені до пояса, стояли на своїх

---

[1] Брандер — судно, навантажене пальними й вибуховими речовинами, що слугувало для підпалювання ворожих кораблів (застосовувалось у часи вітрильного флоту).

постах з лівого борту: четверо — на планширі і двоє — на реях. У момент зіткнення брандера з іспанським флагманом вони влучно метнули гаки, і шлюп немов прикипів до корабля. Кинуті ж із реї гаки мали ще більше заплутати снасті й позбавити іспанців можливості визволитись від непроханих гостей.

На борту галіона засурмили тривогу, зчинилася паніка. Іспанці, захоплені зненацька, метушились, бігали, горлали. Вони спробували були підняти якір, але одразу ж відмовилися від свого наміру, переконавшись, що вже запізно. Гадаючи, що їх візьмуть на абордаж, іспанці схопилися за зброю та приготувалися до відсічі. Але їх збила з пантелику невластива для піратів тактика зволікань, а ще більш здивувало те, що майже голий здоровань Волверстон гасав палубою та щодуху розмахував над головою смолоскипом, охопленим полум'ям. Лише тоді, як справу було закінчено, іспанці збагнули, у чому тут річ — він підпалював ґноти коло бочок із порохом. Один з іспанських офіцерів, очманілий від переляку, наказав кинути на шлюп абордажний загін.

Наказ цей запізнився. Волверстон переконався, що шість його побратимів успішно впорались із завданням та вже стрибнули за борт, кинув пойнятий полум'ям смолоскип у найближчий відкритий люк трюму, а сам пірнув у воду, де його відразу ж підібрав баркас з «Арабелли». А в цей час брандер, шугаючи навсібіч страшним полум'ям, шпурляв на «Енкарнасьйон» шматки пальних матеріалів, і довгі вогняні язики лизали борт галіона, відкидаючи назад сміливців, які у відчаї, хоч і з запізненням, намагалися відштовхнути шлюп.

І тоді як найзагрозливіший іспанський корабель був у такий спосіб виведений з ладу на самому початку сутички, «Арабелла», проходячи перед носом «Сальвадора», могутнім бортовим залпом змела геть усе з палуби іспанського корабля. Потім, розвернувшись і просуваючись уздовж

борту «Сальвадора», вона майже впритул зробила з усіх своїх бортових гармат другий залп — по його корпусу. Залишивши позаду наполовину виведений з ладу «Сальвадор» і не змінивши курсу, «Арабелла» кількома пострілами з носових гармат переполошила команду «Інфанти» й підійшла до її борту, щоб узяти корабель на абордаж. Щось подібне в цей час проробляв Хаґторп із «Сан-Феліппе».

І за весь цей час іспанці примудрилися не зробити жодного пострілу — настільки зненацька вони були захоплені і таким швидким і паралізуючим був удар Блада.

Узяті на абордаж і налякані холодною зброєю піратів, команди «Сан-Феліппе» й «Інфанти» не чинили ніякого опору. Пожежа на флагманському кораблі так приголомшила їх, що вони визнали себе переможеними і склали зброю.

Якщо «Сальвадор» зайняв би рішучішу позицію і цим підтримав два інші, ще не ушкоджені судна, то, можливо, іспанцям і вдалося б схилити фортуну на свою користь. Але сталося так, як і мало статися в іспанців, коли йшлося про гроші або здобич. На «Сальвадорі» зберігалася скарбниця ескадри: близько п'ятдесяти тисяч песо. Прагнучи будь-що врятувати цінності, щоб вони, бува, не потрапили до рук піратів, дон Міґель перебрався із залишками своєї команди на борт «Сальвадора» і наказав іти до форту на острові Паломас. Чекаючи нападу піратів, адмірал заздалегідь таємно переозброїв форт і залишив у ньому гарнізон. Для цього він зняв з форту Кохеро, який стояв у глибині затоки, усе озброєння, включаючи й кілька далекобійних «королівських гармат», значно потужніших, ніж звичайні.

Нічого не підозрюючи, капітан Блад кинувся в погоню за іспанцями — його супроводжувала «Інфанта», якою тепер командував Ібервіль зі своїм екіпажем. Кормові гармати «Сальвадора» ніби відповідали на влучний вогонь переслідувачів. Діставшись мілководдя, під захистом фортових гармат, корабель став тонути і сів на дно. Наскільки

це було можливо, команда «Сальвадора» — хто в човнах, а хто плавом — добралася до берега Паломаса.

Саме в той час, коли капітан Блад вважав, що перемогу здобуто, а вихід із цієї пастки у чисте море вільний, форт раптово розкрив свою величезну й зовсім несподівану силу. Зі страшенним гуркотом подали про себе звістку «королівські гармати». «Арабеллу» струсонуло від ударів ядер, які знесли частину борту й убили кількох піратів, зчинивши паніку на кораблі.

І якби Пітт, її штурман, сам не схопив колдершток і різко не повернув його праворуч, «Арабеллі» було б сутужно, бо за першим не забарився й другий залп.

Набагато гірші були справи на тендітній «Інфанті». Хоча її вразив тільки один гарматний постріл, який влучив у лівий борт, але в пробоїну на ватерлінії полилася вода. Корабель, мабуть, затонув би, якби досвідчений і спритний Ібервіль не вжив негайних заходів, наказавши скинути в воду всі гармати лівого борту. Таким чином, зовсім легкою, тільки з добрячим креном на правий борт, він міг повести «Інфанту» слідом за «Арабеллою», що відступала. Вогонь з форту по ним тривав, правда, вже не міг завдати їм значної шкоди.

Вирвавшись з-під вогню батарей і зібравшись докупи, «Елізабет», «Сан-Феліппе», «Арабелла» та «Інфанта» лягли в дрейф, і капітани чотирьох кораблів могли, нарешті, обміркувати своє досить скрутне становище.

Розділ XVII. Отукані

У блискучому ранковому сонці засмучений Блад головував на спішно скликаній нараді, яку він провадив на палубі «Арабелли». Він чесно казав потім, що це був найтяжчий день у його житті. Він не міг не визнати, що, провівши цю операцію з такою майстерністю, якою можна було б заслужено

пишатися, і розгромивши ворога з переважними силами, вони таки не здобули жаданої перемоги. Три вдалих пострілі батареї, про існування якої ніхто з них і не здогадувався, перетворили перемогу на поразку. На порятунок нічого було й сподіватися, поки вони не оволодіють фортом, який охороняв вихід у море.

Спочатку капітан Блад запропонував полагодити кораблі і ще раз спробувати прорватися в море. Але його відмовили від такого ризикованого наміру: гарячковість невластива їхньому капітанові — від нього чекають розважливості, а не розпачу. Капітан Блад, тільки-но до нього повернувся спокій, тверезо оцінив обстановку: «Арабелла» нездатна вийти в море, «Інфанта» ледве тримається на воді, та й то завдяки майстерності її капітана, а «Сан-Феліппе» серйозно пошкоджено вогнем піратів ще до того, як він потрапив до їхніх рук.

Було зрозуміло, і, зрештою, він був змушений це визнати, що за краще повернутися в Маракаїбо і там переобладнати кораблі, перш ніж удатися до ще однієї спроби пробитися до моря.

Отже, рушаймо до Маракаїбо, куди повернулись переможці, подолані в короткому, але жахливому бою. Гнітючий настрій Блада посилювався набридливими нарікання-ми Каузака, песимізм і ущипливість якого не мали меж. Зазнавши непомірної втіхи від блискавичної та легкої перемоги над переважними силами ворога, бретонець знову впав у страшний відчай, заразивши своїм настроєм більшу частину французьких корсарів.

— Це кінець, — сказав він Бладу. — Цього разу ми програли.

— Я візьму на себе сміливість нагадати, що ти це казав і раніше, — капітан Блад відповів йому так терпляче, як міг. А ти ж, здається, не з тих, хто не розуміє, що сталося. Адже ніхто не наважиться заперечувати, що повернулися

ми з більшою кількістю і кораблів, і гармат, ніж вирушили сюди. Поглянь, чоловіче добрий, зараз на наш флот!

— Дивлюся... — сказав Каузак.

— Тьху! Ти боягузливий пес, і цим усе сказано...

— Ви називаєте мене боягузом?

— Я дозволю собі цю вільність.

Бретонець подивився на нього, важко дихаючи. Але йому стало розуму, щоб не вимагати помірятися силами за образу. Він надто добре знав, на що можна сподіватися від Блада. Ще не стерлась із пам'яті сумна доля Левассера. Тому він обмежився прикрими словами.

— Це забагато! Ти зайшов занадто далеко!

— Та припини вже! Остогидло мені слухати, як ти скиглиш і нарікаєш, що не все йде так гладенько, як тобі хотілося б. Якщо тобі потрібен спокій, то не слід було виходити в море, та ще й зі мною. У мене спокійного життя не жди, його не буде ніколи. Оце і все, що я мав тобі сказати.

Каузак підвівся, чортихаючись, і подався шукати співчуття у своїх людей.

Капітан Блад, не забуваючи про свої обов'язки лікаря, пішов до поранених і залишався там до пізнього вечора. Потім він дістався берега та зачинився в будинку губернатора, аби написати донові Міґелю листа, який, чесно кажучи, був чемним викликом.

Сьогодні вранці я показав Вам, Ваша високосте, на що я здатний. Попри більш ніж подвійну перевагу в людях, кораблях і гарматах, я потопив або захопив усі судна великої ескадри, яка прийшла в Маракаїбо, щоб знищити нас. Зараз Ви не зможете здійснити своєї погрози, якщо навіть із Ла Гуайри підійде очікуваний «Санто Ніньйо». Уже маючи деякий досвід, Вам не важко буде уявити, що може ще статися. Мені не хотілося тривожити Вашу високість цим листом,

але я людина гуманна і ненавиджу кровопролиття. Тому, перш ніж розправитися з фортом, який Ви вважаєте неприступним, таким же чином, як я вже розправився з Вашою ескадрою, яку, до речі, Ви теж вважали непереможною, я, керуючись виключно почуттям людяності, роблю останнє застереження. Якщо Ви заплатите викуп у п'ятдесят тисяч песо, доправите нам сто голів худоби і дасте можливість вільно вийти в море, я не спалю міста Маракаїбо. Я залишу його, звільнивши до того ж захоплених мною сорок полонених. Серед них є чимало поважних персон, яких я затримаю як заручників, поки ми не вийдемо у чисте море, а потім відправлю їх назад у каное, які ми тільки для цього й беремо. Якщо ж, Ваша ясновельможносте, Ви відхилите мої скромні умови, нав'язавши нам таким чином необхідність захопити форт, хоч це і вимагатиме жертв, то застерігаю вас, що на милосердя не сподівайтесь. Я почну з того, що перетворю чудове місто Маракаїбо на руїни...

Коли лист було написано, він наказав привести до нього захопленого в Гібралтарі віце-губернатора Маракаїбо. Прочитавши йому написане, Блад послав віце-губернатора з листом до дона Міґеля.

Вибір посланця був вдалий. Адже віце-губернатор був найбільш зацікавленою людиною в тому, щоб будь-якою ціною врятувати місто від страшного спустошення, яким погрожував капітан Блад. Як капітан розраховував, так і сталося. Віце-губернатор додав свої палкі й наполегливі вмовляння.

Але дон Міґель лишився твердим і невблаганним. Що з того, що його ескадру частково потоплено, а частково захоплено противником! Тоді, втішав він себе, його заскочили зненацька, а тепер це не повториться. Форт не візьмуть

несподіваним наскоком. Нехай Блад зітре Маракаїбо з лиця землі, але йому все одно не уникнути кари, коли він наважиться вийти в море, а рано чи пізно йому доведеться це зробити. Віце-губернатор запанікував, він не стримався і наговорив адміралові чимало дурниць. Але відповідь адмірала була ще страшнішою:

— Якби ви були віддані своєму королю і перешкодили б появі цих клятих піратів, так само, як я не випущу їх звідси, ми не потрапили б зараз у таке дурне становище. Тому прошу не докучати мені своїми зрадливими порадами. Про угоду з Бладом і слухати не хочу. Я служу королю і виконую свій обов'язок перед ним і перед собою. Крім усього, у мене є ще й особисті рахунки із цим мерзотником, і я збираюся нарешті поквитатися з ним. Так і перекажіть тому, хто вас послав!

Отже, повернувшись назад до Маракаїбо, до власного красивого будинку, з якого капітан Блад створив свою власну домівку, влаштувавши оце нараду з ватажками корсарів. Адмірал виявив таку витримку після катастрофи, що віце-губернатору стало соромно за себе, а тому, вручаючи Бладу відповідь, він тримався досить зухвало, чим неодмінно задобрив би адмірала, якби той міг усе побачити.

— Невже саме так він і казав? — спитав капітан Блад з легкою посмішкою, хоча серце його стислося від провалу його марних погроз. — Так, так, шкода, що адмірал упертий. Саме через це він і втратив свій флот. Ну що ж, він втратить і це чудове місто. Я ненавиджу кровопролиття, та що вдієш. Завтра вранці сюди принесуть оберемки хмизу, і, можливо, побачивши заграву пожеж, адмірал повірить, що Пітер Блад дотримує слова. Можете йти, доне Франціско.

Засмучений віце-губернатор вийшов, ледве пересуваючи ноги, у супроводі охорони, його миттєва лють геть вичерпалась.

Але не встиг він відійти, як підскочив Каузак, що був на нараді, зібраній після отримання відповіді від адмірала. Його обличчя побіліло, а руки тремтіли.

— Щоб я здох, що ти скажеш тепер? — хрипко вигукнув він. І, не чекаючи відповіді, заревів: — Адмірала ж не так легко залякати. Він загнав нас у пастку і добре знається на обстановці. Дивись, так він і клюне на твою нехитру приманку! Своїм дурним листом ти тільки накликав на нас усіх погибель.

— Ти закінчив? — тихо спитав Блад, коли француз зупинився, щоб перевести дух.

— Ще ні.

— То позбав мене решти. Нічого нового ти, нещасний боягузе, усе одно не скажеш і не допоможеш нічим.

— А що скажеш ти? Га? Що ти скажеш?

— Дідько, звідки я знаю? Я сподівався почути від тебе розумну пораду. Але коли ти тремтиш за власну шкуру, то зроби милість і забирайся геть з усіма своїми однодумцями. Я певен, що адмірал зрадіє, коли почує, що нас поменшало та ще за таких обставин. Можете скористатися шлюпкою. Все одно з вас користі ні на гріш.

— Це будуть вирішувати мої люди, — відповів Каузак, проковтнувши лють, і рішучою ходою рушив до своєї команди.

Наступного дня рано вранці він знову звернувся до Блада. Знайшов його на самоті на вулиці — капітан крокував туди й назад, схиливши голову на груди. Каузак переплутав уважність зі зневірою. Кожен із нас шукає та знаходить в іншого те, що хоче знайти.

— Ми вирішили скористатися з твоєї поради, капітане, — заявив він понуро, але з якоюсь зневагою.

Капітан Блад помовчав, понуривши плечі й заклавши руки за спину. Він спокійно розглядав флібустьєра. Каузак вів далі:

— Сьогодні вночі одним із своїх хлопців я послав іспанському адміралові листа. Я повідомив про свою згоду порвати

з тобою й капітулювати, якщо він дозволить нам вийти звідси з військовими почестями. Щойно я дістав відповідь. Адмірал приймає нашу пропозицію за умови, що ми нічого із собою не візьмемо. Мої люди вже споряджають шлюп, і ми вирушаємо негайно.

— Bon voyage[1], — сказав капітан Блад. Кивнувши, він повернувся на підборах та знову поринув у роздуми.

— Це все, що ти можеш мені сказати? — закричав Каузак.

— Ні, є ще дещо, — відповів Блад, навіть не повернувши голови. — Але я знаю, що це тобі не сподобається.

— Ха! Тоді адью, мій капітане, — уїдливо додав Каузак: — Переконаний, що ми не зустрінемося.

— Сподіваюсь, — відповів Блад.

Між тим, не встигли дезертири знятися з якоря, Бладові повідомили, що віце-губернатор благає про нову зустріч. Дон Франціско своєю поведінкою показав, що нічні роздуми пішли йому на користь: вони посилили його побоювання за долю міста і до краю розпалили обурення непохитністю адмірала.

Капітан Блад радо його прийняв.

— Доброго ранку вам, дон Франсіско. Я відклав багаття до вечора. У темряві це буде величніше.

Дон Франсіско, маленький нервовий літній чоловічок, попри своє високе походження, хоробрістю не відзначався. Тому він одразу ж перейшов до справи:

— Я прийшов, щоб благати вас, дон Педро, не чіпати міста ще три дні. А за цей час я зроблю все, щоб зібрати викуп, якого ви вимагаєте і в якому відмовив вам дон Міґель.

Капітан Блад, насупивши темні брови над світлими очима, підійшов до нього:

— І де ж ви його візьмете? — спитав він зі здивуванням.

Дон Франсіско похитав головою.

---

[1] Bon voyage (*франц.*) — щасливої дороги.

— Це має залишатися тільки моєю справою, — відповів він. — Я знаю, де можна знайти гроші. До того ж мої співвітчизники повинні додати свій внесок. Відпустіть мене тільки на три дні на моє слово честі — і я все зроблю. Заручником у вас залишається мій син.

Віце-губернатор почав умовляти Блада, але той рішуче обірвав його:

— Святі угодники! Дон Франціско, як я бачу, ви смілива людина, коли наважилися прийти до мене з такою байкою! Вам, кажете, відоме місце, де взяти викуп, але ви чомусь мовчите, де саме. А що ви заспіваєте, коли вам між пальці всунуть ґноти, що палають?

Хоча дон Франсіско і зблід, але знову заперечно похитав головою.

— Таке виробляли Морґан, Л'Оллоне та інші пірати. Але це не шлях капітана Блада. Коли б я мав хоч крихту сумніву, то не сказав би вам жодного слова.

Капітан засміявся.

— Старий шахраю, — сказав він. — Ви граєте на моєму марнославстві, чи не так?

— На вашій честі, капітане!

— Честь пірата? Та ви збожеволіли!

— На честі капітана Блада, — наполягав дон Франсіско. — Про вас кажуть, що ви воюєте, як джентльмен.

Капітан Блад знову засміявся з гірким єхидством (слід відзначити, що дон Франсіско побоюватися гіршого). Він навіть припустити не міг, що капітан глузував над самим собою.

— Гадаю, це принесе більший дохід. І саме тому вам надаються три дні, які ви просите. До того ж, дон Франсіско... Вам знадобляться мули. Я подбаю про це.

Дон Франсіско пішов виконувати зобов'язання, залишивши Пітера Блада в роздумах, між болем і задоволенням. В капітана промайнула думка про те, що репутація

лицаря, коли вона якоюсь мірою сумісна з піратством, може часом стати в пригоді.

Як і було домовлено, через три дні віце-губернатор повернувся з Маракаїбо з мулами, навантаженими грішми й різними коштовностями. За караваном ішла череда в сто голів худоби, яку гнали раби-негри.

Худобу одразу передали тим піратам, що колись жили з полювання й уміли білувати. Добру половину тижня мисливці згаяли на розбирання туш і засолювання м'яса.

Одночасно з цим відремонтували кораблі, і тепер чекали миті для виходу в море. Капітан Блад сушив собі голову над задачею, від розв'язання якої залежала їхня доля. Розвідники-індійці доповіли йому, що іспанці під час відпливу зняли з «Сальвадора» тридцять гармат і ними зміцнили на цілу батарею і без того сильну берегову артилерію. Сподіваючись, що якесь рішення спаде на думку на місці подій, Блад нарешті зважився провести розвідку особисто. Ризикуючи життям, він під захистом ночі з двома дружньо налаштованими індійцями перебрався в каное на острів і, сховавшись у прибережних заростях, пролежав там до світанку. Після цього він вирушив оглянути острів і, щоб розвіяти свої підозри, підкрався до форту навіть ближче, ніж дозволяла обережність.

Він плазом дістався вершини пагорба, який височів за милю від форту. Звідти перед ним, мов на долоні, розляглося внутрішнє розташування фортеці. За допомогою підзорної труби він зміг на власні очі переконатися в тому, що й передбачав: усю артилерію форту було спрямовано в бік моря.

Задоволений розвідкою, Блад повернувся до Маракаїбо й виклав перед радою шістьох, куди входили Пітт, Хаґторп, Ібервіль, Волверстон, Дайк та Оґл, свою пропозицію штурмувати форт із суші. Переправившись у темряві на острів, вони раптово нападуть на іспанців і спробують розгромити

їх іще до того, як ті встигнуть перетягнути свої гармати для відбиття атаки.

Майже всі офіцери холодно поставилися до плану Блада, крім Волверстона, який за своїм темпераментом належав до людей, що полюбляють ризик. Але Хаґторп одразу ж виступив проти них обох:

— Занадто легковажно, Пітере, — суворо почав він, похитуючи головою. — Тільки подумай, хіба ми зможемо непомітно наблизитись до форту на таку відстань, щоб можна було кинутись в атаку? Іспанці встигнуть перетягти гармати. Але навіть і тоді, коли б нам пощастило непомітно підійти до форту, ми все одно не змогли б узяти із собою гармати та змушені були б покладатися на нашу легку зброю. Невже ти віриш, що три сотні сміливців зможуть успішно атакувати вдвічі сильнішого противника, який засів у фортеці?

Дайк, Оґл, Ібервіль і навіть Пітт, завжди такий відданий Бладу, підтримали Хаґторпа. Уважно вислухавши заперечення, Блад спробував переконати їх:

— Я врахував усі можливості, зважив на ризик і подумав над тим, як зменшити його.

Блад раптом обірвав себе. Якусь мить, насупившись, він зосереджено думав, та ось у його очах спалахнув вогник натхнення. Схиливши голову, він замислився, повторив кілька разів то «так, то «ні», після цього, сміливо глянувши на своїх офіцерів, вигукнув:

— Гаразд! Ви, мабуть, маєте рацію! Ризик і справді занадто великий. Але в мене є кращий вихід. Ми тільки симулюємо атаку. Ось план, який я хочу подати на ваш розсуд!

Говорив він чітко й переконливо. Обличчя його офіцерів поволі світлішали. І коли Блад скінчив, усі в один голос вигукнули; що в цьому їхній порятунок.

— Так, але це необхідно довести на ділі, — зауважив капітан Блад.

Виступ було призначено на ранок наступного дня, оскільки все було готове і корсарів ніщо більше не затримувало.

Капітан Блад так вірив в успіх, що за його наказом звільнили всіх заручників і навіть негрів-рабів, яких кожен вважав законною здобиччю. Задля обережності звільнених замкнули поки що в соборі, а випустити їх мали ті з жителів, що першими повернуться в місто.

Навантаживши в трюми трьох кораблів захоплені цінності, корсари знялися з якоря і рушили до виходу в море. На буксирі в кожного з кораблів тягнулися по три піроги.

Побачивши осяяні сонцем вітрила піратських кораблів, що неухильно посувалися вперед, адмірал у захваті потирав довгі сухі руки і злорадно посміхався.

— Нарешті! — вигукнув він, звертаючись до групи офіцерів, що стояли позаду. — Сам Бог веде їх у мої руки! Рано чи пізно, а саме так мало статися. Послухайте, панове, хіба ж це не винагорода за моє терпіння? Сьогодні на ваших очах скінчаться всі капості, яких завдавав підданим його католицької величності короля Іспанії цей мерзотник дон Педро Санґре, як він мені колись відрекомендувався.

Адмірал обернувся, віддав наказ, і форт враз перетворився на справжній вулик. Коло гармат вишикувалась обслуга, у руках канонірів зажевріли запали. Однак піратська ескадра, ідучи на Паломас, стала чомусь помітно відхилятися на захід. Іспанці здивовано стежили за незрозумілим маневром піратських кораблів.

Десь за півтори милі від форту і за півмилі від берега, тобто там, де починалась мілина, що заважала підступити до Паломаса, усі чотири кораблі стали на якір: іспанцям їх було добре видно, але дістати туди не могла жодна з далекобійних гармат.

Адмірал переможно й зловтішно зареготав:

— Ага! Вони вагаються, ці англійські собаки! Клянусь Богом, є над чим замислитись!

— Вони будуть чекати ночі, — припустив племінник, який стояв біля його ліктя, тремтячи від хвилювання.

Дон Міґель глянув на нього й посміхнувся.

— А чи допоможе їм темрява у цій вузькій протоці під жерлами гармат? Будь певен, Естебане, сьогодні ми помстимося за твого батька.

Збуджений адмірал приклав підзорну трубу до очей. Зненацька він помітив, що піроги, які були на буксирі, підтягнуто чомусь до бортів. Важко було розгадати такий маневр. Якийсь час пірог не було видно за кораблями, та ось одна за одною, цього разу з озброєними піратами, вони знову з'явилися в полі зору, прямуючи просто до берега, туди, де темніли найгустіші зарості кущів. Адмірал не зводив з них очей, аж поки човни не зникли зовсім за густим листям.

Дон Міґель знову звернувся до офіцерів:

— Що це могло б означати, чотри б його взяли?

Ніхто йому не відповів, кожен так само, як і він, нічого не розумів. За хвилину чи дві дон Естебан, який не відривав очей від моря, смикнув дядька за рукав і, показавши рукою, вигукнув:

— Он вони, он!

Там, куди він показував, і справді з'явилися піроги. Вони поверталися до кораблів. Проте зараз у них, крім веслярів, не було нікого. Озброєні корсари лишилися на березі. Човни підійшли до кораблів і ще раз відвезли на Паломас свіжу партію піратів.

Нарешті один з іспанських офіцерів висловив своє припущення:

— Вони збираються атакувати нас із суші, спробують штурмувати форт.

— Правильно, — посміхнувся адмірал. — Я вже здогадався, що вони замислили. Коли Бог хоче когось покарати, він спершу позбавляє його розуму.

— Можливо, нам розпочати вилазку? — захвилювався Естебан.

— Вилазку? У таких хащах? Це буде тільки їм на користь. Ні, ні, ми чекатимемо тут, нехай атакують. Щойно вони нападуть, ми враз їх зітремо на порох.

Проте надвечір адмірал не мав уже тієї витримки й віри в перемогу. За цей час пірати шість разів доставляли на берег людей і, як він сам бачив у підзорну трубу, не менш ніж дюжину гармат.

Дону Міґелю було вже не до глузувань. Повернувшись до своїх офіцерів, він роздратовано зауважив:

— Хто той дурень, який сказав мені, що їх усього три сотні? Вони вже висадили на берег щонайменше вдвічі більше тих собак.

Він був вражений, проте яким було б його здивування, якби йому сказали правду: на березі Паломаса не було жодного пірата, жодної гармати. Обман удався. Дон Міґель не міг навіть здогадатися, що човни возили одних і тих самих пасажирів: їдучи на берег, вони сиділи й стояли, так щоб їх бачили всі, а повертаючись до кораблів, лежали на дні човнів, і здалеку здавалося, що човни повертаються порожніми.

Страх іспанської солдатні, що наростав перед неминучою кривавою сутичкою, став передаватися й адміралові. Іспанців лякала нічна атака з суші всіма силами піратів, бо до того ж у страшного Блада виявилося вдвічі більше людей, ніж вони сподівалися.

Смерком іспанці вдалися до того, на що саме й розраховував Блад, — вони перебудували свою оборону для відбиття так майстерно і тонко симульованої атаки. Крекчучи й потіючи, спонукувані прокляттями й навіть батогами своїх офіцерів, стогнучи від натуги й обливаючись потом, солдати в несамовитій паніці поспішали повернути більшу кількість і більш потужні гармати в бік берега. Треба було встановити наново гармати й підготуватись до відбиття

атаки, яка могла розпочатися з хвилини на хвилину з боку заростей.

Аж коли запала ніч, іспанці більш-менш підготувалися до зустрічі піратів. Чекаючи атаки, вони заклякли біля своїх гармат, смертельно налякані майбутньою навалою дияволів капітана Блада, про хоробрість і мужність яких складали легенди на морях Мейну.

А поки вони чекали нападу, ескадра капітана Блада під захистом темряви, скориставшись з відпливу, тихо знялася з якоря. Промірюючи глибину, чотири неосвітлених кораблі рушили до виходу в море. Капітан наказав спустити всі вітрила, залишивши тільки пофарбовані в чорний колір бушпритні, які забезпечували хід кораблям.

«Елізабет» і «Інфанта» йшли борт до борта. Тільки тоді, коли вони майже порівнялись із фортом, іспанці, поглинуті спостереженнями за сушею, помітили в темряві нечіткі обриси кораблів і почули хлюпотіння кільватерних струменів. У нічному небі розлігся лютий крик людського безсилля, крик, якого, мабуть, не чули з часу вавілонського стовпотворіння. Щоб іще більше посилити паніку серед розгублених іспанців, «Елізабет», у хвилини, коли швидкий відплив проносив її на гребені величезної хвилі, дала бортовий залп по форту.

Дон Міґель зрозумів, що його обдурено і жертва благополучно вислизнула з його рук, але як це сталося, ніяк не міг второпати. Оскаженівши від люті, він наказав повернути на старі місця щойно з великими труднощами зняті звідти гармати, а на ті немічні батареї, що тепер самі з усього могутнього, але безпорадного арсеналу охороняли прохід до моря, послав канонірів. Втративши ще кілька дорогоцінних хвилин, ці батареї нарешті відкрили вогонь.

Їм відповів приголомшливий залп з «Арабелли», яка в цю мить пропливала повз форт і вже піднімала вітрила. Очманілі іспанці побачили, як майнув її червоний корпус,

осяяний спалахом залпу. Скрип фалів[1] потонув у гуркоті гармат, і «Арабелла» щезла, мов та примара.

Під прикриттям темряви, куди безладно і навмання стріляли малокаліберні іспанські гармати, кораблі, які відпливали, не дали більше жодного пострілу, щоб не виказати розгубленим і обдуреним іспанцям свого місцеположення.

Флоту Блада був нанесений незначний збиток. На той час, коли охоплені панікою іспанці оговталися і стали знову боєздатними, кораблі корсарів, підтримані сприятливим південним бризом, проминули вузький прохід і вийшли в море.

Дон Міґель д'Еспіноза, який лишився на острові, гірко переживав так безглуздо втрачену можливість помститись і обмірковував, як він звітуватиме перед верховною радою католицького короля про втечу Пітера Блада з Маракаїбо з двома двадцятигарматними іспанськими фрегатами, не кажучи вже про двісті п'ятдесят тисяч песо та всяку іншу здобич. Блад вислизнув, незважаючи на те, що в дона Міґеля було чотири галіони і добре озброєний форт, якими корсари були наглухо замкнуті в пастці..

«Борг» Пітера Блада непомірно виріс, і збуджений дон Міґель поклявся перед небом, хоч би там що, а стягнути цей «борг» сповна.

Проте збитки короля Іспанії не обмежились тільки цим. Увечері наступного дня в гирлі Венесуельської затоки, недалеко від берегів острова Аруба, ескадра Блада перехопила «Санто Ніньйо», який під усіма парусами з великим запізненням поспішав у Маракаїбо на допомогу дону Міґелю.

Спочатку іспанець подумав, що вони зустріли переможний флот дона Міґеля, який повертається після розгрому піратів. Коли ж кораблі зійшлися та на грот-щоглі «Арабелли» злетів вимпел Святого Георгія, капітан «Санто

---

[1] Фал — мотузка, за допомогою якої піднімають на суднах вітрила, реї, сигнальні прапорці та інше.

Ніньйо», вирішивши, що хоробрість не завжди потрібна в житті, спустив свій прапор.

Капітан Блад наказав екіпажу «Санто Ніньйо» взяти човни і забиратися на Арубу чи куди вони хочуть. Він був настільки люб'язний, що навіть дав їм кілька своїх човнів, які тяглися на буксирі.

— Побачите, — сказав капітан, — дон Міґель зараз у вкрай поганому настрої. Кланяйся йому від мене і передайте, що я ризикну нагадати йому, що в усіх нещастях, які впали на його голову, він винен сам. Те зло, яке він заподіяв, наславши свого брата з бандитами на острів Барбадос, окошилося зараз на ньому. Перекажіть йому також, щоб надалі він сім разів одміряв, перш ніж зважитися знову напускати своїх дияволів на англійські поселення.

По цих словах він відпустив капітана «Санто Ніньйо», а сам почав критично оглядати свій новий трофей. Піднявши люки, команда «Арабелли» помітила, що в трюмах іспанського корабля є живий вантаж.

— Раби, — сказав Волверстон, і, впевнений у цьому, почав на всі заставки клясти іспанську підступність, поки з надр корабля не виліз похмурий Каузак, мружачись від ясного сонячного світла.

Не тільки від сонячного світла мружився бретонський пірат, чесно кажучі. Ті, хто виповзав слідом за ним, — а це були залишки його команди, — останніми словами лаяли свого ватажка за легкодухість, через яку їм доводиться оце зараз зносити таку ганьбу, бо їх рятують люди, яких вони так підступно зрадили і прирекли на загибель.

Три дні тому їхній шлюп зіткнувся з «Санто Ніньйо» і був потоплений, сам Каузак ледве уникнув страти, і то, можливо, лише для того, щоб стати посміховиськом серед «берегового братства».

Довго потім на Тортузі йому глузливо докоряли:

— Куди ти подів здобуте на Маракаїбо золото?

Розділ XVIII. «Мілаґроса»

Перемогу в Маракаїбо вважали шедевром піратської діяльності капітана Блада. Хоч навряд чи знайшовся б хоч один із багатьох попередніх боїв Блада, так старанно, до найменших подробиць описаних Джеремі Піттом, де не виявився б справжній талант морського тактика й стратега. Але найяскравіше виявився цей талант у боях під Маракаїбо, коли піратам блискуче вдалося вирватися з тієї петлі, яку збирався затягнути навколо них дон Міґель д'Еспіноса.

Слава, якої Блад зажив до цього, затьмарювалась тією славою, яку він здобув зараз. Це була слава, якої ще ніколи не мав жоден пірат, включаючи навіть Морґана.

На Тортузі, де він протягом кількох місяців працював над переобладнанням трьох кораблів, захоплених в іспанців, яки йшли знищити його, він став мало не об'єктом поклоніння в очах представників дикого «берегового братства» — усі вони тепер вважали за честь служити під його командою. Це надало йому рідкісну змогу бути вибагливим і ретельно добирати склад команд для нових кораблів своєї ескадри. Коли він вирушив у новий похід, під його командою було вже п'ять прекрасно оснащених кораблів і понад тисячу корсарів. Це вже була не тільки слава, а й міць і сила. Три захоплених іспанських галіони він з якимось академічним гумором перейменував на «Клото», «Лахезіс» і «Атропо»[1], ніби сповіщаючи цим, що віднині вони будуть вершителями долі тих іспанців, які зустрічатимуться йому на морях.

У Європі новина про цей флот, яки прилетіла після новини про поразку іспанського адмірала в Маракаїбо, викликала сенсацію. Іспанія і Англія сприйняли її по-різному, але обидва з великим занепокоїнням. Хоча причини такого занепокоєння були в них різні, і якщо ви не полінуєтесь

---

[1] Клото, Лахезіс і Атропо — за грецькою міфологією три богині долі.

і переглянете дипломатичне листування, яке велося з цього приводу, то побачите, що воно солідне за обсягом, але не завжди коректне.

А тим часом у Карибському морі іспанський адмірал дон Міґель д'Еспіноса можна сказати — підхожий термін іще не придумали на той час — оскаженів. Ганьба, яку він відчув після нечуваної поразки від рук капітана Блада, ледь не позбавила адмірала розуму. Якщо ми поставимось неупереджено, не можна не поспівчувати дону Міґелю. Ненависть стала щоденною стравою цієї нещасної людини, а жадоба помсти не припиняла свердлити його мозок. Мов навіжений, гасав він Карибським морем, шукаючи зустрічі зі своїм ворогом, і, не знаходячи його, задовольнявся тим, що нападав на всі англійські та французькі кораблі, які траплялися на його шляху.

Не потрібно казати жодного слова, щоб довести, що уславлений флотоводець і відомий гранд Іспанії, втративши здоровий глузд, у свою чергу сам став піратом. Вища державна рада, звісно, могла б засудити корсарські дії адмірала. Але що могло це значити для людини, яку і так уже засудили, без усякої надії на прощення? От якби він, виявивши хист і спритність, спіймав та повісив Блада, то, можливо, Іспанія поблажливіше поставилася б до того, що він витворяв зараз, і до тих втрат, яких він зазнав раніше.

Не зважаючи на те, що капітан Блад зараз значно переважав його в силі, іспанець шукав пірата вгорі і внизу, по невторованих морських просторах. Проте цілий рік розшуки були марними. І ось, нарешті, вони зустрілися, але за дуже дивних обставин.

Спостереження за людським буттям може викрити дріб'язкових людей, які іронізують, використовуючи випадковість у белетристиці й драмі, що саме життя є не що інше, як низка збігів. Розгорнемо історію хоча б на останніх сторінках — і там ми знайдемо чимало збігів, яким з найменшими

зусиллями можна було б запобігти. Дійсно, збіг може бути визначений як інструмент, який доля використовує для формування долі людей і народів. Це легко було б побачити в долі капітана Блада і деяких його підлеглих.

П'ятнадцятого вересня 1688 року — пам'ятний рік у літописі Англії[1] — хвилями Карибського моря пливли три кораблі, зустріч яких найближчим часом змінить долі декількох людей.

Першим із них був флагманський корабель капітана Блада — «Арабелла», яку буря в районі Малих Антильських островів одірвала від ескадри. Це сталося десь між 10° північної широти і 74° західної довготи. Борючись із поривчастим південно-східним бризом цієї задушливої пори року і пробиваючись до Надвітряної протоки, «Арабелла» поспішала до острова Тортуґи — місця зустрічі для кораблів, які загубили один одного.

Другим кораблем був величезний іспанський галіон «Мілаґроса», на борту якого плавав мстивий дон Міґель. Його супроводжував менший фрегат «Гідальґо», з яким вони вичікували піратів біля південно-західних берегів Еспаньйоли.

Третій і останній з кораблів, що ними ми тепер зацікавлені, це англійський військовий корабель, який цього дня стояв на якорі у французькому порту Сен-Нікола на північно-західному побережжі Еспаньйоли. Він ішов із Плімута на Ямайку і мав на борту визначну особу — лорда Джуліана Вейда, який їхав із відповідальним і делікатним дорученням від свого родича лорда Сандерленда. Делікатність ця випливала безпосередньо з уже згаданого не дуже приємного листування між Англією та Іспанією.

Французький уряд, як і англійський, надмірно роздратований розбоєм корсарів, які загострювали й до того

---

[1] Переддень кінця правління короля Якова II.

напружені відносини з Іспанією, марно намагався покласти цьому край, зобов'язуючи своїх губернаторів у колоніях вжити найрішучіших заходів до піратів. Губернатори ж, за прикладом свого тортузького колеги, наживалися, спілкуючись із піратами, або, так само як губернатор французької Еспаньйоли, вважали, що піратів треба не знищувати, а заохочувати, бо вони відіграють роль стримувальної сили проти могутності й зазіхань ненажерливої Іспанії, яка так і прагне урвати якусь колонію в інших націй. Саме тому вони побоювались, щоб корсари у відповідь на круті урядові заходи не подалися, бува, на південь і не почали шукати для своїх оборудок нових районів.

Щоб заспокоїти побоювання короля Якова щодо примирення з Іспанією і у відповідь на постійні й настирливі вмовляння іспанського посла, міністр закордонних справ Англії лорд Сандерленд призначив губернатором Ямайки людину сильну й рішучу, найвпливовішого плантатора Барбадоса — полковника Бішопа.

Залишивши свої плантації на Барбадосі, де невпинно й непомірно множились його статки, полковник прийняв пост з особливим запалом — його винищувала справжня спрага, бажання звести особисті рахунки з Пітером Бладом.

Тільки-но з'явившись на Ямайці, полковник Бішоп одразу ж дав відчути піратам, що він не збирається з ними панькатись. Багатьом із них довелося скрутно, і тільки один корсар, за яким він, власне, найбільше полював, його колишній раб Пітер Блад, попри всі зусилля полковника, весь час вислизав у нього з рук. Він невблаганно тривожив іспанців і на воді, і на суші. Зрозуміло, що це сприяло зростанню напруження у відносинах між Англією та Іспанією, що було особливо небажаним у той час, коли мир у Європі і так зберігався ціною великих зусиль.

Розлючений не тільки своїм власним розчаруванням, але й постійними докорами за невдачі та невміння впоратися

з Бладом, які надходили з Лондона, Бішоп насправді зайшов так далеко, що вирішив уполювати свою здобич у самій Тортузі і вдатися до спроби очистити острів від буканьєрів.

Але, на щастя для себе, він дуже швидко відмовився від цієї шаленої ідеї. Його лякав не тільки міцний природний захист острова, але й те, що набіг на, принаймні номінально, французьке поселення, Франція могла б розцінити як тяжкий злочин. І все ж полковникові Бішопу здавалося, що коли не вжити рішучих заходів, то тоді, власне, нічого не зміниться від його присутності на Ямайці. Свої сумніви він виклав у листі до міністра закордонних справ.

Цей лист, у якому розкривався справжній стан речей, змусив лорда Сандерленда зневіритися у вирішенні цієї прикрої проблеми звичайними засобами. Він пригадав Морґана, якого в часи Карла II залучили до королівської служби, і вирішив, що таких надзвичайних заходів можна було б ужити з користю для обох сторін і стосовно капітана Блада. Його світлість урахував, що протизаконну діяльність Блада цілком можна пояснити не його природженими поганими нахилами, а лише суворою необхідністю: його ж змусили до цього обставини, пов'язані з засланням на Барбадос, тож капітан з радістю міг би вхопитися за нагоду залишити небезпечне заняття.

Діючи за таким висновком, Сандерленд послав на Ямайку свого родича лорда Джуліана Вейда з кількома заповненими офіцерськими патентами, на яких не були проставлені тільки прізвища. Міністр дав посланцеві вказівки, якої лінії дотримуватися, надаючи при цьому лордові цілковитої свободи дій під час виконання завдання. Запеклий інтриган і хитрий політик, Сандерленд порадив своєму родичеві, що в тому разі, коли Блад виявиться незговірливим або коли з якихось міркувань Вейд вважатиме за недоцільне брати Блада на королівську службу, тоді він мусить узятися за його офіцерів і, переманивши їх на свій бік, так послабити

Блада, щоб той міг стати легкою здобиччю для полковника Бішопа.

«Ройял Мері» — судно, на борту якого подорожував цей дотепний, досвідчений, трохи розгульний, елегантний посланник лорда Сандерленда, благополучно дійшов до Сен-Нікола — свої останньої зупинки перед Ямайкою. Ще в Лондоні було вирішено, що лорд Джуліан спочатку завітає до губернатора в Порт-Ройялі, звідки за необхідності вирушить до Тортуґи. Сталося так, що племінниця губернатора, яка кілька місяців гостювала в Сен-Нікола у своїх родичів, рятуючись від нестерпної цієї пори року спеки на Ямайці, саме збиралася повертатися додому. Леді охоче надали місце на борту «Ройял Мері».

Лорд Джуліан вітав її появу із задоволенням. Досі подорож була просто цікавою, а віднині вона набуде навіть деякої пікантності. Його світлість належав до тих галантних кавалерів, для яких життя, не скрашене присутністю жінки, було просто животінням, позбавленим будь-якого сенсу. Міс Арабелла Бішоп, — прямолінійна і відверта дівчина, з її досить хлопчачим голосом і майже хлоп'ячою легкістю рухів, можливо, не була тією леді, яка в Англії звернула б на себе увагу вибагливого лорда Вейда. Його надміру витончений і ретельно натренований у таких справах смак спрямував би лордову увагу на інших дівчат. І хоча чарівність міс Бішоп була безперечною, оцінити її міг лише чоловік із гострим розумом і добрим серцем, а лорд Джуліан, хоч і не був тюхтієм, не мав достатньої проникливості. Я, звичайно, не хочу, щоб мене зрозуміли так, ніби я намагаюся цим якось скомпрометувати його світлість.

Міс Бішоп, хай там що, залишалась молодою жінкою і леді, донькою поважних батьків, а на тій географічній широті, де опинився лорд Джуліан, це явище було дуже рідкісне. Вейд же, з його титулом і становищем, вишуканими манерами та люб'язністю досвідченого придворного,

був представником того великого світу, про який Арабеллі, що прожила більшу частину свого життя на Антильських островах, тільки доводилося чути. Чи ж варто тоді дивуватись, що вони відчули взаємний інтерес одне до одного ще до того, як «Ройял Мері» вийшла з Сен-Нікола! І він і вона могли розповісти багато такого, що другому цікаво було послухати. Він міг полонити її уяву розповідями про Сен-Джеймський двір, відводячи в багатьох історіях собі героїчну або хоча б помітну роль. Вона ж могла збагатити його знання важливими відомостями про той Новий Світ, у який він прибув уперше.

Перш ніж зникнути за обрієм Сен-Нікола, вони стали хорошими друзями, і його світлість почав виправляти своє перше враження, відчувши на собі чари того прямого і безпосереднього почуття дружби, яке примушувало Арабеллу ставитись до кожного чоловіка, як до брата. А коли врахувати, що розум лорда Вейда був дуже зайнятий справами його місії, то не треба дивуватися, що він якось завів мову з дівчиною про капітана Блада.

— Цікаво, — спитав він, коли вони прогулювалися кормою, — чи ви бачили цього хлопця Блада, який був колись рабом на плантаціях вашого дядька?

Міс Бішоп зупинилася. Вона нахилилася над бортом та пильно дивилась у далечінь, де за обрієм зникала земля, і минуло кілька секунд, поки вона відповіла рівним, спокійним голосом:

— Я часто бачила його і знаю дуже добре.

— Я цього не знав.

Його світлість на якусь мить вийшов із того стану незворушності, що він старанно культивував. Це був молодик, можливо, двадцяти восьми років, середнього зросту, гарної статури, який, завдяки надмірній худорлявості, здавався дещо вищим. У нього було худе, бліде, досить приємне обличчя, обрамлене золотими завитками перуки,

чутливий рот і блідо-блакитні очі — ці очі додавали його обличчю мрійливого, досить меланхолійного виразу. Очі були пильні й спостережливі, але попри це його гострий зір не помітив, як на щоках у Арабелли заграв легенький рум'янець, не помітив він і підозріло підкресленої сухості відповіді.

— Невже? — повторив він і теж схилився на гакаборт поряд із дівчиною. — І що, на вашу думку, являє собою ця людина?

— Колись я поважала його як нещасну людину.

— Ви знаєте його історію?

— Він розповідав її мені. Ось чому я й шанувала його за ту витримку, з якою він зносив усі страждання. Але після того, що він накоїв, я почала сумніватися, чи то була щира правда.

— Якщо ви маєте на увазі, що він несправедливо постраждав від рук Королівської комісії, яка судила повстанців Монмута, можна не сумніватися, що це була щірісінька правда. Він ніколи не був з Монмутом, тепер у цьому немає ніяких сумнівів. Його судили за зраду, посилаючись на параграф закону, якого він міг і не знати. Але, повірте, цей Блад якоюсь мірою помстився за себе.

— Звичайно, — сказала дівчина ледь чутно. — Хоч ця помста й погубила його.

— Погубила? — Його світлість аж засміявся. — Навряд чи ви маєте рацію. Я чув, що Блад розбагатів і перетворює іспанську здобич на французьке золото, яке зберігає у Франції. Про це подбав його майбутній тесть д'Ожерон.

— Його майбутній тесть? — перепитала Арабелла і втупилась у співрозмовника широко відкритими очима. — Д'Ожерон? Губернатор Тортуґи?

— Саме він. Бачите, у капітана Блада сильний захисник. Усе це я почув у Сен-Нікола і мушу визнати: такі новини мало втішають мене, вони ускладнюють завдання, яке я маю виконати за дорученням мого родича лорда Сандерленда. Але це так, хоч для вас, я бачу, це й несподіванка.

Вона мовчки кивнула головою, одвернулась і почала дивитись на воду, що вирувала за кормою. Через якийсь час Арабелла заговорила, і її голос звучав спокійно і холодно:

— Але, звичайно, якби це було правдою, то наразі це був би кінець його піратства. Якщо він ... якщо він кохає жінку і був заручений, і також багатий, як ви говорите, звичайно, він би залишив цю ризиковану справу, і...

— Так, я теж так думав, — перервав його світлість, — поки мені не розтлумачили. Д'Ожерон ненажерливий і для себе і для дочки. Що ж до дівчини, то мені казали, що вона добра пташка, саме до пари такому чоловікові, як Блад. Дивуюсь, чому він не ожениться і не візьме її до себе на корабель, щоб разом чинити розбій. Я певен, що нічого нового в цій справі для неї не було б, і зачудований витримкою Блада. Адже він убив суперника, щоб домогтися її.

— Убив людину, убив за неї, кажете? — спитала Арабелла із жахом.

— Так, французького пірата Левассера, Француз був коханцем дівчини і спільником Блада в якійсь авантюрі. Блад домагався дівчини і, щоб заволодіти нею, вбив Левассера. Огидна історія. Але в людей, що живуть у цих краях, своя мораль...

Дівчина повернулася до нього обличчям. Воно було блідим, а її карі очі блиснули, коли вона різко перервала його спробу виправдати Блада:

— Може так і є насправді. Тут діє інша мораль... Дивно, що після всього цього спільники вбитого дозволили Бладу жити.

— О, мені казали, що питання про дівчину вирішувалось у чесному бою.

— Хто вам казав?

— Людина, яка плавала з ними, француз на ім'я Каузак, якого я знайшов у портовій корчмі в Сен-Нікола. Він служив лейтенантом у Левассера і був присутній на дуелі, під час якої було вбито їхнього ватажка.

— А дівчина? Вона теж була присутня, чи як?

— Авжеж. Вона була там, і Блад, тільки-но вбив свого побратима-корсара, одразу ж забрав її з собою.

— І спільники вбитого не заступили йому шлях? — Вейд уловив нотку сумніву в голосі дівчини, але не звернув на це уваги. — О, я не вірю цій вигадці і ніколи не повірю!

— Хвалю вас за це, міс Бішоп. Я теж не вірив, щоб людина докотилась до такої підлоти, поки Каузак не розповів мені, як усе було.

— Що ж? — Сумніви, які на мить вдихнули було в Арабеллу бадьорість, одразу зникли. Тримаючись за поручні, вона запитально звела на лорда очі. Пізніше, пригадуючи її поведінку в ті хвилини, Вейд подумав, що вона поводилась якось дивно, але тоді він не звернув на це уваги.

— Блад купив їхню згоду і право забрати собі дівчину. Він заплатив їм перлинами, які коштували понад двадцять тисяч песо. — Його світлість зневажливо засміявся. — Красненька ціна! Вірте, усі вони мерзотники — тільки й знають, що грабувати, продажні шкури... Даруйте, але такі історії не для жіночих вух...

Вона відвернулася, почуваючи, що перед очима все розпливається. Та, зібравшись із силами, через хвилину, вже не таким рівним і впевненим голосом, запитала:

— А навіщо француз розповів вам цю мерзенну історію? Мабуть, він ненавидить капітана Блада?

— Не думаю, — сказав його світлість повільно. — Він це розповів... ох, як банальність, звичайну справу з життя піратів.

— Звичайна справа! — перепитала вона. — Боже мій! Звичайна справа!..

— Насмілюся сказати, що всі ми дикуни під маскою цивілізованого вигляду, — сказав його світлість. — Але цей Блад, судячи зі слів Каузака, — здібна людина. В минулому він був бакалавром медицини...

— Так, це правда, — тихо сказала Арабелла.

— Він довго служив в іноземних флотах і арміях. Каузак говорив, але я не зовсім цьому вірю, що він воював під командуванням де Рітера.

— Це теж правда, — ствердила вона і тяжко зітхнула. — Ваш Каузак, мабуть, добре знає Блада. На жаль!

— Ви шкодуєте?

Арабелла кинула на лорда короткий погляд, і він помітив, що вона бліда.

— Усі ми висловлюємо свій жаль, коли почуємо, що людина, яку ми поважали, загинула або померла. Колись я ставилась до нього, як до нещасної, але гідної людини. Тепер... — Вона замовкла, і губи її скривилися в посмішку. — Тепер про таку людину краще забути.

Після невеличкої паузи, вона перевела розмову на інші речі. Дружні почуття, які вона неодмінно викликала в усіх, із ким зустрічалася, постійно росли між ними, аж поки не сталася подія, яка спотворила кінець подорожі, що мала бути найприємнішою для лорда.

Порушником спокою був не хто інший, як божевільний іспанський адмірал, якого вони зустріли на другий день після відплиття із Сен-Нікола. Капітан «Ройял Мері» був не з легкодушних і не злякався навіть тоді, коли дон Міґель відкрив вогонь. Помітивши, як високо над водою здіймається борт іспанського корабля, що був прекрасною мішенню, англійський капітан в душі в'їдливо посміхався. Якщо в цього дона, що плаває під прапором Іспанії, войовничий запал, то «Ройял Мері» може його остудити. Цілком можливо, що така впевненість у своїх силах мала під собою ґрунт і що цей день міг би стати останнім днем розбійницької кар'єри дона Міґеля д'Еспіноси, коли б вдалий постріл з «Мілаґроси» не влучив у бочку пороху на баку «Ройял Мері» і не висадив у повітря добру половину англійського корабля ще до початку бою. Як цей порох опинився на

баку, ніхто ніколи не дізнається, бо хоробрий капітан не дожив до того, щоб провести відповідне розслідування.

Перш ніж люди на «Ройял Мері» оговталися від жаху, їхній капітан і майже третина команди загинули, корабель відхилився від курсу і, понівечений, безпорадно гойдався, а іспанці хутко висадилися на нього.

Коли дон Міґель ступив на палубу «Ройял Мері», Арабелла Бішоп була в капітанській каюті під кормою, куди її відвели для безпеки, а лорд Джуліан заспокоював і втішав її, що все закінчиться благополучно. Сам Джуліан був далеко не певний цього, про що свідчила помітніша, ніж завжди, блідість його обличчя. Не можна, звичайно, сказати, що він був боягуз. Але думка про рукопашний бій бозна з ким, та ще на такій дерев'яній посудині, яка щохвилини може пірнути в морську безодню, була не зовсім приємною для того, хто був хоробрий на суші. На щастя, міс Бішоп не потребувала того безпорадного втішання, яке їй міг дати лорд Вейд. Безперечно, вона теж трохи зблідла і її карі очі помітно збільшились. Але вона не втратила влади над собою і, схилившись над капітанським столиком, знаходила в собі силу, щоб заспокоювати свою насмерть перелякану покоївку, яка повзала біля її ніг.

Двері відчинилися, і сам дон Міґель, високий, засмаглий, з орлиним профілем, зайшов у каюту. Лорд Джуліан різко обернувся і простягнув руку до своєї шпаги.

Проте іспанець не гаяв часу.

— Не будьте божевільним! — звернувся він владно. — І не наривайтесь по-дурному на безславний кінець. Ваш корабель тоне.

За доном Міґелем стояло кілька чоловік у шоломах, і лорд Джуліан одразу оцінив ситуацію. Він випустив ефес шпаги, і сталь м'яко ковзнула в піхви. Дон Міґель посміхнувся, блиснувши крізь посивілу борідку низкою білих зубів, і простягнув руку до шпаги.

— З вашого дозволу, — чемно звернувся він. Лорд Джуліан завагався і поглянув на Арабеллу.

— Думаю, так буде краще, — сказала вона. Його світлість знизав плечима і віддав свою шпагу.

— Ідіть на борт мого корабля, — запросив їх дон Міґель і вийшов.

Звичайно, вони пішли. З одного боку, іспанцю не бракувало сили, щоб примусити їх виконати наказ; з іншого — безглуздо було б залишатися на кораблі, який тонув. Вони трохи затримались, поки Арабелла зібрала деякі речі, а лорд Вейд захопив саквояж із документами.

Уцілілим морякам із понівеченої «Ройял Мері» іспанці дали повну волю. Вони могли рятуватися на шлюпках, ну а якщо шлюпок бракувало, то могли триматися на воді, чіпляючись за якийсь уламок або тонути — що кому більше до смаку. Якщо ж Арабеллу та лорда Вейда взяли на корабель, то це тільки тому, що дон Міґель одразу відповідно оцінив своїх бранців. Він люб'язно прийняв їх у своїй каюті й чемно висловив бажання почути їхні прізвища.

Лорд Джуліан, усе ще під враженням від жахливого видовища, свідком якого тільки-но став, насилу зміг відповісти, хто вони. Потім зажадав, щоб йому назвали, хто саме напав на «Ройял Мері» і захопив підданих англійського короля. Злість розпирала груди лордові. Він знав, що нічим не скомпрометував себе в цій незвичайній ситуації, в яку його так безжально кинула доля, але водночас, здається, не вчинив і нічого героїчного. Власне, усе це не мало б значення, якби не леді — свідок його сіренького поводження. І він твердо вирішив за нагоди виправити її думку про нього.

— Я дон Міґель д'Еспіноса, — почули вони насмішкувату відповідь. — Адмірал військово-морського флоту короля Іспанії.

Лорд Джуліан аж заціпенів від подиву. Якщо Іспанія зчинила такий галас через розбійницькі дії цього відступника —

авантюриста капітана Блада, то що ж залишається відповісти Англії?

— У цьому разі, будьте ласкаві, скажіть, чому ви поводитеся, наче запеклий пірат? — запитав лорд і додав: — Я сподіваюсь, що ви розумієте, які мають бути наслідки і як суворо вам доведеться розплачуватись за сьогоднішні вчинки, за ту кров, яку ви так безглуздо пролили, а також за насильство над цією леді і мною?

— Я не вчинив над вами ніякого насильства, — відповів адмірал, посміхаючись, як тільки може посміхатись людина, у руках якої всі козирі. — Навпаки. Я врятував вам життя...

— Врятували наші життя?! — Лорд Джуліан на мить втратив мову перед таким нечуваним нахабством. — А що ви скажете про тих, що стали жертвами вашого нападу? Бог свідок, ви дорого за них заплатите.

Дон Міґель і далі посміхався.

— Можливо, — сказав він. — Усе можливо. А тим часом ваше життя обійдеться вам дорого. Полковник Бішоп — людина з достатком, та й ви, мілорде, безсумнівно, теж багатенькі. Я подумаю і визначу суму вашого викупу.

— Ви все-таки підступний, кровожерливий, запеклий пірат, як я й передбачав! — спалахнув лорд Вейд. — І ви ще маєте нахабство називати себе адміралом військового флоту короля Іспанії! Побачимо, що скаже ваш король із цього приводу.

Адмірал перестав посміхатися. Він виплеснув лють, що їла його мозок.

— Хіба ви не розумієте, — випалив він, — що я роблю з англійськими єретиками-собаками те саме, що вони роблять з іспанцями! Ви навіть Богом прокляті, грабіжники, бандити! Я досить чесний, щоб діяти відкрито, від власного імені, а ви — ви підступні тварюки, нацьковуєте на нас своїх морґанів, бладів, хаґторпів і знімаєте з себе відпові-

дальність за їхні вчинки! Як той Пілат, ви умиваєте руки! — І він злобно засміявся. — А зараз хай Іспанія буде Пілатом. Дозвольте їй зняти із себе відповідальність і перекласти її на мене, коли ваш посол з'явиться в Ескуріалі, щоб поскаржитись на піратські дії дона Міґеля д'Еспіноси.

— Капітан Блад, та й інші — не адмірали Англії! — вигукнув лорд Джуліан.

— Ні? Звідки я це знаю? Звідки Іспанія знає? Чи ви не брехуни, усі ви, англійські єретики?

— Сер! — аж захрипів від обурення лорд Вейд, і очі його спалахнули. За звичкою він ухопився за місце, де завжди висіла його шпага, але, зрозумівши марність цього жесту, знизав плечима і зневажливо посміхнувся. — Звичайно, — сказав він спокійно, — це схоже на вас — ображати беззбройну людину, вашого бранця. Це так відповідає всьому тому, що я бачив і чув відносно честі іспанців.

Кров ударила в обличчя адмірала, і він, почервонівши, замірився, щоб ударити Вейда, але стримався, — можливо, під впливом щойно почутих слів, — рвучко крутнувся і вийшов, нічого не сказавши.

Розділ XIX. Зустріч

Коли, грюкнувши дверима, адмірал вийшов, лорд Джуліан, обернувшись до Арабелли, вдоволено посміхнувся. Він був певен, що поводився достойно в її присутності і тішився від цієї думки, як дитина.

— А все ж останнє слово сказав я, — не стерпів він і труснув золотистими кучерями свого парика.

Міс Бішоп, що сиділа коло стола, пильно глянула на лорда. Вона не поділяла його піднесеного настрою.

— Невже справа в тому, хто сказав останнє слово? А от мені не йдуть з думки ті нещасні з «Рояйл Мері». Більшість

із них таки й справді вже сказали своє останнє слово. А в ім'я чого? Навіщо потоплено корабель і знищено понад два десятки людей? А скільки бідолах гине зараз у хвилях... Навіщо все це, питаю?

— Ви надто схвильовані, міс. Я...

— Схвильована?! — На устах дівчини промайнула вимушена посмішка. — Запевняю вас, я спокійна. Я вам зставлю запитання, лорде Джуліан. Навіщо іспанець зробив усе це? З якою метою?

— Ви ж чули слова дона Міґеля! — Вейд нервово знизав плечима й додав: — Кровожерливість!

— Кровожерливість? — перепитала вкрай розгублена дівчина. — Хіба й таке ще є? Це ж дико, жахливо!

— Не заперечую, — погодився лорд. — Страшна річ.

— Я не можу збагнути цього. Три роки тому іспанці вчинили бандитський напад на Бріджтаун. Вони чинили такі звірства, що в це зараз навіть важко повірити. Коли я пригадую все, що там творилося, то мені здається, що я бачила жахливий сон. Невже ці люди такі звірі?

— Люди? — здивовано перепитав лорд Джуліан. — Скажіть — іспанці, і я зразу ж погоджуся з вами. — Він, як англієць, можливо, міг бути й необ'єктивним, характеризуючи одвічних своїх ворогів, але в його словах звучала правда: саме так поводяться іспанці в Новому Світі. — Клянусь, що все це може виправдати вчинки таких людей, як Блад. — Арабелла здригнулася від останніх слів лорда, наче від холоду, а потім сперлась ліктями на стіл і, обхопивши долонями обличчя, замовкла, пильно вдивляючись перед собою.

Спостерігаючи за дівчиною, його світлість помітив, що вона змарніла й зблідла. Щоправда, підстав для цього було багато. Жодна жінка з тих, яких він досі знав, не змогла б виявити такої витримки. За весь час він не помітив у неї бодай найменших ознак страху. Ні, Арабелла здатна будь-кого зачарувати!

До каюти зайшов слуга-іспанець із чашкою шоколаду й коробкою перуанських ласощів на срібній таці, які він поставив на столі перед леді.

— Адмірал просив не відмовити, — сказав він, вклонився і вийшов.

Заглиблена в роздуми, дивлячись кудись далеко-далеко, Арабелла Бішоп не звернула уваги ні на слугу, ні на ласощі. Тим часом лорд Джуліан походжав уздовж вузької й довгої каюти, освітлюваної верхнім люком і великими квадратними вікнами з корми. Каюта була розкішно обставлена: на підлозі — дорогі східні килими, вздовж стіни — книжкові шафи, а різьблений горіховий буфет мало не ломився від срібла. На довгому, низенькому сундуці під одним з вікон лежала гітара, прикрашена стрічками. Лорд Джуліан узяв гітару, нервово вдарив по струнах і поклав її на місце.

Потім він повернувся до Арабелли:

— Я прибув сюди, — сказав він, — аби придушити піратство. Але, побий мене грім, якщо я не схильний згодитися з французами, які, безумовно, мають рацію, коли прагнуть зберегти піратство для приборкання цих іспанських мерзотників.

Така недоброзичлива характеристика іспанців незабаром дістала практичне підтвердження... Але поки що дон Міґель ставився до полонених досить чемно й уважно. І це, у свою чергу, доводило справедливість слів Арабелли, що, поки їх тримають для одержання викупу, боятися за життя в них немає ніяких підстав.

Арабеллу зі служницею та лорда Вейда поселили в окремих каютах. Бранці могли вільно ходити на кораблі, адмірал навіть запросив їх обідати разом із ним. Проте дальші наміри його лишалися нерозгаданими, так само, як невідомо було, куди вони пливуть.

Сперше «Мілаґроса» у супроводі «Гідальґо», що невідступно прямував слідом за нею, йшла на захід, потім,

обігнувши мис Тібурон, повернула на південний захід. Вийшовши у чисте море, звідки земля маячила ледве помітною хмаринкою на обрії, «Мілаґроса» взяла курс на схід і... потрапила просто в обійми капітана Блада, що, як ми вже знаємо, прямував до Навітряної протоки. Це сталося на світанку другого дня. Марні розшуки свого ворога, на які дон Міґель витратив цілий рік, закінчилися раптом непередбаченою і вкрай несподіваною зустріччю. Такі вже стежки примхливої долі! Цього разу примхи її зайшли так далеко, що дон Міґель зустрів «Арабеллу» саме тоді, коли вона, відставши від інших кораблів своєї ескадри, опинилась у явно невигідному становищі. І дону Міґелю здалося, що нарешті щастя, яке весь час було на боці Блада, раптом усміхнулося йому, адміралові.

Міс Бішоп тільки-но встала й вийшла, як і слід було сподіватись, у супроводі галантного лорда Джуліана, на шканці, щоб подихати свіжим повітрям. Вона одразу ж побачила перед собою великий червоний корабель, який, вона знала, колись мав назву «Сінко Льяґас». Нахиливши вперед хмару білосніжних вітрил, корабель ішов назустріч. На гроті під подихом ранкового бризу тріпотів довгий вимпел із зображенням хреста св. Георга. Позолочені гарматні отвори у червоних бортах і золотавий вигнутий ніс корабля поблискували в промінні ранкового сонця. Арабелла; звичайно, не могла впізнати в ньому той самий «Сінко Льяґас», який три роки тому їй уже доводилося бачити в нещасний для Барбадоса день. Для неї це був звичайний великий англійський корабель, який велично йшов до них. Дівчина відчула, як її проймає дрож: у ній раптом прокинулося почуття гордості за свою вітчизну, і вона навіть забула про небезпеку, що могла їй загрожувати, якщо між кораблями зав'яжеться бій.

Арабелла і лорд Джуліан вибігли на пів'ют і звідти захоплено спостерігали, як зближаються кораблі. Правда, лорд Джуліан не поділяв радості Арабелли. Вчора йому

довелося пережити перший морський бій, і він відчував, що тих вражень йому вистачить надовго. Однак, як і раніше, я й тут підкреслюю, що зовсім не ставлю під сумнів хоробрість його світлості.

— Гляньте! — вигукнула Арабелла, показуючи на корабель.

І невимовно вражений лорд помітив, що в очах у неї заіскрились вогники. «Чи розуміє вона, що зараз буде?» — майнула в нього думка.

Та Арабелла враз розвіяла його сумніви, вигукнувши:

— Це англієць! Він підходить до нас! Готується до бою!

— Боже, то поможи йому! — похмуро буркнув лорд. — Цей капітан либонь божевільний. Починати бій проти таких двох сильних кораблів, як ці?! На що він сподівається? Вони потопили «Ройял Мері», то що вони зроблять із ним?! Подивіться на цього диявола, дона Міґеля! Який він огидний у своєму злорадстві.

Адмірал метався по шканцях, де гарячково готувалися до бою. Помітивши полонених, він махнув рукою й зі зловісним вогником в очах, потворний від злорадства показав на англійський корабель. Потім збуджено прокричав щось іспанською мовою, але слова його були заглушені галасом на палубі.

Лорд і Арабелла підійшли до поручнів пів'юта і стали спостерігати метушню. Дон Міґель, мов навіжений, гасав по шканцях і, розмахуючи підзорною трубою, віддавав накази. Гармаші вже запалювали ґноти; частина матросів згортали вітрила, інші натягали над шкафутом міцну мотузяну сітку для захисту від уламків рангоута, що падатимуть.

Тимчасом за сигналом дон Міґеля «Гідальґо» висунувся наперед і, порівнявшись із «Мілаґросою», рухався за півкабельтових з правого борту. З високого пів'юта лорду Джуліану і леді Бішоп добре було видно всю метушню на «Гідальґо». Помітили вони, що й на борту англійського

корабля лаштуються до бою: там теж згортають вітрила, залишивши їх тільки на бушприті та бізань-щоглі. Отак, мовчки, без виклику або обміну будь-якими сигналами, супротивники зближалися, ніби заздалегідь вирішили, що сутичка неминуча.

Згорнувши вітрила, «Арабелла» стала просуватися повільніше, але не менш неухильно. Вона йшла на зближення і вже вступила в межі обстрілу дрібних гармат з іспанських кораблів. Іспанцям було вже добре видно метушню людей на баку і блиск мідних гармат. Піднявши запальники і нетерпляче поглядаючи на адмірала, каноніри «Мілаґроси» заходилися роздмухувати ґноти, що тліли.

Проте дон Міґель тільки похитував головою.

— Терпіння! — стримував він команду. — Стріляти треба тільки напевне. Він іде просто в обійми власній загибелі, просто на нок-рею і до мотузка, який так давно його жде.

— Побий мене грім! — вигукнув лорд Джуліан. — Цей англієць, мабуть, неабиякий сміливець, якщо встряває в бій із такими нерівними силами. Але для командира обережність часом важить набагато більше, ніж хоробрість.

— Але хоробрість частенько розтрощує силу, — заперечила Арабелла.

Лорд глянув на неї й помітив, що вся вона непомірно збуджена, але без будь-яких ознак тривоги. Лорд Вейд уже не дивувався. Бо таки справді ця дівчина ніяк не схожа на тих жінок, з якими йому доводилося зустрічатися досі.

— А зараз, — сказав він, — дозвольте відвести вас униз.

— Звідси мені краще видно, — відмовилася вона й тихо додала: — Я молюся за цього англійця. Він справді хоробрий!

У думці лорд Джуліан кляв і сміливість і відвагу невідомого співвітчизника.

«Арабелла» йшла зараз курсом, лінія якого пролягала якраз між двома іспанськими кораблями. Лорд Джуліан, дивлячись на корабель, вигукнув:

— Він таки справді божевільний! Сам лізе смерті в зуби! Коли він опиниться між двома іспанцями, вони роздавлять його на тріски. Не дивно, що цей чорношкірий іспанський телепень не стріляє. На його місці я зробив би так само.

Ось адмірал підвів руку. На шкафуті засурмили, і канонір на баку випалив із двох гармат. Пролунав залп, і лорд Джуліан побачив, як позаду англійського корабля і з лівого борту в нього знялося два каскади води. Майже одночасно з мідних гармат на носі «Арабелли» вихопилося два стовпи полум'я. Одне ядро спінило воду, обливши бризками дозорців на кормі, а друге, врізавшись у носову частину «Мілаґроси», струсонуло весь корабель і розсипалося на дрібні осколки. У відповідь «Гідальґо» пальнув по «Арабеллі» зі своїх носових гармат, але навіть з такої близької відстані — якихось двісті-триста ярдів — жодне ядро не влучило в ціль.

На відстані в сто ярдів, поки іспанці перезаряджали гармати, «Арабелла» підійшла трохи ближче і дала залп по «Мілаґросі», перетворивши цього разу на уламки і бушприт. Втративши управління, іспанський корабель безпорадно відхилявся ліворуч. Дон Міґель брутально вилаявся. Різким поворотом стерна «Мілаґросу» вдалося поставити на попередній курс, і знову вступили в бій її передні гармати. Однак іспанці взяли занадто високий приціл, і одне ядро, порвавши ванти, тільки дряпнуло грот-щоглу «Арабелли», а друге упало в воду. Коли ж, нарешті, дим від пострілів розвіявся, виявилося, що англійський корабель ішов тим самим курсом, який, на думку лорда Джуліана, мав привести його до загибелі, і рухався вже майже між двома іспанськими кораблями.

Лорд Джуліан завмер, а міс Бішоп, цупко вчепившись за поручні, дихала швидко-швидко. Перед очима в неї майнуло спотворене люттю обличчя дона Міґеля і кілька викривлених посмішкою облич гармашів.

Нарешті «Арабелла» всім корпусом ввійшла між ворожі кораблі. Дон Міґель щось різко крикнув сурмачеві, який,

забравшись на ют, стояв коло адмірала. Сурмач уже приготувався дати сигнал, щоб стріляли з бортових гармат, але не встиг і піднести сурму до губів, як адмірал сіпнув його за руку. Тільки зараз дон Міґель, як досвідчений моряк, зрозумів, що він надто довго зволікав, і капітан Блад скористався з його неповороткості. Тепер спроба обстріляти «Арабеллу» призвела б до того, що «Мілаґроса» і «Гідальґо» обстрілювали б одне одного. Дон Міґель, хоч і з запізненням, наказав стерновим різко повернути ліворуч, щоб зайняти зручнішу позицію. Проте і цей наказ спізнився. «Арабелла», пропливаючи між іспанськими кораблями, наче вибухнула полум'ям: по «Мілаґросі» і по «Гідальґо» одночасно вдарили тридцять шість її бортових гармат.

Приголомшена ревом гармат, міс Бішоп від сильного поштовху корабля втратила рівновагу і була б упала, коли б не схопилася за лорда Джуліана, який, учепившись за поручні, ледве встояв сам. Палубу враз огорнула хмара їдкого диму, від якого люди на іспанському кораблі почали кашляти й задихатися.

Із зловісної плутанини і метушні на шкафуті розносилися люта іспанська лайка і крики покалічених людей. «Мілаґроса» ледве посувалася вперед: в її борту зяяли великі пробоїни, фок-щоглу було розтрощено, а в натягнутій над палубою сітці чорніли уламки рей. Ніс корабля було знівечено: одне з ядер розірвалося всередині носової каюти, перетворивши її на купу трісок.

Дон Міґель несамовито викрикував якісь накази, раз у раз тривожно вдивляючись у густу заслону порохового диму, що поволі повз до корми. Він силкувався побачити, яка доля спіткала «Гідальґо».

Та ось у поріділій хмарі диму почали вимальовуватись обриси величезного червоного корабля. Контури його корпусу ставали дедалі різкішими. Щогли були оголені, і лише на бушприті ледве надимався парус.

Замість того щоб іти далі своїм курсом, як очікував дон Міґель, «Арабелла» під прикриттям диму розвернулась і швидко йшла на зближення з «Мілаґросою». І ще до того, як очманілий від несподіванки адмірал міг що-небудь второпати, почувся тріск дерева, скрегіт металу і брязкіт абордажних гаків, що немов щупальця вп'ялися в борти й палубу «Мілаґроси».

Димова завіса за кормою нарешті прорвалась, і адмірал побачив, як «Гідальґо», перехилившись на лівий борт, швидко йшов на дно. Ще кілька хвилин — і над кораблем зімкнуться хвилі. Охоплена панікою команда поспішала спустити на воду шлюпки.

Приголомшений цим страхітливим видовищем, дон Міґель іще не встиг перевести божевільного погляду з «Гідальґо» на «Мілаґросу», як на її палубу з несамовитим галасом і ревом вдерлися пірати капітана Блада. Ніколи ще впевненість у перемозі не змінювалася так блискавично розпачем, ніколи ще мисливець не перетворювався так швидко й несподівано на безпорадну жертву. А іспанці опинилися саме в такому становищі. Раптовий абордаж після бортового залпу «Арабелли» захопив їх зненацька, у хвилину найбільшої розгубленості. Кілька офіцерів дона Міґеля ще мужньо намагалися дати відсіч нападникам, але іспанці, що ніколи не відзначалися хоробрістю в рукопашному бою, розгубилися остаточно, бо знали, з яким страшним противником доведеться битися. Купки іспанців не витримували шаленої навали піратів і, розсипаючись, відступали зі шкафуту до корми й носової частини корабля. А поки тут, на верхній палубі, точився цей короткий бій, друга група корсарів увірвалась через головний люк на нижню палубу і захопила канонірів, які стояли біля своїх гармат.

Більша хвиля буканьєрів, якими керував одноокий, роздягнутий до пояса велетень, кинулася на квартердек, де, скам'янівши од відчаю і гніву, стояв дон Міґель д'Еспіноса.

Трохи вище над ним, на пів'юті, за всім, що відбувалося внизу, стежили уважні очі Джуліана й Арабелли. У лорда ця різанина на тісній палубі викликала невимовне почуття жаху, а дівчина, хоч і намагалася бути спокійною й незворушною, не витримала кривавого кошмару, поточилась і на мить знепритомніла.

Невдовзі запеклий, але короткий бій скінчився. Якийсь корсар перерубав абордажною шаблею фал, і прапор Іспанії, стріпнувшись, сковзнув з верхівки грот-щогли. На цей час пірати вже цілком оволоділи кораблем, і обеззброєні іспанці, мов отара овець, скупчилися на верхній палубі.

Арабелла Бішоп, до якої швидко повернулося самовладання, широко відкрила очі і замалим не кинулась вперед. Але зусиллям волі вона стримала себе, і тільки щоки її вкрила смертельна блідість.

Ретельно вибираючи шлях серед трупів і уламків, по палубі легкою ходою йшов високий смаглявий чоловік. На голові в нього виблискував іспанський шолом. Груди й спина були захищені прикрашеною золотими арабесками кірасою з воронованої сталі, поверх якої на шнурі з пурпурового шовку звисали пістолети в срібній оправі. Спокійно і впевнено піднявшись широким трапом на ют, він зупинився перед іспанським адміралом і церемонно вклонився. До Арабелли і лорда Джуліана, що невідривно стежили за подіями, долинув дзвінкий, чистий голос людини, яка говорила бездоганною іспанською мовою. Почуті слова лише посилили те захоплення, з яким лорд Джуліан уже давно стежив за цим чоловіком.

— Нарешті ми таки зустрілися, дон Міґель, — мовив прибулий. — Сподіваюсь, ви задоволені. Хоч, може, і не про таку зустріч мріяли, але, як мені відомо, ви нетерпляче домагалися її.

Втративши здатність говорити, дон Міґель д'Еспіноса, ледве дихаючи, зі спотвореним люттю обличчям, вислухав

убивче іронізування чоловіка, в якому він убачав винуватця всіх своїх нещасть. Видавивши з грудей якісь нечленороздільні звуки люті, адмірал потягся до шпаги, але вихопити її не встиг — його супротивник блискавично стиснув йому руку своїми залізними пальцями.

— Спокійно, дон Міґель! — тихо, але твердо сказав він. — Навіщо так безглуздо напрошуватись на жорстокі заходи, до яких ви неодмінно вдалися б, коли б стали переможцем.

Якусь мить вони мовчки дивилися один на одного.

— Що ви збираєтеся зробити зі мною? — спитав нарешті іспанець хриплим голосом.

Капітан Блад знизав плечима, і по його рішуче стиснутих устах перебігла ледве помітна посмішка.

— Усе, чого я хотів, уже зроблено. В усьому винні ви самі. Маєте те, чого шукали. — По цих словах він повернувся і, показуючи на шлюпки, які корсари пускали з талей, сказав: — Ви зі своїми людьми можете взяти ці шлюпки, а корабель ми пустимо на дно. Он там береги острова Еспаньйоли, ви дістанетесь туди без особливих труднощів. А тимчасом послухайте мене, сер, і не ганяйтеся за мною. Думаю, що я завдаю вам тільки нещасть. Повертайтесь додому, дон Міґель, в Іспанію, і займіться там чим-небудь таким, на чому ви знаєтеся краще, ніж на морській справі.

Тривалий час переможений адмірал із ненавистю дивився на Блада, потім, хитаючись, мов п'яний, мовчки спустився по трапу, побрязкуючи нікому не потрібною шпагою. Переможець, не подбавши навіть про те, щоб обеззброїти адмірала, провів його поглядом, а потім відвернувся і побачив на пів'юті лорда Джуліана з Арабеллою. Якби думки лорда не були поглинуті чимсь іншим, він неодмінно помітив би, як одразу змінилась хода цього сміливця і як зблідло його засмагле обличчя. На якусь мить Блад затримався, пильно розглядаючи своїх співвітчизників, потім

швидко піднявся по трапу. Лорд Джуліан ступив йому назустріч.

— Невже ви, сер, відпустите на волю цього іспанського мерзотника? — вигукнув лорд.

Джентльмен у стальній кірасі, здається, тільки зараз помітив його світлість.

— А яке вам діло до цього, і хто, власне, ви такий, чорт забирай? — запитав він із помітним ірландським акцентом.

Його світлість вирішив, що йому слід одразу ж поправити цього нечемного пірата, який не виявляв належної поваги до лорда.

— До ваших послуг, лорд Джуліан Вейд! — відрекомендувався він із помітним притиском.

Та слова ці, як видно, не справили належного враження на пірата.

— Та невже — лорд? Тоді, будьте ласкаві, поясніть мені, що загнало вас на цей корабель?

Лорд Джуліан, насилу стримуючись, почав стисло пояснювати, як усе сталося.

— Він захопив вас у полон? Вас і міс Бішоп?

— Ви знайомі з міс Бішоп? — вигукнув лорд, зовсім спантеличений.

Невихований капітан, не звертаючи уваги на слова лорда, пройшов повз нього і низько вклонився леді, яка не тільки не відповіла на привітання, але й усім своїм поглядом виявила зневагу. Тоді капітан Блад повернувся до лорда Джуліана і, спохмурнівши, відповів на його запитання:

— Так, колись я мав таку честь! Однак у міс Бішоп дуже коротка пам'ять.

Його губи скривилися в гірку посмішку, а в ясних блакитних очах, що гостро дивилися з-під чорних брів, з'явився вираз пекучого болю, і все це якось дивно поєднувалося з іронією, що прозвучала в його словах. Міс Бішоп, відчувши тільки іронію, спалахнула від гніву:

— Серед моїх знайомих немає ані розбійників, ані піратів, капітане Блад! — відрубала вона, а його світлість замалим не підскочив від несподіванки.

— Капітан Блад! — вигукнув він. — Ви капітан Блад?

— Ну а хто ж іще, по-вашому?

Блад поставив своє запитання стомлено, байдуже, бо думав він геть про інше. «Серед моїх знайомих немає ані розбійників, ані піратів!» Ця жорстока фраза стоголосою луною відлунювала в його мозку.

Та лорд Джуліан не міг допустити, щоб на нього не звертали уваги. Однією рукою він схопив Блада за рукав, а другою показав на дона Міґеля, що, ввібравши голову, в плечі, спускався з палуби.

— Ви, капітане, справді не збираєтесь повісити цього мерзотника?

— А чому я маю вішати його?

— Тому що він заклятий пірат, і я можу довести це.

— Он як! — не втерпів Блад, і лорд Джуліан здивувався, побачивши, як раптом спохмурніло обличчя і згасли очі капітана Блада. — Я сам запеклий пірат, а тому поблажливий до людей мого сорту. Хай дон Міґель гуляє собі на волі.

Лорд Джуліан ахнув.

— І це після всього, що він накоїв? Після того як він потопив «Ройял Мері»? Після того, як він так жорстоко повівся зо мною... з нами? — не вгавав він.

— Я не перебуваю на службі Англії чи будь-якої іншої держави, сер. Мене не обходить те, що ганьбить її прапор.

Його світлість аж відсахнувся від того пекучого погляду, яким окинув його капітан Блад. Але гнів ірландця згас так само швидко, як і спалахнув, і вже стриманіше він додав:

— Буду вдячний, якщо ви проведете міс Бішоп на мій корабель. Прошу поквапитись — це корито ми зараз потопимо.

Він поволі повернувся, щоб піти, але лорд Джуліан затримав його і, приглушивши в собі почуття обурення, холодно процідив:

— Капітане Блад, ви остаточно розчарували мене. Я думав, що ви досягнете блискучої кар'єри!

— Забирайтесь під три чорти! — кинув Блад і, повернувшись на каблуках, пішов геть.

Розділ XX. «Розбійник і пірат»

У прохолодних сутінках, у золотавому світлі великого кормового ліхтаря, на пів'юті, де яскраво світилися три лампи, самотньо походжав капітан Блад. Довкола панувала тиша. Від ранкової битви не лишилося й сліду, палуби були начисто вимиті швабрами, і скрізь встановився заведений порядок.

Групка моряків, присівши навпочіпки навколо головного люка, сонно наспівувала якусь мирну мелодію. Спокійна краса тропічної ночі, мабуть, пом'якшила їхні зачерствілі серця. Зараз ці люди, несучи вахту на лівому борту, чекали, що ось-ось проб'є вісім склянок.

Капітан Блад не чув тієї пісні, він узагалі не чув нічого, крім луни від жорстоких слів.

Розбійник і пірат!

Як це не дивно, але ми, люди, маючи про деякі речі тверду і непохитну думку, раптом жахаємось, коли пересвідчимося, що ця наша думка абсолютно відповідає дійсності.

Коли три роки тому на острові Тортуґа Блада тільки вмовляли стати на шлях шукача пригод, він ще тоді знав, якої думки буде про нього Арабелла Бішоп, якщо він погодиться. Тільки тверда віра в те, що вона для нього втрачена назавжди, остаточно зачерствила його душу і штовхнула на шлях авантюризму.

Блад не припускав навіть думки, що вони коли-небудь знову зустрінуться. Він був певен, що вони розлучилися назавжди. Однак, незважаючи на тверде переконання в тому, що його муки не могли викликати в дівчини навіть якогось натяку на жалість, він все ж таки весь час беріг у своєму серці її дорогий образ, хоч це й завдавало йому душевного болю. Думки про неї допомагали йому стримувати не тільки себе, але й тих, хто йшов за ним. Ніколи ще за всю історію корсарства пірати не знали такої суворої дисципліни і ніколи ще ними не керувала така залізна рука. Тим, хто плавав з капітаном Бладом, рішуче забороняли звичайні для піратів грабунки й насильства, а в угодах, які він укладав, спеціальним пунктом зазначалося, що в усьому вони беззастережно підкорятимуться своєму капітанові. І оскільки в походах йому завжди щастило, то він зумів запровадити нечувану досі серед корсарів дисципліну. А тим часом як кепкували б з нього пірати, якби він сказав їм, що все це робилося з поваги до дівчини, в яку він так сентиментально закохався! І що було б, якби вони довідались, що дівчина ця з презирством кинула йому: «Серед моїх знайомих немає ані розбійників, ані піратів!»

Розбійник і пірат!

Ці слова стискали серце, пекли душу, свердлили мозок!

Оскільки Блад був поганий психолог, він зовсім не розбирався в порухах жіночого серця, і тому навіть не задумався над тим, чому дівчина так образила його під час зустрічі, чому вона була такою роздратованою. Він не міг та й не хотів розбиратися в цих, здавалося б, природних питаннях. Інакше йому довелося б дійти висновку, що коли замість належної йому подяки за звільнення її з полону, вона кинула йому в лице зневагу, то це сталося виключно через те, що дівчина сама була чимсь ображена і ображена раніше, ніж потрібна була б подяка, і що образа ця була пов'язана з його діями за останній час. Коли б він подумав про все це, то неодмінно

світлий промінь розітнув би темряву, що нависла над ним, і розвіяв би відчай, який охопив його. Хіба могло б так статися, якби він був байдужий їй, якби його дії якоюсь мірою не бентежили в її дівочої душі? Блад тоді зрозумів би, що тільки сильне почуття образи, а може, й горе, причиною якого був він, викликали в її серці таку бурю.

Тобто, так ви будете розмірковувати. Не так, проте, розсудив капітан Блад. Навіть більше того: в ту ніч він узагалі ні про що не думав. У його душі точилася боротьба між почуттям святого кохання, що всі ці роки зігрівало йому серце, і нападом нестримної ненависті, яку дівчина розбурхала в ньому тепер. Крайності сходяться і часто так зливаються, що їх важко розрізнити. А цього вечора кохання й ненависть сплелися в душі капітана в суцільний клубок незбагненної пристрасті.

Розбійник і пірат!

Ось за кого має вона його без будь-яких застережень, забувши, що його засудили так жорстоко й несправедливо. Арабелла нічого не знала про те безвихідне становище, в якому він опинився після втечі з острова Барбадос, і не цікавилась обставинами, через які він став авантюристом. Що їй до того, що він — пірат — поводився як джентльмен! У неї в серці не знайшлося й крихти співчуття до людини, яку вона колись поважала. Так, ані жалю, ані співчуття. Двома словами дівчина винесла йому остаточний вирок. У її очах він був лише розбійником і піратом. А хто ж тоді вона? Хто ті люди, в яких у серці немає ні жалю, ні співчуття?

Марно звертався Блад за порадою до зірок.

Добре ж! Як вона назвала його, таким він зараз і буде. Він доведе, що вона не помилилася. Відтепер він стане справжнім розбійником і піратом, буде таким же жорстоким і немилосердним, як і всі пірати. Він приборкає в собі всяку сентиментальність, покладе край цій смішній боротьбі з самим собою, він не бажає більше залишатись водночас

у двох світах — бути піратом і джентльменом. Вона ясно показала, у якому світі його місце. Зараз він підтвердить, що вона не помилилась. Дівчина в нього на кораблі, у його владі, і він зробить з нею все, що захоче.

Блад схилився на поручні і, дивлячись униз на фосфоричні відблиски хвиль, тихо і зловісно засміявся. Але раптом обірвав свій сміх і здригнувся; замість сміху з горла вирвалося щось схоже на ридання. Схопившись рукою за голову, Блад відчув на скронях холодні краплини поту.

Тим часом Джуліан, який знав жіночу частину людства краще за капітана Блада, теж розгадував цієї ночі дивну загадку, над якою марно бився ватажок корсарів. Є підстави підозрювати, що зайнятися цим його світлість спонукало неусвідомлене почуття ревнощів. Поведінка міс Бішоп у час випробувань, через які їм випало пройти, змусила його нарешті визнати, що хоч дівчина й не має природженої грації, все ж вона може бути чарівною. Лорда Джуліана дуже цікавили колишні стосунки Арабелли з капітаном Бладом, і в його душу закрадався якийсь неспокій, що вперто підштовхував його тієї ночі якнайскоріше розібратися в цьому питанні.

Безбарвні, сонні очі його світлості, треба відзначити, могли помічати те, чого не бачили інші, а його розум не був позбавлений гостроти.

Лорд Вейд кляв себе за те, що досі не помічав дечого або принаймні не придивлявся до всього уважніше. Зараз він силкувався пов'язати бачене раніш із новішими спостереженнями останнього дня. Він, наприклад, помітив, що корабель капітана Блада носить ім'я міс Бішоп. Помітив він і незвичайні подробиці зустрічі капітана Блада з Арабеллою, і ті зміни, що сталися в кожному з них після цієї зустрічі.

Леді була жахливо неввічливою до капітана Блада. Обійтися так із людиною, яка врятувала її, було досить таки нерозумно, а його світлість не вважав Арабеллу дурепою.

І все-таки, незважаючи на її грубість, незважаючи на те, що вона була племінницею заклятого ворога Блада, і до неї і до лорда Джуліана команда виявляла неабияку повагу. Кожному з них відвели окрему каюту, розмістили їхні речі, влаштували служницю міс Бішоп. Як леді, так і лордові надавалося право вільного пересування по всьому кораблі; обідали вони за одним столом зі шкіпером Піттом і лейтенантом Волверстоном, які ставилися до них аж надто чемно. І разом із тим було ясно, що сам Блад навмисне уникає зустрічі з ними.

Лорд Джуліан, не припиняючи спостережень, дбайливо зводив докупи все помічене досі. Не дійшовши остаточного висновку, вія вирішив за обідом добути додаткові відомості від самої міс Бішоп. Для цього слід було діждати, поки підуть Пітт і Волверстон. Лордові не довелося довго чекати додаткових відомостей. Ледве Пітт підвівся з-за столу, щоб іти слідом за Волверстоном, як міс Бішоп затримала його запитанням:

— Містере Пітт, — звернулась вона до нього, — чи не були ви часом серед тих, хто втік з Барбадоса разом із капітаном Бладом?

— Так, міс. Я теж був одним із невільників вашого дядька.

— А потім ви весь час плавали з капітаном Бладом?

— Я його незмінний штурман, міс!

Дівчина кивнула. Вона була дуже спокійною і стриманою; але його світлість помітив, що вона надзвичайно бліда, хоча, з огляду на те, що їй довелося пережити того дня, дивуватися було нічому.

— А чи плавали ви коли-небудь із французом на ім'я Каузак?

— Каузак? — Пітт не стримався й засміявся, бо це ім'я збудило в нього смішні спогади. — Та-ак. Він був з нами в Маракаїбо.

— А ви знали ще одного француза, на ім'я Левассер? — допитувалась дівчина, і лорда вразило, що вона запам'ятала їхні імена.

— Аякже. Каузак був лейтенантом на кораблі Левассера, поки той не помер.

— Поки хто не помер?

— Левассер, звісно. Його було вбито два роки тому на одному з Віргінських островів.

Запала коротенька пауза. Потім міс Бішоп заговорила ще спокійніше:

— Хто ж його вбив?

Пітт охоче відповідав, бо не бачив причини замовчувати що-небудь, але такий ретельний допит почав його інтригувати.

— Капітан Блад, звісно.

— Завіщо?

Пітт завагався. Історія з Левассером була не для дівочого слуху.

— Вони посварилися, — коротко відповів він.

— І ця суперечка виникла через жінку? — невблаганно витягала з хлопця відомості Арабелла.

— Можна сказати, що так...

— А як звали цю жінку?

Пітт здивовано звів брови, але все ж таки відповів:

— Міс д'Ожерон, дочка губернатора Тортуґи. Вона втекла із цим пройдисвітом Левассером, а... а Пітер вирвав її з його брудних лап. Це був страшенний мерзотник, міс, і він дістав від Блада по заслузі.

— Розумію. І... і все ж таки капітан Блад не одружився з дівчиною?

— Поки що ні, — усміхнувся Пітт. Він добре знав усю безпідставність тортузьких пліток, у яких мадмуазель д'Ожерон називали майбутньою дружиною капітана Блада.

Міс Бішоп мовчки кивнула головою, і Джеремі Пітт, зрадівши, що допит скінчено, повернувся, щоб іти. Однак, затримавшись на хвилинку у дверях, він не стерпів і поділився новиною:

— Може, це втішить вас, якщо ви дізнаєтесь, що капітан змінив наш курс на вашу користь. Він має намір висадити вас обох на Ямайці, і якнайближче до Порт-Ройяла. Ми вже повернули, і, якщо вітер не зміниться, ви незабаром будете дома.

— Дуже вдячні капітанові, — процідив його світлість, помітивши, що Арабелла не дуже поспішає з відповіддю. Вона сиділа, насупившись, і дивилася кудись перед собою.

— Так... вам легко говорити, — озвався Пітт. — Капітан іде на ризик. Не кожен зважився б ризикувати на його місці, але його вже не переробиш.

Пітт вийшов, лишивши лорда Джуліана з його власними роздумами, і його світлість зі ще більшою тривогою став вивчати своїми безбарвними, сонними очима зосереджене обличчя Арабелли. Нараз міс Бішоп перевела погляд на нього й промовила:

— Ваш Каузак, мабуть, правду казав.

— Я помітив, що ви перевіряли це, — сказав лорд Джуліан. — І не доберу, навіщо воно вам.

Не дочекавшись відповіді, він знову став мовчки стежити за нею, перебираючи пальцями кучері золотистого парика, що обрамляв його обличчя.

Міс Бішоп, похмура й замислена, сиділа коло стола і, здавалося, уважно розглядала чудове іспанське мереживо, яким була обшита скатертина. Нарешті лорд Джуліан порушив тишу.

— Він вражає мене, цей чоловік, — почав він тихим, кволим голосом, який, мабуть, ніколи не мінявся в тоні. — Змінити курс заради нас?! Просто загадка! Який ризик — увійти у води Ямайки, і знову-таки заради нас. Ні, цей чоловік надзвичайно дивує мене!

Арабелла звела свої задумані очі на лорда. Увесь її вигляд свідчив, що вона чимсь заклопотана. Потім, як йому здалося, губи її якось дивно, майже зневажливо скривилися, і ніжними пальчиками вона почала вистукувати по столу.

— А мене дивує геть інше: як це так, що він не збирається взяти за нас доброго викупу, — промовила вона.

— Хоч ви й заслужили на це!

— Он як! А чому, цікаво знати?

— Тому, що ви образили його.

— Я звикла називати речі їхніми власними іменами.

— Звикли? Побий мене грім, але я не вихвалявся б цим! Це свідчить або про крайню молодість, або про велику дурість. — Як бачите, його світлість добре засвоїв уроки свого високого родича, лорда Сандерленда. Помовчавши, він додав: — Ви ж знаєте, що в цьому разі це вияв невдячності.

Щоки дівчини почервоніли.

— Ваша світлість, я бачу, що ви незадоволені моєю поведінкою... Шкода, звичайно. Проте я сподіваюсь, що це незадоволення породжене життєвим досвідом, а от я і досі не знала, що невдячність властива виключно молодим і дурним.

— Що ви, міс, я говорив зовсім не те. Якби ви були вислухали мене уважніше, то не вийшло б такого непорозуміння. Не завжди ж говорять про все те, що думають. Невдячність, звісно, властива людині, але виявляти її — означає легковажити.

— Я... я не розумію вас. — І Арабелла знову насупилась. — До кого і в чому я була невдячною?

— До кого? До капітана Блада. Хіба він не прийшов і не врятував нас із полону?

— Прийшов? — крижаним голосом перепитала вона. — Хіба він знав, що ми на «Мілаґросі»?

Його світлість почав виявляти ледве помітне роздратування.

— Знав він чи не знав, але ви, власне кажучи, добре розумієте, що саме він урятував нас, — докорив він. — Ви хоч і живете в цій варварській частині світу, а й досі не знаєте того, що добре відомо в Англії: капітан Блад, по суті, воює лише з Іспанією. Назвати його розбійником і піратом,

як це зробили ви, — значить вчинити необдумано й необережно.

— Необережно? — з презирством перепитала Арабелла. — А чому мені треба бути обережною?

— Бачу, що ви цього не хочете зрозуміти. Але тоді подумайте хоч про елементарне почуття вдячності. Мушу чесно зізнатись, міс Бішоп, що на місці Блада я не зміг би бути таким ангелом. Щоб мені луснути, не зміг би! Ви тільки уявіть собі, скільки лиха він зазнав від своїх співвітчизників, і тоді ви, так само, як і я, дивуватиметеся, що він ще здатний розрізняти англійців від іспанців. Бути проданим у рабство! Бр-р! — І його світлість здригнувся. — І кому? Запеклому колоніальному плантатору! — На цих словах він затнувся. — Даруйте мені, міс...

Презирство Арабелли почало переростати в злість.

— Зопалу ви надто далеко зайшли, захищаючи цього... морського розбійника!

Лорд Джуліан знову звів на неї свої безбарвні очі, потім, трохи примружившись і схиливши голову, лагідно запитав:

— Мені хотілося б знати, за що ви його так ненавидите?

Помітивши, як Арабелла зашарілася і як у її очах спалахнув гнів, його світлість вирішив, що розгнівив дівчину. Але вибуху не сталося, вона опанувала себе.

— Ненавиджу, кажете? Яка недоречна думка, лорде! Я його просто не помічаю.

— А даремно. Вам слід було б помітити його, міс. — Його світлість говорив зараз одверто і саме те, що думав. — Він заслуговує на це. Людина, яка змогла з таким блиском розгромити іспанського адмірала, була б дуже цінною для нашого флоту. Він недаремно служив під командою де Рітера. Рітер був великий флотоводець, і будь я проклятий, коли учень не гідний свого достойного вчителя. Я не певен, чи знайдеться у військово-морському флоті Англії ще хтось такий, хто б зрівнявся з ним! Уявіть тільки! Навмисне

врізатись між двох іспанських кораблів на відстані прямого пострілу і таким чином змішати їм усі карти! Такий маневр потребує сміливості, вміння й винахідливості. Він обдурив не тільки мене, сухопутного пацюка. Іспанський адмірал — і той розгадав його намір занадто пізно, коли вже капітан Блад остаточно притис його до стіни. Велика людина, міс Бішоп! Таку людину не можна не помічати!

Не стримавшись, Арабелла Бішоп зауважила з ноткою помітного сарказму:

— Тоді використайте свій вплив на лорда Сандерленда, і нехай той порадить королю взяти Блада на королівську службу.

Його світлість привітно всміхнувся:

— А це вже зроблено. У мене в кишені лежить його офіцерський патент. — І, на превеликий подив дівчини, Вейд коротко виклав мету своєї подорожі.

Після цього, лишивши Арабеллу на самоті зі своїми думками, лорд Джуліан подався на розшуки капітана Блада. Так він і не розгадав колишніх відносин між Арабеллою і цим дивним піратом. Коли б дівчина була хоч трохи прихильнішою до капітана Блада, лорд відчув би себе щасливішим.

Він знайшов капітана на юті. Капітан був змучений своєю боротьбою з дияволом, хоч його світлість і не підозрівав про існування в ньому такого внутрішнього конфлікту. Блад нервово походжав по палубі. Лорд Джуліан із властивою йому фамільярністю взяв капітана під руку й пішов поряд із ним.

— У чому справа? — сердито запитав Блад, у якого був препоганий настрій.

— Я хотів би, сер, щоб ми стали друзями, — вкрадливо сказав лорд.

— Який прояв люб'язності з вашого боку!

Лорд Джуліан удав, що не помітив одвертої іронії.

— Дивно, що доля ось у такий спосіб звела нас. Адже я спеціально приїхав у Вест-Індію, щоб зустрітися з вами.

— Ви не перші, кому це вдається, — глузливо відповів Блад, — але інші переважно були іспанці, і їм не щастило так, як вам.

— Ви не зрозуміли мене, — заперечив лорд Джуліан і почав розповідати про себе та про свою високу місію.

Коли він замовк, капітан Блад, усе ще під впливом від щойно почутого, вивільнив свою руку і, випроставшись, сказав:

— Ви мій гість на борту цього корабля, а від колишніх днів у мене ще збереглися деякі залишки пристойної поведінки з гостями, хоч мене й можна вважати розбійником і піратом. Я не скажу своєї думки ні про вас, хоча ви й звернулися до мене з таким дорученням, ні про лорда Сандерленда, вашого родича, який має нахабство посилати вас із такою пропозицією. Немає нічого дивного в тому, що один із міністрів Якова Стюарта вважає за можливе підкупити людину хабарами і спокусити її на зраду тих, що їй довірились. — По цих словах капітан Блад махнув рукою до шкафуту, звідки долинала журлива пісня корсарів.

— От ви знову не зрозуміли мене, — спалахнув лорд Джуліан. — Хіба ж ми закликаємо до зради?! Ваших людей теж візьмуть на королівську службу.

— І ви сподіваєтесь, що вони полюватимуть разом зі мною на своїх товаришів з «берегового братства»? Клянусь, лорде Джуліан, що ви самі нічогісінько не розумієте! Невже в Англії не лишилося й крихти людської честі? Та не тільки в цьому річ. Як вам могло спасти на думку, що я здатний узяти офіцерський патент від короля Якова? Я навіть не хочу бруднити руки вашим патентом, хоча це й руки розбійника й пірата. Ви ж чули сьогодні, як міс Бішоп назвала мене розбійником і піратом — людиною, гідною презирства, покидьком суспільства. А хто мене зробив таким? Хто зробив мене цим розбійником і піратом?

— Коли б ви були бунтівником... — почав лорд.

— Ви маєте знати, що... — перервав його Блад, — що я ніколи не був бунтівником. Я зовсім не брав участі в повстанні. Навіть і не збирався. Якби це було так або коли б судді помилилися, то я міг би простити все. Але ж судді навіть і не збиралися маскувати свою підлу комедію. Мене засудили тільки за мою «власну провину» ні більше, ні менше. Той кровожерливий вампір Джефрейс — будь він сто разів проклятий! — ухвалив мені смертний вирок, а його вельмишановний господар Яків Стюарт потім змилосердився і перетворив мене на раба. І за що? За те, що я, далекий на той час від будь-яких переконань та політики, з почуття звичайного милосердя намагався полегшити муки іншого, перев'язував рани людині, яку потім судили за зраду. Оце і весь мій злочин. Ви можете знайти все це в документах і пересвідчитися самі, за що мене продали в рабство. За законом, встановленим Яковом Стюартом. Я сподіваюся, що ви тепер зрозумієте, які закони панують в Англії, а от чи бачили ви, ваша світлість, хоча б уві сні, що таке рабство?

Сказавши це, Блад раптом осадив свій запал і на якусь хвилину замовк, а помовчавши, втомлено і невесело засміявся: — Ну, досить! Скипів через якісь там дурниці. Годі, а то може здатися, ніби я намагаюся захищатись, тим часом як усі знають, що це не в моїй звичці. Вельми вдячний вам, лорде Джуліан, за ваші добрі наміри. Думаю, що ви зрозумієте мене. По вас бачу, що зрозумієте.

Лорд Джуліан стояв мов укопаний. Його глибоко вразили слова капітана Блада і та неприборкана пристрасть, з якою він говорив. Кількома чіткими стислими фразами він виклав і причини своєї ненависті, і мотиви на свій захист та виправдання. Глянувши на розумне, вольове обличчя капітана, яке від збудження аж палало у сяйві великого ліхтаря, Вейд знітився і, важко зітхнувши, мовив:

— Шкода! Побий мене грім, шкода! — І, під впливом раптового напливу добрих почуттів, він простягнув

Бладові руку. — Сподіваюся, що між нами не може бути ніяких образ і ворожнечі.

— Ні, мілорд! Я ж... розбійник, злодій і пірат. — Блад гірко засміявся і, не помічаючи запропонованої руки, пішов геть.

Лорд Джуліан якусь мить постояв, дивлячись, як вздовж гакаборту посувається висока постать, потім якось пригнічено опустив руку і попрямував у каюту.

У дверях коридору його світлість замалим не наскочив на Арабеллу Бішоп, яка йшла попереду. Надто заклопотаний думками про капітана Блада, Вейд мовчки пішов за нею, не цікавлячись, куди вона ходила.

В каюті він стомлено впав у крісло і всупереч своїй звичайній стриманості вигукнув:

— Будь я проклятий, якщо коли-небудь зустрічав людину, яка б мені так сподобалась! І в той же час із ним нічого не можна вдіяти.

— Так, я чула все, — ледве чутним голосом зізналася бліда як смерть Арабелла. Вона навіть не поворухнулась.

Вейд здивовано глянув на неї і замовк, задумливо розглядаючи дівчину. Нарешті він вимовив:

— Я ось про що думаю... Чи не через вас, бува, все це лихо з капітаном? Ваші слова дуже мучать його. Він тільки й знає, що твердить їх. Відмовився піти на службу до короля і навіть не потис моєї руки. І що вдієш із таким чоловіком! Досі йому щастило, та закінчить він на нок-реї. А зараз цей Дон-Кіхот заради нас наражається на смертельну небезпеку.

— Як це? — збентежившись, поцікавилась дівчина.

— Як, питаєте? Хіба ви забули, що він іде на Ямайку, де розташувався штаб англійського флоту? Правда, цим флотом командує ваш дядечко...

Арабелла аж подалась наперед від напруження і жестом зупинила лорда. Той помітив, що дихання її стало частішим

і поривчастим, а широко розкриті очі перелякано дивляться на нього:

— Це йому не допоможе! — вигукнула вона. — Навіть не думайте про це. Для Блада дядько — найзапекліший ворог у всьому світі. Він черствий, мстивий нелюд — він нічого не прощає. Я певна, що лише надія схопити й повісити капітана Блада примусила його залишити свої плантації на Барбадосі й погодитись стати губернатором Ямайки. Капітан Блад, звісно, цього не знає... — Арабелла замовкла і безпорадно розвела руками.

— Не думаю, щоб становище змінилося, якби навіть Блад і знав про це, — сумно зауважив лорд. — До того, хто зміг вибачити такого запеклого ворога, як дон Міґель, і відкинув усі мої вмовляння, зі звичайною міркою не підійдеш. Він лицар до ідіотизму.

— І все ж це не завадило йому протягом трьох років бути тим, ким він був, і чинити те, що він чинив. — У голосі дівчини цього разу забринів сум, без будь-якого натяку на презирство.

Лорд Джуліан, який по-своєму був схильний до моралізування, зітхнувши, підсумував:

— Життя — занадто складна штука.

Розділ XXI. На службі в короля Якова

Наступного дня, ледь зажеврів горизонт, Арабелла Бішоп прокинулась під пронизливі звуки ріжка і настирливе калатання суднового дзвону. Остаточно прогнавши сон, вона розплющила очі й байдуже подивилась на спінену зелену воду, що стрімко бігла повз позолочений ілюмінатор. Поволі до її свідомості долинув шум, схожий на метушню: з кают-компанії, якраз над її ліжком, долинав тупіт ніг, хрипкі вигуки та стукіт важких предметів. Відчувши, що

шум цей не схожий на звичайну роботу команди. Арабелла, охоплена тривожним передчуттям, підвелася й розбудила свою служницю.

Тим часом у каюті з правого борту, сполоханий цим самим гамором, гарячково одягався лорд Джуліан. Вибігши на палубу, він здивовано поглянув на громаду вітрил над собою. Їх підняли, щоб піймати ранковий бриз. А попереду, праворуч і ліворуч розлягалася неозора гладінь океану, що, міняючись сліпучими блискітками, купалася в золоті сонця, палючий диск якого ще тільки наполовину вийшов із-за обрію.

На шкафуті, де звечора було так тихо й мирно, нервово метушилося людей із шістдесят. Біля поручнів пів'юта, над самою головою в лорда Джуліана, капітан Блад палко сперечався з однооким розхристаним велетнем Волверстоном, голова якого була пов'язана червоною ситцевою хусткою.

Ледве показався його світлість, як вони одразу ж замовкли, і капітан Блад, повернувшись, привітався з лордом.

— Доброго ранку, сер! — сказав він: — Я припустився непоправної помилки. Мені не слід було так близько підходити до Ямайки вночі. Але я хотів якнайскоріше висадити вас. Підніміться-но сюди, сер, і я вам дещо покажу.

Нічого не розуміючи, лорд Джуліан піднявся по трапу. Зупинившись біля капітана, він глянув на корму, куди кивнув Блад, і аж скрикнув від подиву. Там, не більше як за три милі на захід від них, ясно-зеленою смугою тягнулася земля. А милі за дві з боку чистого океану йшли три великі білі кораблі.

— Вони без вимпелів, але, безумовно, це частина ямайської ескадри, — спокійно сказав капітан Блад. — Ми зустрілися з ними на світанку; вони повернули й відтоді не припиняють погоні. А тимчасом «Арабелла» вже чотири місяці у плаванні, дно її дуже обросло, і ми не можемо розвинути необхідної швидкості.

Волверстон, заклавши свої великі руки за широкий шкіряний пояс, з височини свого велетенського зросту

насмішкувато глянув на лорда Джуліана, хоч той теж був досить високий.

— Схоже на те, що вам, ваша світлість, доведеться ще раз побувати в морському бою, доки ми не покінчимо із цими кораблями, — сказав велетень.

— Саме зараз ми про це й сперечалися, — погодився Блад. — Я вважаю, що ми не можемо починати бій за таких обставин.

— Біс із ними, з обставинами! — вигукнув Волверстон, уперто випнувши свою масивну щелепу. — Для нас такі обставини не первина. В Маракаїбо було набагато гірше, однак ми ж не тільки перемогли, але й захопили три кораблі. А вчора, коли ми розпочали бій із доном Міґелем, хіба було не гірше?

— Так, але ж то були іспанці.

— А ці хіба кращі? Невже ти боїшся цього незграбного барбадоського бабака? Що тебе мучить, Пітере? Раніш я ніколи не бачив тебе таким.

У цей час десь позаду гримнув гарматний постріл.

— Це сигнал, щоб ми лягли у дрейф, — мовив Блад тим самим байдужим голосом і тяжко зітхнув.

Волверстон не витримав:

— Та я краще погоджуся зустрітися з полковником Бішопом у пеклі, аніж лягти в дрейф за його наказом! — загорлав він, люто плюнувши на палубу.

Тут у розмову втрутився його світлість.

— О, з вашого дозволу я насмілюсь зауважити, що нам нічого боятися полковника Бішопа, враховуючи вашу послугу його племінниці та мені...

Волверстон, хрипко засміявшись, перервав лорда Джуліана.

— Не гарячкуйте, пане! — вигукнув він глузливо. — Ви не знаєте полковника Бішопа. Ні заради племінниці, ні заради дочки чи рідної матері він не відмовиться від крові,

якої прагне. Він кровопивця! Підла тварюка! Нам із капітаном Бладом це добре відомо. Ми були його рабами.

— Але ж із вами я, — з неабиякою пихою зауважив його світлість.

Сміх Волверстона збентежив лорда, і він трохи підвищив тон свого голосу:

— Запевняю вас, моє слово дещо важить в Англії.

— Хіба що в Англії! Але тут, кат би його взяв, не Англія!

Загримів другий постріл, і тої ж миті за кормою закипіла вода.

Капітан Блад перегнувся через поручні і спокійно сказав білявому штурвальному, що стояв унизу якраз під ним:

— Накажи спустити вітрила, Джеремі. Ми лягаємо в дрейф.

Але Волверстон, шарпнувшись уперед, ревнув:

— Не смій, Джеремі! Зачекай! — Він рвучко повернувся до капітана Блада, а той спокійно поклав йому на плече руку і сумно посміхнувся, стримуючи його порив.

— Спокійно, старий вовче! Спокійно!

— Краще заспокоїв би ти себе, Пітере. Ти збожеволів! А може, збираєшся спровадити нас усіх у пекло заради цієї холодної тендітної панночки?

— Замовчи! — люто крикнув Блад.

Та Волверстона не так легко було залякати.

— Хіба ж не правда, йолопе! Через цю прокляту спідницю ти став боягузом. Ти тремтиш за неї, а хто вона? Племінниця полковника Бішопа, будь він тричі проклятий! Присягаюся Богом, що тобі захотілося бунту на кораблі, і, будь певен, я сам його зчиню. Це все-таки краще, ніж здатися і гойдатись на шибениці в Порт-Ройялі!

Їхні погляди зустрілися. В одному палав сильний гнів і виклик, а в другому — подив і біль.

— Хіба ж я кажу, що маю здати всіх? Здаюся тільки я сам, — проказав Блад. — Якщо Бішоп сповістить

в Англію, що мене схопили й повісили, він і прославиться, і водночас задовольнить свою особисту ненависть до мене. Це його цілком влаштує. Я тільки надішлю йому листа й повідомлю, що готовий з'явитися до нього на корабель разом із міс Бішоп та лордом Джуліаном і здатись, але за тієї умови, що «Арабеллі» дадуть можливість безперешкодно йти своїм курсом. Наскільки я знаю полковника, він пристане на таку угоду.

— Такої угоди ніколи не буде! — відрубав Волверстон, не тямлячи себе від гніву. — Ти, Пітере, остаточно з'їхав з глузду, якщо так думаєш!

— Але не більше за тебе, якщо ти збираєшся почати бій. — По цих словах Блад показав на кораблі, що поволі, але невблаганно напосідали на них. — Подивись, не встигнемо ми пройти й півмилі, як потрапимо під нищівний вогонь ворожих гармат.

Волверстон люто вилаявся, а потім раптово замовк — краєм свого єдиного ока він побачив, як по трапу піднімається чепурненька фігурка в сірій шовковій сукні. Запалившись суперечкою, вони з Бладом не помітили, коли саме з каюти вийшла Арабелла Бішоп, не помітили вони й Оґла, що кілька хвилин тому виринув з люка і тепер стояв осторонь, оточений кількома піратами-канонірами, і щось їм гнівно доводив.

Та Блад не помічав ні Оґла, ні його людей — він обернувся, щоб глянути на міс Бішоп. Його дивувало, як це вона наважилась зійти на квартердек, хоч ще вчора вперто уникала зустрічі з ним. Тим більше, що коли врахувати характер його суперечки з Волверстоном, саме зараз її присутність була зовсім недоречною.

Приваблива й чарівна у своєму сірому вбранні, стояла перед ним дівчина. Щоки її трохи зарожевіли, а ясні карі очі світилися іскорками збудження. Вона була без капелюшка, і вранішній бриз пустотливо бавився її кучерями.

Знявши капелюх, капітан Блад шанобливо вклонився. Дівчина відповіла на привітання стримано й церемонно.

— Що тут відбувається, лорде Джуліане? — звернулася вона до Вейда.

У відповідь на її запитання гримнув третій постріл з кораблів, які вона здивовано розглядала. Наморщивши лоба, Арабелла пильно подивилась на чоловіків, що, похмурі й мовчазні, стояли тут.

— Це кораблі ямайської ескадри, — наважився відповісти його світлість.

Може, лорд Джуліан і хотів дещо додати, але увагу Арабелли, як і його власну, прикувало інше. По трапу біг Оґл, а за ним поспішали його каноніри.

Побачивши збуджений натовп, присутні збентежились. Та коли Оґл був уже на верхньому щаблі, Блад заступив йому дорогу. Обличчя і вся постать капітана виявляли непохитну волю й суворість.

— Що це таке? — різко запитав капітан. — Твоє місце на гарматній палубі. Чому ти пішов звідти?

Така зустріч враз остудила запал Оґла. В цьому виявились і звичка каноніра до покори, і той величезний авторитет капітана Блада серед його людей, у якому, власне, і крився увесь секрет його влади над ними. Оґл зупинився, але від свого наміру не відмовився.

— Капітане, — мовив він, показуючи на англійські кораблі. — Нас доганяє полковник Бішоп, а ми не можемо ані втекти, ані битись.

Вираз обличчя Блада посуворішав. Присутнім навіть здалося, ніби він став вищим на зріст.

— Оґл, — сказав він крижаним і гострим, як лезо, голосом, — твоє місце на гарматній палубі. Ти негайно повернешся туди й забереш своїх людей або...

Але тут Оґл, усією постаттю виражаючи непокору, перервав Блада.

— Погрози марні, капітане!

— Невже?

Уперше за всю піратську діяльність Блада було не виконано його наказу, вперше він утратив владу над тими, хто колись сліпо йшов за ним. І лише те, що непокірним виявився один із його найдавніших друзів по Барбадосу, на кого він найбільше покладався і кому найбільше вірив, примусило його з болем у душі стриматися й не вчинити тієї розправи, яка необхідна в таких випадках. Рука його заклякла на рукоятці пістолета, що стирчав за поясом.

— Це тобі не допоможе, — з гнівом у голосі застеріг його Оґл. — Мене підтримають наші люди, і вони доб'ються свого.

— А чого саме вони доб'ються?

— Нашого порятунку. Поки цей шанс у наших руках, нас і не потоплять, і не повісять.

Збуджений натовп корсарів, що з'юрмилися на шканцях, схвальними вигуками підтримав його слова. Капітан Блад, перебігши поглядом по суворих рішучих обличчях піратів, ще раз подивився на Оґла.

На кораблі повіяло грізним, бунтівливим духом, якого Блад ще не міг зрозуміти.

— Отже, ти прийшов, щоб дати мені пораду, чи що? — спитав він Оґла так само суворо.

— Авжеж, капітане, пораду. Ця дівчина, — і він показав на Арабеллу, — племінниця полковника Бішопа, губернатора Ямайки... Ми вимагаємо, щоб вона була заручницею нашої безпеки.

— Правильно, — ревнули хором прибічники Оґла, і кілька окремих вигуків знизу підтримали це загальне схвалення.

Уява капітана Блада блискавично змалювала все, що могло статися, і в серце його закрався страх. Проте зовні він залишався спокійним і владним.

— Мені не зрозуміло, як саме міс Бішоп може бути заручницею?

— Це ж само провидіння послало її нам на борт. Це ж просто чудо. Накажи лягти в дрейф і просигналити їм, щоб вислали до нас шлюп і на власні очі переконалися, що міс тут, на кораблі. Після цього попередь їх, що в тому разі, коли вони спробують затримати нас, ми спочатку повісимо її, а потім будемо битися. Можливо, це трохи остудить запал полковника Бішопа.

— А можливо, що й ні, — почувся у відповідь спокійний, але сповнений глуму голос Волверстона. І несподіваний спільник став поруч із капітаном. — Дехто із цих жовторотих пташенят може й справді повірити такій байці! — По цих нищівних словах він презирливо ткнув великим пальцем у натовп піратів, який дедалі зростав. — Але не повірять ті, хто мучився на Барбадосі і так само, як і я, добре знають, на що здатний полковник Бішоп. Якщо тобі, Оґл, заманулося зіграти на добрих почуттях Бішопа, то ти ще більший дурень у всьому, крім того, що стосується гармат, ніж я думав. Ні, ми не ляжемо в дрейф, щоб нас одразу потопили. Коли б навіть наш корабель був навантажений самими тільки племінницями полковника Бішопа, то й тоді це не справило б ніякого враження на нього. Чому, спитаєш? Я щойно говорив його світлості, що теж, як і ти, вважав, ніби поки в нас на борту Арабелла Бішоп, нам нема чого боятися. Але ж цей падлюка-рабовласник заради рідної неньки не відмовиться від помсти. Якби ти не був йолопом, Оґл, то мені не довелося б утлумачувати все це у твою дурну макітру. Ми будемо битися, друзі...

— Як ми можемо битися, чоловіче? — вихором налетів на нього Оґл, силкуючись розвіяти враження, яке справили на піратів переконливі слова старого вовка. — Може, ти й маєш рацію, а може, й ні. Ми мусимо спробувати. Це наш єдиний вихід...

Його слова потонули у хвилі збуджених вигуків — пірати вимагали дівчини. Але цієї миті, зі ще більшою силою,

ніж раніше, прогуркотів гарматний постріл ліворуч, і всі побачили, як далеко за правим бортом «Арабелли» зметнувся вгору фонтан збуреної ядром води.

— Вони вже в радіусі обстрілу наших гармат, — закричав Оґл і, перехилившись через бильця, скомандував:

— Покласти руля!

Пітт, що стояв поряд зі стерновим, повернувся до збудженого каноніра.

— Звідколи ти, Оґл, став командувати тут, а не біля гармат? Я виконую тільки накази капітана!

— Цього разу ти виконаєш і мій, або ж, клянусь богом...

— Стій! — крикнув Блад, схопивши гармаша за руку. — У нас є кращий вихід.

Він озирнувся через плече, на корму, на кораблі, які наступали і головні з яких були тепер за чверть милі від них, потім на мить затримав погляд на міс Бішоп та лорді Джуліані, які стояли за кілька кроків від нього. Блад помітив, що Арабелла, стривожена, бліда, з трохи розтуленими губами, не зводила з нього зажурених очей.

Напружено й гарячково обдумуючи ситуацію, Блад намагався уявити, що буде, коли він уб'є Оґла і спричинить цим бунт. Дехто неодмінно стане на його бік. Але більшість, і він щодо цього не сумнівався, постане проти нього. Тоді вони доб'ються свого, і Арабелла так чи інакше загине. Навіть і в тому разі, коли Бішоп згодиться на їхні умови, вони затримають дівчину, щоб узяти за неї якнайбільший викуп, і, кінець кінцем, розправляться з нею.

Оґл, ще більше розпалюючись, люто дивився в обличчя капітанові Бладу, що тримав його за руку, й горлав:

— Який же це кращий вихід? Ні, мене не заколисали слова Волверстона! У нас немає іншого виходу, крім того, якого я вимагаю. Я вже виклав єдиний наш шанс, і ми повинні використати його. Але капітан Блад не слухав Оґла. Він зважував усі «за» і «проти». Для нього найкращим виходом

був той, про який він уже говорив Волверстону. Та чи варто про це говорити зараз, коли люди, налаштовані Оґлом і охоплені панікою, навряд чи здатні логічно мислити? Він розумів одне: якщо вони й погодяться на те, щоб він здався, то від наміру зробити Арабеллу заручницею ніколи не відступляться, а добровільну здачу самого Блада використають, як додатковий козир у грі проти губернатора Ямайки.

— Це через неї ми потрапили в пастку! — не вгавав Оґл. — Через неї та через тебе! Ти ризикував нашим життям заради того, щоб доправити її на Ямайку. Але ми не збираємося гинути, поки в нас є хоч маленький шанс...

Оґл знову повернувся до стернового, і хоч Блад іще міцніше стис руку каноніра, той із прокляттям відвернувся від нього. І тут Блад зважився. Зволікати нема коли. Хоч рішення й малопривабливе, і навіть відразливе, а проте він мусить скористатися ним.

— Заждіть! — гукнув він. — У мене кращий вихід і надійніший! — Він перегнувся через поручні й наказав Пітту:

— Покласти руля і просигналити, щоб вислали шлюпку.

Мовчання подиву запало на кораблі — мовчання, сповнене подиву і тривоги — ніхто не розумів справжньої причини такої несподіваної поступки свого капітана. Але Пітт, хоч він теж поділяв настрій своїх товаришів, ураз скорився. Пролунала його команда, і після короткої паузи чоловік із двадцять піратів кинулися виконувати наказ.

Заскреготіли блоки, залопотіли на вітрі паруси. Капітан Блад обернувся і кивком голови покликав лорда Джуліана. Його світлість завагався, але все ж підійшов, здивований і недовірливий. Недовір'я його поділяла і міс Бішоп, яка, так само, як і Вейд і команда корабля, була приголомшена поступкою Блада. Правда, для цього в неї були зовсім інші причини.

Підійшовши з лордом Джуліаном до поручнів шкафуту, капітан Блад стисло розповів команді про мету приїзду

лорда Джуліана в Карибське море і про ту пропозицію, яку йому вчора виклав лорд Вейд.

— Я відхилив цю пропозицію, вважаючи її образливою для мене. Ті з вас, хто зазнав від короля Якова, зрозуміють мене. Але зараз, у такій безвиході, коли на нас напосідають переважні сили ворога, як тут каже Оґл, я згоден наслідувати приклад Морґана — цебто піти на службу до короля і цим прикрити вас усіх.

На якусь мить усі заніміли, наче від грому й блискавки, а потім зчинилася справжня веремія. Більшість піратів зраділи з такого виходу, і радість ця була зрозумілою: люди, що збиралися помирати, раптом побачили можливість залишитися живими. Але чимало було й таких, що не склали остаточної думки, поки капітан Блад не дасть ясної відповіді на кілька запитань, головне з яких поставив Оґл:

— А чи зважатиме Бішоп на королівський патент, коли ти його матимеш?

На ці слова відповів лорд Джуліан:

— Якщо він надумає знехтувати владою короля, то це йому так не минеться. Навіть коли б він і спробував виявити непокору, то офіцери ескадри ніколи його не підтримають.

— Так! — зауважив Оґл. — Це правда.

Проте кілька піратів категорично повстали проти такого рішення. Серед них був і Волверстон.

— Краще гнити в пеклі, аніж служити королю! — несамовито ревнув старий вовк.

Але Блад заспокоїв його й однодумців.

— Ті з вас, хто не бажає йти на королівську службу, не повинен іти за мною. Такого в наших умовах не передбачалося. Я йду тільки з тими, хто цього хоче. Не думайте, що я охоче зважився на такий крок. Як на мене, то я цілком поділяю думку Волверстона, але ж у нас із вами немає іншої можливості врятуватися від загибелі. Ніхто й пальцем

не торкнеться тих, хто не забажає піти зі мною. Вони залишаться на волі. Тільки в такому разі я продам себе королю. Хай лорд Джуліан, представник міністра закордонних справ, скаже, чи пристає він на такі умови.

Вейд одразу ж погодився і мерщій подався у свою каюту за патентом, задоволений, що йому так добре вдалося виконати доручення уряду.

Тим часом боцман просигналив до кораблів ямайської ескадри, викликаючи шлюпку. Пірати на шкафуті з'юрмилися вздовж бортів, недовірливо і з острахом розглядаючи велетенські галіони, що підходили до «Арабелли».

Тільки-но Огл залишив квартердек, Блад обернувся до міс Бішоп. Вона не зводила з нього сяйливих від захвату очей. Але, помітивши, що капітан раптом спохмурнів і насупився, і сама занепала духом. Дівчина зрозуміла, що його гнітить щойно ухвалене рішення, і, збентежена, несподівано торкнулася руки Блада:

— Ви вчинили правильно, сер, — похвалила вона його, — навіть і в тому разі, коли це суперечить вашому бажанню.

Блад сердито зиркнув на жінку, заради якої пішов на таку жертву, і тихо відповів:

— Я завдячую цим вам або думаю, що завдячую! — тихо сказав він.

Арабелла не зрозуміла його.

— Ви врятували мене від найстрашнішої небезпеки, — визнала вона і здригнулась від самої думки про можливі наслідки. — Але я не розумію, чому ви досі відхиляли пропозицію лорда Вейда. Адже це почесна служба.

— Служити королю Якову? — з глумом перепитав Блад.

— Англії, — поправила вона його з докором. — Країна — це все, сер, а суверен[1] — ніщо. Король Яків одійде, його місце посядуть інші, що теж відійдуть, а Англія

---

[1] Суверен — володар.

залишиться, залишиться для того, щоб їй чесно служили її сини, незважаючи на їх злість до людей, які тимчасово стоять при владі.

Блада трохи здивували ці слова, але потім він посміхнувся.

— Проникливий і розумний захист, — схвалив він. — Вам треба було сказати про це команді. — І глузливо, але добродушно поцікавився: — Чи не вважаєте ви, що така почесна служба допомогла б розбійникові й піратові спокутувати гріхи?

Дівчина потупила очі й відповіла уривчасто:

— Якщо він... хоче знати, то, можливо, ні, напевне... йому був винесений надто суворий присуд...

Блакитні очі Блада спалахнули, а твердо стиснуті уста посміхнулися:

— Ну... якщо ви так думаєте, — сказав він з якоюсь дивною пожадливістю в погляді променистих очей, — тоді, кінець кінцем, навіть служба королю Якову може видатись терпимою.

Дивлячись поза неї на море, Блад помітив, як від одного з великих кораблів, що важко погойдувалися на рейді милі за три від них, відчалила шлюпка. Капітан Блад враз став зібраним і зосередженим, відчувши нові сили й бадьорість, як це часом буває у хворого, що почав одужувати від тяжкої хвороби.

— Якщо ви спуститеся вниз, заберете служницю й свої речі, то ми зараз же відправимо вас на один із кораблів ескадри, — сказав він дівчині, показуючи на шлюпку.

Арабелла пішла, а Блад, покликавши Волверстона і, схилившись на поручні, почав разом із ним розглядати шлюпку, в якій сиділи дванадцять гребців і офіцер у червоному мундирі. Капітан навів на нього підзорну трубу.

— Це не Бішоп, — невпевнено зауважив Волверстон.

— Ні, — відповів Блад, складаючи трубу. — Не знаю, хто б це міг бути.

— Ага! — насмішкувато і гнівно вигукнув старий вовк. — Хоч полковника і бере нетерплячка, та все ж він, як видно, не поспішає прибути сюди власною персоною. Він уже побував у нас, тоді як ми влаштували йому холодний купіль. А в нього непогана пам'ять, і він визнав за краще послати свого заступника.

Цим заступником виявився Келверлей — енергійний, самовпевнений офіцер, який нещодавно прибув із Англії. З того, як він тримався, видно було, що полковник Бішоп старанно проінструктував офіцера, як слід поводитися з піратами. Вираз його обличчя, коли він ступив на шкафут «Арабелли», був зарозумілий, суворий і зневажливий.

Блад із королівським патентом у кишені стояв поруч із лордом Джуліаном і чекав на прибулого. Капітан Келверлей помітно збентежився, побачивши перед собою одразу двох чоловіків, зовсім не схожих на тих, яких він сподівався зустріти на піратському кораблі. Та це, однак, не перешкодило йому кинути лінивий зневажливий погляд на розлючену орду напівголих піратів, що з'юрмилися за капітаном Бладом і Вейдом.

— Добрий день, сер, — чемно звернувся до нього Блад. — Мені випала честь вітати вас на борту «Арабелли». Мене звуть Блад. Можливо, ви вже чули про мене.

Капітан Келверлей понуро глянув на Блада. Невимушені манери та й увесь незалежний вигляд цього грізного корсара аж ніяк не свідчили, що перед ним людина, приречена на ганебну капітуляцію, не помітно було й будь-яких ознак відчаю. Од усього цього гордовито стиснуті губи Келверлея спотворила неприємна, кисла посмішка:

— Хизуватися будемо на шибениці! — презирливо буркнув він. — А зараз, чоловіче, мені потрібна твоя капітуляція, а не твоє нахабство.

Удавши, що слова Келверлея його боляче вразили і здивували, Блад обернувся до лорда Джуліана:

— Чуєте? Ви хоч коли-небудь чули щось подібне? Бачите, мілорд, як прикро помиляється цей джентльмен? Може, ми й обійдемось без ламання кісток декому, якщо ваша світлість пояснить, хто я такий.

Лорд Джуліан ступив крок наперед і недбало, навіть зневажливо вклонився цьому нещодавно пихатому, а зараз сторопілому офіцерові. Пітт, перехилившись через поручні квартердеку, уважно стежив за всім, що відбувалося внизу. Згодом він розповідав у своїх записках, що його світлість був похмурий, як піп перед вішальником. Проте я схильний підозрювати, що це була тільки маска, якою бавився лорд Джуліан.

— Маю честь повідомити вас, сер, — стримано заявив лорд, — що капітан Блад перебуває на службі в короля і має офіцерський патент, скріплений печаткою лорда Сандерленда, міністра закордонних справ його величності короля Англії.

У капітана Келверлея від несподіванки аж очі полізли на лоба й обличчя вкрилося червоними плямами. Серед натовпу корсарів почулися регіт, крута лайка й радісні вигуки — команда висловлювала своє задоволення із цієї комедії. Кілька хвилин офіцер мовчки дивився на Вейда, силкуючись усвідомити, звідки в цього пройдисвіта дорогий, елегантний одяг, спокійна впевненість, холодна і витончена мова. Схоже на те, що цей жевжик колись належав до вищого світу.

— Хто ж ти такий, кат би тебе взяв? — скипів він нарешті.

Його світлість зауважив тихим і холодним, як крига, голосом:

— Ви не дуже виховані, сер, як я вже помітив. Я — Вейд. Лорд Джуліан Вейд, посол його величності в цих диких місцях і близький родич лорда Сандерленда. Полковника Бішопа мали повідомити про мій приїзд.

Раптові зміни в поведінці Келверлея, коли він почув ім'я лорда Вейда, свідчили, що таке повідомлення дійшло до Ямайки і що Бішоп добре знає про це.

— Я... Я думаю, що полковника повідомили, — промимрив він чи то із сумнівом, чи з підозрою. — Тобто його повідомляли, що має прибути лорд Джуліан Вейд. Але... але... на цьому кораблі? — Він безпорадно розвів руками і, остаточно розгубившись, замовк зовсім.

— Я виходив на «Ройял Мері»...

— Нас так і повідомляли.

— Але «Ройял Мері» стала жертвою іспанського капера, і я ніколи б не дістався сюди, якби не хоробрість капітана Блада, який урятував мене.

У голові Келверлея дещо прояснилося.

— Бачу, розумію...

— Маю великі сумніви, — так само суворо зауважив його світлість. — Але нічого, це згодом мине... Капітане Блад, пред'явіть йому ваш патент. Це, можливо, розвіє всі його сумніви. Я був би радий скоріше добратися до Порт-Ройяла.

Капітан Блад ткнув пергамент просто у витріщені очі Келверлея. Офіцер уважно ознайомився з документом, особливо придивлявся до печаток і підписів. Нарешті, остаточно спантеличений, він одійшов і розгублено вклонився.

— Я мушу повернутися до полковника Бішопа за розпорядженнями, — зніяковіло пробурмотів він.

Цієї миті натовп піратів розступився, і всі побачили міс Бішоп зі служницею-мулаткою. Глянувши через плече, Блад помітив Арабеллу.

— Може, ви відвезете заодно до полковника його племінницю? — звернувся до Келверлея Блад. — Міс Бішоп теж була разом з його світлістю на «Ройял Мері». Вона зможе ознайомити дядю з усіма подробицями загибелі їхнього корабля і з тим, яке тепер становище.

Не отямившись від подиву, капітан Келверлей тільки поклоном зміг відповісти на цей новий сюрприз.

— Що ж до мене, — тягуче проказав лорд Джуліан, — то я залишусь на борту «Арабелли» до прибуття в Порт-Ройял. Передайте Бішопу від мене привіт і скажіть, що незабаром я сподіваюся з ним познайомитися.

Розділ XXII. Ворожнеча

«Арабелла» стояла на якорі у величезній гавані Порт-Ройяла, досить просторій, щоб всі кораблі усіх флотів світу могли віддати в ній швартови. Корабель, по суті, був у полоні, бо за чверть милі від нього з правого боку здіймалася велика кругла башта форту, а на відстані якихось двох кабельтових за кормою та з лівого борту погойдувались на хвилях шість військових кораблів ямайської ескадри.

Просто перед «Арабеллою», на березі гавані, біліли фасади будівель досить великого міста, що спускалося майже до самої води. За будівлями, наче тераси, здіймалися червоні дахи будинків — місто розташувалося на пологому схилі берега. Серед дахів, на тлі неба, наче під куполом з полірованої сталі, де-не-де височіли башти й гостроверхі шпилі; а далі за містом до самого небокраю знову тяглися зелені пагорби.

На сплетеній з очерету кушетці, яку спеціально поставили на квартердеку, сховавшись від палючих променів сонця під саморобним тентом з коричневої парусини, лежав Пітер Блад, якось ліниво й байдуже тримаючи в руках засмальцьований томик «Од» Горація в оправі з телячої шкіри.

З нижньої палуби долинало шаркання швабр і дзюрчання води в шпігатах. Була рання година, і матроси під

командою боцмана Хейтона працювали на шкафуті й на баку. Незважаючи на спеку й задуху, у одного з матросів знайшлися ще сили наспівувати хрипким голосом піратську пісеньку:

В борт ударились бортом,
Перебили всіх гуртом,
І послали їх усіх на дно до риби!
Хай пливуть на дно — бо дітись ніде!
Дружніше, хо! Сміліш, ой-хо!
Хто тепер на чортів Мейн зі мною піде?

Блад зітхнув, і на його енергійному сухорлявому, засмаглому від сонця обличчі промайнуло щось схоже на посмішку. Потім чорні брови зійшлися над його ясними голубими очима, і він поринув у глибоку задуму.

За останні два тижні, як він прийняв повноваження від короля, справи йшли недобре. Відколи він прибув на Ямайку, почалися неприємності з Бішопом. Тільки-но Блад і лорд Джуліан ступили на берег, їх зустрів губернатор, який навіть і не збирався приховувати своєї досади з приводу такого раптового і несподіваного повороту подій. Не приховував Бішоп і свого твердого наміру змінити становище. Разом із групою офіцерів він чекав їх на молу.

— Ви — лорд Джуліан Вейд, наскільки я розумію, — грубо привітався полковник. На Блада він тільки кинув злісний погляд.

Лорд Джуліан з вишуканою чемністю вклонився.

— Здається, я маю честь розмовляти з полковником Бішопом, губернатором Ямайки? — спитав він, і його слова прозвучали так, ніби його світлість давав полковникові урок хорошого тону. Зрозумівши це, полковник, хоч і з запізненням, зняв свого крислатого капелюха і вклонився. Після цієї формальності він одразу ж приступив до справи.

— Мені сказали, що ви видали цьому піратові королівський офіцерський патент. — Навіть в інтонації його голосу вчувалися роздратування і ворожість. — Мотиви, якими ви керувалися, безсумнівно, варті... вашої вдячності за те, що він вирвав вас із рук іспанців. Але все це нечувана дурниця, мілорде. Патент на офіцерський чин треба негайно скасувати.

— Я вас не розумію, — стримано зауважив лорд Джуліан.

— Звичайно, не розумієте. Інакше ви ніколи б так не вчинили. Цей молодчик обдурив вас. — Подумайте тільки, спочатку він був бунтарем, потім рабом-утікачем, і, нарешті, став кривавим піратом. Я полював на нього рік.

— Запевняю вас, сер, що мені все це добре відомо. Я не розкидаюся королівськими патентами.

— Не розкидаєтесь? А як же тоді назвати те, що ви вчинили? Дозвольте мені, губернатору, виправити помилку на власний розсуд.

— Вам?! Яким чином?

— Тут, у форті Порт-Ройяла, на цього негідника давно вже чекає шибениця.

Блад хотів втрутитися в розмову, але лорд Джуліан випередив його.

— Я бачу, сер, ви ще не зовсім розумієте суті справи. Якщо капітанові Бладу видано патент помилково, то це, власне, помилка не моя. Я дію згідно з інструкціями лорда Сандерленда. Добре поінформований у всьому, що ви тут говорили, його світлість, однак, визнав за можливе спеціально доручити мені передати цей патент капітанові Бладу, якщо капітан Блад згодиться його прийняти.

Від подиву й жаху полковник Бішоп аж рота роззявив.

— Лорд Сандерленд сам дав такі вказівки?

— Авжеж.

Його світлість чекав моменту для відповіді. Не дочекавшись відповіді від онімілого губернатора, він поставив запитання:

— Ви й тепер посмієте твердити, що я помилився? Невже наважитесь взяти на себе відповідальність і виправите мою помилку?

— Я... Я не уявляв...

— Розумію, сер. Так от... Дозвольте краще представити вам капітана Блада.

Хотів цього Бішоп чи ні, але йому довелося надати своєму обличчю, наскільки він міг, звичайно, виразу люб'язності. Однак усім було ясно, що це лише маска, під якою крилася люта злоба.

Такий сумнівний початок не віщував нічого доброго. Він не тільки не розрядив напруженості — навпаки, ще ускладнив і до того заплутане становище.

Лежачи на кушетці, Блад думав ще й про інше. Минуло два тижні, як він стоїть у Порт-Ройялі, бо його корабель фактично увійшов до складу ямайської ескадри. Але коли чутки про це дійдуть до острова Тортуґи, до піратів, які чекають на його повернення, ім'я капітана Блада, що піднеслося так високо серед «берегового братства», стане притчею, його згадуватимуть з огидою й прокляттям. Його вчинок розглядатимуть як зраду, як перехід на бік ворога. І може статися, що він заплатить за це своїм життям. Заради чого йому потрібно було ставити себе в таке безглузде становище? Заради дівчини, яка навмисне уникає його. Блад вважав, що Арабелла все ще з відразою ставиться до нього. За ці два тижні вона ледве вшанувала його поглядом, хоч він тільки заради того, щоб побачити її, з'являвся щодня в резиденцію її дядька, не звертаючи уваги ні на одверту ворожість, ні на злобу й перешкоди, які чинив йому полковник Бішоп. Та й не це було найгіршим. Він бачив, що весь свій час і увагу Арабелла приділяє лорду Джуліану — молодому й елегантному вельможі з числа гультяїв із Сент-Джеймського двору. То які ж шанси в нього, одчайдушного авантюриста, заплямованого вигнанця із

суспільства, проти такого суперника, який до всього ще й безсумнівно здібна людина?

Можете собі уявити гіркоту в душі Блада. Він порівнював себе із собакою, який випустив із пащі кістку, щоб погнатися за її тінню.

Блад шукав утіхи на сторінці розгорненої книжки:

Люби не те, що хочеться любити,
А те, що можеш, те, чим володієш...

Та Горацій не втішив капітана Блада.

Його сумні думки перервав глухий удар шлюпки об червоний борт «Арабелли». Шлюпка підійшла непомітно. Почувся чийсь хрипкий голос, а за хвилину чи дві пролунав пронизливий свисток боцмана.

Блад підвівся, — високий, енергійний і елегантний у багряно-червоному, гаптованому золотими галунами мундирі королівського флоту. Засунувши тоненький томик у кишеню, Блад підійшов до різьблених поручнів на квартердеку саме тоді, коли по трапу до нього піднімався Джеремі Пітт.

— Записка від губернатора, — коротко сказав шкіпер, простягаючи капітанові складений аркуш паперу.

Блад зламав печатку. А Пітт у просторій сорочці і бриджах, обіпершись на поручні, тим часом стежив за ним. На чесному відкритому обличчі юнака легко можна було прочитати щиру занепокоєність і тривогу.

Прочитавши записку, Блад розсміявся, але, презирливо скривившись, одразу замовк.

— Який безапеляційний виклик, — сказав він, передаючи записку своєму молодшому другові.

Молодий шкіпер пробіг очима поданий папірець і замислився, поскубуючи свою золотисту борідку.

— Ти, звичайно, не підеш?! — у голосі його звучало і запитання і ствердження.

— А чому б ні? Хіба я не буваю щодня у форту?..

— Це так, але ж він хоче вести розмову про нашого старого вовка. Він може використати цю історію, щоб помститися тобі. Ти ж знаєш, Пітере, що тільки присутність лорда Джуліана не дозволяє Бішопу розправитися з тобою. І якщо він зможе довести...

— Ну й що з того, що він може довести? — байдуже перервав його Блад. — Хіба на березі мені загрожуватиме більша небезпека, ніж тут, коли в нас залишилося якихось п'ятдесят людей, та й ті байдужі до всього пройдисвіти, які з однаковим успіхом служитимуть і королю, і мені? Джеремі, любий, клянусь Богом, що «Арабелла» в полоні, під охороною форту і ось цієї ескадри. Не забувай про це.

Пітт стиснув кулаки.

— То чому ж ти тоді дозволив Волверстону й іншим піти звідси?! — вигукнув він із болем у голосі. — Тобі слід було передбачити небезпеку!

— Ну скажи, Джеремі, як я міг стримати їх? Ми ж так домовлялись. А потім, чим вони змогли б допомогти мені, якби навіть і залишилися тут?

Пітт нічого не відповів, і Блад додав:

— Бачу, що ти й сам це розумієш. То я піду візьму капелюха, тростину, шпагу і зійду на берег. Накажи приготувати шлюпку.

— Ти віддаєш себе в руки Бішопа! — застеріг його Пітт.

— Це ще подивимось! Йому не вдасться взяти мене так легко, як він собі уявляє. Я ще можу кусатися! — І, засміявшись, Блад попрямував до своєї каюти.

На цей сміх Джеремі Пітт відповів прокляттями. Якусь мить він нерішуче потупцював на місці, потім неохоче спустився по трапу, щоб розпорядитись щодо шлюпки.

— Якщо з тобою що-небудь станеться, Пітере, — сказав він, коли Блад спускався з борту корабля, — то хай стережеться полковник Бішоп. Можливо, що ці п'ятдесят

хлопців зараз, як ти кажеш, і байдужі, але хай я лусну, якщо вони будуть байдужими, помітивши зраду.

— Та що зі мною може статися, Джеремі? Не хвилюйся! Обіцяю тобі, що повернуся на обід.

Блад спустився в шлюпку, яка чекала на нього. Проте хоч він і сміявся, а добре знав, що Пітт має рацію: сходячи цього разу на берег, він наражається на велику небезпеку. І, можливо, саме тому, ступивши на вузький мол біля невисокої стіни форту, з амбразур якої стирчали зловісні жерла важких гармат, він наказав гребцям чекати на нього тут. Може статися, що йому доведеться спішно повертатися на корабель.

Не кваплячись, він обійшов зубчасту стіну і пройшов через великі ворота у внутрішній двір. Там тинялося чоловік шість солдатів, а в затінку муру поволі походжав комендант форту майор Меллерд. Забачивши капітана Блада, він одразу ж зупинився і віддав йому честь, як і належало за статутом, але його щетинисті вуса настовбурчились і під ними промайнула зловісна посмішка.

Та увагу Пітера Блада привернуло зовсім інше. Праворуч від нього розкинувся великий сад, у глибині якого білів будинок — резиденція губернатора. На головній алеї поміж пальмами й сандаловими деревами він помітив самотню міс Бішоп. Мимоволі прискорюючи ходу, Блад перейшов подвір'я і порівнявся з Арабеллою.

— Доброго ранку, міс! — привітався він, знімаючи капелюх, і додав з ноткою легкого докору: — Як це немилосердно — змушувати мене ганятися за вами в таку спеку!

— А чому ж ви в такому разі ганяєтеся? — байдуже відповіла дівчина, надзвичайно приваблива у своєму білому вбранні. — Я поспішаю, — сухо додала вона. — Прошу пробачити мене, але я не можу приділити вам часу.

— Ви, здається, не поспішали, поки я не підійшов до вас, — спробував жартівливо заперечити Блад, та хоч його

тонкі губи й посміхалися, у блакитних очах промайнув якийсь незвично суворий вираз.

— Якщо ви це помітили, сер, то мене дивує ваша настирливість.

Це був виклик, а Блад ніколи не ухилявся від поєдинку.

— Слово честі, ви могли дати хоч яке-небудь пояснення, — зауважив він. — Адже тільки заради вас я натягнув цей королівський мундир. Та, може, вам неприємно, що його носить розбійник і пірат.

Арабелла знизала плечима й одвернулася з почуттям образи й каяття. Однак, боячись виявити своє каяття, прикрилася образою.

— Я роблю все, що в моїх силах...

— Тобто час від часу займаєтеся милосердям?.. — І Блад знову спробував усміхнутися. — Бог свідок, я вдячний вам і за це. Може, це самовпевненість, але я ніколи не забуду, що в часи, коли я був тільки рабом на плантаціях вашого дядечка на Барбадосі, ви ставилися до мене з більшою прихильністю.

— Це правильно. Але й ви за тих днів мали більше підстав розраховувати на цю прихильність. Тоді ви були просто нещасною людиною.

— То як би ви назвали мене тепер?

— Тільки не нещасним. Про ваше велике щастя на морях складалися легенди. Та є чутки про ваші успіхи і в інших справах.

Останні слова вихопилися в неї якось необдумано. Арабелла мала на увазі мадемуазель д'Ожерон і, якби змогла, одразу б узяла свої слова назад. Але вони пройшли повз увагу Пітера Блада: він не зрозумів натяку.

— Невже? Усе це брехня, кат би його взяв... і я можу довести вам...

— Не розумію, навіщо вам морочити собі голову доводами, — перервала вона і цим украй збентежила капітана Блада.

— Хоча б для того, щоб ви були кращої думки про мене.

— Нехай вас не обходить те, що я про вас думаю, сер!

Після такого нищівного удару Блад відмовився від боротьби і перейшов до вмовлянь.

— Як ви можете так тепер говорити? Говорити, побачивши мене в мундирі, який я зневажаю? Хіба ж не ви сказали мені, що я можу спокутувати гріхи свого минулого? Мені хочеться відновити своє добре ім'я у ваших очах. А щодо мене самого, то я в минулому не скоїв нічого такого, чого мені треба було б соромитись. О, якби мене не примусили!..

Вона не витримала його пильного погляду й потупила очі.

— Я... я не розумію, чому ви так зі мною говорите. — У голосі дівчини вже не було колишньої впевненості.

— Он як! Ви не розумієте?! — вигукнув він. — Тоді дозвольте, я поясню.

— О ні, не треба, прошу вас! — У голосі Арабелли вчувалася щира стурбованість. — Я цілком усвідомлюю все, вчинене вами, і розумію, що у своїх учинках ви почасти керувалися повагою до мене. Повірте мені, я дуже вдячна.

— Але якщо ви завтра будете думати про мене, як про розбійника й пірата, то краще прибережіть вашу вдячність для себе. Мені вона ні до чого.

Яскравий рум'янець залив її щоки. Блад помітив, що її груди поривчасто здіймалися під тонким білим шовком. Якщо навіть дівчину й обурили його слова і тон, яким ці слова були сказані, то вона все ж стрималася, зрозумівши, що сама накликала його гнів. Арабелла щиро хотіла виправити свою помилку.

— Ви помиляєтесь, — почала вона. — Це зовсім не так.

Та їм не судилося порозумітись. Ревнощі, що завжди підстерігають розважливість, затьмарили розум в обох.

— Що ж тоді ви мали на увазі? — спитав Блад і таки додав: — Вірніше, кого? Лорда Джуліана?

Дівчина здригнулася і, обурена, пронизала його гострим поглядом.

— О, благаю, будьте щирі зі мною, — безжально наполягав він. — Зробіть таку ласку і скажіть одверто.

Якусь мить Арабелла, задихаючись від гніву, стояла перед ним мовчки і аж мінилася на обличчі.

— Ви... ви просто неможливі, — сказала вона нарешті, відводячи від нього очі. — Дозвольте мені пройти.

Він відійшов убік і широким капелюхом з пір'ями, який усе ще тримав у руці, махнув у бік будинку.

— Не смію більше затримувати вас, пані. Врешті, ще не пізно виправити цей гідний презирства вчинок, до якого я вдався. Колись ви пригадаєте, що ваша жорстокість штовхнула мене на такий крок.

Вона шарпнулася, щоб піти, але раптом зупинилась і глянула йому просто в очі. Цього разу дівчина захищалася, і голос її тремтів від обурення.

— І ви смієте говорити зі мною таким тоном! — вигукнула вона, жахаючи його своїм несподіваним запалом. — Ви маєте нахабство докоряти мені за те, що я не хочу торкатися ваших рук, коли мені відомо, що вони заплямовані кров'ю, коли я знаю вас не тільки як убивцю...

Від несподіванки Блад аж рота роззявив.

— Я? Вбивця?.. — тільки й промовив він.

— Нагадати вам ваші жертви? Хіба не ви вбили Левассера?

— Левассера? — Він навіть посміхнувся. — Отже, вам і про це сказали?

— А ви що, заперечуєте?

— Ні, я справді вбив його. Та, якщо хочете, я пригадаю вам і інше вбивство за таких самих обставин. Це було в Бріджтауні тієї ночі, коли в місто вдерлися іспанці. Мері Трейл може розповісти вам докладніше. Вона була присутньою при цьому.

Він гнівно насунув капелюха і, вкрай обурений, широкими кроками пішов до будинку, так що дівчина не встигла не тільки відповісти, а навіть зрозуміти зміст його слів.

Розділ XXIII. Заручники

Пітер Блад стояв біля колони портику губернаторського будинку і незрячими очима, які були сповнені болем та гнівом, дивився через велику гавань Порт-Ройяла на зелені пагорби, що височіли на протилежному березі, і сиву смугу Блакитних гір, що ледве мріли на обрії в серпанку мерехтливого від спеки повітря.

Його роздуми порушив негр, який доповідав губернаторові про прихід Блада і тепер повернувся по нього. Слуга провів Блада на широку веранду за будинком, де полковник Бішоп і лорд Джуліан Вейд ховалися від задушливої спеки.

— То ви прийшли! — привітав його губернатор і пробубонів собі під ніс щось нерозбірливе, що свідчило про його поганий настрій.

Він не підвівся навіть тоді, коли це зробив вихований лорд Джуліан. Насупившись, багатий барбадоський плантатор розглядав свого колишнього раба. Блад стояв мовчки, тримаючи в руках капелюх і трохи спираючись на довгу, прикрашену стрічками тростину. Зовні він був цілком спокійний, жодна рисочка обличчя не виявила його гніву, що поволі наростав від такого принизливого прийому.

Після короткої паузи полковник Бішоп нарешті заговорив суворим і самовдоволеним тоном:

— Я посилав по вас, капітане, тому, що до мене дійшли неприємні новини. Мене повідомили, що вчора ввечері з гавані вийшов фрегат, на якому відплив ваш спільник Волверстон. Він забрав із собою сотню піратів із тих ста п'ятдесяти, які перебували досі під вашою командою. Ми

з його світлістю хотіли б дізнатися, на якій підставі ви дозволили їм вийти з гавані.

— Дозволив? — перепитав Блад. — Я наказав їм це зробити!

Вражений відповіддю, полковник Бішоп на якусь мить не знайшов, що сказати.

— Наказали? — тільки й перепитав він з недовір'ям, тоді як лорд Джуліан здивовано звів брови. — Чорт би вас забрав! Може, ви дасте точніші пояснення? Куди вирушив Волверстон?

— На Тортуґу. Я послав його туди з дорученням розповісти від мого імені про все, що сталося, командирам чотирьох кораблів моєї ескадри, щоб вони не чекали на моє повернення.

Нестримна лють спотворила обличчя Бішопа, очі його налилися кров'ю, і здавалося, що він ось-ось лусне від гніву. Нарешті губернатор різко повернувся до лорда Джуліана:

— Ви чули, мілорд? Він навмисне відпустив Волверстона, щоб той на волі безчинствував по морях, Волверстона, цього найнебезпечнішого після себе пірата з усієї його підступної зграї. Сподіваюся, що тепер ваша світлість починає розуміти всю безглуздість видачі королівського офіцерського патенту такому чоловікові, як оцей. Адже це справжнісінький бунт!.. Зрада! Клянуся Богом, що військово-польовому суду слід зацікавитися цим фактом.

— Може б, ви перестали плести нісенітниці про бунт, зраду та військово-польовий суд?! — Блад, насунувши капелюха і не чекаючи на запрошення, сів. — Я послав Волверстона переказати Хаґторпу, Крістіану, Ібервілю і решті моїх хлопців, що їм дано місяць, протягом якого вони, наслідуючи мій приклад, можуть кинути піратство і повернутися до мирних занять — полювання або заготівлі лісу, — а в іншому разі їм доведеться залишити Карибське море. Оце і все, що я вчинив.

— Ну, а люди? — спокійно втрутився його світлість. — Адже Волверстон узяв із собою ще сто чоловік?

— Це ті, що не побажали служити королю Якову. У нашому договорі, мілорде, було обумовлено, що ви не примушуватимете моїх людей.

— Щось я не пам'ятаю цього, — прямо сказав лорд Джуліан.

Блад здивовано поглянув на нього і знизав плечима:

— Звичайно, я не збираюсь докоряти вашій світлості за коротку пам'ять. Я тільки кажу, що була така домовленість, і я не брешу. У мене взагалі немає звички домагатися якоїсь вигоди брехнею. На інші умови я тоді й не пішов би.

Такого губернатор уже не міг знести.

— Ви послали тим проклятим негідникам на Тортузі попередження, щоб вони мали змогу врятуватися! Ось що ви зробили! Ви зловживаєте королівським патентом, який урятував вашу власну шию від зашморгу!

Пітер Блад спокійно глянув на полковника.

— Хочу нагадати вам, — промовив він, — що мета місії лорда Вейда — ваші власні апетити ката при цьому не враховуються — це очистити Карибське море від піратів. Отож я й ужив найефективніших заходів, щоб успішно завершити цю справу. Звістка про те, що я перейшов на королівську службу, сама по собі вже зробить багато для того, щоб розбіглася ескадра, якою я досі командував.

— Розумію! — не без єхидства промовив губернатор. — Ну, а коли цього не станеться?

— У такому разі у вас буде досить часу, щоб придумати, як вчинити ліпше

Лорд Джуліан вчасно попередив новий вибух гніву Бішопа.

— Можливо, — сказав він, — мілорда Сандерленда задовольнить таке вирішення справи.

Це були ввічливі примирливі слова. Керуючись добрими почуттями до Блада і розуміючи те важке становище, в якому

опинився капітан, його світлість вирішив не відступати від своїх інструкцій. Він по-дружньому простягнув капітанові руку, щоб допомогти йому перебороти нові досить серйозні труднощі, які Блад сам створив, давши Бішопу в руки таку зброю проти себе. Та, на жаль, саме від цього молодого вельможі Пітер Блад, засліплений ревнощами, не хотів ніякої допомоги.

— У всякому разі, — відповів він задирливо і неприхованим глузуванням, — це все, на що ви можете розраховувати і що я можу вам дати.

Його світлість невдоволено насупився і кілька разів приклав до уст носову хусточку.

— Мені не зовсім подобається тон, яким ви говорите. А якщо бути точнішим, — зовсім не подобається.

— Пробачте, але такий я вже вродився, — зухвало відповів Блад. — Я сказав те, що думаю, і не збираюсь перепрошувати за свої слова.

Безбарвні очі його світлості розкрилися трохи ширше. Мляво він звів брови:

— О-о! Який же ви нечемний, чоловіче! Я розчарувався у вас, сер. У мене мало не склалося враження, що ви могли б іще стати джентльменом.

— Ваша світлість помилилися не тільки в цьому, — не стерпів Бішоп. — Ви припустилися ще грубішої помилки, видавши йому королівський патент, бо таким чином урятували мерзотника від шибениці, яку я приготував йому в Порт-Ройялі.

— Маєте рацію. Але найбільшої з усіх помилок у всій цій справі з патентами, — сказав Блад, звертаючись до його світлості, — припустилися ще тоді, коли цього товстого работорговця призначили губернатором Ямайки, а не катом, для чого він, власне, створений самою природою.

— Капітане! — з докором вигукнув лорд Джуліан. — Присягаюся честю, сер, ви переходите всякі межі. Ви...

Але тут Бішоп перервав його. Звівшись, нарешті, на ноги і давши волю своїй люті, він вибухнув зливою розгнузданої лайки. Капітан Блад теж підвівся і терпеливо чекав, поки буря вщухне. Коли Бішоп замовк, він спокійно, наче нічого й не сталося, звернувся до лорда Джуліана:

— Ваша світлість, ви, здається, збиралися щось сказати? — спитав він з викликом, але чемно.

Та лорд Вейд на цей час уже цілком опанував себе, до нього повернулася його звичайна витримка, і він знову був схильний стати на примирливу позицію. Розсміявшись, він знизав плечима.

— Присягаюся! Ми надто роздратувалися, — сказав він. — Та це й не дивно у такому проклятому кліматі. Можливо, що полковник Бішоп занадто незговірливий, а ви, сер, занадто гарячий. Я вже висловився від імені лорда Сендерленда, що згоден зачекати наслідків вашого експерименту.

Але лють Бішопа на цей час перейшла всякі межі, і тепер його не стримали б ніякі сили.

— Ви що, і справді збираєтесь чекати!? — проревів він. — Що ж, чекайте! А я не збираюся. У таких справах, з вашого дозволу, я можу розібратися краще. У всякому разі, я беру на себе сміливість діяти на свою відповідальність.

Лорд Джуліан не витримав боротьби. Він стомлено всміхнувся, знизав плечима і махнув рукою на знак того, що не має нічого проти. Але й це не заспокоїло губернатора.

— Оскільки мілорд наділив вас повноваженнями, я не можу розправитися з вами за піратство, хоча ви на це й заслуговуєте. Проте ви станете перед військово-польовим судом за ваші дії в історії з Волверстоном і за всі наслідки цих дій.

— Зрозуміло, — кивнув Блад. — Нарешті ми добралися до суті. Ви як губернатор головуватимете на цьому суді

і нарешті матимете змогу звести давні рахунки, повісивши мене. Мало, однак, ви подбали про те, як це здійснити! — І, розсміявшись, він додав: — Praemonitus, praemupitus!

— Що це означає? — різко спитав лорд Джуліан.

— Мені здавалося, що ваша світлість — людина освічена. Як бачите, Блад навмисне поводився якомога зухваліше.

— Мене цікавить не буквальний зміст цих слів, сер, — промовив лорд Джуліан із холодною гідністю, — а те, що ви хочете сказати ними.

— Я залишу вашу світлість гадати, — відповів Блад. — І побажаю вам усього найкращого! — Він зробив широкий жест своїм капелюхом і галантно вклонився.

— Щоб ви не поспішали, — заявив Бішоп, — скажу вам, що капітан порту і комендант фортеці дістали всі необхідні вказівки. Ви не вийдете з порту, мій любий вішальнику. І будь я проклятий, коли не забезпечу вам вічної стоянки тут, на пірсі для покарань!

Пітер Блад насторожився, і його ясні блакитні очі впилися в брезкле обличчя ворога. Переклавши довгу тростину в ліву руку, праву він недбало заклав за вилогу свого камзола і рвучко обернувся до насупленого лорда Джуліана.

— Якщо мене не зраджує пам'ять, ваша світлість обіцяли мені недоторканність.

— Так, обіцяв, — відповів лорд Джуліан, — але своєю поведінкою ви не дозволяєте мені здійснити цю обіцянку. — Він підвівся. — Ви зробили мені послугу, капітане Блад, і я сподівався, що ми зможемо бути друзями. Та оскільки ви самі прагнете іншого... — Він знизав плечима і показав рукою на губернатора.

Блад закінчив за нього:

— Ви хотіли сказати, що вам бракує мужності протистояти вимогам цього хвалька. — Зовні він був спокійний і навіть посміхався. — Добре. Як я вже сказав: praemonitus, praemunitus. На латині ви, здається, не дуже знаєтесь,

інакше ви б знали, що ці слова означають «хто попереджений, той озброєний».

— Попереджений? Ого! — Бішоп аж загарчав: — Попередження трохи запізнилось. Ви не вийдете з цього будинку! — Губернатор ступив крок до дверей. — Гей, хто там... — почав був він.

Та раптом з горла губернатора вилетів якийсь невиразний звук, він урвав мову на півслові і застиг на місці. Капітан Блад тримав у правій руці довгий пістолет, оздоблений золотом і сріблом. Чорне дуло його дивилося просто в лоб губернатора.

— Заздалегідь озброєний, так. Не тільки попереджений, — сказав Блад. — Ані руш, мілорде! А то може статися нещасний випадок. — І лорд Джуліан, що був кинувся до Бішопа на допомогу, застиг на місці.

Губернатор ледве тримався на тремтячих ногах. Щелепа його одвисла, обличчя сполотніло. А Пітер Блад своїм похмурим поглядом наганяв ще більший жах на полковника.

— Дивуюсь, чому б мені оце не пристрелити вас без зайвих розмов, губернаторе. І якщо я не роблю цього, то знову ж таки з тієї самої причини, що й тоді, коли одного разу подарував вам життя, хоч ви на нього не заслуговували. Вам, звичайно, причина ця не відома, та все одно, втішайтеся тим, що вона існує. Про одне хочу вас попередити, щоб ви не здумали зловжити моєю великодушністю, яка зараз перемістилася у вказівний палець моєї руки на гашетці цього пістолета. Вам хочеться мене повісити... Так, не приховую — це найгірше, що може статися зі мною, але раніше, — та ви й самі це добре розумієте, — я випущу з вас вашу нечестиву кров, збільшивши таким чином свій борг. — По цих словах Блад відкинув тростину і звільнив ліву руку. — Полковнику Бішоп, дайте мені, будь ласка, вашу руку. Жвавіше, жвавіше, чоловіче, вашу руку!

Різкий тон, рішучий погляд і блиск пістолета примусив Бішопа покірно виконати наказ. Куди й поділась його набридлива балакучість. Він боявся навіть рота розтулити. Тим часом капітан Блад лівою рукою взяв губернатора під руку, а правицю зі зброєю засунув за вилогу камзола.

— Хоч пістолет і невидимий, але цілиться в тебе, і я даю вам слово честі, що я застрелю вас за найменшої провокації — хай би від кого вона йшла, я вб'ю вас на місці. Майте це на увазі, лорде Джуліан. А ти, підлий лиходію, іди бадьоро й весело, наскільки це тобі вдасться, тримайся природно і невимушено, бо інакше побачиш чорні води Стіксу.

Так, рука в руці, вони пройшли будинком і спустилися в сад, де Арабелла чекала на повернення Пітера Блада.

Його останні слова спочатку збентежили її, а потім вона ясно уявила собі, що могло бути справжньою причиною смерті Левассера. Дівчина усвідомила, що висновок, якого вона дійшла, з однаковим успіхом можна застосувати й до історії врятування Бладом Мері Трейл. Коли чоловік заради якоїсь жінки ризикує власним життям, то не так уже й важко зрозуміти мотиви, якими він при цьому керується. Але людей, які б наражали своє життя на небезпеку, не сподіваючись мати щось за це, небагато. Блад був одним із тих небагатьох, і він довів це, урятувавши Мері Трейл.

Не потрібні були ніякі подальші засвідчення, щоб переконати дівчину, що її ставлення до Блада було несправедливим. Їй пригадалися всі почуті нею від Блада слова: і ті, що вона випадково підслухала на борту корабля, названого її ім'ям, і ті, які він говорив, коли вона схвально зустріла його рішення прийняти королівський патент, і, нарешті, слова, сказані ним цього ранку, слова, що викликали в неї лише обурення. Усе це набрало нового значення в її свідомості, яка звільнилася нарешті від безпідставних підозр.

Ось чому вона вирішила дочекатися в саду повернення Блада, вибачитись і покласти край усім непорозумінням

між ними. З яким нетерпінням дівчина видивлялася його! Та виявилось, що муки її не скінчилися. Коли Блад, нарешті, вийшов, він був не сам, а з дядьком, і, що її особливо здивувало, вони мило між собою розмовляли. Хай як це прикро, але розмову доводилося відкласти. Та коли б Арабелла тільки знала, на який тривалий час ця розмова відкладається, її досада перейшла б у відчай.

Разом зі своїм супутником Блад вийшов із саду, що аж п'янив своїми пахощами, і пройшов у внутрішній дворик форту. Комендант, маючи суворий наказ бути напоготові і тримати при собі кілька солдатів на випадок арешту Блада, був дуже здивований, коли побачив, що губернатор любенько собі прогулюється під руку з піратом, якого мали заарештувати. До того ж, коли вони проходили повз коменданта, Блад невимушено й весело про щось розповідав і сміявся.

Вони разом вийшли з воріт і разом дійшли до молу, де на них чекала шлюпка з «Арабелли». Усе так само дружньо розмовляючи, вони сіли поряд на кормі й попливли до великого червоного корабля, де Джеремі Пітт із нетерпінням чекав новин.

Уявіть собі, як здивувався шкіпер, побачивши губернатора, що, ледве пересуваючи ноги, підіймався у супроводі Блада мотузяним трапом.

— Твої побоювання справдились. Джеремі, я таки вскочив у пастку! — привітав його Блад. — Але й на цей раз я вибрався звідти, та ще й прихопив оцього трапера, що заманив мене туди. Ця свиня, як тобі відомо, любить життя.

Полковник Бішоп стояв на шкафуті, сірий від злості. Його брезкле обличчя сіпалося, а одвисла губа тремтіла. Він боявся навіть глянути на кремезних головорізів, що з'юрмилися коло ящика з ядрами біля головного люка.

— Перекинь мотузку із зашморгом через нок-рею!.. Не тремтіть, любий полковнику. Це тільки застережні заходи на той випадок, якщо ви будете поводитись нерозсудливо,

чого, я певен, не станеться. Ми обміркуємо питання за обідом. Думаю, ви не позбавите мене честі пообідати разом.

І Блад одвів безвільного, до смерті наляканого хвалька у свою велику каюту. Слуга Блада, негр Бенджамін, одягнений у білі штани й полотняну сорочку, побіг виконувати розпорядження капітана щодо обіду.

А полковник Бішоп, упавши на скриню під ілюмінатором, що виходив на корму, ледве зміг пробурмотіти, затинаючись:

— Можна в-вас за-а-питати, як-кі в-ваші наміри?

— Нічого страшного, полковнику. Хоч ви й заробили зашморг на нок-реї, але, запевняю вас, його використають тільки в крайньому разі. Ви сказали, що його світлість припустився помилки, вручивши мені патент, виданий міністром закордонних справ лордом Сандерлендом. Мабуть, ви мали рацію. Я знову виходжу в море. Gras ingens iterabimus aequor[1]. Ви будете прекрасним знавцем латині до того, як я закінчу свої справи з вами. Я повертаюся на Тортуґу до своїх піратів, чесних і славних хлопців. Вас же я прихопив як заручника.

— Боже праведний! — простогнав губернатор: — Ви... ви хочете взяти мене із собою на Тортуґу?

Блад щиро розсміявся.

— О ні! Я б ніколи вам так не насолив. Ні, ні! Я хочу тільки забезпечити собі вільний вихід з Порт-Ройяла. І якщо ви будете зговірливим, то я на цей раз навіть не примушу вас прийняти холодний купіль у морі. Ви, як мені відомо, віддали якісь там накази капітанові порту і комендантові цього проклятого форту. А тепер вам доведеться викликати їх на корабель і при мені сказати їм, що сьогодні після обіду «Арабелла» виходить у море для виконання

---

[1] Gras ingens iterabimus aequor (*лат.*) — Завтра ми знову вийдемо в безкрає море.

службового завдання, і ніхто не повинен її затримувати. А для того, щоб бути певним, що вони послухають вас, ми заберемо їх на маленьку прогулянку разом із нами. Оце і все, що мені від вас потрібно. А тепер сідайте й пишіть, якщо ви, звичайно, не віддаєте переваги нок-реї.

Полковник Бішоп важко дихав від безсилої люті.

— Ви силуєте мене... — почав був він.

Капітан Блад люб'язно обірвав його:

— Дозвольте, я вас зовсім не силую. Ви вільні вибирати між пером і мотузкою. Вирішення цього питання цілком у ваших руках.

Бішоп утупився в нього; потім, важко знизавши плечима, узяв перо і сів за стіл. Тремтливою рукою він написав офіцерам листа, негайно викликаючи їх до себе на корабель. Блад одразу ж послав цього листа на берег, а потім запросив свого підневільного гостя до столу.

— Сподіваюсь, полковнику, ваш апетит такий же чудовий, як зазвичай.

Жалюгідний вояка сів на показаний стілець, але з переляку про їжу й думати не смів, та Блад і не силував його. Він з апетитом заходився обідати. Коли він іще й на половину не впорався з обідом, до каюти зайшов Хейтон і доповів, що на борт прибув лорд Джуліан і просить негайно прийняти його.

— Я так і передбачав, — сказав Блад. — Веди його сюди.

Із суворим і сповненим гідності виглядом у каюту ввійшов лорд Джуліан. Тільки глянувши на присутніх, він враз зрозумів ситуацію. Капітан Блад підвівся, щоб привітати гостя.

— Як справжній друг, мілорде, ви вирішили приєднатися до нас?

— Капітане Блад, — різко сказав Вейд. — Ваш гумор недоречний! Не знаю ваших намірів, але мене цікавить, чи усвідомлюєте ви весь ризик, на який ідете?..

— А мене, мілорде, цікавить, чи усвідомлюєте ви той ризик, на який пішли самі, прибувши, як я й сподівався, на мій корабель?

— Що це означає, сер?

Блад подав знак Бенджаміну, який стояв позаду Бішопа:

— Стілець для його світлості. Хейтон, відішли шлюпку його світлості на берег. Скажи, що лорд на певний час затримається.

— Що таке? — вигукнув лорд Джуліан. — Чорт забирай! Ви хочете затримати мене? Ви з глузду з'їхали, чи що?

— Краще зачекай, Хейтон, може його світлість почне бешкетувати. Бенджаміне, ти чув наказ?

— Може, ви скажете мені, сер, які ваші наміри? — спитав його світлість, скипівши від гніву.

— Тільки оберегти себе і моїх хлопців від шибениці полковника Бішопа. Я правильно передбачав, що ваше виховання не дозволить вам залишити полковника в біді і що ви неодмінно прибудете за ним сюди. Я послав на берег капітанові порту і комендантові флоту наказ полковника Бішопа негайно з'явитися на корабель. Тільки-но вони піднімуться на борт «Арабелли», у мене будуть усі заручники, що гарантуватимуть нам цілковиту безпеку.

— Негідник! — процідив крізь зуби лорд Джуліан.

— Це залежить від того, як дивитися на речі, — спокійно відповів Блад. — Мушу зауважити, що не в моєму характері дарувати такі образи. Але, зважаючи на те, що колись ви з власної волі зробили мені одну послугу, а зараз, хоч і проти волі, але робите другу, я не звертатиму уваги на вашу нечемність.

Його світлість зареготав.

— Ви дурень! — сказав він Бладові. — Невже ви думаєте, що я прибув сюди, не вживши ніяких заходів? Я розповів комендантові про те, як ви примусили полковника Бішопа піти з вами. Про це знає і комендант форту. Розсудіть

тепер самі, чи вони виконають наказ Бішопа і чи дозволять вам вільно вийти в море?

Обличчя Блада стало серйозним.

— Дуже шкода, що ви це зробили, — промовив він.

— Ще б пак. Я знав, що ви пошкодуєте, — сказав лорд Джуліан.

— Я шкодую не через себе. Мені дуже шкода губернатора. Чи уявляєте, що ви накоїли? Ви майже повісили його.

— Боже мій! — вигукнув Бішоп, затремтівши від страху.

— Якщо вони зроблять хоч один постріл у мій корабель, губернатор негайно ж загойдається на нок-реї. У вас залишився єдиний шанс, полковнику, який полягає в тому, що я повідомлю їх про свої наміри. А щоб ви, мілорде, могли якнайкраще виправити заподіяну вами шкоду, ви самі поїдете із цим листом.

— Хай мене краще повісять, ніж я поїду на берег, — загарячкував Вейд.

— Даремно. Це просто нерозсудливо з вашого боку, мілорде. Та коли ви опираєтесь, то на борту знайдеться інший посланець, а мої позиції, як я й передбачав, зміцняться ще одним заручником.

Лорд Джуліан втупився в Блада, зміркувавши, від чого він відмовився.

— Може, ви передумаєте, після того, як я вам усе пояснив? — спитав капітан.

— Поступіться йому, заради Бога, і їдьте, мілорде, — бризкаючи слиною, пробелькотів Бішоп. — І зробіть так, щоб вони негайно виконали мій наказ. Цей клятий пірат тримає мене за горло...

Його світлість з презирством і огидою звів на Бішопа холодні безбарвні очі.

— Що ж, коли ви наполягаєте... — почав був він, але замовк і, знизавши плечима, звернувся до Блада: — На вас можна покластися? Полковнику Бішопу гарантується

цілковита безпека, якщо вам дозволять без перешкод вийти з порту?

— Даю вам таке слово, — сказав Блад, — навіть більше того. Обіцяю без затримки висадити полковника Бішопа на берег.

Лорд Джуліан змусив себе вклонитись принишклому губернаторові.

— Ви розумієте, сер, що я пішов на це за вашим бажанням? — холодно спитав він.

— Розумію, звичайно розумію, — квапливо підтвердити Бішоп.

— Гаразд! — лорд Джуліан знову вклонився і пішов з каюти. Блад провів його до трапу, під яким унизу погойдувалась шлюпка «Арабелли».

— До побачення, мілорде, — сказав Блад. — Пробачте, мало не забув! — Він витяг із кишені пергамент і простягнув його Вейду. — Ось ваш патент. Бішоп мав рацію, кажучи, що видали ви мені його помилково.

Лорд Джуліан пильно глянув на Блада, і вираз його обличчя полагіднішав.

— Шкода! — з непідробною щирістю сказав він.

— За інших обставин, мілорде... — почав Блад. — Та навіщо про це! Ви розумієте... Шлюпка чекає на вас.

Поставивши одну ногу на перший шабель трапу, лорд Джуліан раптом завагався:

— Хоч убийте мене, але я нічогісінько не розумію! Чому б вам не послати на берег когось іншого, а мене не залишити на кораблі, як іще одного заручника?

Блад подивився ясними блакитними очима в чесні очі Вейда і сумно посміхнувся. Якусь мить він, здавалося, вагався, а потім одверто виклав усе, що думав.

— Не маю наміру наостанок критися перед вами. Причина та сама, мілорде, яка штовхала мене весь час на сварку з вами, щоб потім проткнути ваші груди шпагою. Приймаючи від

вас патент, я сподівався, що він допоможе мені спокутувати гріхи мого минулого в очах міс Бішоп. Заради неї, як ви вже, мабуть, здогадались, я й узяв його. Але тепер я розумію, що все це марні сподівання. Мені слід було б знати, що мої надії — марення хворого. Я зрозумів, що коли вона, як мені здається, з нас двох віддає перевагу вам, то, мабуть, чинить правильно. Ось чому я не хочу наражати ваше життя на небезпеку, тримаючи вас на борту. Адже нас можуть обстрілювати. Інший посланець може зіпсувати всю справу. Тепер ви, мабуть, зрозумієте мене.

Приголомшений лорд Джуліан пильно подивився на Блада. Його випещене обличчя було бліде.

— Боже мій! — майже пошепки промовив він. — І ви говорите це мені?!

— Я кажу це вам тому, що... Ах, чорти б його взяли, ну... щоб вона зрозуміла, що розбійник і пірат, за якого вона мене весь час вважає, все-таки зберіг дещо від тих часів, коли він іще був джентльменом. Її щастя для мене дорожче за все на світі. Знаючи про це, вона, може... тепліше згадає про мене іноді, хоча б тільки в молитвах. Оце й усе, мілорде.

Лорд Джуліан довго дивився на пірата, а потім мовчки простягнув йому руку. Блад так само мовчки потис її.

— Не певен, чи маєте ви рацію, чи ні, — сказав лорд Джуліан. — Можливо, з нас двох саме ви для неї кращий.

— Це тільки ваша думка, мілорде, а щодо Арабелли, то вчиніть так, щоб я не помилився. Прощавайте!

Лорд Джуліан спустився трапом у шлюпку і рушив до берега. Відпливши трохи, він помахав рукою Бладу, який, обіпершись на фальшборт, стежив за суденцем, що віддалялося.

За годину «Арабелла», скориставшись легким бризом, вийшла з порту. Форт мовчав. Не було помітно жодного руху з боку ескадри, щоб затримати корабель. Лорд Джуліан чесно виконав доручення, підкріпивши його ще й своїми особистими розпорядженнями.

Розділ XXIV. Війна

Миль за п'ять від Порт-Ройяла у чистому морі, коли береги Ямайки вже ледве помітною смужкою мріли на обрії, «Арабелла» лягла у дрейф, і до її борту підтягнули шлюп, який вона тягла на буксирі.

Капітан Блад привів свого полоненого гостя до трапу. Полковник Бішоп, який протягом кількох годин перебував у стані смертельного переляку, нарешті полегшено зітхнув, і, в міру того як страх його поволі згасав, у нього знову розгорялася люта ненависть до зухвалого пірата. Та він ураховував обставини, і хоч у душі й заприсягся, що, повернувшись у Порт-Ройял, не пошкодує ні сил, ні енергії для того, щоб захопити Пітера Блада і помститися, проте зовні він цього не показував, старанно приховуючи свої почуття.

Пітер Блад не мав ніяких ілюзій. Він не був і ніколи не буде закінченим піратом. У всьому Карибському морі не знайшлося б корсара, який би не скористався з можливості повісити мстивого й жорстокого губернатора на нокреї і таким чином зміцнити власну безпеку. Та Блад, як уже відомо, не належав до піратів такого типу і, крім того, він не міг забути, що Бішоп був дядько Арабелли.

Саме тому капітан і посміхнувся, дивлячись на пожовкле, одутле обличчя Бішопа з маленькими очицями, що вп'ялися в нього з неприхованою ворожістю.

— Щасливо повернутися додому, дорогий полковнику, — сказав він на прощання, і за його люб'язною посмішкою ніхто б не міг угадати того болю, що краяв його серце. — Уже вдруге ви робите мені послугу як заручник. Раджу вам не потрапляти до моїх рук утретє. Вам не щастить зі мною, полковнику — ви вже, гадаю, самі переконалися в цьому.

Шкіпер Джеремі Пітт, що стояв поруч із Бладом, похмуро стежив за від'їздом губернатора. Позад них юрмилися кремезні флібустьєри із суворими засмаглими обличчями,

і тільки залізна воля їхнього капітана не дозволяла їм розчавити Бішопа, як блощицю. Ще в Порт-Ройялі вони дізналися від Пітта про небезпеку, яка загрожувала Пітерові Бладу, і, попри те що всі вони теж були раді розв'язатися з королівською службою, по суті нав'язаною їм, їх таки обурили обставини, за яких ця розв'язка сталася. А тепер вони безмірно дивувалися стриманості свого капітана, яку той виявляв у ставленні до цього негідника Бішопа. Губернатор кинув погляд навколо себе, і його очиці зустрілися зі зловісними поглядами піратів. Інстинкт підказував Бішопу, що його життя в цю мить висить на волосинці, досить одного необережного слова, щоб викликати вибух ненависті, від якого його вже не врятує жодна сила. А тому він, не сказавши й слова, вклонився капітанові і, спотикаючись, поспішно спустився в шлюп.

Гребці відштовхнули човен від червоного корпусу «Арабелли», підняли вітрила і зігнулися над довгими веслами, сподіваючись дістатися в Порт-Ройял ще до смерку. А гладкий Бішоп, похнюплений, мовчки сидів на кормі, закусивши свої товсті губи. Злість і жадоба помсти охопили його з такою силою, що він забув і про свій страх, і про те, що тільки дивом урятувався від шибениці.

На молу в Порт-Ройялі, біля низької зубчастої стіни форту, на нього чекали майор Меллер і лорд Джуліан. Із почуттям великої полегкості вони допомогли йому вийти зі шлюпа.

Майор Меллер одразу ж став виправдовуватись.

— Радий бачити вас у доброму здоров'ї, сер, — сказав він. — Мені слід було б потопити корабель Блада, незважаючи на вашу присутність там. Але цьому перешкодив ваш власний наказ, переданий мені лордом Джуліаном. Його світлість запевнив мене, що Блад дав йому слово, що не заподіє вам ніякої шкоди, коли йому дозволять вільно вийти з гавані. Не приховую, я подумав, що його світлість вчинив необдумано, поклавшись на слово проклятого пірата...

— Я вже переконався, що він дотримує свого слова не гірше, ніж інші, — одрізав його світлість, перериваючи красномовність майора.

Він сказав ці слова з невимовною холодною гідністю, яку так вправно напускав на себе. Його світлість був явно не в настрої. Сповістивши міністра закордонних справ про блискучий успіх своєї місії, лорд Джуліан раптом став перед необхідністю визнати, що успіх цей виявився скороминущим. Оскільки з уст майора Меллера ще й досі не сходила глузлива посмішка над вірою лорда в слово пірата, його світлість додав значно різкіше:

— Мої дії виправдані хоча б уже тим, що полковник Бішоп благополучно повернувся додому. Супроти цього ваші думки, сер, не варті й фартинга! Вам слід це добре зрозуміти!

— О, це ще як сказати, ваша світлосте! — У словах майора Меллера вчувалася іронія. — Звичайно, полковник повернувся живий і здоровий. Але он там, у морі, живий і здоровий капітан Блад, і він знову почне свої піратські розбої.

— Зараз я не збираюся навіть розмовляти з вами, майоре Меллер.

— І, у всякому разі, це не надовго! — вигукнув полковник, до якого нарешті повернулася здатність говорити. — О ні, клянусь. — Непристойна лайка, якою він закінчив клятву, мала зміцнити його впевненість у своїх словах. — Я витрачу все своє багатство до останнього шилінга, не пошкодую всіх кораблів ямайської ескадри, але не заспокоюся доти, доки не повішу цьому негідникові на шию мотузкову краватку! І я не маю наміру із цим зволікати. — Від злості Бішоп аж побагровів, на лобі в нього здулися вени. Перевівши дух, він звернувся до майора:

— Ви добре вчинили, виконавши розпорядження лорда Джуліана.

По цих словах він узяв лорда за руку.

— Ходімо, мілорде. Нам необхідно разом усе обміркувати.

Вони проминули редут і пішли через сад до будинку, де на них чекала занепокоєна Арабелла. Побачивши дядька, вона відчула велику полегкість не тільки за нього, а й за капітана Блада.

— Ви дуже ризикували, сер, — серйозно зауважила вона лордові Джуліану після того, як вони обмінялися звичайними привітаннями.

Але лорд Джуліан відповів їй так, як уже відповідав майорові Меллеру:

— Не було ніякого ризику, леді.

Вона дивилася на нього з деяким подивом. Його довге аристократичне обличчя відбивало більше меланхолії, ніж зазвичай. Відчувши в погляді дівчини запитання, Вейд додав:

— Бладу дозволили вільно вийти з гавані за умови, що полковникові Бішопу не буде заподіяно ніякої шкоди. Блад пообіцяв і дотримав слова.

На устах дівчини промайнула ледве помітна посмішка, а на засмученому обличчі заграв легкий рум'янець. Вона охоче підтримала б цю розмову, але губернатор був у поганому гуморі. Сопів, обурювався, не хотів і слухати, коли говорили, що слово Блада чогось варте. Він забув, що саме цьому слову завдячує життям.

За вечерею і до глибокої ночі з язика у нього не сходив Блад, Бішоп тільки й знав, що вихвалявся, яких пекельних мук зазнає в нього злощасний пірат. Того вечора полковник пив без міри і так сп'янів, що мова його стала занадто брудною, а погрози страхітливими. Нарешті Арабелла не витримала й вийшла з кімнати, ледве опанувавши себе. Не так часто Бішоп відкривав перед племінницею своє справжнє нутро, бо, як не дивно, цей грубий, владний плантатор відчував якийсь побожний страх перед тендітною дівчиною — наче вона успадкувала від свого батька право на повагу до себе.

Лорд Джуліан, який побачив Бішопа огидним й нестерпним, вибачився і пішов розшукувати дівчину. Він мав передати їй прохання Блада, і, як йому здавалося, сьогоднішній вечір був найбільш сприятливий для такої розмови. Але міс Бішоп уже лягла спати, і лордові Джуліану довелося приборкати своє нетерпіння й відкласти розмову до ранку.

Наступного дня, ще до того, як спека стала нестерпною, він з вікна своєї кімнати помітив Арабеллу серед квітучих азалій. Вони служили прекрасним фоном для тієї, що своєю дівочою чарівністю виділялася серед усіх жінок так само, як азалія в царстві квітів. Лорд підійшов до неї, і коли, прокинувшись від своєї задуми, Арабелла зі щирою усмішкою побажала йому доброго ранку, лорд Джуліан сказав, що має для неї доручення від капітана Блада.

Він помітив, як дівчина здригнулася і як затремтіли її губи. Тільки тепер лорд звернув увагу на її блідість і на синці під очима, на незвичайно смутний вираз обличчя. Усього цього він не помічав учора ввечері.

Вони перейшли з відкритої частини саду на одну з терас, де в тінистій алеї серед запашних апельсинових дерев одразу ж відчули прохолоду. Лорд Джуліан, милуючись дівчиною, дивувався, чому він так довго не помічав її тонкої своєрідної грації, не розумів — а зараз він це добре розуміє, — наскільки бажаною була вона для нього. Саме вона і є тією безмежно принадною жінкою, яка здатна своєю чарівністю осяяти його банальне животіння, перетворити життя на казку.

Він помітив, якими ніжними барвами міниться її каштанове волосся і як красиво спадають шовковисті кучері на її молочно-білу шию. На Арабеллі була сукня з лискучого сірого шовку, а на грудях, мов крапля крові, пломеніла щойно зірвана багряно-червона троянда. Уже потім, згадуючи Арабеллу, лорд завжди уявляв її саме такою, якою вона була того чудового ранку і якою він раніше ніколи її не бачив.

Мовчки заглибилися вони в затінок алеї. Там Арабелла зупинилася й поглянула на нього.

— Ви щось сказали про доручення, сер, — нагадала вона, виявляючи своє нетерпіння.

Його світлість почав розгублено перебирати локони своєї перуки. Він трохи хвилювався і роздумував, із чого почати.

— Блад просив мене, — нарешті наважився лорд, — переказати вам, що він таки зберіг дещо від того джентльмена... яким... яким ви знали його колись...

— Тепер це ні до чого, — сумно промовила дівчина. Лорд Джуліан не зрозумів її, бо не знав, що з відучора вона раптом прозріла.

— Я думаю... ви були несправедливі до нього.

Арабелла не зводила з лорда Джуліана своїх карих очей.

— Якщо ви скажете мені все те, що він вас просив переказати, можливо, я зумію краще розібратися...

Слова Арабелли збили лорда Джуліана з пантелику. Він не відразу відповів. Доручення було делікатним, а він не зовсім підготувався, і тому діяти треба було обережно. Проте його непокоїло не стільки те, як виконати доручення, скільки те, як використати його у своїх власних інтересах. Його світлість, досить досвідчений у поводженні з жінками, завжди почувався невимушено з дамами аристократичного світу, а от зараз він якось дивно зніяковів перед цією одвертою, безпосередньою дівчиною — племінницею колоніального плантатора.

Наче змовившись, вони мовчки йшли до освітленого яскравим сонцем перехрестя, де алею перетинала стежка до будинку. Тут, купаючись у сонячному промінні, пурхав барвистий, з долоню завбільшки метелик з темно-пурпуровими оксамитними крильцями.

Замисленим поглядом його світлість стежив за метеликом, аж поки той не зник з поля зору, і тільки після цього відповів:

— Не так легко все сказати, присягаюся честю! Цей Блад заслуговує на краще ставлення до себе. І, якщо бути одвертим, то ми самі перешкоджали йому стати іншим. Ваш дядько — тому що ніяк не міг побороти свою ворожість до нього, ви... тому... тому що, порадивши йому піти на королівську службу і цим спокутувати своє минуле, не захотіли визнати за ним цієї спокути, коли він таки перейшов на королівську службу. І вчинили ви так, знаючи, що тільки турбота про ваш порятунок примусила його зважитись на цей крок.

Арабелла одвернулася, щоб він не помітив її обличчя.

— Знаю, тепер я знаю! — ніжко промовила вона і після невеликої паузи запитала: — А ви? Яку роль у всьому цьому відіграли ви? Чому вам доводиться тепер звинувачувати і себе разом з нами?

— Моя роль? — І знову лорд завагався, а потім хоробро кинувся вперед, як звичайно чинять люди, коли нарешті відважаться здійснити те, чого боялися. — Якщо я правильно його зрозумів, то моя участь, хоч і була на перший погляд пасивною, все ж виявилась дуже активною... Благаю вас, міс Арабелло, не забувати, що я тільки переказую його власні слова і нічого від себе не додаю. — Його світлість помітно нервував. — Блад сказав мені, що моя присутність перешкодила йому відновити своє добре ім'я у ваших очах, а якщо йому не пощастило цього досягти, то все інше йому ні до чого.

Арабелла стривожено глянула просто у вічі Вейду і, нічого не розуміючи, звела брови.

— Він вважав, що йому перешкодила саме ваша присутність? — перепитала вона. Було ясно, що дівчина просить пояснити значення цих слів.

Украй збентежений, лорд плутано став розповідати:

— Авжеж. Він висловив це в таких словах... Я хотів би, щоб це було правдою, але, повірте, я не смів навіть думати... одному Богу відомо, що я не з ловеласів, Арабелло. Він

сказав... — Але дозвольте мені розповісти все з початку, і ви зрозумієте моє становище. Я приїхав на борт його корабля з наміром зажадати негайного звільнення вашого дядька, якого він забрав у полон. На мою вимогу Блад тільки розсміявся. Адже полковник Бішоп як заручник був гарантією його безпеки. Необдумано потрапивши на борт його корабля, я цим самим надав йому можливість у моїй особі мати ще одного заручника, не менш цінного, ніж полковник Бішоп. І все ж капітан Блад попросив мене залишити його корабель. Він зробив це не через страх за наслідки. Ні. Він нічого не боїться. І не через повагу до мене. Навпаки, він зізнався, що ненавидить мене і ненавидить з тієї самої причини, яка примушує його подбати про мою безпеку...

— Не розумію, — сказала Арабелла, коли лорд Джуліан вдався до паузи. — Хіба це не суперечить одне одному?

— Це так тільки здається... а справа в тому, Арабелло, що цей нещасний одважився... покохати вас.

Почувши ці слова, дівчина скрикнула і схопилася рукою за серце. Широко розкривши очі, вона здивованим поглядом уп'ялася в лорда Джуліана.

— Я... я налякав вас? — співчутливо запитав він. — Я остерігався цього, але мені треба було сказати вам усе, щоб ви могли зрозуміти.

— Кажіть далі, — попросила вона.

— Гаразд. Він убачав у мені того, хто, як він сказав, перешкоджає домагатися вашої взаємності. А тому він із задоволенням убив би мене в поєдинку. Та оскільки моя смерть завдала б вам болю, а ваше щастя для нього найдорожче у світі, він добровільно відмовився тримати мене як заручника. Коли б йому не дали можливості вільно вийти в море, а я загинув би під час бою, то ви, можливо... оплакували б мене. Він не міг піти на це. Він сказав — я точно передаю його слова, — що ви дивитесь на нього, як на розбійника й пірата, і потім додав, що коли з нас двох, як

йому здалося, ви обрали мене, то вибір ваш, на його думку, правильний. Тому він і попросив залишити його корабель і наказав своїм людям доправити мене на берег.

Арабелла звела на лорда очі, повні сліз. Затамувавши дух, лорд Джуліан ступив крок до неї і простягнув їй руку.

— Чи його правда, Арабелло? Моє щастя залежить від вашої відповіді.

Вона мовчки дивилась на нього, а думки її були далеко. Поки вона мовчала, він не наважувався підійти ближче.

Сумніви, болісні сумніви охопили його. А коли дівчина нарешті заговорила, лорд відчув, наскільки правильними були ці сумніви. Він зрозумів, що з усього сказаного ним до її свідомості дійшла тільки та частина розповіді, де йшлося про почуття капітана Блада до неї.

— Він так сказав?! — вигукнула дівчина. — Справді сказав це? О Боже!

Вона відвернулася від нього і крізь рясне листя апельсинових дерев, що росли вздовж алеї, поглянула на іскристу гладінь великої гавані і на пагорби, що мріли вдалині.

Якийсь час лорд постояв мовчки, з острахом чекаючи, що ж йому принесе наступна хвилина. Нарешті Арабелла заговорила — повільно, продумано. Здавалося, вона обмірковує кожне слово, і голос її знижувався іноді до ледве чутного шепоту:

— Вчора ввечері, коли мій дядько згоряв від ненависті та шаленства, до мого розуму раптом дійшло, що така мстивість властива лише тим людям, які самі чинять зло іншим. Вони доводять себе до нестями для того, щоб тільки виправдати свої ганебні вчинки. Я надто легко вірила всьому тому поганому, що приписували Пітерові Бладу.

Вчора він сам розповів мені історію з Левассером, про яку ви чули в Сен-Нікола. А зараз, із ваших слів, я переконуюсь у його чесності й порядності. Власне, це стверджуєте і ви самі...

— Я поділяю вашу думку, — лагідно зауважив лорд Джуліан.

— Хіба може бути інакше? Та чого варті тепер мої або ваші думки? Нічого. Для мене тепер має значення тільки одне... О, як тяжко й боляче згадувати!.. Якби я вчора не відштовхнула його своїми словами, він міг би бути врятованим. О, якби мені тільки пощастило поговорити з ним до того, як він пішов звідси! Я чекала на нього, але він пішов з моїм дядьком, і я навіть не підозрювала, що більше не побачу його. А тепер він знову вигнанець, знову пірат... Колинебудь його схоплять і повісять. І винна в цьому я, тільки я!

— Ну, що ви кажете! Єдиний винуватець — ваш дядько з його звірячою злобою, та власна впертість Блада, яка не знає компромісів. Не звинувачуйте себе. Не треба.

Дівчина рвучко обернулася до нього. В її очах і досі блищали сльози.

— Як ви можете? — не стрималась вона. — Адже він сам сказав вам, що в усьому винна тільки я! Я глибоко образила його і тепер розумію, яка була несправедлива до нього.

— Не журіться, — заспокоював її лорд Джуліан. — Повірте мені, якщо це втішить вас, я зроблю все можливе, щоб урятувати його.

Від хвилювання в неї перехопило дух.

— Ви зробите це?! — вигукнула вона з палкою надією. — Ви обіцяєте?

Вона поривчасто простягнула йому руку, і він стиснув її у своїх руках.

— Обіцяю, — відповів він і, все ще тримаючи її долоню, тихо мовив: — Арабелло... Залишається ще одне запитання, на яке ви не відповіли мені...

— Яке запитання? — Дівчина здивовано глянула на лорда, мов на божевільного. Що могли означати зараз якісь там запитання, коли йдеться про долю Пітера?

— Запитання це стосується мене особисто і всього мого майбутнього. Скажіть, чи можна мені вірити в те, у що повірив Блад, що змусило його... думати, ніби... ніби ви не зовсім байдужі до мене...

Раптом змінився вираз її вродливого обличчя, ним пробігла хмарка — достатньо велика, щоб Вейд помітив це.

— Не байдужа до вас?.. — перепитала вона. — Звичайно, ні. Ми з вами добрі друзі, і я сподіваюсь, мілорде, що ми й надалі залишимося добрими друзями.

— Друзі! Добрі друзі? — промовив він чи то з відчаєм, чи то з болем. — Не тільки дружби прошу я, Арабелло. Невже ви скажете мені, що Пітер Блад помилився?

Тривога на обличчі дівчини стала помітнішою. Вона спробувала обережно звільнити свою руку. Спочатку Вейд хотів утримати її, але зрозумів, що діє нерозумно, випустив долоню зі своїх пальців.

— Арабелло! — вигукнув він із болем у голосі.

— Я залишуся вашим другом, мілорде. Тільки другом.

Повітряний замок його надії розвалився, і приголомшений лорд Джуліан лишився серед уламків марних сподівань. Він не був самовпевненою людиною і сам визнав поразку. Але ще чогось він тут не міг збагнути. Вона обіцяє йому тільки дружбу! А він же міг забезпечити їй виключне становище, — такого вона, племінниця колоніального плантатора, хай би яким багатим той був, навіть уві сні не могла б побачити. А вона відмовляється від усього цього й говорить про дружбу. Отже, Пітер Блад помилився. Але якою мірою він помилився? У такому разі... Його думки обірвалися. Навіщо мудрувати? Навіщо мучитись і завдавати собі душевного болю?! Треба знати все. І він із жорстокою відвертістю запитав Арабеллу:

— Це Пітер Блад?

— Пітер Блад? — повторила вона мимоволі, не зрозумівши одразу, що саме він мав на увазі. А коли зрозуміла, то обличчя її вкрилося густим рум'янцем.

— Н-не знаю, — промовила вона, затинаючись.

Та чи була ця відповідь правдивою? Вийшло так, наче сьогодні вранці з її очей раптом спала полуда, і вона нарешті побачила, як Пітер Блад ставиться до людей. Це почуття, почуття, що запізнилося на цілу добу, виповнило її душу жалем і тугою.

Лорд Джуліан досить добре знав жінок, щоб усе ще сумніватися. Він схилив голову, намагаючись приховати від неї гнів, який раптом спалахнув у його очах. Як порядна людина, він соромився цього гніву, але й не зміг перебороти його.

І тому, що природа в ньому — як в більшості з нас — була сильнішою за виховання, лорд Джуліан почав із цієї хвилини, майже наперекір своєму бажанню, вдаватися до того, що скидалося на підлоту. Мені неприємно відзначати це в людині, до якої — якщо говорити правду — ви, очевидно, вже почали ставитися з деякою повагою. Однак правда полягала саме в тому, що бажання знищити свого суперника і посісти його місце витіснило в його світлості залишки прихильності, з якою він раніше ставився до Пітера Блада. Він дав Арабеллі слово використати весь свій вплив на захист Блада. Та, на жаль, я змушений визнати, що він не тільки забув про свою обіцянку, але й потай від Арабелли став допомагати її дядькові у складанні й здійсненні планів, як спіймати й покарати пірата. І якби лорда Джуліана звинуватили в цьому, то він, мабуть, став би доводити, що діє так, як вимагає від нього обов'язок. На це йому цілком слушно можна було б відповісти, що в цій справі його обов'язок перебуває в полоні ревнощів.

Коли через кілька днів по тому флот Ямайки вийшов у море, на флагманському кораблі віце-адмірала Крофорда разом із полковником Бішопом відплив і лорд Джуліан. Треба сказати, що в такій подорожі не було ніякої потреби. Навпаки, обов'язки губернатора вимагали, щоб полковник

Бішоп залишався на березі, а лорд Джуліан, як ми знаємо, взагалі не міг принести жодної користі на кораблі. І все ж вони обидва вирушили полювати на капітана Блада, причому кожен із них використовував своє становище як привід для задоволення власних домагань. Ця спільна мета якось зв'язувала їх між собою і навіть створила між ними щось схоже на дружбу, яка за інших обставин була б неможливою між людьми, такими різними і за вихованням і за прагненням.

Полювання почалося. Якийсь час кораблі ямайської ескадри крейсували вздовж берегів острова Еспаньйола, ведучи спостереження за Навітряною протокою і зазнаючи всіх принад негоди, бо саме почався сезон дощів. Але полювання не дало ніяких наслідків, і через місяць губернатор Бішоп та лорд Вейд ні з чим повернулись у Порт-Ройял, де на них чекали дуже неприємні новини зі Старого Світу.

Манія величності Людовіка XIV запалила в Європі пожежу війни. Французькі легіонери спустошували рейнські провінції, а Іспанія приєдналась до тих, хто об'єднав свої зусилля на боротьбу з войовничими прагненнями короля Франції. Але не це було найгіршим: ширилися чутки про громадянську війну в самій Англії, де народ знемагав від нестерпної тиранії короля Якова. Повідомлялося, що Вільгельма Оранського запросили в Англію.

Минали тижні, і кожен корабель з дому ніс новини. Вільгельм прибув до Англії, а в березні 1689 року на Ямайці дізналися, що він став англійський трон і що Яків утік до Франції, де йому обіцяли допомогу в боротьбі з новим королем.

Такі новини не могли бути приємними для родича Сандерленда. А згодом від міністра закордонних справ короля Вільгельма надійшов лист, у якому міністр повідомляв Бішопа, що Англія перебуває з Францією в стані війни і, оскільки війна може перекинутись і в колонії, до Вест-

Індії направляється генерал-губернатор лорд Віллоґбі, з ним для підсилення ямайської ескадри вирушає про всяк випадок ескадра під командою адмірала ван дер Кейлена.

Полковник Бішоп зрозумів, що його необмеженій владі у Порт-Ройялі настав кінець, навіть якщо він і залишиться губернатором. Лорд Джуліан для себе не дістав жодної вказівки й не уявляв, як вплинуть усі ці зміни на його становище. Тому він намагався встановити з полковником Бішопом якомога тісніші й дружніші відносини, плекаючи надію здобути Арабеллу. Що ж до полковника, то він, побоюючись, що політичні події примусять його піти у відставку, палко мріяв якнайскоріше породичатися з лордом Джуліаном і скористатися з його високого становища в суспільстві.

Вони цілком порозумілися в цьому питанні, і лорд Джуліан розповів усе, що знав.

— Єдина наша перешкода — це капітан Блад, — сказав він. — Дівчина кохає його.

— Ви з глузду з'їхали? — вигукнув Бішоп.

— У вас, мабуть, є всі підстави дійти такого висновку, — із сумом у голосі зауважив його світлість, — але я при своєму розумі і кажу так тому, що знаю про це.

— Знаєте?

— Арабелла сама зізналася мені в усьому.

— Яка безсоромність! Клянуся Богом, я її навчу! — Це говорив рабовласник, який звик навчати за допомогою нагая.

— Не будьте дурнем, Бішоп! — Зневага, з якою його світлість вимовив ці слова, вплинула на полковника більше, ніж будь-які доводи. — Дівчину з характером Арабелли не переконаєш ніякими погрозами. І коли ви не хочете назавжди зруйнувати мої плани, то мусите тримати язик за зубами і зовсім не втручатися в цю справу.

— Не втручатися?! Боже мій, а що ж робити?

— Послухайте, чоловіче! У Арабелли твердий характер. Я певен, що ви ще не знаєте своєї племінниці. Поки буде живий Блад, вона його чекатиме.

— А якщо Блад загине, то вона схаменеться?

— Ну от, тепер ви, здається, починаєте міркувати правильно, — похвалив Бішопа лорд Джуліан. — Це перший і необхідний крок на шляху до нашої мети.

— Ми маємо повну можливість досягти її! — вигукнув Бішоп з ентузіазмом. — Ця війна з Францією скасовує всякі обмеження щодо Тортуґи. Враховуючи державні інтереси, ми можемо напасти на острів. А здобувши там перемогу, заслужимо подяку нового уряду.

— Гм-м! — протягнув лорд Джуліан і, замислившись, сіпнув себе за губу.

— Я бачу, вам усе зрозуміло, — грубо розсміявся Бішоп. — Так уб'ємо двох зайців одним пострілом, га? Ми вирушимо просто в барліг до цього негідника, перетворимо Тортуґу на купу руїн і захопимо проклятого Блада під самісіньким носом у французького короля.

У цю експедицію вони відпливли через два дні — це близько трьох місяців після виходу «Арабелли» — вони знову вирушили полювати на капітана Блада, узявши із собою всю ескадру й кілька допоміжних кораблів. Арабеллі й іншим дали зрозуміти, що вони збираються вчинити напад на французьку частину острова Еспаньйола, оскільки лише така експедиція могла виправдати полковника Бішопа, який у цей тривожний час залишає Ямайку. Почуття обов'язку, безсумнівно, мало б міцно утримувати його в Порт-Ройялі, та це почуття розчинилося в ненависті — найбезпліднішому і найсильнішому з усіх почуттів. Першої ж ночі губернатор у величезній каюті «Імператора» — флагманського корабля ескадри віце-адмірала Крофорда — нализався, втішаючись думкою про близький кінець кар'єри капітана Блада.

Розділ XXV. На службі в короля Людовіка

Вродночас, приблизно за три місяці до того, як полковник Бішоп вирушив знищити Тортуґу, капітан Блад, у душі якого клекотіло пекло, кинув якір в оточеній високими скелями гавані Тортуґи. Прибув він на два дні раніше, ніж фрегат, який перед ним вийшов із Порт-Ройяла під командуванням Вольверстона.

У цій затишній гавані на Блада чекали чотири кораблі його ескадри з командою в сімсот чоловік, з якими він розлучився під час шторму біля Малих Антильських островів. Пірати почали вже серйозно непокоїтись через долю капітана, тому з великою і щирою радістю вітали появу «Арабелли». На честь капітана Блада гриміли салюти з гармат, кораблі були прикрашені прапорами. Усе населення міста, пробуджене шумом у гавані, висипало на мол; величезний натовп чоловіків і жінок усіх віросповідань і національностей зібрався тут, щоб привітати уславленого пірата.

На берег Блад зійшов, напевно, тільки для того, щоб задовольнити цікавість людей, які з нетерпінням чекали на його появу. Настрій у нього був похмурим. А на обличчі застигла невесела посмішка: тієї самої хвилини, як прибуде Волверстон, весь цей грім захоплення його славою перетвориться на прокляття.

Його капітани — Хаґторп, Крістіан, Ібервіль, — зустрічали Блада на причалі, разом з ними «Арабеллу» вітали ще кілька сотень піратів. Але капітан обірвав їхні привітання, а коли вони почали набридати своїми запитаннями щодо того, де він барився, Блад запропонував їм дочекатись Волверстона, який зможе цілком задовольнити їхню допитливість. Відбившись від своїх надокучливих підлеглих, Блад проштовхався крізь строкату юрбу з моряків усіх рангів, плантаторів і галасливих торговців — англійців, французів і голландців, юрбу з піратів-новачків, які були колись

мисливцями на острові Еспаньйола, і піратів-професіоналів, лісорубів та індійців, мулатів — торговців фруктами і негрів-рабів, виряджених жінок легкої поведінки зі Старого Світу та інших представників роду людського, які перетворили Кайонську набережну на свого роду Вавилон.

Насилу вибравшись із натовпу, капітан Блад попрямував до чарівного будинку мосьє д'Ожерона, щоб засвідчити пошану друзям — губернаторові та його сім'ї.

Спочатку корсари подумали, що Волверстон полює за рідкісним військовим трофеєм, але від зменшеного екіпажу «Арабелли» поступово стали просочуватися геть інші розповіді, які викликали в піратів подив і збентеження. Правда, почасти з відданості до свого капітана, почасти тому, що в порушенні вірності були винні якоюсь мірою і вони, рядові моряки з екіпажу «Арабелли», які самі добре не зрозуміли, що в дійсності сталося, команда протягом двох днів до повернення Волверстона була стримана в розмовах із своїми тортузькими друзями. І все ж цієї стриманості забракло, щоб зашкодити поширенню тривожних чуток і дивовижних історій про ганебні (з точки зору піратів) вчинки капітана Блада.

Обстановка на березі була настільки напруженою, що коли б на цей час не нагодився Волверстон, можливо, стався б вибух. Ледве встиг корабель старого вовка кинути якір у гавані, як усі кинулися до нього за поясненнями, по які вони вже зібралися йти до Блада.

Хоч у Волверстона було тільки одне око, він бачив ним набагато більше, ніж більшість чоловіків із двома. До того ж, попри сиву голову — так майстерно пов'язану червоно-зеленим тюрбаном — він мав юне серце, і те серце було сповнене любов'ю та повагою до Пітера Блада.

Ще коли корабель Волверстона огинав скелястий мис, на якому розташувався форт, старий вовк угледів «Арабеллу», що стояла в бухті на якорі, і остовпів від здивування.

Картина ця дуже вразила його. Він протер своє єдине око, не вірячи самому собі, і знову глянув на гавань. Тільки голос Дайка, який стояв поруч із ним, — Дайк перейшов на його корабель, коли вони вирушили в Порт-Ройял — підтвердив, що він був не одинокий у своєму замішанні.

— Клянусь небом, це «Арабелла» або її привид! Як ти думаєш?

Старий морський вовк перевів єдине око на Дайка, і розтулив був рота, щоб відповісти. Та потім він стулив його знову, не промовивши жодного слова. Він завжди був винятково поміркований, особливо в незрозумілих для нього самого справах. У тому, що це «Арабелла», не було ніякого сумніву. А якщо так, то йому, перш ніж щось сказати, слід добре подумати. Якого біса вона стовбичить тут, коли він залишив її на Ямайці? Чи Блад зараз керує «Арабеллою», чи, може, залишки її команди відпливли, кинувши свого капітана в Порт-Ройялі?

Дайк повторив запитання. На цей раз Волверстон відповів:

— У тебе ж двоє очей, а в мене одне око, і ти ще й питаєш!

— Але я бачу «Арабеллу»!

— Звичайно, це вона, стоїть на якорі. А чого ж ти ще чекав?

— Чекав? — Дайк втупився в нього з роззявленим ротом. — А хіба сам ти сподівався ще побачити тут «Арабеллу»?

Волверстон подивився на нього з презирством, потім розсміявся і сказав досить голосно, щоб його почули всі навколо:

— Звичайно! А як же інакше! — Він знову розсміявся — як здалося Дайку, глузливо. Та старий вовк уже стежив за тим, як пришвартовували корабель.

Тільки-но Волверстон зійшов на берег, його оточили розгублені пірати — їхні запитання допомогли йому з'ясувати, що відбувається в порту. Він зрозумів, що сам Блад — чи через те, що йому забракло мужності, чи з якихось інших міркувань — відмовився розповідати, що відбувалось

відтоді, як шторм відірвав «Арабеллу» від інших кораблів ескадри. І Волверстон щиро привітав себе за ту витримку, яку він виявив у розмові з Дайком.

— Ви краще за мене знаєте, що капітан завжди був скромною людиною, — пояснив він Хаґторпу й іншим піратам, що скупчилися навколо нього. — Не в його звичці вихвалятися. А все було так: ми випадково зустрілися зі старим доном Міґелем і після того, як спровадили його корабель на дно, взяли на борт якогось лондонського хлюста. Виявилось, що його послав до нас міністр закордонних справ із пропозицією. У відповідь капітан послав його, звичайно, до всіх чортів. Потім ми зустрілися з ямайською ескадрою, якою командував старий диявол Бішоп. Капітанові Бладу і кожному з нас загрожувала петля. Тоді я йду до Блада і кажу йому: «Візьми ти цей паршивий королівський патент, і цим врятуєш від мотузки і свою шию, і наші». Він послухав мене, і лондонський хлюст одразу ж видав йому патент, а Бішоп мало не луснув від гніву, дізнавшись про це. Та щось заподіяти капітану він уже не міг, йому довелося проковтнути гірку пілюлю. Ми всі, тоді вже люди короля, разом із Бішопом прибули в Порт-Ройял. Проте Бішоп не довіряв нам, бо надто добре нас знав. Коли б там не було цього молодчика з Лондона, Бішоп наплював би на королівський патент і повісив би капітана. Блад хотів вислизнути з Порт-Ройяла тієї ж ночі, але цей собака Бішоп наказав пильно стежити за нами. Та ось, хоч для цього й довелося згаяти два тижні, Блад обдурив його. Він послав мене й більшу частину екіпажу на фрегат, який я встиг купити, і вночі ми втекли з Порт-Ройяла. А Блад у цій грі — як він по секрету сказав мені — мав кинутись за мною, щоб нібито спіймати. Розумієте? Як йому вдалося здійснити свій намір, не скажу вам, бо капітан Блад прибув сюди раніше за мене, але я й не сумнівався в тому, що все буде гаразд.

Людство втратило великого історика в особі Волверстона. Він мав таку багату уяву, що точно знав, наскільки можна відійти від істини і як її прикрасити, щоб той чи інший факт набрав потрібної йому і водночас правдивої форми.

Почастувавши усіх своїм варивом із фактів та брехні, він своєю впевненістю додав ще один подвиг до пригод Пітера Блада, а потім спитав, де зараз можна побачити капітана. Йому відповіли, що капітан сидить на своєму кораблі. Волверстон вирушив шлюпкою до нього, щоб, як він сказав, доповісти про своє щасливе повернення.

У великій каюті «Арабелли» він знайшов Пітера Блада на самоті і дуже п'яного — стан, у якому його ще ніхто й ніколи не бачив. Коли Волверстон увійшов до каюти, капітан звів на нього налиті кров'ю очі. Якусь мить він напружував затуманений алкоголем зір, щоб розглянути прибулого. Упізнавши Волверстона, Блад зареготав якимсь ідіотським сміхом, у якому все ж вчувалася іронія.

— А-а-а! Старий вовче! — сказав він. — Нарешті ти сюди добрався! Ну й що ж ти... збир-ра... раєшся ро... роби... ти з сво... їм ка... капі... таном, г-га? — Він звучно гикнув і відкинувся вільно в кріслі.

Старий Волверстон мовчки й понуро дивився на нього. На своєму віку йому довелося багато чого побачити, і важко його було чимсь розчулити, але коли він побачив п'яного капітана Блада, то серце його стислося від болю. Щоб дати вихід своєму горю, він образно й соковито вилаявся. У такий спосіб він завжди висловлював свої почуття, хай би які вони були. Потім перевальцем підійшов до стола й сів у крісло навпроти капітана.

— Дідько б тебе взяв, Пітере, що це?

— Ром, — відповів Пітер. — Ром з Ямайки.

Він штовхнув пляшку і склянку в бік Волверстона. Але той проігнорував їх.

— Я питаю, що з тобою? Що тебе мучить?! — вигукнув він.

— Ром, — повторив капітан Блад і, скривившись, спробував посміхнутися. — Просто ром. Я відпові... даю на... всі... твої запитання. А чому ти... не... не відповідаєш на м... мої? Що... ти ду... маєш ро... бити з... зі мною? Га?

— Я вже все влаштував, — сказав Волверстон. — Слава Богу, що тобі стало глузду тримати язик за зубами, поки я не прибув сюди. Ти ще не зовсім п'яний і розумієш мене?

— І п'яний... і тверезий... я... завжди... розу... мію тебе.

— Тоді слухай.

І Волверстон переказав йому ту саму байку, яку розповів піратам. Капітан з помітним напруженням силувався збагнути зміст того, що чув.

— М-мені... все одно, що ти там вигадав, — сказав він нарешті. — І... все це... не має ніякого значення. Спасибі за все... вірний старий вовче! Та чи варто було це робити, чи варто... б-брехати? Я вже не пірат і ніколи ним не буду. Всьому кінець! — Блад стукнув кулаком по столу, і в його очах заблищали гнівні вогники.

— Я прийду і поговорю, коли у твоїй утробі буде менше рому, — сказав Волверстон, підвівшись. — А ти знайди в собі сили добре запам'ятати свою власну історію. Так, саме ту, яку я тільки-но розповів про тебе, і навіть не намагайся говорити щось інше, бо зробиш з мене брехуна. Усі вони, і навіть ті, хто відплив зі мною з Порт-Ройяла, вірять мені. Розумієш? Я змусив їх повірити. А коли вони дізнаються, що ти справді згодився взяти королівський патент і вирішив наслідувати Морґана, то ти здогадуєшся, що може статися?..

— Вони пошлють мене в пекло, — сказав капітан. — А це саме те, на що я заслуговую.

— Ти зовсім розкис, — буркнув Волверстон. — Поговоримо завтра, на свіжу голову.

Вони поговорили наступного дня, але безрезультатно. Потім поговорили ще й ще раз, протягом усього періоду дощів, що розпочався першої ж ночі після повернення старого вовка. Нарешті кмітливий Волверстон зрозумів, що капітан хворіє зовсім не від рому. Ром був тільки наслідком, а не причиною апатії. У серці Блада ятрилася рана, а старому вовку не бракувало знань і спостережливості, щоб здогадатися про її походження. Він безбожно кляв усі спідниці на світі і, розуміючись на таких справах, чекав, поки хвороба мине.

Але вона не минала. Коли Блад не грав у кості й не пиячив у тавернах Тортуґи в компанії, до якої раніше почував огиду, то сидів самотньо, замкнувши двері своєї каюти на «Арабеллі». Друзі з губернаторської сім'ї, збентежені його поведінкою, всіляко намагалися розважити капітана. Особливо клопоталась мадемуазель д'Ожерон. Вона мало не щодня запрошувала його до них додому, але Блад дуже рідко приймав ці запрошення.

Пізніше, коли сезон дощів уже добігав кінця, його почали розшукувати капітани з пропозиціями вигідних набігів на іспанські поселення. Та до всіх пропозицій Блад ставився байдуже. Спочатку це викликало подив, а коли встановилась погода, подив перейшов у нетерпіння й роздратування.

Крістіан, який командував «Клото», одного дня ввірвався до нього, лаючи його за бездіяльність і вимагаючи, щоб він вирішив щодо того, що він має робити далі.

— Забирайся до біса, — байдуже відповів Блад, ледве вислухавши ці докори.

Розлючений Крістіан пішов геть, а наступного ранку «Клото» знявся з якоря і вийшов у море, подавши цим приклад дезертирства для інших. Незабаром навіть віддані Бладу капітани не могли вже втримати своїх людей у гавані Тортуґи.

Іноді Блад сам себе запитував, навіщо він узагалі повернувся на острів Тортуґу. Він не припиняв думати про Арабеллу, не припиняв згадувати, що вона знехтувала ним,

маючи його за розбійника й пірата. Блад заприсягся, що вдаватися до піратства більше ніколи не буде. Але чому ж він, якщо вже не пірат, чому він сидить тут? На це питання він відповідав іншим питанням: а куди ж йому їхати? Хіба не ясно, що вибору в нього не лишилось?

Поступово він втрачав інтерес до життя й опускався дедалі нижче й нижче. Блад остаточно перестав дбати про одяг; від вишуканості не лишилося й сліду, на щоках і підборідді, які раніше завжди були чисто виголені, стирчала чорна щетина, а довге чорне волосся пасмами падало на обличчя. Колись таке енергійне смагляве лице набрало тепер хворобливого жовтуватого відтінку, а недавно ще ясні блакитні очі потьмяніли і спохмурніли.

Волверстон — єдиний, хто знав про справжню причину такого переродження Блада, — якось раз, і тільки раз наважився поговорити про це з ним відверто.

— Господи, Пітере! Невже ніколи цьому не буде кінця? — Гігант уже гарчав. — Невже ти збираєшся скніти тут усе своє життя? Коли ти, нарешті, кинеш пиячити через цю гарненьку ляльку з Порт-Ройяла, яка, до речі, не звертає на тебе ніякої уваги? Грім і блискавка! Якщо тобі так уже потрібне те дівчисько, то чому ж ти, чума б тебе задавила, не поїдеш туди і не забереш її?

Блакитні очі подивилися на нього з-під синьо-чорних брів, і щось зі старого вогню розпалилося в них. Але Волверстон, чи удавано, чи насправді не звертаючи на це жодної уваги, вів далі.

— Можна волочитися за дівчиною, коли з цього що-небудь вийде. Але потонути мені зараз, аніж стану топити себе в ромі через якусь там спідницю. Це не в моєму характері. Якщо тебе більше ніщо не цікавить, то чому б нам не напасти на Порт-Ройял! Хіба, кат би його взяв, має якесь значення те, що це англійське місто? Адже в ньому верховодить Бішоп, а серед наших хлопців знайдеться чимало

головорізів, які погодяться піти за тобою хоч у пекло, аби тільки схопити мерзотника за горлянку. Я заздалегідь упевнений в успіху такого походу. Нам треба тільки дочекатися, коли з Порт-Ройяла вийде ямайська ескадра. У місті знайдеться чимало всякого добра, щоб винагородити наших хлопців, а ти матимеш своє дівчисько. Хочеш, я дізнаюся про настрої, побалакаю з людьми?

Блад схопився на ноги, очі його гнівно блиснули, а бліде обличчя спотворилося від люті.

— Зараз ти підеш геть із моєї каюти, а якщо ні, то твій труп опиниться на небесах. Паршивий пес, як ти смієш з'являтися до мене з такими пропозиціями?

І Блад накинувся на свого вірного офіцера з найогиднішою, найбруднішою лайкою.

Волверстон, у жаху перед цією люттю, вийшов, не сказавши ні слова. А капітан Блад залишився на самоті зі своїми думками.

Відтоді вже ніхто не наважувався знову повертатись до таких розмов.

Та раптом, коли вже пірати втратили будь-яку надію повернути собі свого капітана, одного сонячного ранку на «Арабеллу» приїхав губернатор Тортуґи в супроводі маленького кругловидого люб'язного чоловічка з добродушним виразом на самовпевненому обличчі.

— Любий капітане, — звернувся до Блада д'Ожерон, — я прибув до вас із паном де Кюссі, губернатором французької частини острова Еспаньйола. Він має намір поговорити з вами.

З поваги до свого друга Блад вийняв з рота люльку і, труснувши головою, щоб хоч трохи протверезитись, підвівся і вклонився де Кюссі.

— До ваших послуг! — сказав він, запрошуючи сідати.

Де Кюссі відповів на поклін і, прийнявши запрошення, сів на скриню біля ілюмінатора.

— У вас тепер чималі сили, мій капітане, — зауважив він.

— Близько восьмисот чоловік.

— І, я розумію, їх уже почала непокоїти бездіяльність.

— Вони можуть забиратися хоч до чорта в зуби, якщо їм цього хочеться.

Де Кюссі делікатно засунув у ніс тютюну.

— У мене є дещо краща пропозиція, — сказав він.

— Ну що ж, пропонуйте, — відповів Блад без жодного вогника.

Повівши бровами, де Кюссі кинув погляд на д'Ожерона, ніби скаржачись, що поведінка капітана Блада не подає особливих надій. Але д'Ожерон, стиснувши губи, заохочуюче кивнув йому, і губернатор Еспаньйоли почав викладати свою пропозицію.

— Ми маємо відомості, що між Францією та Іспанією оголошено війну.

— Це не новина, — буркнув Блад.

— Я говорю офіційно, мій капітане. Зараз мова йде про офіціальний характер подій — не про ті неофіціальні сутички та грабіжницькі дії, на які ми тут заплющуємо очі. В Європі між Францією та Іспанією точиться війна, справжня війна. Франція має намір перекинути воєнні дії і в Новий Світ. Із цією метою сюди з Бреста йде ескадра під командуванням барона де Рівароля. У мене є від нього лист, у якому він доручає мені спорядити допоміжну ескадру й виставити загін — щонайменше тисячу чоловік, — щоб підсилити його ескадру, коли вона прибуде сюди. Моя пропозиція, любий капітане, з якою я прибув до вас за рекомендацією нашого доброго друга д'Ожерона, в кількох словах зводиться до того, щоб ви разом із вашими людьми й кораблями пішли до нас на службу під командування барона де Рівароля.

Блад подивився на нього з легким інтересом.

— Ви пропонуєте нам перейти на службу до французів? — спитав він. — На яких умовах, пане?

— Ми надамо звання капітана першого рангу вам і відповідні ранги вашим офіцерам. Ви одержуватимете платню відповідно до цього рангу і матимете право разом із вашими людьми на одну десяту частку всіх захоплених трофеїв.

— Мої люди навряд чи скажуть, що це вигідні умови. Вони скажуть і мені, і вам, що можуть хоч і завтра самі вийти в море, розгромити яке-небудь іспанське місто і залишити собі все.

— Так, але є ризик, що це буде названо актами піратства. З нами ж ваше становище буде і законним, і офіційним, а враховуючи те, що під командою барона де Рівароля перебуває сильна ескадра, ви зможете разом із ним братися за операції у значно ширшому масштабі, ніж ті, які ви змогли б здійснювати самі. Отже, одна десята частка в даному разі може бути більшою, ніж уся вартість трофеїв, які ви захопите, коли діятимете самостійно.

Капітан Блад поринув у думки: така пропозиція вже не була піратством. Ішлося про законну службу під прапором короля Франції.

— Я мушу порадитися з офіцерами, — сказав він і послав за ними.

Тільки-но офіцери з'явилися, сам мосьє де Кюссі ще раз повторив, уже перед ними, свою пропозицію. Хаґторп оголосив одразу, що пропозицію можна прийняти, що люди невдоволені надто тривалою бездіяльністю і безсумнівно погодяться піти на службу, яку пропонує де Кюссі від імені короля Франції. Висловлюючи свої міркування, Хаґторп кинув погляд на похмурого Блада. На знак згоди з ним Блад без особливого ентузіазму кивнув. Підбадьорені цією, хоч і скупою, згодою, офіцери приступили до обговорення умов. Ібервіль, молодий французький пірат, зауважив де Кюссі, що частка трофеїв, яку той пропонує піратам, надто мала. Тільки за п'яту частку здобичі офіцери могли б дати згоду від імені своїх людей.

Де Кюссі був засмучений. Він мав точні інструкції й розумів, що бере на себе забагато, та ще може накликати немилість барона. Про п'яту частку не могло бути й мови. Однак і пірати не поступалися, і де Кюссі нарешті наважився погодитися на одну п'яту. Того ж дня було складено й підписано угоду. Пірати зобов'язувались до кінця січня бути в Петі-Ґоав, куди на той час мав прибути де Рівароль зі своїми кораблями.

Одразу ж на Тортузі настали дні кипучої діяльності: кораблі переоснащували для далекого походу, заготовляли м'ясо та інші продукти. Тільки капітан Блад не брав жодної участі в підготуваннях, хоч колись, бувало, він увесь віддавався такій роботі. Цього разу він тримався осторонь, байдужий до всього. Якщо він і дав згоду взяти участь в операції під французьким прапором, або, вірніше, поступився бажанням своїх офіцерів, то тільки тому, що запропонована служба не мала нічого спільного з піратством, якому, як Блад заприсягся в душі, назавжди було покладено край. Але служба, хоч він і дав на неї згоду, не викликала в нього ніякого ентузіазму, і Блад залишався бездіяльним, байдужим. Він навіть заявив Хаґторпу, коли той висловив свій протест проти такого ставлення до справи, що йому однаково, куди піти, чи в Петі-Ґоав, чи в пекло, байдуже кому служити, чи королю Людовіку, чи самому сатані.

Розділ XXVI. Де Рівароль

Капітан Блад іще залишався в тому ж незадоволеному настрої, коли відплив з Тортуґи, його настрій не покращав і коли він підійшов до причалів у бухті Петі-Ґоав. У тому ж настрої він вітав барона де Рівароля, коли в середині лютого той нарешті прибув зі своєю ескадрою із п'яти військових кораблів і кинув якір поряд із кораблями піратів.

Як пояснив де Рівароль, через негоду вони добиралися сюди аж шість тижнів.

Викликаний до нього капітан Блад вирушив у замок Петі-Ґоав, де мала відбутися зустріч. Барон, високий горбоносий чоловік років сорока, тримався холодно і сухо. Він з явним несхваленням зміряв поглядом капітана Блада з ніг до голови, а на Хаґторпа, Ібервіля та Волверстона, що стояли позаду капітана, навіть не глянув. Де Кюссі запросив Блада сісти.

— Хвилинку, мсьє де Кюссі. Думаю, пан барон не помітив, що я не сам. Дозвольте мені представити вам, сер, моїх супутників: капітан Хаґторп з «Елізабет», капітан Волверстон з «Атропо» і капітан Ібервіль з «Лахезіс».

Барон важко і гордовито дивився на капітана Блада, а потім сухо і ледь помітно кивнув кожному з представлених йому піратів. Усією своєю поведінкою він давав зрозуміти, що зневажає їх усіх і хоче, щоб вони це помітили. Поведінка барона викликала в капітана Блада несподівану реакцію — вона розбудила в ньому диявола, а разом із цим і почуття власної гідності, що останнім часом було задрімало. Йому раптом стало соромно за свій неохайний вигляд, і це, очевидно, примусило його триматися ще зухваліше. Жест, яким він поправив портупею так, щоб оздоблений ефес його довгої шпаги було видно де Рівaролю, був майже натяком. Звернувшись до своїх капітанів, Блад показав рукою на стільці вздовж стіни.

— Присувайтеся ближче до столу, хлопці. Ми змушуємо барона чекати.

Капітани послухались, а Волверстон при цьому багатозначно посміхнувся. Вираз обличчя мосьє де Рівaроля став іще чванливішим. Він мав за безчестя сидіти за одним столом із цими бандитами, вважаючи, що всі вони, крім, хіба, самого капітана Блада, мали вислухати його стоячи. І, щоб підкреслити різницю між собою і піратами, він зробив єдине, що йому залишалось, — надів капелюха.

— Це дуже мудро, — привітно сказав Блад. — Я й сам відчуваю протяг.

І він сховався під крислатим капелюхом із плюмажем.

Обличчя де Рівароля змінило колір. Він помітно тремтів від гніву, і якусь мить, перш ніж заговорити, ледве стримувався, щоб не скипіти. Мосьє де Кюссі, вочевидь було моторошно.

— Сер, — крижаним тоном почав барон, — ви примушуєте мене нагадати вам, що маєте лише звання капітана першого рангу і перебуваєте в присутності генерала, командувача сухопутних і військово-морських сил Франції в Америці. Я змушений нагадати, що вам слід із пошаною ставитися до людини мого рангу.

— Радий вас запевнити, — відповів капітан Блад, — що це нагадування зайве. Я, між іншим, вважаю себе джентльменом, хоч зараз і дуже мало на нього схожий, і, як джентльмен, я завжди поважаю як тих, кого природа й доля поставили наді мною, так і тих, хто стоїть нижче і не має можливості обуритись, коли до нього виявляють зневагу. — Це був тонкий докір. Де Рівароль, не уявляючи, як заперечити, прикусив язика, а Блад, не даючи йому можливості відповісти, вів далі: — Ну а зараз, коли ми порозумілися, може, перейдемо до справи? Де Рівароль якусь мить понуро розглядав його.

Жорсткі очі де Рівароля якусь мить розглядали його.

— Можливо, так буде краще, — сказав він і взяв аркуш паперу. — Це копія угоди, яку ви підписали з паном де Кюссі. Перш ніж вести далі розмову, я мушу відзначити, що пан де Кюссі перевищив свої повноваження, давши вам право на одну п'яту захоплених трофеїв. Він не мав повноважень погоджуватись на більшу частку, ніж одна десята.

— Це питання ви будете вирішувати з паном де Кюссі, мій генерале.

— О ні! Це справа між мною і вами.

— Перепрошую, мій генерале. Угода вже підписана. А оскільки в цьому зацікавлені і ми, то я вважаю це питання вичерпаним. З поваги до мосьє де Кюссі нам не хотілося б слухати ваші докори на його адресу.

— Те, що я казатиму пану де Кюссі, вас не стосується.

— Це саме те, що я й мав на увазі, мій генерале.

— Але, мені здається, вас має цікавити, що ми не зможемо дати вам більше, як одну десяту частку здобичі. — Де Рівароль обурено вдарив кулаком по столу: цей пірат був диявольськи спритний у суперечці, справжній фехтувальник словами.

— А ви певні, пане бароне, в тому, що ви... не можете дати більше?

— Певен, що не дам!

Капітан Блад знизав плечима й подивився собі під ноги.

— У цьому разі, — сказав він, — мені залишається тільки пред'явити вам рахунок, зазначивши суму, яка компенсує нам згаяний час і порушення наших планів у зв'язку з прибуттям у Петі-Ґоав. Щойно це питання буде врегульоване, ми розійдемося друзями, пане бароне. Поки що ніхто нікому не заподіяв шкоди.

— Якого біса ви маєте на увазі? — Барон схопився з місця, подавшись усім тілом через стіл до Блада.

— Невже я незрозуміло висловився? Можливо, я не досить вільно розмовляю французькою, але...

— О, ваша французька досить вільна; занадто вільна часом, дозволю собі зауважити. А тепер послухайте мене, мосьє флібустьєр. Я не та людина, з якої можна клеїти дурня, у чому ви незабаром пересвідчитесь. Ви з вашими людьми перейшли на службу до короля Франції. Ви маєте звання капітана першого рангу і одержуєте за це платню, а ваші офіцери мають звання лейтенантів. Ці ранги накладають на вас не тільки обов'язки, які вам слід добре вивчити, а й покарання за невиконання цих обов'язків, що вам теж

не зашкодить знати. Покарання ці бувають часом досить суворими. Найпершим обов'язком офіцера є покора. Звертаю на це вашу увагу. Ви не повинні тішити себе обманом, що ви мій союзник у намічених мною операціях. Усі ви — тільки мої підлеглі і не більше. У моїй особі ви бачите командира, який командує вами, а не компаньйона і рівню. Сподіваюсь, ви зрозуміли мене?

— О, будьте впевнені, я розумію, — розсміявся Блад. Конфлікт із бароном повернув Бладові його колишнє вміння володіти собою. Тільки одна думка псувала йому настрій — він картав себе за те, що був неголений. — Запевняю вас, генерале, я нічого не забуваю. Наприклад, я пам'ятаю — чого не можна сказати про вас, — що умови нашої служби скріплені нашими підписами в договорі, а в ньому зазначено, що ми одержуємо одну п'яту частку здобичі. Якщо ви відмовляєтесь від цього зобов'язання, ви скасовуєте угоду, а разом із тим звільняєте нас від узятих зобов'язань і позбавляєте честі служити у військово-морському флоті під вашим командуванням.

Усі три його офіцери вголос висловили своє схвалення.

Рівароль пильно подивився на них — так, це була поразка, він це відчув.

— Коли говорити відверто... — боязко почав де Кюссі.

— Коли говорити відверто, мосьє, все це ваша робота! — накинувся на нього барон, зрадівши, що нарешті знайшовся винний, на якому він може зігнати свою злість. — Вас слід покарати за це. Ви зганьбили королівську службу, ви поставили мене, представника його величності, в безглузде становище.

— Отже, неможливо нагородити нас однією п'ятою? — спитав Блад м'яко. — У цьому разі немає ніякої потреби кричати на пана де Кюссі або карати його. Він не винен, що на меншу частку ми не погоджувались. Оскільки ви сказали, що не можете дотриматись умови, ми йдемо від вас.

Становище залишається таким, яким воно й мало бути, коли б пан де Кюссі точно дотримувався ваших інструкцій. Ви, по суті, скасували наш договір, а тому, говорячи по честі, не можете претендувати на наші послуги, так само як і затримувати нас.

— «По честі», сер? Чорт забирай ваше нахабство! Чи ви натякаєте, що я можу в якійсь мірі бути нечесним?

— Я ні на що не натякаю, і не будемо більше сперечатися, — кинув капітан Блад. — Слово за вами, генерале: скасовуєте ви угоду чи ні?

Барон сів.

— Я обдумаю це питання, — буркнув він сердито. — Про моє рішення вас повідомлять.

Капітан Блад підвівся. За ним підвелися і його офіцери.

— Мосьє бароне! — вклонився Блад.

Потім він і його корсари мовчки вийшли з каюти, давши командувачу королівських сухопутних і військово-морських сил Франції в Америці можливість подумати.

Ви можете собі уявити, як мосьє де Кюссі надзвичайно туго довелось у наступні чверть години. На нашу думку, йому слід навіть поспівчувати. Як осіння буря зриває пушинки з кульбаби, так гнів барона де Рівароля розвіяв самовпевненість пана де Кюссі. Командувач королівських армій повівся з губернатором Еспаньйоли як із хлопчиськом. А де Кюссі захищався, хапаючись за той-таки погляд, що його капітан Блад так чудово вже виклав баронові: якщо угоду з піратами не схвалено, то ніхто нікому не завдав ніяких збитків. Однак де Рівароль погрозами і лайкою вибив і цю його зброю, примусивши губернатора замовкнути.

Від лайки барон перейшов до приниження. Оскільки, на його думку, де Кюссі довів свою нездатність посідати пост губернатора Еспаньйоли, то він вирішив сам виконувати обов'язки губернатора на час свого перебування на цьому острові. На підтвердження своїх слів він познімав

з кораблів частину солдатів і встановив постійну охорону навколо замку де Кюссі.

Через ці дії барона почали відбуватися неприємності. Коли вранці наступного дня на берег зійшов Волверстон у барвистій хусточці на голові — він узагалі любив одягатись у все яскраве, — якийсь французький офіцер поглузував з нього. Незвичний до такого ставлення, Волверстон у свою чергу висміяв офіцера. У відповідь офіцер перейшов до образ, але його відразу ж звалив важкий кулак велетня. Десь за годину про цей випадок дізнався де Рівароль і наказав негайно ж заарештувати Волверстона й відправити під варту в замок.

Барон тільки-но сів обідати з паном де Кюссі, коли служник-негр доповів про прихід капітана Блада. Де Рівароль роздратованим голосом погодився прийняти його. До кімнати увійшов елегантно одягнений джентльмен у чорному, гаптованому сріблом камзолі. Його смагляве, з правильними рисами обличчя було старанно поголене. На комір з тонких мережив спадали кучері чорного парика. У правій руці джентльмен тримав чорного крислатого капелюха з плюмажем із червоного страусового пір'я, а в лівій — тростину з чорного дерева. Підв'язки з пишними бантами зі стрічок підтримували його шовкові панчохи. Чорні розетки на черевиках були майстерно оздоблені золотом.

На мить де Рівароль не впізнав його. Блад помолодшав років на десять, ніж був учора. Але яскраві та гострі блакитні очі під рівними чорними бровами не можна було забути, вони доводили, що перед ним саме той, про кого щойно доповідали. Почуття власної гідності остаточно повернулося до Блада, і навіть зовнішністю він хотів підкреслити, що розмовлятиме з бароном як рівний з рівним.

— Я прийшов геть невчасно, — чемно вибачився Блад. — Перепрошую. Але справа не може зачекати. Це стосується, мосьє де Кюссі, капітана Волверстона з «Лахезіс», якого ви помістили під арешт.

— Це зроблено за моїм наказом, — вихопився де Рівароль.

— За вашим!? Але я думав, що мосьє де Кюссі губернатор Еспаньйоли.

— Поки я тут, мосьє, я верховна влада. І ви повинні добре це зрозуміти.

— Чудово. Але вам, очевидно, невідомо, що тут сталася помилка.

— Як ви сказали? Помилка?

— Так, я кажу про помилку. Відверто кажучи, я вжив занадто пристойне слово. Але воно в якійсь мірі доцільне, бо позбавляє нас зайвих суперечок. Ваші люди, мосьє де Рівароль, заарештували не того, кого слід. Винен французький офіцер, який поводився нахабно і задирливо, а затримали Волверстона. Прошу негайно скасувати ваше розпорядження.

Яструбине обличчя де Рівароля запалало червоним. Він витріщив свої темні очі.

— Сер, ви... ви знахабніли! Ваше нахабство нестерпне! — зарепетував він, затинаючись, хоча взагалі і вмів опановувати себе.

— Мосьє бароне, ви марнуєте слова. Ми з вами в Новому Світі, і зветься він так не випадково. Тут усе нове для людини, що виросла серед забобонів Старого Світу. У вас, звичайно, ще не було часу зрозуміти всю його новизну, тому я й не звертаю уваги на образливі слова, які ви щойно тут виголошували. Однак справедливість залишається однаковим поняттям і в Новому Світі, і в Старому Світі. У даному разі справедливість вимагає звільнення мого офіцера і покарання вашого. Я уклінно прошу вас задовольнити моє клопотання.

— Уклінно? — зневажливо пирхнув розгніваний барон.

— З крайньою покірністю, генерале. Але водночас хочу нагадати, мосьє барон, що за мною вісімсот піратів, а у вас тільки п'ятсот солдатів. Пан де Кюссі підтвердить, що один

пірат у бою вартий трьох солдатів. Я цілком одвертий з вами, бароне, щоб не марнувати часу і не ображати один одного. Або ви негайно звільните капітана Волверстона, або ми будемо змушені звільнити його самі. Наслідки можуть бути жахливими, і це на вашому сумлінні, бароне. Ви тут найвища влада. Слово за вами.

Де Рівароль зблід, і губи його посиніли. За все його життя ще ніхто не розмовляв з ним так сміливо й зухвало. Але він визнав за краще стриматись.

— Буду вдячний, якщо ви почекаєте в передпокої. Я хочу переговорити з мосьє де Кюссі й повідомлю вас про моє рішення.

Тільки-но за капітаном зачинилися двері, вся злість барона обернулась проти де Кюссі.

— Так ось яких людей ви взяли на службу короля! Людей, які повинні служити мені, — людей, які не служать, а диктують мені умови, до того ж перед виконанням завдання, заради якого я прибув сюди з Франції! Яке пояснення ви можете мені дати, пане де Кюссі? Так от знайте: я незадоволений вами. Ба більше, та ви й самі це бачите — я просто обурений.

Обличчя де Кюссі витяглося, а сам він випростався й гордовито промовив:

— Вам не дають права докоряти мені ані ваш ранг, сер, ані ті факти, якими ви оперуєте. Я завербував до вас на службу саме тих, кого ви просили. І не моя провина, що ви не вмієте поводитися з ними. Як вам уже говорив капітан Блад, ви перебуваєте в Новому Світі.

— Так, так! — злорадно посміхнувся де Рівароль. — Ви, бачу, не тільки даєте пояснення, а ще й насмілились доводити, що я ж сам і винен! Мені подобається ваша відвага! Але досить! Ви кажете, що в Новому Світі нові й звичаї? Хай так, але з часом я змушу цей Новий Світ пристосуватися до мене! — У голосі барона зазвучала погроза. — На жаль,

я змушений приймати все таким, як є. І ви, мосьє, знаючи варварські порядки Нового Світу, порадите, спираючись на свій досвід, що нам робити.

— Бароне! Арешт капітана буканьєрів був безглуздям. Тримати його під арештом і далі стане божевіллям. У нас замало солдатів, щоб відповісти силою на силу.

— У такому разі, мосьє, може, ви скажете мені, що ж нам робити далі? Виходить, мені доведеться підкоритися диктату цього капітана Блада? Виходить, операція, яку ми намітили, буде проводитися так, як він захоче? Чи повинен я, представник короля Франції в Америці, бути весь час у цілковитій залежності від цих негідників?

— О ні, в жодному разі. У жодному разі! Я вербую добровольців тут, на острові Еспаньйола, і набираю загін чорношкірих. Я розрахував, що, коли все буде зроблено, ми будемо мати силу до тисячі чоловік без піратів.

— Чому б тоді нам зараз же не відмовитись від їхніх послуг?

— Тому що вони завтра будуть вістрям тієї зброї, яку ми викуємо. У військових діях того типу, що ми плануємо, вони більш досвідчені, і те, що сказав Блад, не є перебільшенням. Один пірат у бою справді вартий трьох солдатів. А після завершення мого задуму у нас буде досить сил, щоб тримати піратів у руках. Хочу нагадати, що в них тверді поняття про честь. Вони точно дотримуватимуться умов і зовсім не завдадуть нам неприємностей, якщо ми будемо з ними справедливі. Повірте моєму слову, а мені не вперше доводиться мати з ними справу.

Де Рівароль удав, що слова де Кюссі заспокоїли його. Баронові необхідно було врятувати свій престиж. А оскільки губернатор якоюсь мірою підказав йому засоби до цього і дав певні гарантії на майбутнє, то він піднісся духом.

— Гаразд, — сказав він. — Запросіть сюди, будь ласка, капітана Блада.

Блад увійшов до кімнати, сповнений гідності. Самовпевненість корсара дратувала де Рівароля, але він вирішив за краще приховати своє роздратування.

— Капітане, я порадився з губернатором і з нашої розмови допускаю, що могла статися помилка. Справедливість, можете бути певні, переможе. Я сам головуватиму на раді, до складу якої, крім мене, увійдуть два моїх старших офіцери, ви і один з ваших офіцерів. Ми зразу ж проведемо безстороннє розслідування, і винний, тобто той, хто розпочав сварку, буде покараний.

Блад вклонився. Він не бажав вдаватися до крайніх заходів.

— Прекрасно, пане бароне. А зараз дозвольте ще одне запитання. Ідеться про нашу угоду. Я хотів би знати: стверджуєте ви її чи анулюєте?

Очі де Рівароля перетворились на ледве помітні щілинки. Його захопила думка про те, що йому сказав де Кюссі: пірати повинні бути вістрям тієї зброї, яку він викує. Без них обійтися не можна. Він зрозумів, що припустився тактичної помилки, коли відмовив Бладу. Відступ у таких випадках завжди пов'язаний зі втратою престижу. Адже де Кюссі набирав тепер добровольців, щоб зміцнити його сили. Коли він матиме їх у своєму розпорядженні, питання про розподіл трофеїв можна буде переглянути. А поки що необхідно відступити якомога пристойніше

— Я розмірковував над цим. — Він ледь помітно нахилив голову. — І хоча моя думка залишається незмінною, я мушу визнати, що, оскільки мосьє де Кюссі вже дав згоду на ваші умови, ми повинні задовольнити їх. Угоду затверджено, сер.

Капітан Блад знову вклонився. Даремно де Рівароль шукав на його міцно стиснутих устах хоч найменшого натяку на переможну посмішку. Обличчя пірата, як і раніше, залишалося спокійним.

Того ж дня, опівдні, Волверстона звільнили, а французькому офіцерові, який розпочав із ним сварку, присудили два місяці арешту. Таким чином, справедливість перемогла. Але Блад розумів, що такий початок не обіцяє нічого доброго, і виявилось, що він не помилявся: за цим випадком потяглася ціла низка нових конфліктів.

Через тиждень Блада і його офіцерів викликали на нараду, яка мала розробити плани операцій проти Іспанії. Де Рівароль виклав свій проект нападу на багате іспанське місто Картахену. Капітан Блад не міг приховати свого здивування. Коли ж де Рівароль роздратовано попросив його пояснити, чому той так здивувався, Блад одверто заявив:

— Коли б я командував французькими королівськими військами в Америці, я б не мав жодного сумніву чи вагання в тому, як найкраще послужити своєму королю і французькому народові. Думаю, що для мосьє де Кюссі, як і для мене, зрозуміло, що зараз ми повинні негайно захопити іспанську частину острова Еспаньйола й перетворити весь цей родючий і прекрасний острів на власність Франції.

— Це можна зробити потім, — відповів де Рівароль. — А я хочу почати з Картахени.

— Ви маєте на увазі, сер, що ми маємо вирушити Карибським басейном на авантюрні експедиції, нехтуючи тим, що лежить тут, просто біля нашої двері. За нашої відсутності можливе вторгнення іспанців у французьку Еспаньйолу. Якщо ж ми почнемо з того, що розгромимо іспанців тут, то позбудемося такої небезпеки. До того ж Франція дістала б у своє володіння одну з найбільш жаданих колоній у Вест-Індії. Ця операція не становить собою особливих труднощів, її можна провести дуже швидко. А коли ми її здійснимо, то матимемо досить часу, щоб вирішити плани дальших дій. Мені здається, що треба починати саме з такої операції.

Він замовк, настала тиша. Де Рівароль відкинувся на спинку крісла, покусуючи краєчок гусячого пера. Аж ось він відкашлявся й запитав:

— Хто ще підтримує думку капітана Блада?

Ніхто йому не відповів. Його офіцери були паралізовані благоговійним страхом; послідовники Блада, природно, хоч і віддавали перевагу нападу на Картахену, бо ця операція обіцяла значно більшу здобич, з поваги до свого ватажка не наважувалися висловити своїх думок.

— Ви, здається, самотні у своїй думці, — зауважив барон із кислою посмішкою.

Капітан Блад розсміявся. Він раптом прочитав баронові думки. Глибше заглянув у дріб'язкову душу цієї людини і зрозумів, чого домагався барон. Проте в його посмішці було більше гніву, ніж презирства. Марно він тішив себе думкою, що піратству покладено край. Виходило, він обдурював сам себе. Тільки віра в те, що на французькій службі йому не доведеться вдаватися до піратства, спонукала його погодитися. І ось зараз бундючний зарозумілий джентльмен у чині генерала французької армії пропонує грабіжницький рейд, який, коли з нього зірвати безчесну маску законних військових дій, нічим не відрізняється від звичайного піратського нападу.

Де Рівароль, заінтригований його веселощами, похмуро подивився на нього.

— Чому ви смієтеся, мосьє?

— А тому, що у всій цій історії я побачив аж занадто іронії. Ви, бароне, командувач сухопутних і військово-морських сил Франції в Америці, пропонуєте операцію, яка по суті є звичайнісіньким піратським рейдом, тоді як я, пірат, наполягаю на операції, яка підтримала б честь Франції. Чи не здається вам це смішним?

Слова Блада розбудили нестримний гнів барона. Він схопився на ноги, мов опечений, і всі, хто був у кімнаті, швиденько підвелися зі своїх місць. Тільки де Кюссі залишився

сидіти, і на його обличчі промайнула невесела посмішка. Він, як і Блад, легко читав думки барона, і так само, як і Блад, сповнювався презирством до пожадливого генерала.

— Пане пірате! — хрипко закричав де Рівароль. — Невже мені треба нагадувати вам, що я ваш старший офіцер?!

— Мій старший офіцер! Ви! Боже милосердний! Ви просто звичайнісінький пірат! Але на цей раз ви вислухаєте всю правду про себе, вислухаєте її перед усіма цими джентльменами, які мають честь служити королю Франції. Мені, піратові і морському розбійникові, доводиться стояти отут і пояснювати вам, у чому полягають інтереси і честь Франції. Ви ж, французький генерал, нехтуючи всім цим, намагаєтеся витрачати кошти, надані у ваше розпорядження, на авантюру, що не має ніякісінького значення для Франції, хочете пролити кров французьких солдатів, щоб захопити місто, яке не зможете утримати. Ви йдете на це, бо вам сказали, що в Картахені багато золота і після її пограбування ви розбагатієте. Так може робити тільки лихвар, який торгується, намагаючись урвати хоч шматочок із частки здобичі, і виторговує поступки після того, як угода підписана. Якщо я помиляюся, хай мосьє де Кюссі про це скаже. Якщо не моя правда, доведіть мені це, і я перепрошу у вас. А зараз я не бажаю брати участі у ваших нарадах. Я пішов на службу до короля Франції з чесними намірами. Але чесна служба несумісна з нападами і пограбуваннями, і я не можу погодитись на марні витрати і смерть своїх людей. Відповідальність за такі речі цілком ляже на вас, генерале, і тільки на вас. Я хочу, щоб мосьє де Кюссі передав мою думку французькому урядові. Я, звичайно, виконуватиму ваші накази і чекатиму на них на борту свого корабля, оскільки наша угода лишається в силі. Якщо ж вас ображають мої слова, то я завжди до ваших послуг. Маю честь кланятися, бароне. До побачення.

Він вийшов, і його три капітани, хоча вони думали, що він божевільний, — вийшли слідом у цілковитому мовчанні.

Де Рівароль задихався, як риба, яку хвилі викинули на берег. Сувора правда позбавила його мови. Коли ж оговтався, то подякував Богові, що капітан Блад з власної ініціативи звільнив їх від своєї присутності. У душі де Рівароль згоряв від сорому і злості. З нього зірвали маску, його взяли на кпини, і це — його, командувача сухопутних і військово-морських сил Франції в Америці...

Але в середині березня ескадра таки відпливла до Картахени. Загін, що перебував під командою де Рівароля, підсилений добровольцями й неграми, налічував тепер близько тисячі двохсот чоловік. Де Рівароль вважав, що, маючи у своєму розпорядженні такі сили, він легко зможе тримати піратів у покорі.

Вони становили значну частину флоту на чолі з флагманом барона де Рівароля, «Віктор'єз», могутнім вісімдесяти-гарматним кораблем. Інші чотири французькі кораблі не поступалися своїми бойовими якостями перед «Арабеллою» Блада, що мала на озброєнні сорок гармат. За ескадрою йшли менші за водотоннажністю піратські кораблі «Елізабет», «Лахезіс» і «Атропо», а за ними дванадцять фрегатів, навантажених припасами, а також маленькі судна та човни, що йшли за вітрильниками на буксирі.

Вони ледь не зіткнулися з флотом Ямайки та полковником Бішопом, який вирушив на північ, до Тортуґи, через два дні після того, як барон де Рівароль вирушив на південь.

Розділ XXVII. Картахена

Стримувана вітрами французька ескадра перетнула Карибське море в перші дні квітня і лягла в дрейф навпроти Картахени. Для обговорення плану штурму міста де Рівароль скликав на борту свого флагманського судна капітанів усіх кораблів.

— Це має важливе значення, панове, — взяти місто зненацька. Так ми не тільки не дамо іспанцям змоги організувати оборону, а й перешкодимо їм вивезти з міста в глиб країни цінності. Я пропоную сьогодні пізно ввечері висадити на північ від міста загін, який зміг би виконати це завдання. — І він виклав деталі розробленого ним плану.

Офіцери де Рівароля вислухали його з пошаною і схваленням, Блад — з презирством, а капітани решти піратських кораблів — байдуже. Блад теж був присутній на цьому засіданні (читач пам'ятає, що він відмовився брати участь у нарадах, які скликатимуться де Рівaролем), бо відмовився з'являтися лише на нарадах, де вирішувалися плани майбутніх операцій.

Капітан Блад був єдиним серед учасників наради, хто точно знав, як краще захопити місто. Два роки тому він сам мав намір напасти на це місто, і тоді вдався до детальної розвідки — тепер же він міг розповісти багато корисного.

Пропозиція барона була саме такою, на яку слід було очікувати від командира, чиї знання Картахени базувались виключно на мапах.

Картахену з географічної та стратегічної точок зору можна було б назвати цікавим містом. Воно являє собою майже чотирикутник, прикритий зі сходу й півночі пагорбами. Південною частиною місто спускається до внутрішньої гавані, яка є одним з двох підступів до нього з моря. Зовнішня гавань являє собою лагуну милі зо три завширшки; до неї можна було ввійти через вузьку протоку, відому під назвою Бока Чік, або Маленька Горловина. Ця протока перебувала під захистом форту. Довга коса, покрита густим лісом, виступає на захід і служить природним молом для Картахени. А ближче до внутрішньої гавані під прямим кутом до природного молу прилягає ще одна смужка землі. Вона простягається на схід у напрямку материка. Поблизу материка ця смужка обривається, утворюючи глибокий,

але дуже вузький канал, який служить своєрідними воріть-ми в безпечну внутрішню гавань. Цей прохід захищений другим фортом. На схід і на північ від Картахени лежить материк, про який мова зараз не йде. Але на заході й на північному заході місто, так добре захищене з інших боків, виходить безпосередньо до моря. Тут воно підступає майже до берега і, крім невисоких кам'яних стін, здавалось, не має ніяких інших укріплень. Та ця видимість була облудною, і де Рівароль, складаючи свій план, не врахував цього.

Капітану Бладу залишилося пояснити труднощі, коли барон де Рівароль повідомив, що честь першого удару за прописаним планом надається піратам.

Блад саркастично посміхнувся, слухаючи, як розійшовся барон, розповідаючи про виявлення піратам такої честі. Цього він і чекав. На долю буканьєрів випадала лише небезпека та честь пролити ріки крові, а на долю де Рівароля — честь, слава і здобич.

— Я змушений відмовитись від високої честі, яку ви нам пропонуєте, — холодно зауважив капітан.

Волверстон схвалено крякнув, а Хаґторп кивнув. Ібервіль, якого разом з іншими обурювало чванство високопоставленого співвітчизника, ніколи не брав під сумнів рішень свого капітана. Шість французьких офіцерів з гордовитим подивом втупилися у ватажка піратів, а барон запитав зухвало:

— Як? Ви відмовляєтеся від неї, сер? Ви розумієте, що це є пряме непідкорення наказам?

— Наскільки я розумію, пане бароне, ви покликали нас обговорити план штурму.

— У такому разі ви мене неправильно зрозуміли, пане капітане. Я викликав вас сюди, щоб передати вам свій наказ. Я вже все продумав і вирішив. Сподіваюсь, що тепер ви розумієте?

— О так, я розумію, — засміявся Блад. — Але чи розумієте це ви? — Аби не дати можливості баронові вибухнути

лайкою, яка ось-ось мала зірватися з його вуст, він заговорив: — Ви кажете, що все вже обміркували і вирішили. Але якщо ваше рішення ґрунтується на бажанні знищити більшість моїх людей, ви зміните його, коли я розповім вам дещо з того, що знаю. Місто Картахена здається вам дуже вразливим з півночі, де воно відкрите з боку моря. А чи не поставало, пане бароне, перед вами питання, чому саме іспанці, які будували це місто, так старанно подбали про те, щоб укріпити його з півдня, коли з півночі воно таке доступне для нападу?

Де Рівароль тільки зараз над цим замислився. Тому він мовчав.

— Іспанці, — вів далі Блад, — зовсім не дурні, якими ви їх собі уявляєте. Дозвольте мені, панове, сказати вам, що два роки тому, готуючись до нападу на Картахену, я провів ретельну розвідку міста. Переодягнувшись індіанцем, я прибув туди з кількома дружніми до мене індіанцями-торговцями і залишався у місті цілий тиждень, аби старанно вивчити всі підходи до нього. З боку моря це місто здається таким принадно доступним для нападу, більш ніж на півмилі від берега тягнеться мілина, а цього, запевняю вас, цілком достатньо, щоб не дати жодному кораблю можливості наблизитися до міста на відстань гарматного пострілу. А підійти до берега на відстань, більшу за три чверті милі, вже небезпечно.

— Але ж ми висадимо десант на каное, пірогах і плоскодонках! — нетерпляче вигукнув один з офіцерів.

— У найспокійнішу пору року прибій буде вам перешкоджати. Слід також мати на увазі, що якби висадка десанту була й можлива, то ми не змогли б прикрити його вогнем корабельних гармат. Людям загрожуватиме небезпека від своєї ж артилерії.

— Якщо атака проводитиметься вночі, як я пропоную, то її не потрібно буде прикривати вогнем гармат, — сказав

де Рівароль. — Ви з вашим загоном будете на березі раніше, ніж іспанці зрозуміють наші наміри.

— Ви вважаєте, що в Картахені живуть тільки дурні та сліпі і що вони ще не полічили наші вітрила і не замислились над питанням, хто ми такі і з якою метою прибули сюди.

— Але коли вони вважають себе надійно захищеними з півночі, як ви запевняєте, — нетерпляче вигукнув барон, — то ця безпечність і присипляє їхню пильність!

— Можливо. Місто справді має добрий захист. Будь-яка спроба висадити десант із цього боку приречена на поразку самою природою.

— І все ж ми вдамося до такої спроби! — уперто наполягав барон, який не звик ні в чому поступатися, та ще й у присутності своїх підлеглих.

— Ну якщо вас не переконали мої слова, то дійте, звичайно, — сказав Блад, — це ваше право. Але я не поведу своїх людей на неминучу смерть.

— А коли я накажу вам... — почав барон. Але Блад безцеремонно перервав його:

— Мосьє бароне, коли мосьє де Кюссі від вашого імені брав нас на службу, то враховувались не тільки наші сили, а й наші знання та досвід у воєнних діях такого роду. Я зараз виклав перед вами свої власні знання й досвід щодо штурму Картахени. Додам, що свого часу я відмовився від наміру напасти на місто, бо не мав у своєму розпорядженні достатньо сил, щоб захопити вхід до гавані — ці єдині ворота в місто. Тепер же наших спільних сил вистачить для виконання такого завдання.

— Але поки ми займатимемось цією операцією, іспанці встигнуть вивезти більшу частину багатств. Нам треба напасти на них несподівано.

Капітан Блад знизав плечима.

— Якщо це просто піратський напад, то, звичайно, ви розмірковуєте цілком слушно. Так було і зі мною. Але якщо

ви мрієте збити пиху з Іспанії і підняти прапор Франції на фортах міста, то втрата якоїсь частини багатств не повинна мати для вас серйозного значення.

Де Рівароль з досади закусив губу і з похмурою ненавистю втупився в буканьєра, який тримався так незалежно.

— А якщо я накажу вам висадитись десантом... тобто вдатися до спроби? — спитав він. — Відповідайте мені, пане. Давайте раз і назавжди уточнимо наші функції. Хто командує експедицією — ви чи я?

— Ваші слова та хибні міркування мені просто набридли, — сказав Блад у відповідь і рвучко обернувся до де Кюссі, який почувався надзвичайно незручно і сидів, кусаючи губи. — Я звертаюсь до вас, мосьє. Доведіть генералу, що я маю рацію.

Де Кюссі відірвався від своїх похмурих думок. Він відкашлявся. Губернатор був дуже знервованим.

— У зв'язку з тим, що капітан Блад подавав на розгляд...

— На якого дідька все це мені! — різко обірвав його де Рівароль. — Здається, мене оточують самі боягузи! Послухайте, пане пірате, коли ви боїтеся взятися за цю операцію, то я сам візьмуся за неї. Погода стоїть сприятлива, і ми успішно висадимось на берег. І якщо мені пощастить, а я певен цього, то завтра вам доведеться вислухати дещо не зовсім приємне для вас. Я надто великодушний з вами, сер! — Він зробив широкий жест рукою. — Дозволяю вам іти.

Відверта впертість і порожня гордість керували ним, і де Рівароль дістав урок, на який він заслужив. У другій половині дня ескадра стала за милю від берега. Під прикриттям темряви триста чоловік, двісті з яких були негри (тобто всі негри, що брали участь в експедиції), в каное, пірогах і шлюпках вирушили на берег. Самовпевненість де Рівароля примусила його взяти особисто на себе командування десантним загоном, хоч ця ризикована операція зовсім не приваблювала його.

Перші шість човнів, підхоплені прибоєм, були розбиті на друзки ще до того, як їхні пасажири встигли кинутись у воду. Гуркіт хвиль і крики утопальників попередили тих, що пливли слідом за ними, і врятували їх від такої ж долі. За наказом барона вони відійшли від небезпечної зони й кинулись рятувати тих, кому пощастило добратися до них. У цій авантюрі загинуло близько п'ятдесяти чоловік і було втрачено шість човнів з боєприпасами та зброєю.

Барон повернувся на свій флагман розлючений, але не порозумнішав. Мудрість — навіть та, яка набувається життєвим досвідом, — була недоступна для таких людей, як де Рівароль. Він гнівався на всіх і на все, але ненависть його у першу чергу падала на капітана Блада. Вкладаючись спати, він злісно відкидав настирливі думки про те, що скаже завтра Блад.

На світанку барона розбудив рев гарматних залпів. У нічному ковпаку і кімнатних пантофлях він вибіг на корму і побачив картину, від якої його лють подвоїлась. Чотири піратські кораблі, піднявши всі вітрила, провадили якісь дивовижні маневри за півмилі від Бока Чіка і трохи більше як за півмилі від французької ескадри. Щоразу, коли вони наближалися до берега, бортова артилерія вивергала клуби порохового диму і вогню, обстрілюючи великий круглий форт, що захищав вузький прохід у гавань. Гармати форту відповідали на вогонь, але жодне ядро не влучало в ціль. Пірати весь час маневрували і стріляли з такою точністю, що їх вогонь накривав захисників форту в той самий момент, коли вони перезаряджали гармати. Зробивши постріл, кораблі піратів круто обертались так, що каноніри форту бачили перед собою весь час рухому мішень: корму або ніс корабля, а за якусь мить до того, як іспанці мали обрушити на них вогонь усіх гармат форту, кораблі піратів вишиковувались у перпендикулярній позиції до форту так, що їх щогли зливалися в одну лінію.

Невиразно бурмочучи прокляття і чортихаючись, барон де Рівароль спостерігав бій, який самовпевнений Блад розпочав на свій ризик.

Офіцери «Віктор'єза» стовпилися навколо нього, але коли до них приєднався де Кюссі, гнів барона, що весь час розпирав його груди, прорвався. Власне, де Кюссі сам накликав на себе цю бурю. Він підійшов до барона, потираючи руки від неприхованого задоволення енергійними діями тих, кого він завербував на службу.

— Ну як, пане де Рівароль?! — з посмішкою почав він. — Добре знає свою справу цей капітан Блад, погодьтесь? Ще до сніданку він підніме на форту прапор Франції.

В очах у барона спалахнув гнів. Він рвучко обернувся до губернатора і вишкірився.

— Кажете, він знає свою справу?! Його справа, дозвольте зауважити, мосьє де Кюссі, — виконувати мої накази, а я, сто чортів йому в пельку, такого наказу не давав! Коли все це скінчиться, я розправлюся з ним за його самочинство.

— Певен, бароне, що його дії будуть виправдані, якщо забезпечать успіх.

— Виправдані! О прокляття! Та чи можна виправдати самовільні вчинки солдата!? — скипів барон.

Офіцери, які поділяли ненависть де Рівароля до капітана Блада, підтримували командувача.

Тим часом бій тривав. Форт дуже постраждав. Але й пірати, незважаючи на їх спритні маневри, теж зазнали чималих втрат від вогню з форту. Планшир правого борту «Атропо» був розбитий на тріски, а одно з ядер розірвалося в кормовій каюті корабля. На «Елізабет» носову частину було серйозно пошкоджено, а на «Арабеллі» збили гротщоглу. «Лахезіс» вийшов із бою, втративши стерно, і зараз маневрував за допомогою довгих весел.

Сповнений люті погляд барона свідчив про те, що він задоволений тим, що бачить.

— Благаю небо, щоб іспанці потопили всі його диявольські кораблі! — вигукнув він, згоряючи від ненависті.

Але небеса його не почули. Не встиг він договорити, як пролунав страхітливий вибух, і половина форту перетворилася на руїни. Вдалий постріл піратів знайшов пороховий погріб.

Кілька годин по тому капітан Блад, спокійний і вичепурений, наче він щойно повернувся з балу, ступив на квартердек «Віктор'єза». Його зустрів де Рівароль, усе ще в халаті й у нічному ковпаку.

— Дозвольте доповісти, пане бароне: ми оволоділи фортом на Бока Чіка. На руїнах башти майорить прапор Франції, і шлях у зовнішню гавань для нашої ескадри відкритий.

Де Рівароль був змушений стримати гнів, хоч мало не задихався від нього. Його офіцери так палко висловлювали своє захоплення, що лаяти Блада було просто незручно. Але в очах генерала не згасала лють, а на блідому обличчі відбивалася внутрішня боротьба.

— Вам пощастило, пане Блад, пощастило, що це вам вдалося так легко, — сказав він. — У разі поразки ви жорстоко поплатилися б за це. Іншим разом прошу чекати моїх наказів, бо не завжди у вас будуть такі щасливі виправдання, як сьогодні.

Блад посміхнувся, блиснувши рядком білих зубів, і вклонився.

— Зараз я був би радий дістати від вас, генерале, наказ розвивати наступ, скориставшись цією першою перемогою. Гадаю, що ви розумієте, як важлива швидкість дій у цьому разі.

Рівароль розгублено блимнув на нього. Через гнів він узагалі забув про те, що має керувати дальшими операціями.

— Зайдіть до мене! — владно наказав він Бладу й обернувся, щоб піти, але Блад зупинив його.

— Упевнений, генерале, що нам краще переговорити тут, коли перед вами розгорнена вся картина наших майбутніх дій. — І він показав рукою на лагуну, де велике місто було як на долоні, хоч і на далекій відстані від берега. — Якщо це не буде розцінюватись як моя самовпевненість, мені б хотілося внести пропозицію...

Він замовк.

Де Рівароль пильно поглянув на нього, запідозривши в його словах глузування. Але смагляве обличчя пірата було непорушним, а проникливі очі — спокійними і серйозними.

— Ну що ж, вислухаємо, — милостиво погодився барон.

Блад показав на форт у гирлі внутрішньої гавані, вежі якого ледве виднілися за пальмами на вузенькій смужці землі. Він показав, що цей форт не так добре озброєний, як зовнішній, саме той, що вони захопили. Але канал поряд з ним набагато вужчий від Бока Чіка, і перш ніж вирішити проходити каналом, було б краще захопити укріплення, яке його захищає. Він запропонував, аби французькі кораблі увійшли в зовнішню гавань і звідти почали бомбардування форту. У той же час триста піратів висадяться з гарматами на східному узбережжі лагуни, густо вкритому фруктовими деревами. Тільки-но почнеться бомбардування з моря, пірати з тилу почнуть штурм форту. Блад вважав, що іспанці, оточені з двох боків і деморалізовані втратою сильнішого зовнішнього форту, не зможуть чинити тривалого опору. Після цього загін де Рівароля залишиться у форту, а Блад зі своїми людьми наступатиме далі й захопить церкву Нуестра Сеньйора де ла Попа, яка бовваніла на високому узгір'ї на схід від міста. Захопивши цю висоту, вони матимуть не тільки прекрасну стратегічну перевагу, а й можливість контролювати єдину дорогу з Картахени в глиб країни. Коли ця дорога буде в їхніх руках, то іспанці не зможуть вивезти з міста своїх цінностей.

Для де Рівароля, — як капітан Блад розсудив, — останній аргумент був найбільш переконливим. До цього барон зневажливо слухав пірата, збираючись розкритикувати його пропозицію, та при останніх словах Блада обличчя де Рівароля раптом змінилося і сам він пожвавішав. Стримано похваливши план Блада, барон наказав негайно бомбардувати форт.

Немає потреби описувати всі подробиці цієї операції. Через бездарність та грубі помилки французьких офіцерів вона пройшла не зовсім вдало: гарматним вогнем форту було потоплено два французькі кораблі. Але під вечір, не витримавши шаленої атаки піратів з тилу, форт капітулював. Ще до ночі Блад зі своїми людьми захопив висоту Нуестра Сеньйора де ла Попа, що височіла над містом, і встановив там гармати, піднявши їх на мулах.

Опівдні наступного дня Картахена, позбавлена захисту й налякана бомбардуванням, повідомила де Рівароля про капітуляцію.

Роздувшись від непомірних гордощів за перемогу, яку він цілком приписував собі, барон продиктував умови капітуляції: місто має здати всі громадські гроші, товари і коштовності. Мешканці можуть лишитися в місті або покинути його, але ті, хто схоче виїхати, мають здати все своє майно. Ті ж, хто залишається, здавали тільки половину майна і віднині ставали підданими короля Франції. Де Рівароль обіцяв не руйнувати церкви і молитовні будинки, якщо вони подадуть повний звіт про цінності, які є в їхньому розпорядженні.

Картахена погодилася на ці умови, бо іншого виходу в неї не було, і наступного дня, п'ятого квітня, барон де Рівароль вступив із військом у місто і оголосив його французькою колонією, призначивши де Кюссі її губернатором. Після цього в кафедральному соборі на честь перемоги було відправлено обідню. Але це було тільки передишкою, бо одразу ж після обідні де Рівароль почав грабування міста.

Захоплення Картахени відрізнялося від звичайного піратського нападу тільки тим, що солдатам під страхом найжорстокіших покарань заборонялось заходити в будинки городян. Проте ця видимість захисту особи і власності переможених аж ніяк не свідчила про гуманність де Рівароля. Він переймався, щоб жоден дублон з того непомірного багатства, яке потекло в скарбницю, відкриту іменем короля Франції, не потрапив до кишені солдата. Та щойно золотий потік вичерпався, барон зняв усі обмеження і віддав місто своїм солдатам, які не проминули навіть тієї частки майна нових підданих Франції, яку де Рівароль обіцяв лишити недоторканною. Здобич була величезною. Чотири дні понад сотню мулів возили золото в порт, а звідти на кораблі.

Розділ XXVIII. «Чесність» де Рівароля

Під час капітуляції і протягом деякого часу після цього капітан Блад і велика частина його піратів залишались на своєму посту на висоті Нуестра Сеньйора де ла Попа, абсолютно не знаючи про те, що діялось в Картахені. Пірати добре розуміли свою виняткову роль і роль свого капітана в захопленні цього «золотого» міста, однак Блада навіть не запросили на військову раду, де барон де Рівароль визначав умови капітуляції. Це була образа та водночас виклик.

Іншим часом Блад не стерпів би такої зневаги. Але тепер, коли він змінив свої погляди і намагався назавжди порвати з піратством, він тільки посміхався на знак свого глибокого презирства до французького генерала. Але його офіцери, а ще більше матроси, які в душі залишились піратами, мали зовсім інші думки. Вони були обурені діями барона. І тільки обіцянка капітана Блада негайно переговорити з бароном на якийсь час заспокоїла піратів. Стримавши гнів своїх людей, Блад вирушив на розшуки де Рівароля.

Він знайшов його в одному з будинків, який барон перетворив на канцелярію. Усе навкруги аж кишіло службовцями — реєстраторами доставлених сюди коштовностей. Тут по касових книгах перевіряли суму цінностей, зданих городянами. Барон сидів серед писарів, наче купець, та перевіряв конторські книги, щоб переконатися, чи не вдалося хоч кому з переможених приховати бодай одне песо. Відверто кажучи, це заняття аж ніяк не личило командувачу королівських сухопутних і морських сил Франції в Америці. Але де Рівароль захоплювався цими операціями більше ніж військовими. З неприхованим роздратуванням він відірвав голову від книг, коли до канцелярії зайшов капітан Блад.

— Мосьє барон — привітався Блад. — Мені з вами необхідно поговорити відверто, хоч це й дуже неприємно для вас. Серед моїх людей не сьогодні — завтра вибухне бунт.

Де Рівароль зневажливо й гордовито звів брови.

— Капітан, я теж буду говорити відверто, і ви теж повинні потерпіти. Якщо вибухне бунт, то вся відповідальність за це ляже на вас і ваших офіцерів. Крім того, ви даремно намагаєтесь розмовляти зі мною тоном союзника. Від самого початку нашого знайомства я дав вам ясно зрозуміти, що ви тільки мій підлеглий. Коли ви нарешті це добре зрозумієте, то не станете марнувати час на пусті балачки.

Блад насилу стримався. Одного прекрасного дня він уже відчув, що заради людства повинен перерізати горлянку цьому зарозумілому півнику.

— Ви можете визначати моє становище так, як вам заманеться. Пусті балачки мене теж мало цікавлять, але я мушу нагадати, що від назви речі не змінюються. Мене цікавлять факти, і зокрема той факт, що ми з вами зв'язані певною угодою — угодою, яка чітко визначає умови розподілу трофеїв. Мої люди незадоволені. Вони вимагають своєї частки.

— Чим же вони незадоволені? — поцікавився барон.

— Вашою чесністю, мосьє де Рівароль.

Удар в обличчя навряд чи подіяв би на барона сильніше. Задихаючись, він підхопився з-за столу, в очах спалахнув вогонь, а обличчя стало просто білим. Клерки так і заклякли за столом — вони з жахом чекали, що буде далі.

На довгу мить запала тиша. Потім цей великий муж з ледве стримуваним гнівом вигукнув:

— Ви настільки зважилися, що готові взяти під сумнів мою чесність!? Ви й ваші розбійники? Начувайся ж, розбійнику! За ці слова доведеться відповісти, хоча дуель з вами була б для мене просто безчестям! Тьху!

— Не забувайте, бароне, — спокійно промовив Блад, — я говорю не від себе особисто, а від імені своїх людей. Вони незадоволені й погрожують задовольнити свої вимоги силою — зрозуміло, у разі вашої відмови.

— Силою? — перепитав де Рівароль, тремтячи від люті. — Хай тільки спробують, і...

— Тепер ви дієте необачно. Мої люди знають свої права, як знаєте їх і ви. Вони вимагають почути від вас, коли ви розподілятимете трофеї і коли вони одержать свою п'яту частку згідно з нашою угодою.

— Боже, дай мені терпіння! Як ми можемо ділити здобич, коли вона ще повністю не зібрана?

— Мої люди мають підстави вважати, що трофеї вже зібрані. До того ж вони зі справедливим недовір'ям ставляться до факту, що вся здобич уже захована на ваших кораблях і в цілковитому вашому розпорядженні: у такому разі важко буде встановити справжню її вартість.

— О сили небесні! Так усе ж записано ось у цих бухгалтерських книгах, кожен може їх переглянути.

— Вони не будуть читати рахунки в книгах. Мало хто з них уміє це робити. Вони хочуть подивитися саме на скарби. Вони знають — ви, бароне, примушуєте мене бути

різким, — що ваші підрахунки фальшиві. З ваших книг видно, що вартість трофеїв у Картахені становить близько десяти мільйонів ліврів. А мої люди — вони дуже обізнані на такому — вважають, що вартість трофеїв перевищує сорок мільйонів ліврів. Отож вони наполягають, щоб їм показали і в їхній присутності зважили всі цінності, як це заведено серед «берегового братства».

— Я нічого не знаю про піратські звичаї, — зневажливо відповів де Рівароль.

— Проте ви їх швидко опанували, бароне.

— Що ви маєте на увазі, брудні розбійники!? Я — командувач армії солдатів, а не грабіжників!

— О, звичайно! — В очах Блада світилася неприхована іронія. — Тим не менш, хай би ким ви були, я попереджаю: якщо ви не поступитесь вимогам моїх людей, які я вважаю цілком справедливими, то матимете неприємності. Я не здивуюсь, якщо ви взагалі залишитесь у Картахені й ніколи не зможете відправити до Франції жодного песо.

— А-а, бісове кодло! Ви ще й погрожуєте мені?

— Що ви, бароне, як це можна! Я просто застерігаю вас, що можуть бути неприємності, яких за бажання дуже просто уникнути. Ви навіть не уявляєте, на якому вулкані зараз опинились. Ви не знаєте піратських звичаїв; якщо ви будете опиратися, Картахена захлинеться в крові, і, хай би які були наслідки цього, гадаю, король Франції не матиме від цього жодної користі.

Слова капітана Блада змусили де Рівароля перевести суперечку на менш гучний тон. Тривала вона вже недовго і нарешті закінчилась вимушеною згодою де Рівароля задовольнити вимоги піратів. На таку поступку він пішов тільки тому, що Блад легко довів, що будь-яке зволікання з розподілом трофеїв загрожує справжньою небезпекою. Збройна сутичка могла, звичайно, закінчитись і поразкою піратів, але могло статися й навпаки. Та навіть якби де Рівaролю

й пощастило впоратися з піратами, то ця перемога обійшлася б йому надто дорого: у нього б не лишилося достатньої кількості людей, щоб утримати захоплене.

Кінець кінцем, де Рівароль пообіцяв негайно зробити необхідні розпорядження і, якщо капітан Блад з'явиться завтра вранці зі своїми офіцерами на «Віктор'єз», їм нададуть і переважать у їхній присутності всі цінності, після чого чесно передадуть одну п'яту частку трофеїв, яку вони зможуть переправити на свої кораблі.

Серед корсарів тієї ночі панували веселощі, трохи сп'янілі буканьєри наперед смакували майбутній розподіл здобичі та реготали над раптовою поступливістю бундючного де Рівароля. Але наступного ранку, ледве над Картахеною зайнявся світанок, причини такої поведінки барона стали зрозумілими. У гавані на якорі стояли тільки «Арабелла» й «Елізабет», а «Лахезіс» та «Атропо» обсихали на березі, куди їх витягли для ремонту пошкоджень, заподіяних артилерією міста. Жодного французького корабля на рейді не було. Під прикриттям ночі де Рівароль крадькома вислизнув з гавані, і тільки три крихітних, ледь помітних вітрильця на заході нагадували про французів і їхнього командувача. Підступний барон утік, захопивши із собою все багатство, солдатів і моряків, з якими він прибув із Франції. У Картахені з порожніми руками залишилися не тільки обдурені ним пірати, а й де Кюссі разом із добровольцями та неграми з Еспаньйоли — їх барон теж обдурив.

Дика лють об'єднала піратів із людьми де Кюссі. І жителі приреченої долею Картахени, передчуваючи, що це може вилитися в нові грабунки, переживали ще більший жах, ніж той, що їм уже довелося зазнати від дня прибуття ескадри де Рівароля.

Тільки капітан Блад зовні лишався спокійним, ціною великих зусиль стримуючи обурення, що обпікало йому груди. Він пообіцяв собі, що, перш ніж розпрощатися з де Рівaролем,

він цілком зведе з ним рахунки за всі образи й кривди, яких зазнав від цього негідника.

— Ми повинні догнати його, — заявив Блад. — Догнати й покарати.

Спочатку всі схвалили цей заклик. Потім зауважили, що в море можуть вийти лише два кораблі, та й ті неспроможні взяти на борт усіх бажаючих, через нестачу продовольчих запасів для тривалого плавання. Команди «Лахезіс» і «Атропо» і їхні капітани Волверстон та Ібервіль відмовились брати участь у погоні за де Рівaролем. Зрештою в Картахені лишалося ще чимало прихованих цінностей. Тому вони визнали за краще лагодити свої кораблі та водночас грабувати. А Блад, Хаґторп і ті, хто піде з ними, можуть діяти на власний розсуд.

Лише тепер Блад зрозумів усю безглуздість своєї пропозиції та поспішив відмовитися від неї, хоч цим трохи не викликав бійки між двома групами, на які поділилися пірати, обговорюючи перспективи того, що він пропонував. А тим часом ці французькі вітрила на обрії дедалі меншали. Блад був у відчаї. Якщо він піде зараз, тільки небо знає, що станеться з містом — він знав своїх людей, знав їхні характери. Якщо ж він залишиться, то вони разом із командою Хаґторпа зіллються з піратами інших кораблів і неминуче почнуть дико грабувати місто. Та поки Блад роздумував, його люди разом з людьми Хаґторпа, розлючені підступним Рівaролем і сповнені бажання наздогнати його, усе вирішили за своїх командирів. Наздогнавши французькі кораблі, можна було не тільки покарати підступного ошуканця, який так нахабно порушив угоду і зараз був не союзником, а ворогом, а й захопити не одну п'яту, а всі багатства, вивезені з Картахени.

Блад усе ще вагався, б'ючись над суперечливими роздумами, але пірати майже силоміць привезли його на борт «Арабелли».

За годину, тільки-но наповнили водою бочки і перевезли їх на борт, «Арабелла» й «Елізабет» вирушили в люту погоню.

«Ми вже вийшли у чисте море, — пише Пітт у судновому журналі, — курс "Арабелли" вже було прокладено, і я пішов розшукати капітана, знаючи, як боляче переживає він усі ці події. Знайшов я його в каюті. Він сидів сам, обхопивши руками голову і дивлячись невидющими очима кудись у простір».

— Що з тобою, Пітере? — вигукнув юний моряк із Сомерсетшира. — Боже праведний, що тебе так мучить? Звичайно, ти думаєш про Рівароля!

— Ні, — відповів Блад хрипко. Йому хотілося поговорити з ким-небудь одверто. Треба було вилити все, що бентежило його душу, — інакше можна було б дійти до божевілля. А Пітт, кінець кінцем, був його друг, любив його і, безсумнівно, заслуговував на його довір'я. — Якби вона знала! Якби вона тільки знала! О Боже! Я думав, що покінчив із піратством, був певен, що покінчив із ним назавжди. Цей негідник втягнув мене в авантюру, гіршу від будь-якого піратського рейду, в якому я будь-коли брав участь. Подумай про Картахену! Подумай про те, на яке пекло наші дияволи перетворили зараз місто! Відповідальність за все це лежить тільки на мені!

— Ні, Пітере, відповідальність лежить цілком на совісті Рівароля. Чи на тому, що в нього замість совісті. Це він, підлий розбійник, винен у всьому, що сталося. Бо чим ти міг зарадити такому лихові?

— Я повинен був залишитися в Картахені, коли б це дало хоч яку-небудь користь.

— Ти сам знаєш, що це було б даремно. То навіщо ж це каяття?

— Справа не тільки в цьому, — простогнав Блад. — Справа в тому, що буде далі. Що робити далі? Чесна служба

в англійців для мене неможлива. Чесна служба у французів... Ти зараз сам бачиш, до чого вона призвела. Який же вихід? Піратство? Йому покладено край. Якщо я хочу жити чесно, то мені, мабуть, залишається єдине — запропонувати свою шпагу королеві Іспанії.

Але ще залишався й інший вихід — хоча на нього Блад найменше сподівався. Саме до цього виходу вони тепер наближалися на своїх кораблях у годину, коли море виблискувало під сліпучим промінням тропічного сонця. «Усе, що з таким болем переживав зараз Пітер, було тільки необхідною фазою у його бурхливому житті» — так вважав у своєму щоденнику Пітт.

Пірати взяли курс на Еспаньйолу, сподіваючись, що де Рівароль, перш ніж вирушити до Франції, буде змушений відремонтувати свої кораблі. Під помірними сприятливими вітрами «Арабелла» й «Елізабет» уже дві доби борознили море, але французів не бачили навіть здалеку. На світанку третього дня кораблі потрапили в смугу туману, який утруднив спостереження. Зрозуміло, що це тільки посилило досаду піратів і їхні побоювання, що тепер уже де Рівароль напевно втече від них.

Їхня позиція потім — як свідчить судновий журнал — була на 75°30′ західної довготи і 17°45′ північної широти. Миль за тридцять з лівого борту мала вже з'явитися Ямайка. І справді, незабаром на північному заході показався могутній хребет Блакитних гір, схожий на ледве помітну хмарну смугу. Блакитно-фіолетові вершини немов висіли в прозорому повітрі над хвилями туману, який стелився низько над морем. Кораблі йшли під сприятливим західним вітром. До піратів час від часу долинав далекий гуркіт — для менш досвідчених моряків він міг би здаватися віддаленим шумом прибою з підвітряного боку судна.

— Гармати! — вигукнув Пітт, який стояв з Бладом на квартердеку. Блад кивнув, прислухаючись.

— Миль за десять, мабуть, чи п'ятнадцять — десь недалеко від Порт-Ройяла, — додав Пітт і поглянув на капітана. — Чи не має це якогось відношення до нашої погоні?

— Гарматна стрілянина поблизу Порт-Ройяла. Мабуть, полковник Бішоп із кимось зчепився. Із ким же ще він може воювати — тільки не з нашими друзями... Думаю, що це стосується нашого походу. У всякому разі, треба підійти ближче й дізнатися, у чому там річ. Віддаси наказ стерновим.

Бейдевінд вони тримали на гуркіт канонади — він зростав у міру наближення до місця бою. Минуло, напевне, з годину. Та ось, коли Блад, напружено вдивляючись в імлу, сподівався вже побачити в підзорну трубу кораблі, які ведуть бій, гуркіт гармат ущух.

Пірати трималися свого курсу — тим не менш, увесь екіпаж на палубі жадібно та схвильовано дивився в море. Нараз перед ними виринув з імли якийсь предмет, і незабаром вони побачили великий корабель, охоплений полум'ям. Коли «Арабелла» і «Елізабет» підійшли ближче, обриси корабля, що палав, стали чіткішими. На фоні диму й полум'я показалися голі обгорілі щогли, і капітан Блад розгледів у підзорну трубу вимпел із хрестом святого Георгія, що тріпотів на грот-щоглі.

— Англієць! — вигукнув він.

Він не припиняв стежити за морем, бо хотів побачити переможця того бою, відгомін якого вони чули, а жертва була ось тут, перед ними. Підійшовши, нарешті, ближче до приреченого судна, Блад розгледів милі за три-чотири від себе невиразні обриси трьох високих кораблів, що віддалялися. Цілком природно, вони спочатку подумали, що ця трійка належить до ямайської ескадри, а охоплена вогнем жертва, очевидно, розгромлений піратський корабель.

Але Пітт, який через підзорну трубу споглядав за ескадрою, що швидко втікала, побачив щось таке, що могло помітити тільки око досвідченого моряка, і за кілька хвилин

голосно сповістив приголомшливу новину. Найбільший з трьох кораблів був флагманський корабель де Рівароля «Віктор'єз».

«Арабелла» й «Елізабет» поспішили на поміч нещасним морякам, які у відчаї скупчилися в трьох аж надто переповнених шлюпках біля своєї охопленої полум'ям коробки. Треба було рятувати не тільки тих, кому пощастило втиснутись у шлюпки, а й тих нещасних, що, борючись за життя, чіплялися за уламки корабля.

Розділ XXIX. Послуга короля Вільгельма

Один із човнів пристав до борту «Арабелли», і спершу трапом піднявся худорлявий джентльмен невеличкого зросту, одягнений в елегантний гаптований золотом камзол з темно-червоного атласу. Пишний чорний парик обрамляв сердите жовте зморщене обличчя незнайомого. Його модний і дорогий одяг зовсім не змінився від пережитого нещастя, і чоловік тримався в ньому з невимушеною впевненістю справжнього вельможі. З усього було видно, що це не пірат. Слідом за ним на палубі з'явився ще один чоловік, який у всьому, крім віку, був цілковитою протилежністю першому. Це був огрядний джентльмен з кругловидим обвітреним обличчям і добродушною складкою губ. У його блакитних очах мерехтів веселий вогник. На ньому теж був дорогий одяг, але без прикрас, однак з його вигляду відразу відчувалося, що цей чоловік звик наказувати.

Щойно маленький чоловічок ступив з трапа на шкафут, де стояв капітан Блад, його гострі, ніби в тхора, чорні очі швидко пробігли строкатою юрбою команди «Арабелли», що скупчилася навколо, і зупинились на капітанові.

— Що за чортівня?! Куди я потрапив? — роздратовано спитав він. — Ви англієць чи хто ще, кат би вас забрав?

— Я маю честь бути ірландцем, сер. Моє прізвище Блад, капітан Пітер Блад, а це мій корабель «Арабелла». Усе тут до ваших послуг, сер.

— Блад! — пронизливо вигукнув маленький чоловік. — Прокляття! Пірат! — Він швидко обернувся до свого супутника-велетня: — Ван дер Кейлен, чуєте? Пірат. Трясця мені, але ми перейшли зі Сцілли на Харибду.

— Невже? — гортанним голосом спитав інший. — Оце так халепа!

Він раптом збагнув весь комізм їхнього становища й розсміявся.

— Прокляття! Чого ви смієтеся, дельфіне? — бризкаючи слиною, закричав на нього чоловік у темно-червоному камзолі. — Нічого казати, буде над чим потішитися в Англії! Спочатку адмірал ван дер Кейлен уночі губить весь свій флот, потім французька ескадра топить його флагманський корабель, а все це закінчується тим, що його самого захоплюють пірати. Дуже радий, що ви ще здатний у всьому цьому знаходити щось комічне. Мабуть, доля за мої гріхи зв'язала мене з вами, та хай я буду проклятий, якщо мені смішно.

— Тут очевидна помилка, якщо я можу взяти на себе сміливість, щоб указати на це, — спокійно промовив Блад. — Ви не захоплені, панове, а просто врятовані. Коли ви це зрозумієте, то, можливо, визнаєте за потрібне подякувати мені за гостинність, яку я пропоную вам. Щоправда, може, надто скромна гостинність, але до ваших послуг тут усе найкраще, що є в моєму розпорядженні.

Запальний маленький джентльмен дивився на нього.

— О! Ви дозволяєте собі ще й іронізувати? — кинув він сердито і, мабуть, для того, щоб припинити глузування, поквапився представитися:

— Я лорд Віллоґбі, генерал-губернатор короля Вільгельма в Вест-Індії, а це адмірал ван дер Кейлен, командир

флоту його величності у Вест-Індії, наразі загублений десь у цьому клятому Карибському морі...

— Короля Вільгельма? — здивовано перепитав Блад і помітив, як Пітт і Дайк, що стояли позаду, підійшли ближче, розділяючи його власний подив. — А хто такий король Вільгельм, ваша світлосте? Король якої країни?

— Ви про що? — здивований більше, ніж Блад, лорд Віллоґбі дивився на нього: — Я кажу про його величність короля Вільгельма Третього — Вільгельма Оранського, що разом із королевою Марією вже понад два місяці править Англією.

На якусь мить запало мовчання. До Блада нарешті дійшов зміст того, що він почув.

— Ви хочете сказати, сер, що англійський народ повстав і вигнав цього негідника Якова разом з його бандою головорізів?

У голубих очах адмірала ван дер Кейлена промайнула добродушна посмішка, він торкнувся ліктя лорда Віллоґбі й зауважив:

— У нього правильний політичний нюх, га?

Його світлість теж посміхнувся, і на високому чолі запали глибокі зморшки.

— Боже милосердний! Та ви нічого не знаєте!.. Де ж вас носило весь цей час?

— Ми були відірвані від світу останні три місяці, сер, — відповів Блад.

— Он воно що! Тепер я розумію. За ці три невеличкі місяці у світі сталися деякі великі зміни... — І лорд Віллоґбі коротко розповів про них. Король Яків утік під захист короля Людовіка, у Францію. З цієї причини, а також з багатьох інших Англія приєдналася до антифранцузького союзу і нині перебуває в стані війни з Францією. Ось чому сьогодні вранці флагманський корабель голландського адмірала був атакований ескадрою де Рівароля. Очевидно,

французи дорогою з Картахени зустріли якийсь корабель і від нього дізналися свіжі новини.

Після цього, запевнивши ще раз, що на борту його корабля до них будуть ставитися з усією повагою, Блад провів гостей до своєї каюти. А на кораблі тим часом і далі рятували потерпілих. Вісті, почуті від лорда Віллоґбі, дуже схвилювали капітана Блада. Якщо короля Якова скинули з престолу і він утік до Франції, то, зрозуміло, настав кінець його, Пітера, поневірянь на чужині. Тепер він міг повернутися додому і знову розпочати мирне життя, так трагічно порушене чотири роки тому. Можливості, що несподівано відкрилися перед ним, просто приголомшили Блада. Він був так збентежений, що не міг мовчати. Розмовляючи з розумним і проникливим лордом Віллоґбі, який весь час пильно стежив за ним, Блад розповів навіть більше, ніж збирався.

— Можете вертатись додому, якщо хочете, — сказав, його світлість, коли Блад припинив. — Можете бути певні, що вас ніхто не переслідуватиме за піратство, враховуючи обставини, за яких ви змушені були стати на цей шлях. Але навіщо квапитись? Ми, звісно, чули про вас і знаємо, на що ви здатні на морі. Саме тут перед вами відкриваються прекрасні можливості проявити себе, якщо вам і справді набридло піратство. Якщо ви підете на службу до короля Вільгельма на час війни, то своїми знаннями ви зможете принести неабияку користь англійському урядові, який, звичайно, в боргу не залишиться. Подумайте про це. І будь я проклятий, сер, коли ще раз не повторюю: вам випала чудова нагода проявити себе!

— Це ваша світлість дає мені нагоду, — поправив його Блад, — Я вам дуже вдячний, але, повірте, я не здатний зараз думати про щось інше, крім тих подій, про які щойно довідався від вас. Адже вони змінюють світ. Я мушу добре звикнути до думки про оновлений світ, перш ніж визначити там своє місце.

В цей час до каюти зайшов Пітт і доповів, що рятувальні роботи закінчено, врятованих — усього сорок п'ять чоловік — розмістили на двох піратських кораблях. Шкіпер чекав на подальші розпорядження, і Блад повільно підвівся.

— Я надокучаю вам своїми справами, забуваючи про ваші. Ви хотіли б, щоб я висадив вас у Порт-Ройялі?

— У Порт-Ройялі? — маленький чоловічок нервово засовався в кріслі, а потім із роздратуванням у голосі розповів Бладу, що вчора ввечері вони заходили в Порт-Ройял, але губернатора там не застали. Забравши всю ескадру, він вирушив до острова Тортуґи полювати на якихось піратів.

Мить Блад дивився здивовано; потім зайшовся сміхом.

— Гадаю, що він вирушив ще до того, як почув про зміну уряду в Англії і про війну з Францією.

— Зовсім ні, — перебив його Віллоґбі. — Він знав і про все це, і про мій приїзд ще до того, як вирушив у похід.

— Як? Та це ж неможливо!

— Я теж так думав. Але потім дізнався, що це так. Я почув це від майора Меллера, якого застав у Порт-Ройялі і який, мабуть, править Ямайкою у відсутність цього нещасного йолопа.

— Невже він і справді збожеволів, якщо кинув пост у такий час? — промовив вражений Блад.

— Він до того ж додумався забрати із собою весь флот, залишивши порт відкритим для нападу французів. Нічого сказати, доброго губернатора підшукав собі колишній уряд. І отак було в усьому, чорти б їх забрали. Губернатор залишає Порт-Ройял напризволяще, а його старенький форт може бути перетворений на купу руїн за яку-небудь годину бою. Та це справжній злочин!

Посмішка, що майнула на обличчі Блада, раптом зникла.

— А Рівароль знає про це? — різко вигукнув він.

На його запитання відповів голландський адмірал:

— Якпи не снай, то не йшоф пи туди. Де Рівароль... захопив якогось з наші люди. Мошливо, вони сказайт йому. Він, хадаю, сміг розф'язати їх язиків. Такий прекрасний можливіст він не пропускайт.

Його світлість заричав від гніву.

— Цей негідник Бішоп повинен відповідати головою, якщо там станеться якесь лихо! А якщо він зробив це навмисно, га? Може він зрадник, а не дурень? Може, він і далі служить королеві Якову, який його сюди призначив?

Капітан Блад був більш великодушним.

— Це не так. Тільки жадоба помсти могла штовхнути його на цей крок. На Тортузі він шукає мене, мілорде. А я вважаю за свій обов'язок, поки він там полюватиме, попіклуватися про долю Ямайки і зберегти її для короля Вільгельма. — І він весело засміявся — уперше за два місяці.

— Встановити курс на Порт-Ройял, Джеремі, і зробити все швидко. Ми ще встигнемо наздогнати де Рівароля, і поквитатися з ним.

Лорд Віллоґбі й адмірал аж посхоплювалися зі своїх місць.

— Де ваша розсудливість? У вас же нерівні сили! — вигукнув його світлість. — Кожен із кораблів французької ескадри не поступиться «Арабеллі» та «Елізабет», разом узятим, чоловіче.

— У гарматах — так, — сказав Блад і посміхнувся. — Але в таких справах гармати ще не все. Є речі й важливіші. Якщо ваша світлість хоче бути свідком справжнього морського бою, то така можливість вам надається.

Обидва вельможі здивовано дивилися на нього.

— Але шанси нерівні! — наполягав його світлість.

— Це немошливо, — промовив ван дер Кейлен і заперечливо похитав головою. — Звишайно, мистество мореплавства грайт вашливий роль. Та гармади є гармадами.

— Якщо мені не пощастить розгромити де Рівароля, то я потоплю свої власні кораблі в каналі і закрию їх у Порт-

Ройялі, поки повернеться зі свого безглуздого полювання Бішоп або ж нагодиться ваша ескадра.

— А що це нам дасть? — спитав Віллоґбі.

— Я й хотів про це сказати. Де Рівароль — дурень, та ще й великий. Він спокусився можливістю напасти на Порт-Ройял, але забув, що в нього в трюмах награбовані в Картахені скарби вартістю близько сорока мільйонів ліврів. — Його слухачі аж підскочили, почувши про таку велику суму. — Він увійде в Порт-Ройял із цими цінностями. А потім — переможе він мене чи ні — вивезти їх звідти вже не зможе. Рано чи пізно ці скарби потраплять у скарбницю короля Вільгельма, після того, як, скажімо, одна п'ята їх частка буде виплачена моїм піратам. Ви на це пристаєте, лорде Віллоґбі?

Лорд Віллоґбі підвівся і простягнув Бладові свою випещену руку.

— Капітане Блад, я бачу, що ви мужня й розумна людина, — сказав він у відповідь.

— Немає сумнівів, ваша світлість має прекрасний зір, якщо вам вдалося побачити це, — розсміявся капітан Блад.

— Так... Так! Але як се смоше зробить? — пробурмотів ван дер Кейлен.

— Приходьте на палубу, і я вам це продемонструю ще до заходу сонця.

Розділ XXX. Останній бій «Арабелли»

— Шого ви чекайт, мій друк? — бурчав ван дер Кейлен.

— Ай справді, в ім'я Бога, чого ви чекаєте? — роздратовано повторював за ним Віллоґбі.

Це було у другій половині того ж дня, і два піратські кораблі м'яко погойдувалися на хвилях, і вітер, що дув від рейду Порт-Ройяла, ліниво грався їхніми вітрилами. З підвітряного боку кораблів тяглася довга морська коса, утво-

рюючи природну гавань Порт-Ройяла. Кораблі стояли менше ніж за милю від вузької, захищеної фортом протоки, що вела в гавань. Минуло вже понад дві години, як вони підійшли сюди, ніким не помічені ні з форту, ні з кораблів де Рівароля. Між французами і захисниками Порт-Ройяла точився бій, і повітря весь час здригалося від реву гармат, що били з суші і з моря.

Тривале чекання в стані повної бездіяльності відбилося на нервах лорда Віллоґбі та ван дер Кейлена.

— Ви обіцяйт показат нам незвичайний річ. Де ж воно, сей річ? — адмірал підійшов до Блада.

Блад стояв перед ними, упевнено посміхаючись. Він готувався до бою і одягав захист із чорної сталі на спину і груди.

— Не буду зловживати вашим терпінням, — сказав Блад у відповідь. — Вогонь, здається, затихає. Та справа в тому, що поспішати зараз нам невигідно. А вдаривши в слушний момент, ми виграємо дуже багато. Скоро я доведу це.

Лорд Віллоґбі глянув на нього з підозрою.

— Ви гадаєте, що на той час може повернутися Бішоп або підійде ескадра ван дер Кейлена?

— Звичайно, зараз я думаю не про це. Я думаю ось про що: з де Рівароля, як я пересвідчився, поганий командир, і його ескадра в бою з фортом неодмінно дістане пошкодження, які хоч трохи зменшать його перевагу над нами. А коли форт вистріляє всі ядра, тоді ми вступимо в бій.

— Так, так! — схвально вигукнув маленький генерал-губернатор. — Я підтримую ваші наміри. У вас якості талановитого командира, капітане Блад. Пробачте, що не зрозумів вас одразу.

— Це дуже люб'язно з вашого боку вашої світлості. Річ у тім, що я набув деякого досвіду у веденні таких боїв і піду на будь-який ризик, коли він неминучий, але ніколи не ризикуватиму, якщо в цьому немає необхідності. Так... — Він замовк і прислухався. — Ага. Я так і думав. Канонада

вщухає. Це означає кінець опору Меллера у форту. Вперед, Джеремі!

Він перехилився через різьблені поручні й віддав чіткий наказ. Пронизливо засурмив ріжок боцмана, і за якусь мить корабель, що, здавалося, дрімав на хвилях, прокинувся. Почулося тупотіння ніг на палубах, заскреготіли блоки, залопотіли вітрила. Круто повернулося стерно, і «Арабелла» рушила вперед. Слідом за нею вирушила й «Елізабет». Блад покликав до себе Оґла. Канонір, діставши наказ, метнувся до гармат.

За чверть години вони, обігнувши мис, підійшли до виходу в гавань і несподівано на відстані пострілу дрібнокаліберних гармат з'явилися перед трьома кораблями де Рівароля.

На місці форту курилася купа руїн, а переможці з вимпелами Франції на грот-щоглах поспішали на шлюпках до берега, щоб оволодіти багатим містом, укріплення якого вони щойно рознесли вщент.

Блад дивився на ці французькі кораблі й усміхався. «Віктор'єз» і «Медуза», певно, обійшлися без серйозних пошкоджень, а ось третій корабель — «Балейн» — зовсім вибув із ладу. У його правому борту зяяла величезна пробоїна, і капітан, рятуючи судно, поклав його в дрейф на лівий борт, щоб у пробоїну не ринула вода.

— Подивіться! — крикнув Блад ван дер Кейлену і, не чекаючи схвального бурчання голландця, віддав наказ: — За кермом, ліво руля!

Вид цього великого червоного корабля з позолоченим носом у формі пташиного дзьоба і відкритими портами приголомшив де Рівароля, сп'янілого від щойно здобутої перемоги. Та не встиг він ще й зрушити з місця, щоб віддати наказ, не встиг навіть добре осмислити, який саме наказ віддавати, як смертоносний шквал вогню й металу від бортового залпу піратів змив геть усе з палуби «Віктор'єз». Не міняючи курсу, «Арабелла» поступилася місцем «Елізабет», яка

йшла слідом за «Арабеллою» та повторила саме її маневр. Поки охоплені панікою французи могли хоч що-небудь зрозуміти, «Арабелла», зробивши поворот оверштаг, повернулася на попередній курс у протилежному напрямку і вдарила по «Віктор'єз» з усіх гармат лівого борту. Ще один залп прогримів з «Елізабет», після чого сурмач «Арабелли» передав сигнал, і Хаґторп прекрасно його зрозумів.

— О, тепер твій вихід, Джеремі! Повний вперед! — закричав Блад. — Просто на них, поки вони не оговталися! Увага! Приготуватися до абордажу! Хейтон... абордажні гаки! А канонірові передай наказ невпинно підтримувати нас вогнем.

Він зняв капелюха з пером, і надів стальний шолом, який йому підніс хлопчик-негр. Блад підготувався особисто керувати абордажем і коротко пояснив своїм гостям:

— Абордаж — це зараз наш єдиний шанс перемогти. Вони надто сильно озброєні.

І, наче на підтримку його слів, відгукнулись гармати французів. Оговтавшись від паніки, два кораблі французів майже разом відкрили бортовий вогонь по «Арабеллі», яка була ближче до них і сильніше озброєна, а тому й більш небезпечна з двох піратських кораблів.

На відміну від корсарів, які спрямували вогонь на палуби, щоб покалічити більше ворогів, французи посилали ядра низько, намагаючись пошкодити корпус піратського корабля. «Арабелла» тряслась і здригалася від шквалу снарядів, хоч Пітт і намагався тримати її носом до французів — так вона являла собою найменшу мішень для противника. На якусь мить корабель зупинявся, але зразу ж рушав знову вперед. Проте носову частину корабля було пробито, півбак знесено, а трохи вище ватерлінії зяяла велика пробоїна. Щоб не затопило трюму, Блад наказав негайно скинути за борт носові гармати, якорі, бочки з водою і все інше, що можна було зірвати з місця.

Французи, зробивши поворот оверштаг, обстріляли залпом і «Елізабет». «Арабелла» ж, скористувавшись слабким попутним вітром, намагалась підійти до свого противника впритул. Та перш ніж піратам вдалося здійснити свій намір, «Віктор'єз», перезарядивши гармати правого борту і скориставшись з того, що «Арабелла» підійшла ближче, вдруге сипонув градом ядер. Напівзруйнована «Арабелла» в гуркоті канонади, серед трісок шпангоутів і криків поранених захиталася і обволоклася хмарою диму, який сховав її від французів. А через кілька хвилин Хейтон закричав, що «Арабелла» носом занурюється в воду.

Серце Блада зупинилося. Здавалося, порятунку нема, та ось крізь дим показався синій з позолотою борт «Віктор'єз». Однак понівечена «Арабелла» рухалася надто повільно, і Блад зрозумів, що вони будуть на дні раніше, ніж встигнуть підійти до «Віктор'єз».

Таку ж думку з прокльонами висловив і голландський адмірал, а лорд Віллоґбі на чім світ стоїть кляв Блада — той, ідучи на абордаж, азартно поставив на карту і долю корабля, і долі всіх, хто на ньому був.

— У нас іншого виходу не було! — вигукнув Блад, шаленіючи. — По-вашому, це був одчайдушний і нерозсудливий крок. Що ж, не заперечую. Але обставини і надто малі сили не давали змоги діяти інакше. Я зазнаю поразки, коли перемога так близько.

Та пірати ще не думали про поразку. Хейтон з двома десятками кремезних головорізів, що збіглися на його поклик, причаїлися серед уламків з абордажними гаками напоготові. Ярдів за сім-вісім від «Віктор'єз», коли, здавалося, вже все було кінчено і носова палуба «Арабелли» на очах переможно тріумфуючих французів почала занурюватись у воду, пірати Хейтона схопилися і з дикими криками кинули через безодню абордажні гаки. Два з них досягли палуби французьких кораблів і вп'ялися в дерево. Не гаючи

й секунди, з блискавичною швидкістю досвідчені пірати вхопилися за ланцюг одного з гаків і з усіх сил почали тягти його до себе, щоб зблизити кораблі.

Блад, який з квартердеку стежив за цією сміливою операцією, закричав громовим голосом:

— Мушкетери — на ніс!

Готові до бою мушкетери на своїх позиціях на шкафуті, за мить зібралися на носі, бо знали, що від швидкості дій залежить їхній порятунок. П'ятдесят мушкетерів відважно кинулися вперед, і з-за уламків півбака над головами людей Хейтона засвистіли кулі. Це було вчасно, бо французи, переконавшись, що звільнитись від гаків, які глибоко вп'ялися в борт і палубу «Віктор'єз», неможливо, саме налаштувались відкрити вогонь по піратах.

Кораблі з сухим стукотом вдарилися правими бортами. Спустившись із квартердеку на шкафут, Блад віддавав накази, орієнтуючись і діючи зі швидкістю урагану. За мить спустили паруси, обрубали канати, що підтримували реї, на кормі вишикувався авангард абордажного загону — сотня кремезних дужих людей, а на потрібних місцях були розставлені люди з абордажними гаками, готові до негайних дій за командою Блада. В одну мить півдюжини гаків міцно пришвартували «Арабеллу», яка почала занурюватися у воду, до «Вікторієз», що став буквально тримати тепер її на плаву.

Віллоґбі і ван дер Кейлен, затамувавши дух, стояли на юті і зачудовано спостерігали, з якою неймовірною швидкістю й точністю діяли Блад та його відчайдушна команда. Нарешті сурмач засурмив атаку, Блад стрімко кинувся на палубу французького корабля, ведучи за собою інших. Пірати з ар'єргардної групи, на чолі з каноніром Оґлом, гармати якого залила вода, з криком перескакували на носову частину «Віктор'єз», до рівня якого вже опустилася висока корма пошкодженої «Арабелли».

За прикладом свого командира, корсари налетіли на французів, як гончі пси на загнаного оленя. За першими сміливцями на борт ворожого судна кинулась і решта піратів. На «Арабеллі» залишились тільки Віллоґбі та голландець, які не припиняли з квартердеку своїх спостережень за боєм.

Увесь бій тривав не більше як півгодини. З носової частини він перекинувся на бак, а звідти на шкафут, де сутичка була особливо жорстокою. Французи чинили одчайдушний опір, підбадьорюючи себе тим, що кількісно переважають противника. Та, незважаючи на всі зусилля, під тиском піратів французи швидко відступили на один бік палуби, а «Віктор'єз» під вагою напівзануреної в воду «Арабелли» загрозливо кренився на правий борт. Пірати билися з відчайдушною хоробрістю людей, які знали, що відступати нікуди і що вони мають або перемогти, або загинути.

І врешті ця перемога прийшла. Вони оволоділи «Віктор'єз», заплативши за це життям половини екіпажу. Загнана на квартердек жменька вцілілих французів, слухаючись наказів очманілого де Рівароля, з останніх сил намагалася стримати піратів. Але коли де Рівароль упав з простреленою головою, десятки зо два його співвітчизників, які ще лишалися живими, заблагали пощади.

Але й після цього людям Блада не було спочинку. «Елізабет» і «Медуза», зчеплені абордажними гаками, являли собою єдине поле бою, і французи вже вдруге відкидали людей Хаґторпа зі свого корабля. Хаґторпу потрібна була негайна допомога. Поки Пітт з матросами займався вітрилами, а Оґл з канонірами порався на нижній гарматній палубі, Блад наказав негайно звільнити «Віктор'єз» від абордажних гаків. Лорд Віллоґбі і адмірал ван дер Кейлен уже теж перейшли на борт французького корабля, коли він робив поворот, поспішаючи на підмогу Хаґторпу. Блад, стоячи на квартердеку французького флагмана, востаннє подивився на свій корабель, що так довго служив йому і став

трохи не частиною його самого. Звільнивши «Віктор'єз» від своїх чіпких обіймів, «Арабелла» ще кілька хвилин погойдалася на хвилях, а потім почала повільно занурюватись, і незабаром там, де вона затонула, завирували водяні кружала навколо верхівок щогл — оце і все, що лишилося від корабля і вказувало на місце її вічного спочинку.

Блад мовчки стояв серед трупів та уламків, не зводячи очей з місця загибелі «Арабелли». Він не чув, як хтось підійшов до нього, і опам'ятався тільки тоді, коли за спиною пролунав голос:

— Вже вдруге за сьогоднішній день я повинен просити у вас пробачення, капітане Блад. Ніколи до цього мені не доводилось бачити, як відвага і винахідливість із неможливого роблять можливе, а поразку перетворюють на перемогу.

Блад різко обернувся, і тільки тепер Віллоґбі побачив страшний вигляд капітана. Шолом його був збитий, передня частина кіраси прогнута, замість правого рукава камзола теліпалось ганчір'я, яке ледве прикривало оголену руку. Весь він з голови до п'ят був забризканий кров'ю. З-під скуйовдженого волосся тоненькою цівочкою стікав червоний струмочок. Кров, змішуючись з кіптявою порохового диму, перетворювала його змучене обличчя на жахливу маску.

Та крізь цю страшну маску надприродним блиском світилися ясні блакитні очі, а з них, змиваючи кров, бруд і порохову кіптяву, котилися сльози.

Розділ XXXI.
Його високоповажність губернатор

Дорого заплатили корсари за свою перемогу. Коли стали підраховувати вартість її, встановили, що з трьохсот двадцяти корсарів, які залишили Картахену з капітаном Бладом, залишилися живими близько ста чоловік. «Елізабет»

зазнала таких серйозних пошкоджень, що навряд чи можна було її відремонтувати, а її хоробрий капітан Хаґторп наклав головою в останньому бою. Але втрати ці не були марними. Своїм умінням вести морські бої і нечуваною хоробрістю пірати, здобувши перемогу над переважаючими силами ворога, врятували Ямайку від розгрому та пограбувань, а для короля Вільгельма захопили ескадру де Рівароля і скарби, вивезені цим «вельмишановним» розбійником з Картахени.

Пізно ввечері наступного дня дев'ять довгожданих кораблів ескадри ван дер Кейлена кинули якір на рейді Порт-Ройяла, і адмірал не забарився у відповідній формі одверто висловити своїм голландським і англійським офіцерам усе, що він про них думав і чого вони насправді варті.

Шість кораблів ескадри відразу ж почали готуватися до виходу в море. Новий генерал-губернатор, лорд Віллоґбі, поспішав на власні очі пересвідчитись, як управляються інші англійські колонії у Вест-Індії, і збирався відплисти на Антильські острови.

— І я маю тут затримуватись, — скаржився він адміралові, — через відсутність цього йолопа губернатора!

— Невже? — сказав ван дер Кейлен. — Не росумію, шому це має вас затримувати?

— Щоб покарати цього собаку, як він цього вартий, і призначити на його місце людину, яка не тільки розумітиме, в чому полягають її обов'язки, а й зможе їх виконувати.

— Росумію! Та ши є потрепа затримуватися тут зарати того невтаги? Тимшасом француc моше напатать на погано захищений Барбадос. Ви майт тут такий шоловік, який вам трепа. Для нього не потріпно особливих інструксій. Він знає, як захищати Порт-Ройял, краще са нас з вами.

— Ви маєте на увазі Блада?

— Звишайно. Чи знайти для такий посади кращий за нього? Ви сам башили, на що він здатний.

— Чудово, що й ви так думаєте! А й справді! Я вже добре обдумав це і, побий мене грім, не бачу, чому б і ні! Він кращий за Морґана, а Морґана ж призначили у свій час губернатором.

Послали за Бладом. Він з'явився, вичепурений і життєрадісний, бо вже встиг скористатися зі свого перебування в Порт-Ройялі, щоб привести себе в порядок. Пропозиція лорда Віллоґбі приголомшила Блада. Він навіть і мріяти ніколи не смів про щось подібне. Його одразу ж охопили сумніви, чи справиться він з такою відповідальною посадою.

— От тобі й маєш! — скипів Віллоґбі. — Невже я міг би запропонувати вам таку посаду, коли б мав хоч крихту сумніву щодо ваших здібностей? Якщо це ваше єдине заперечення...

— О ні, мілорде, не єдине. Я мріяв поїхати додому, розумієте... Я знудьгувався за зеленими вуличками Англії. — Блад зітхнув. — Там, у садах Сомерсета, незабаром розквітнуть яблуні.

— «Розквітнуть яблуні»! — різко вигукнув його світлість, глузливо повторюючи останні слова Блада. — Що за диявольщина?.. «Яблуні»! — І він поглянув на ван дер Кейлена.

Адмірал звів брови і стиснув свої товсті губи. На його круглому м'ясистому обличчі промайнула добродушна посмішка, а в очах засвітився лагідний вогник.

— Та-ак! — протягнув він. — Це дуже поетишно!

Мілорд гнівно обернувся до капітана Блада.

— Вам ще треба змити старі гріхи піратства, друже, — вколов він його. — Звичайно, ви вже дещо зробили, до того ж проявили при цьому неабиякі здібності. Тому-то я й пропоную вам від імені його величності короля Англії пост губернатора Ямайки. З усіх, кого я тут знаю, вас вважаю найбільш здібним для цього.

Блад низько вклонився.

— Ваша світлість дуже люб'язні. Але...

— Тс-с-с! Немає ніяких «але»... якщо ви хочете, щоб ваше минуле було забуте, а майбутнє забезпечене. Вам надається чудова можливість! І ви не повинні ставитись до моєї пропозиції легковажно заради якихось там яблунь чи будь-якої іншої сентиментальщини. Ваш обов'язок — бути тут принаймні до закінчення війни. А коли війна скінчиться, ви зможете повернутися в Сомерсет до сидру чи у свою рідну Ірландію до потіну, а до того часу ви зможете чудово вжитися і з ямайським ромом.

Ван дер Кейлен зайшовся сміхом. Але на Блада жарт не вплинув — він навіть не посміхнувся. Думками він зараз був біля Арабелли Бішоп. Вона була десь тут, у цьому будинку, але відколи він у Порт-Ройялі, вони ще не бачились. Коли б тільки в неї знайшлася хоч краплина співчуття до нього...

Та його роздуми перервав різкий роздратований голос Віллоґбі, який ніяк не міг вгамуватися і весь час докоряв за нерішучість, вказуючи на неймовірну безглуздість його легковажного ставлення до тієї блискучої перспективи, що відкривається перед ним. Опам'ятавшись, Блад вклонився лордові Віллоґбі.

— Ви маєте рацію, мілорде. Я справді все не можу прийняти рішення. Але не вважайте це виявом невдячності. Коли я й вагався, то лише тому, що мав для цього інші мотиви, якими не смію турбувати вашу світлість.

— Певно, знову щось подібне до яблунь у садах? — зневажливо пирхнув його світлість.

На цей раз і Блад засміявся, але в очах у нього все ще не згасав смуток.

— Безмежно вдячний вам за вашу пропозицію, мілорде, я зроблю все так, як ви бажаєте. Я постараюся виправдати вашу довіру і заслужити ласку його величності. Можете покластись на мене — служитиму чесно.

— Коли б я не був певен у цьому, то ніколи б не запропонував вам пост губернатора.

Справу було вирішено. У присутності коменданта форту Меллера та інших офіцерів гарнізону лорд Віллоґбі виписав і засвідчив печаткою документ про призначення Блада на пост губернатора. Меллер і його офіцери спостерігали за всією цією церемонією, витріщивши від подиву очі, але свої думки розумно тримали при собі.

— Ну от, тепер змошемо займатися свої справи, — сказав ван дер Кейлен.

— Ми відпливаємо завтра вранці, — повідомив його світлість.

Блад здивувався.

— А полковник Бішоп? — спитав він.

— А це вже ваша справа — ви губернатор. Коли він повернеться, можете обійтися з ним на свій розсуд, хоч повісьте на реї його ж корабля. Він заслуговує на це.

— Завдання не з приємних, мілорде, — зауважив Блад.

— Тоді я залишу листа для нього. Думаю, що він йому сподобається.

Капітан Блад одразу ж узявся за виконання своїх обов'язків. Після всього, що тут сталося, насамперед треба було подбати про належну оборону Порт-Ройяла. Він оглянув зруйнований форт і звелів негайно приступити до його відбудови. Потім віддав наказ витягти на берег три французьких кораблі і відремонтувати їх. Після всього цього Блад зібрав своїх піратів і з дозволу лорда Віллоґбі передав їм одну п'яту частину захоплених цінностей, запропонувавши їм вибір: або покинути Ямайку, або піти на службу до короля Вільгельма.

Чоловік двадцять із них вирішили залишитися, серед них Джеремі Пітт, Огл і Дайк, для яких, як і для Блада, після вигнання короля Якова скінчилися заслання і поневіряння на чужині. Тільки вони, та ще старий Волверстон, що був

у Картахені, залишилися в живих із тієї купки засуджених повстанців, які втекли на «Сінко Льяґас» із Барбадоса понад три роки тому.

Вранці наступного дня, коли ескадра ван дер Кейлена закінчувала останні приготування перед виходом у море, у просторий кабінет губернатора, де сидів Блад, зайшов майор Меллер і доповів, що на обрії показалася ескадра полковника Бішопа.

— От і чудово, — промовив Блад. — Я радий, що Бішоп повертається ще до від'їзду лорда Віллоґбі. Наказую вам, майоре, тільки-но Бішоп ступить на берег, заарештувати його і доставити сюди, до мене. Почекайте. — І він поспішно написав записку. — Негайно передайте лордові Віллоґбі на флагманський корабель адмірала ван дер Кейлена.

Майор Меллер віддав честь і вийшов. А Пітер Блад, відкинувшись у кріслі, похмуро дивився на стелю. Так спливло кілька хвилин. Раптом почувся легенький стук у двері, і до кімнати зайшов літній слуга-негр з проханням до його ясновельможності прийняти міс Бішоп.

Його ясновельможність змінився на лиці. Серце його тьохнуло й завмерло. Якусь мить він сидів нерухомо, втупившись поглядом у негра, і не міг промовити й слова, тільки порухом голови висловив згоду прийняти леді.

Коли увійшла Арабелла, Блад підвівся. Його блідість не була такою помітною, як у дівчини, але це тільки тому, що його обличчя було засмаглим. Якусь мить вони мовчки дивилися одне на одного. Потім Арабелла пішла йому назустріч і, затинаючись, що було незвичайним для такої спокійної і врівноваженої дівчини, надривним голосом сказала:

— Я... я... майор Меллер щойно сказав мені...

— Майор Меллер перевищив свої повноваження, — перервав її Блад. Він намагався вимовити ці слова рівним спокійним голосом, і саме через це вони прозвучали хрипко і неприродно гучно.

Помітивши, як дівчина затремтіла, він враз вирішив заспокоїти її:

— Ви даремно хвилюєтесь, міс Бішоп. Хай би якими б не були наші взаємини з вашим дядьком, будьте певні, я не діятиму за його прикладом. Я не зловживатиму своїм становищем і не зводитиму з ним особисті рахунки. Навпаки, мені доведеться зловживати своєю владою, щоб захистити його. Лорд Віллоґбі порадив мені не панькатись з вашим дядечком. Я ж особисто маю намір відіслати його назад, на його плантації в Барбадосі.

— Я... я рада, що ви так вчините. І найбільше рада за вас.

Вона ступила крок уперед і простягла Бладові руку. Він з недовір'ям поглянув на неї. Потім вклонився.

— Розбійник і пірат не сміє торкнутися вашої руки.

— Але ж ви вже не той і не другий, — відповіла дівчина, намагаючись посміхнутися.

— Та, на жаль, не вам я маю дякувати за це, — промовив він. — Думаю, нам нічого більше говорити на цю тему. До речі, можу запевнити вас, що лордові Джуліану Вейду боятися мене теж нічого. Така гарантія, безсумнівно, вам потрібна для вашого власного спокою.

— Заради вас — так. І тільки заради вас самого. Я б не хотіла, щоб ви скоїли щось підле чи повелися нечесно.

— Хоч я — розбійник і пірат? — вирвалось у Блада. Вона в розпачі заломила руки.

— Невже ви ніколи не пробачите мені тих слів?

— Мушу зізнатися, що мені це не так легко зробити. Та після всього сказаного яке це має значення?

Вона з хвилину задумливо дивилась на нього своїми чистими карими очима і знову простягнула йому руку.

— Я їду, капітане Блад. Оскільки ви так милостиві до мого дядька, я повернуся разом з ним на Барбадос. Навряд чи ми з вами коли-небудь зустрінемося. Невже ж ми не можемо розійтися друзями? Знаю, що колись я несправедливо

осудила вас. Тому ще раз прошу пробачити мені за це. Може, ви... може, ви попрощаєтесь зі мною?

Здавалося, що Блад стрепенувся і скинув із себе маску жорстокості. Він узяв простягнену руку і, затримавши її у своїй, заговорив лагідніше, з сумом дивлячись на дівчину.

— Ви повертаєтесь на Барбадос, а лорд Джуліан теж їде з вами? — боязко заговорив він.

— Чому ви запитуєте мене про нього? — І Арабелла рішуче глянула в очі Блада.

— Як? Хіба він не виконав мого доручення? Чи, може, він щось наплутав?

— Ні, він нічого не наплутав і переказав мені все, як ви сказали. Мене дуже зворушили ваші слова. Вони примусили мене ясно зрозуміти і мою помилку, і мою несправедливість до вас. Я засуджувала вас надто жорстоко, хоч взагалі і засуджувати вас не було за що.

— А як же тепер лорд Джуліан? — запитав він, усе ще не випускаючи її руки і дивлячись на Арабеллу очима, що, немов сапфіри, горіли на його обличчі кольору міді.

— Лорд Джуліан, очевидно, поїде додому в Англію. Тут йому робити нічого.

— Хіба він не просив вас... поїхати з ним?

— Просив. Я дарую вам таке недоречне запитання.

У ньому раптом прокинулась божевільна надія.

— А ви? О, хвала небу! Невже ви хочете сказати, що відмовили йому, щоб... щоб стати моєю дружиною, коли...

— О! Ви нестерпні!... — Вона вирвала руку і одвернулась від нього. — Мені не слід було приходити... Прощайте! — Арабелла швидко пішла до дверей.

Блад догнав її і схопив за руку. Обличчя дівчини залилося рум'янцем, і вона пронизала його гострим, як лезо, поглядом.

— Ви поводитесь, як пірат! Відпустіть мене!

— Арабелло! — благально вигукнув він. — Що ви кажете? Невже я повинен відпустити вас? Хіба я можу дозволити вам піти звідси, щоб і ніколи більше не побачити вас? Може, ви залишитесь і допоможете мені перенести це нестерпне вигнання до того часу, коли ми зможемо разом поїхати в Англію? О, ви плачете! Що ж я сказав такого, чим довів тебе до сліз, моя голубко?

— Я... я думала, ти мені ніколи цього не скажеш, — промовила Аррабелла, сміючись крізь сльози.

— Люба моя, але ж тут був лорд Джуліан, красивий, вельможний...

— Для мене завжди був тільки ти один, Пітере...

Їм, звичайно, багато треба було сказати одне одному, дуже багато! Вони сіли поруч, щоб поговорити. А час летів, і губернатор Блад забув про всі свої обов'язки. Нарешті він дійшов до кінця свого шляху. Його одіссея скінчилась.

А тим часом ескадра Бішопа кинула якір на рейді, і незадоволений полковник зійшов на мол, де його чекали ще більші неприємності. Лорд Джуліан супроводжував його на берег.

Для зустрічі Бішопа вишикувався загін морської піхоти. Попереду стояв майор Меллер і ще двоє, незнайомі губернаторові: один маленький, сухорлявий, а другий — огрядний велетень.

Майор Меллер підійшов до Бішопа.

— Полковнику Бішоп! Я маю наказ арештувати вас. Вашу шпагу, сер!

Бішоп витріщився на нього, багровіючи.

— Що за чортівня?.. Арештувати? Мене?

— За наказом губернатора Ямайки, — сказав маленький сухорлявий чоловічок, що стояв позаду майора Меллера.

Бішоп рвучко обернувся до нього.

— Губернатора? Ви божевільний! — Він поглянув спочатку на одного незнайомого, потім на другого. — Адже губернатор тут — я!

— Ви були ним, — сухо відказав маленький чоловік. — Але за вашої відсутності становище змінилося. Вас зняли за те, що ви залишили свій пост без поважної причини і цим піддали небезпеці колонію, охорона якої була вам довірена. Це серйозна провина, полковнику Бішоп, у чому вам доведеться пересвідчитись. Враховуючи те, що на цей пост вас призначив уряд короля Якова, вам, можливо, ще й буде висунуто звинувачення в державній зраді. Від вашого наступника залежатиме — повісять вас чи ні.

Переляканий Бішоп спочатку вилаявся, а потім тремтячим голосом запитав:

— А хто ви такі, кат би вас побрав?

— Я — лорд Віллоґбі, генерал-губернатор колоній його величності у Вест-Індії. Ви повинні були знати про мій приїзд.

З Бішопа злетіли залишки гніву від страху, його кинуло в холодний піт. Вродливе обличчя лорда Джуліана, який стояв позаду нього, раптом зблідло й осунулось.

— Але, мілорде... — почав був полковник.

— Сер, мене не цікавлять ваші пояснення! — різко обірвав його Віллоґбі. — Я зараз відпливаю і не маю часу займатися вами. Губернатор вислухає вас і, безсумнівно, віддасть вам належне. — Він махнув рукою майорові Меллеру, і приборканого, розбитого полковника Бішопа повели геть.

Лорд Джуліан, якого ніхто не затримував, теж пішов за ним. Оговтавшись, полковник Бішоп звернувся до нього.

— Ще один додаток до мого рахунку з тим мерзотником Бладом, — процідив він крізь зуби. — Ну я розквитаюся з ним, коли ми зустрінемось!

Майор Меллер відвернувся, щоб приховати посмішку, і мовчки повів його до будинку губернатора, будинку, який так довго був резиденцією самого полковника Бішопа. Залишивши полковника під охороною у вестибюлі, майор пішов доповісти губернаторові, що привели арештованого.

Арабелла Бішоп усе ще була в Пітера. Повідомлення Меллера одразу ж повернуло їх до дійсності.

— Ти будеш милостивим до нього. Зроби все можливе, щоб його помилували. Заради мене, Пітере, — промовила вона благально.

— Постараюсь, люба, — сказав Блад у відповідь, поглядаючи на майора Меллера. — Але боюсь, що обставини не дозволять мені цього.

Дівчина знітилась і, зрозумівши, що ця відповідь призначена для майора, вибігла в сад, а майор Меллер пішов за полковником.

— Його ясновельможність губернатор зараз прийме вас, — сказав він і широко розчинив двері.

Полковник Бішоп, хитаючись, увійшов до кабінету і став, очікуючи.

За столом сидів якийсь незнайомий чоловік: видно було тільки маківку його акуратно зачесаного чорного волосся. Потім губернатор Ямайки підвів голову, і його блакитні очі суворо поглянули на заарештованого.

З горла Бішопа вихопився якийсь невиразний звук, і полковник, скам'янівши від подиву, витріщився на його ясновельможність губернатора Ямайки, впізнавши в ньому того, на кого безуспішно полював на Тортузі.

Цю сцену найкраще схарактеризував ван дер Кейлен у розмові з лордом Віллоґбі, коли вони піднялися на палубу флагманського корабля адмірала.

— Це душе поетишно! — сказав він, і в його блакитних очах промайнув веселий вогник. — Капітан Блад любить поесій... Ви пам'ятайт квітучі яблуні в саду, та? Ха-ха!

Зміст

Розділ I. Посланець 5
Розділ II. Драгуни Кірка 13
Розділ III. Верховний суддя 23
Розділ IV. Людина як товар 38
Розділ V. Арабелла Бішоп 46
Розділ VI. План утечі 60
Розділ VII. Пірати 77
Розділ VIII. Іспанці 89
Розділ IX. Засуджені повстанці 96
Розділ X. Дон Дієго 110
Розділ XI. Синівська шанобливість 117
Розділ XII. Дон Педро Санґре 130
Розділ XIII. Тортуґа 138
Розділ XIV. «Геройства» Левассера 147
Розділ XV. Викуп 158
Розділ XVI. Пастка 172
Розділ XVII. Ошукані 185
Розділ XVIII. «Мілаґроса» 201
Розділ XIX. Зустріч 215
Розділ XX. «Розбійник і пірат» 228
Розділ XXI. На службі в короля Якова 241
Розділ XXII. Ворожнеча 257
Розділ XXIII. Заручники 267
Розділ XXIV. Війна 282
Розділ XXV. На службі в короля Людовіка 297
Розділ XXVI. Де Рівароль 308
Розділ XXVII. Картахена 322
Розділ XXVIII. «Чесність» де Рівароля 333
Розділ XXIX. Послуга короля Вільгельма 342
Розділ XXX. Останній бій «Арабелли» 348
Розділ XXXI. Його високоповажність губернатор 355

Літературно-художнє видання

Серія «Поринь у світ пригод»

САБАТІНІ Рафаель
Одіссея капітана Блада
Роман

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Координатор проекту *Н. Ю. Олянішина*
Відповідальний за випуск *Н. О. Міщенко*
Редактор *О. Е. Лісовикова*
Художній редактор *А. В. Ачкасова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *М. М. Черкашина*

Підписано до друку 18.05.2017. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Literaturnaya». Ум. друк. арк. 19,32.
Наклад 7000 пр. Зам. № 7-05-2211.

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"»
61052, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

Купуйте книжки за цінами видавництва

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
- на сайті Клубу: **www.bookclub.ua**
- у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@bookclub.ua

Запрошуємо до співпраці художників, перекладачів, редакторів
e-mail: editor@bookclub.ua

Для гуртових клієнтів

Харків
тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ
тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса
тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Сабатіні Р.

С12 Одіссея капітана Блада : роман / Рафаель Сабатіні ; пер. з англ. Н. Філімонової. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. — 368 с.

ISBN 978-617-12-3358-4
ISBN 978-617-12-1545-0 (серія)

Молодий ірландський лікар і солдат Пітер Блад під час повстання проти англійського короля Якова II випадково потрапляє в халепу, і його помилково називають державним зрадником. Разом із повстанцями і каторжниками Пітера продають у рабство на острів Барбадос. Однак кмітливий, спритний і надзвичайно сміливий юнак ще з кількома невільниками виривається на свободу. Тепер у його житті настав новий етап: далеко від батьківщини, без права на повернення додому Пітер Блад стає піратом...

УДК 821.111

ПОРИНЬ У СВІТ ПРИГОД!

Рафаель Сабатіні — один із найвідоміших авторів пригодницьких романів у світовій літературі. З-під пера письменника вийшли твори, що стали популярними серед дорослих та дітей зі всього світу: «Суд герцога», «Прапор Бика», «Морський яструб», «Скарамуш», а також цикл книг про пригоди капітана Блада, за якими створено численні кінострічки, що завоювали прихильність і високу оцінку глядачів.

Англія, XVII століття. Вирує повстання проти англійського короля Якова II. Молодий ірландський лікар і солдат Пітер Блад під час заворушень випадково стає «зрадником»: його звинувачують у злочині проти держави. Разом із повстанцями і каторжниками Пітера продають у рабство на острів Барбадос. Але Блад не з тих, хто опускає руки. Кмітливий, спритний і надзвичайно сміливий, він вириваєтьcя на свободу. Тепер у його житті настає новий етап: далеко від батьківщини, без права на повернення додому Пітер Блад стає безстрашним піратом... Його стихія – море, його жага – пригоди, але його серце – з коханою...

www.bookclub.ua
ISBN 978-617-12-3358-4
9 786171 233584